

СОКОЛСКИ | SOKOLSKI
ГЛАСНИК | GLASNIK

ЗВАНИЧАН ОРГАН СОКОЛСКОГ САВЕЗА СРБА, ХРВАТА И
СЛОВЕНАЦА.

ZVANIČAN ORGAN SOKOLSKOG SAVEZA SRBA, HRVATA I
SLOVENACA.

ЗАГРЕБ 1919 Г.
ZAGREB 1919 G.

БРОЈ 8., 9. И 10.
BROJ 8., 9. I 10.

ГОДИНА I.
GODINA I.

Садржај 8., 9. и 10-ог броја: Sadržaj 8., 9. i 10-og broja:

I. ДОКУМЕНТИ СОКОЛСКИ	279.	3. Rad Sok. Sab. kancelarije u Sarajevu	375.
1. Прва свечана седница Сок. Сабора СХС	279.	4. Priprave Slov. Sok. Zveze za Sok. Sabor	377.
2. Друга свечана седница Сок. Сабора SHS	289.	5. Свечана издања листова и брошура	377.
Pozdravi Sok. Saboru	315.	6. Referat Dra. Buča a na Sok. Saboru	378.
II. О СОКОЛСКОМ САБОРУ	322.	7. Referat Dr. Pestotnika na Sok. Saboru	390.
1. Proglas novosadskog gradonačalnike za Sok. Sabor	322.	8. Referat M. Dušice na Sok. Saboru	398.
2. Долазак на Сок. Сабор	323.	V. ČLANCI	396.
Први дан Сок. Сабора	325.	1. Naloga Sokolstva od Dra. Rika Fuxa	396.
4. Други дан Сок. Сабора	342.	2. S. Vrdoljak: Pognuta ledja za doba škole	398.
5. Spomen palim junacima na Petrovaradinskom groblju	342.	3. Pismo iz Osijeka	403.
6. Трагичним жртвама 1914—1919.	345.	VI. VEDŽBE	401.
7. Соколи у Суботици	346.	1. Proste vedžbe Sokolica za VII. Svesokolski Slet u Pragu 1920. g.	404.
8. Трећи дан Сок. Сабора	349.	Proste vedžbe Ženskog podmlatka za VII. Svesok. Slet u Pragu 1920 g.	414.
9. Izlet u Beograd	350.	VII. ЧИТУЉА	419.
III. ПРИЛОЗИ	352.	1. Бр. Јозо Антуновић	419.
1. Рад и припреме за Сок. Сабор	352.	VIII. СОКОЛСКЕ БЕЛЕШКЕ	423.
2. Технички извештај са Сок. Сабора СХС	357.	IX. СЕСТРА ГРУБОР: Оне моје ручице	446.
3. Финансирање Сок. Сабора	361.	X. ДР. ЛАЗА ПОПОВИЋ: После Сок. Сабора	446.
4. Именик Sokola delegata на Sok. Saboru	363.		
5. Именик vedžbača на Sok. Saboru	369.		
IV. БЕЛЕШКЕ	372.		
1. Српске војсковође; Војвода Мишић	372.		
2. Životopis br. Kaline	374.		

РЕДАКЦИЈА: ДР. Л. ПОПОВИЋ, ШЕНОИНА УЛИЦА 17./II.

REDAKCIJA: DR. L. PPOVIC, ŠENOINA ULICA 17./II.

АДМИНИСТРАЦИЈА: Т. ЈАЊАНИН, ШЕНОИНА УЛ. 17./II.

ADMINISTRACIJA: T. JANJANIN, ŠENOINA ULICA 17./II.

Лист излази сваки месец, стоји годишње 24.— Круне, поједини број К 10.—

List izlazi svaki mesec, stoji godišnje 24.— Krune, pojedini broj K 10.—

ДОКУМЕНТИ СОКОЛСКИ.

ПРВА СВЕЧАНА СЕДНИЦА СОКОЛСКОГ САБОРА СРБА,
ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

28./VI. 1919 г. у Новом Саду.

З а п и с н и к

Прве свечане седнице Соколског Сабора Срба, Хрвата и Словенаца, одржане 28. јуна 1919. год. у 10 сати пре подне, у престоријама Хотела Слободе у Новом Саду. Присутно пет сто и седам верифицираних соколских делегата Срба, Хрвата и Словенаца. Заступник Њ. Вел. Краља, Господин Војвода Живојин Мишић; заступници краљевске владе Господа Љуба Давидовић, министар просвете, и Г. др. Урош Круљ, министар здравља; изасланик Чешке Обец Соколске, брат Антониј Калина, посланик Чехословачке Републике у Краљевству Срба, Хрвата и Словенаца; Г. Фодор Родичев-Немајиловић потпредседник руске думе са члановима, народни посланици, и остали виђени радници нашега народа.

1. Председник Соколског Савеза Срба, Хрвата и Словенаца брат Ђуро Пауновић отвара сабор овим говором:

Господине Војводе! Господе Министри! Господе Изасланици!
Браћо и Сестре!

Као старешини управе Соколског Савеза С. Х. С. пала ми је у део велика част и сеобита срећа, да могу на првом Сабору уједињенога Соколства целе мисле и лепе домовине наше, рећи прву реч.

Узбуђен и потресен радошћу до дна душе, знам и осећам сву замашност и тежину свега што се овде догађа, видим кретање у напредак, у срећу, у цветане и благодане, па као тумач пророчанства, које мора да се испуни, изговарам прву реч, као реч соколског, јаког и јуначког поздравља народу Срба, Хрвата и Словенаца. Поздравимо, дивимо се и поклоњимо се народу, који мали бројем а велики по души и срцу, увек хтеде да живи само и једино слободан, који кроз векове голеци и мучен шкад не остављаше испопшеску мисао слободе, који у последњем часу устаде и по стети пут да се бије и бори, а да радије пропадне него да буде роб, и који као Давид диже пре пет страшних година своју песницу на голгијату и погоди га, разби, и смрви, и који сада стаје ногом на разбијене окове весео, подмлађен, слободан и јак, каквог му равна нема.

Соколски је народ то, и од њега је скован израз за човека јунака, за човека поносна, за човека мудра, као једног сокола, и од њега је то име, тај назив и тај појам постао и раширио се свуда где

славенских идеala ima. Od naroda je Sokol narечен, od naroda je postalo Sokolstvo i naše i česko i rusko i s tim narodom je, sa patriotom, sa borbom njegovom, sa svima težnjama i namerama njegovim, sa svima mislima njegovim, sa srcem i dušom njegovom, vezano i isprepleteno i Sokolstvo i sokolska misao i onda i sada i u buduće.

I prema postanku svome i prema razvoju, prema osnovnoj ideologiji, prema svemu od čega i zašto Sokolstvo živi i radi, Sokolstvo je deo naroda, sluga naroda, vojniki naroda, đak i dete naroda. Samo sa narodom ima i Sokolstva, bez naroda nema Sokolstva.

U mučnom kretanju svom i na krvavom i teškom putu narodnom ka slobodi, jedinstvu i ujedinjenju bilo je i Sokolstvo do nedavna razdeljeno, raspidano, razjedinjeno, površno, slabo, nepotpuno i ne sokolsko. Pa kad je danas taj put prire Golgote završev vaskrešenjem jedinstva i ujedinjena narodnog, i kada se sve tri slavne grane spiletoše, ujedinivše i svezаше судбином i večnosti u jedno stablo, kao što i koren беше један, i Sokolstvo do pre pet godina razjedinjeno, raširilo je ponova svoja krila i veselo poletelo u sueret braći i sestrama, i sastalo se u jedno jato, u jedan slet sokolski. Za kratko vreme ujedinilo se Sokolstvo i postalo jedno, počelo je da zajedno radi, zajedno da misli i zajedno da seđa. Sletalo se na sletove, dogovore i na sastanke i pre, i sve to trajalo je vrlo kratko vreme, ali jer je mešusokolska ljubav bila postoјana i bila topla i jaka i pre toga, to se evo i ujedinjeno Sokolstvo Srba, Hrvata i Slovenaca sastalo na ovaј наш prvi i veliki sokolski sabor na Vidovdan.

Vidovdane! Ti slavni dane srpski, hrvatski i slovenački, koliko si nam božanski znak naše veličine i našeg značaja u večnoj katoriji svetova.

Vidovdane! tvoјој misli, tvoјој uspomeni, tvoјој важности, tvoјем смислу klanaju se evo i opet deca tvoја српска, хрватска i словеначка, i славе те. Od тебе су Vidovdane izlegli se prvi sokoli, od тебе су klickali i leteli na sve strane по народу нашем, zbog тебе су се i danas pozvali, videli, sastali i sјedinili sokolovi tvoји, da se više nikad ne rastanu. I verujuћи u tvoју vidovdansku misao, da je poštenje, čast, sloboda i pravda најviše знамење људског рода, славе те i хвале sokoli, primaју na себе tvoје divne знакове, nose tvoје латије, подижу tvoје заставе u вис и делом и животима својим služe i sluжиће tvoјој misli.

Gospodine Voјvodo! Gospode Ministri! Gospode Poslanici!
Braće i Sestre!

Služeћи samo narodu i ograђући se vidovdanskom халјисм, sakupili smo, sazvali smo i започели smo ovaј prvi sokolski sabor ujedinjenog Sokolstva Srba, Hrvata i Slovenaca. Sazvali smo ga da bude јавним, поштеним, споразумним i јуначким договором, kako da se Sokolstvo С. Х. С. raširi, oјача, обнови, па da u svome развићу и вршећи своје велике задаће, doђе sve даље i sve više, da se raširi

Predsedništvo I. Sokolskog Sabora.

Vidov-dan'28. juna 1919. Novi Sad.

Dr. Ivan Oražen
potpredsjednik

Đura Paunković
predsjednik

Dr. Lazar Car
potpredsjednik

Dušan M. Bogunović

Dr. Riko Fux
tajnici

Ante Malović

Fran Sušnić

Tošo Janjanin
blagajnici.

у све делове нашег народа, да обухвати све чланове нашег народа, да понесе у највеће висине народну мисао јачине, здравља, слободе, уједињености и самосталности, да продре у сваку кућу нашу, да уђе и у сваког човека нашег, те да се идеја соколска потпуно покрије и сложи са идејом интегритета народа.

Свесни и разборити ми знамо и ми видимо шта се збива. Ми видимо да још није крај тиранији и неправди, те знамо да се границе наше велике имоћне државе можда неће моћи покрити са границама нашег народног тела, са последњом кућом и нивом нашом. Али знајући и осећајући сигурно ту невољу и несрећу нашу, ми немамо разлога да само степенутим песницама вичемо: доле тиранија, доле неправда! — него као сокоци и као јунаци знамо, да су сметње и препреке ту и зато ту, да развијемо још више воље и још више снаге, па озбиљни, несломљиви, видоудалски ми се спремамо на борбу, да једног дана ослободимо и спасемо све што је наше и успоставимо уједињење нашег народа и слободан развој његов. Једино што чинимо, и што радимо тврдо и поносито чинимо, а то је наш поздрав и наше поруке свој браћи и свима сестрама нашим, што још данас под жаром туђинским трпе, или што ће још неко време морати да трпе, да знају, да памте и да не забораве, да су ово сокоци који се заветују њиховом ослобођењу, њиховој ерећи, њиховом уједињењу, и да ти сокоци, народни сокоци, сокоци Срба, Хрвата и Словенаца кажу: боље је смрт него робовање!

Од кога су ово заветовање сокоци и научили? Чули су и научили то од човека, који је међу њима први и најбољи и највећи, чули су то од свог краља — краља Петра. (Бурно извело!)

Браћо и сестре! У даљини и туђини живи наш краљ, и цео је свет упрко у њега очи, најбољи песници света певају њему песме и сви му се здуи света диве!

Браћо и сестре! да живи наш краљ Петар I., први Соко Срба, Хрвата и Словенаца! Јунак, борац, носилац косовске крви, овенчан крунама Звонимира, Матијаша и Душана, он греде путем славе, а за њим идемо, ми сокоци, кличемо му и поздрављамо га младошћу, полетом и снагом, сви ми, деца његова, сокоци његови, будућност, величина, ерећа, част и слава рода! (Силно клицање краљу).

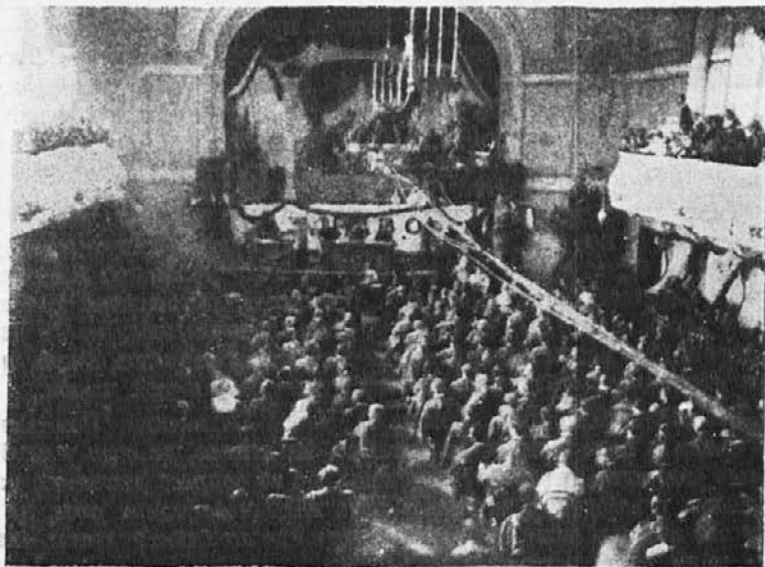
У име целог соколског Сабора Срба, Хрвата и Словенаца молим Вас Господине Војводе, да будете носилац и тумач нашег поштовања, наше љубави, наше оданости, наше верности како пред Њ. Величанством Краљем Петром тако и пред славним сином Његовим Њ. Краљевским Величанством Престолонаследником Александром! (Дуготрајно извело).

Господине војводе! дозволите ми да се одмах сада обратим лично Вама, Вама као војводи народа Срба, Хрвата и Словенаца, Вама као вођи бесмртне војске српске, да тој бесмртној војсци и Вама у име свију кажем и покушам да кажем, колико Вас волимо, колико се поносимо Вама, колико сте нам мили и драги и колико Вам се дивимо!

Господо Министри!

Велика част и хвала Краљевској Влади у Београду у чије сте име дошли на наш соколски сабор. Верујте, колико нам је мило да сте Ви лично дошли, Ви стара браћо наша, стари соколи и стари пријатељи Соколетва.

Просвето! Господице Министре, вођо и управљачу целокупне просвете наше, колико је огромне и непрегледне важности у томе, да сте баш Ви дошли нама соколима. Јер зар није просвета једно, зар није Соколетво део просвете, зар се у заједници рада Вас и нас не рађа најлепши изглед у развој и напредак просвете наше!

Sokolski sabor u Novom Sadu.

Прошао је, хвала Богу, тресак и ломлава оружја, и ново ће оружје да звекне и да се подигне у вие. Ковач сте тога новог оружја баш Ви Господице Министре што нашу Прсвету водите! Па водите је слободно, слободоумно, узвишено, културно, и модерно, а кад год Вам треба ослоните се на нас, као што ћемо и ми ићи увек у једном правцу са Вама. Напред! То је и Ваше и наше гесло, оно нас сједињује и спаја и чини од нас здружену једну силу и једну моћ, која је дорасла свом задатку. Поздрављајући Вас Господице Министре, са Господом и друговима Вашим, молим Вас да код Краљевске Владе у Београду будете сведоким наших јаких и чистих мисли, нашег спремања, наших брига и наших тежњи за добро народа Срба, Хрвата и Словенаца. Браћо и сестре, да живи Краљевска Влада у Београду! (Живела Влада!)

Господо Преставници славне и сада мучене Русије! (Жигела Русија!)

Ви сте у име њено код нас и Вашим присуством одајете необичну почаст нашем соколском сабору. Славна и сирота Русија! Колико она мора да трпи и да пати! Њене нам патње падају у толико теже, што сви знамо, да је Русија била прва, која је пошла у овај рат у помоћ нама, своје млађем и слабијем брату, и још пре 6 месеци на првом састанку уједињеног Соколства СХС. исто се званично и јавно рекло: „да је у часу самрти старих Богова, Славенство онај див, што ће на својим плећима да спасе човечанство“. Тај див је Русија, у њу верујемо, у њу се надамо, њој жељимо да помогнемо, с њом хоћемо да се здружимо. Па Вас, Господо, молим да примите у име целог Соколског Сабора, поздрав, поштовање, као и веровање у васкре Русије, у што скорији, што јачи и што лепши васкре Русије, матере и заштитнице Славенства. Да живи велика, обновљена и уједињена Русија.

Господине Посланиче! Мили брате Кашина!

Ти си данас први посланик братског нам и великог Чешко-Словачког народа код нас. Ми соколи знамо Те и сећамо Те се кроз дуге године као брата и као сокола, који си имао храбрости и снаге да пред туђинским господарем небројено пута дижеш твој соколски глас у помоћ нама. Па, мили брате наш, дозволи нам, да Ти данас кажемо хвала, хвала теби лично, што си дошао међу нас, хвала братском Чешко-Словачком Соколу, чије одело са поносом носиш.

Везани нераздвојним везама са Чешко-Словачким Соколством као браћа и ђаци његови, ми мислимо, ми хоћемо, да сада у слободи будемо још више једно другом близу, да се спојимо директно, да се сјединимо у заједницу живота и рада народног, једном речи, да између нас не буде више туђе земље, исто као што између мисли наших нема више туђих мисли!

На здар брате Кашина! На здар, Чешко-Словачки народ!

Браћо и Сестре!

Слетели сте на наш позив са свих страна, са свих страна наше лепе и велике доловине. Од Вардара до Соче, од Темшвара до Цетина, са целог тог великог крстника, као знамена судбине народа Срба, Хрвата и Словенаца, долетели сте из свију гвезда соколских на договор, на виђење и упознавање, на слет, на сабор. Са најлепшим жељама да овај први заједнички сабор уједињеног Соколства С. Х. С. уроди што озбиљнијим плодом за добро нашег уједињеног народа, здраво да сте сви, мила браћо и сестре!

Говор је попраћен френетичним плеском и бурним усклицима.

2. Заступник Н. Величанства Господин Војвода Живојин Мишић, одговара на поздрав Н. Величанству Краљу.

Госпође, господо, дични Соколи !

Господине председниче !

У име Врховнога Команданта свеколике наше убојне силе, Његовога Краљевскога Височанства Престолонаследника Александра, дошао сам да нашим дичним уједињеним соколима донесем Његов поздрав и Његову велику наклоност за Ваш узвишени циљ и задатак.

Наша храбра војска, којој сте у Вашему говору изјавили признање и дивљење, са великим поверењем гледа у будућност кад види, како наши млади уједињени соколи шире својз крила. Сва наша омладина, као ни једна друга, има пред собом пример, како ваља служити Краљу, отаџбини и народу; она ће у нашем непобедивоме војнику, који је изазвао дивљење свега света и унео страх, трепет и завист нашим непријатељима, наћи најбољи пример својега витештва и свих других моралних врлина.

Наш витешки Врховни Командант је убођен, да ће наши соколи бити достојни својих старијих другова, да ће по угледима из наше славне историје, само још повећати своју челичну и моралну снагу наше отаџбине, и да ће они бити у истини наши пионери, са чијем ће сурадњом наша лепа и пространа Краљевина у најекоријем времену сазидати гранитни бедем о којег ће се ломити сви незајакљиви таласи наших непријатеља.

У тој нади и у име нашега витешкога Врховнога Команданта Њ. Краљ. Височанства Престолонаследника Александра, ја кличем :
Живели наши уједињени Соколи !

3. Заступник краљевске владе, господин Љуба Давидовић, одговара на поздрав :

Pre svega zahvaljuje se na pozdravu, što ga je predsedništvo sokolskog sabora uputilo na kr. vladu Srba, Hrvata i Slovenaca; pozdravlja staru sokolsku gardu po zaslugama vrednu a obraća se po iskrenoj simpatiji svoji m govorom omladini, osnovi bolje i lepše budućnosti; zajednički mora da bude rad između škole i Sokolstva; u prošlosti je škola obrazovala samo i pretežno duh, no valja obratiti pažnju i na fizičku stranu obrazovanja, jer je samo u zdravom i jakom telu zdrava i jaka duša; ko će da stvori podmladak bolji od sokola; pa će u tome poslu da pomaže najenergičnije Sokolstvo; već sada postoji u njegovom ministarstvu referentat za sokolske i gimnastičke stvari; ali će se u tome pravcu i dalje raditi; sokoli će da spremaju učitelje, a gde bude škole, tu će biti i Sokolstva; svi predlozi sokolski će se pažljivo proučiti; spremanje sokolana, nabavka sprava za vežbe, organizacija pomoćnih učitelja tel. vežbe od strane češkog Sokolstva, sve će to biti briga ministarstva prosvete; mora se raditi široko i slobodno; i kad je reč o narodnim potrebama, onda nema i nesme biti žrtava, kje se ne mogu podneti; Sokolstvo je stvorilo pobratime, jednu lepu i korisnu narodnu instituciju; naš je narod trezven, ali je pobratimstvo došlo

u dobri čas; sokoli su podigli narodnu svest; sokoli su radili na oslobodjenju naroda; pa jer slobode nema bez žrtava, dokazali su i sokoli to prolivši za slobodu i krv i davši živote; za slobodu, kao početak ujedinjenja, veličine i slave naše učinili su sokoli mnogo; slava i čast neka je i ovde izrečena svima sokolima palim i stradalim za dobro otadžbine; ujedinjeno Sokolstvo Srba, Hrvata i Slovenaca sastalo se je danas prvi put, da pokaže svoju zajednicu radošću i odredjenjem pravaca za budućnost; sastalo se ovde u srpskoj Atini, mestu od starina lučem prosvete i narodne slobode; valja uviditi neprekidnost kretanja našeg u napredak, pa se zahvaliti Novomsadu, što je primio na sebe dužnost, da daje mesta i pomoći prvom sokolskom saboru; obraća se na poslanika češkog naroda br. Kalinu i moli ga da isporuči bratskom narodu češkom naše geslo: vernost za vernost u cilju ka kulturi; naš ovaj zavet valja da bude podlogom tvrde i nepokolebive zajednice medju oba naroda za sva vremena; vidi na ovom saboru i decu velike i prostrane Rusije; i ne može da zaboravi one silne i sudbonosne reči, što je na početku rata izgovorila Rusija Srbiji: s tobom sam, ne boj se, tu sam; pa smo dužni da danas svi zajedno izrekemo, uz tople pozdrave, našu hvalu Rusiji; i neka što pre i ovaj veliki i slavni slavenski narod dodje do slobode i sreće, a koliko mu pomoći možemo, to ćemo uvek i od srca i učiniti; na završetku obraća se ponovno sokolima Srba, Hrvata i Slovenaca, pa kaže: malo je sokola, i moramo se starati i raditi na tome, da nas ne bude hiljada ili desetina hiljada, nego neka računamo sa stotinama hiljada, tako da sav narod bude u sokolskim redovima, i samo će se onda krik sokolski moći da spoji sa klikanjem naših galebova na plavom Jadranu našem. (Ovaj lepi i oduševljeni govor prekidan je često dugotrajnim pljeskom i burnim usklikima).

4. Заступник Чешке Обце Соколке, брат Антонин Калина одговара на поздрав Чесима.

Jako zástupce České Obce Sokolské a Svazu Slovanského Sokolstva odpověděl vyslanec Československé Republiky starý náš přítel a dávný známý bratr Antonín Kalina.

Pozdraven neutuchajícím potleskem a jásotem chápe se v patrném pohnutí slova. Řeč jeho provázena jest opětovnými projevy souhlasu a nadšení. Pravil česky:

Tlumočím Vám drazí bratři pozdrav bratrský všeho národa našeho a především ovšem Sokolstva, jehož očekávání zástupci bohužel nemohli splniti slib své návštěvy. Sverepý tisíciletý nepřítel našich vlastí — Maďar! — napadl znovu krásnou naši Slovač! Povstal národ na obranu! Sokolstvo české plní svůj úkol: Všechno i životy za svobodu vlasti a vyhlašuje povinné odvody členstva od 20 do 50 let! Všechno mužstvo na palubu! To je příkaz i očista! Kdo nesplní povinnost, pro toho nebude

místa více v organisaci. Pročistí se řady naše. Znovu ku platnosti přijde práce sokolská, o níž veliký náš president, největší přítel Vašeho celého národa prof. Masaryk (burácející potlesk a nekonečné provolávání slávy) ve svém prvním, památném a historickém poselství prohlásil: Sokolské zásady Tyršovy uplatníly se plně a osvědčily v osvobozující armádě naší!

Dnes znova Sokolská armáda vstává na obranu vlasti a vzpomínka i pozdrav náš letí tam za našimi drahými s tužbou, abybrzy osvobodili vlast' a lid slovenský vrahů a nepřátel! A padnou-li tam mnozí, kéž půda ta, na níž padl hrdina nové zas hrdiny zrodí!

Ve sváteční dni — v nichž každé srdce Jihoslovanské bije ohnivěji vzpomínkami na bolestnou ale slavnou minulost' drahe vlasti a národa — sjeli jste se sem sokolští junáci z oblasti celého osvobozeného a sjednoceného království Srbů — Chorvatů — Slovinců.

Zkušeni a nadšeni vůdcové promyslili plán, připravili osnovy o cílech nové sokolské práce, o cestách k nimu o prostředcích, jak připoutati celý národ, veškerem lid k této nové, velikolepé, ohromné i spasitelné práci!

Skoro tisíc jest Vás tu sokolských pracovníků ze všech končin veliké domoviny, mužové i ženy, rozvážní, zkušeni starešinové i ohnivá mládež, bratři a sestry rovní mezi rovnými ve vážných poradách sesílíte základy sokolské organisace tělesné a morální výchovy:

Vydáte desatero sokolské práce pro povznesení všech tělesných a mravních sil celého národa!

Přes 30 let již činným jsem v organisaci sokolské vnitřní i Svazové, znám práci sokolskou — a právě proto s tím větším zájmem, úctou a obdivem četl jsem bez oddechu ten krásný návrh Vaší budoucí činnosti — na uskutečnění starých sokolských ideálů a uzákonění jich v životě národa nové doby, jež dala svobodu národům a musí dáti svobodu lidem!

Ke svobodě a pro svobodu budete národ vychovávat, aby si ji udržel na věky! Ó prosím Vás, bratři a sestry zde — a posílám i výzvu tu i tam deleko do drahé domoviny mé, — čtete to dílo:

Studnice živé, čisté vody jest to! Osvězte křestem jejím sebe a děti své a z nové práce čerpejte sílu a víru v trvalé, konečné vzkříšení národů! Šťastní ze Svobody nové spojíme všechny nervy a krev k neúporné práci! Slib slavný složíme dnes všichni vlasti své a národu:

Zde stojíme věrní synové a dcery! V duších svých chrám stavíme Tobě Národe! V zápas jdem za udržení Svobody těžce dobyté! Vzdělání bude štítem naším, práce naši zbraní! Těly svými chrániti chceme Tebe vlasti a Tvoji celistvost!

Vysoko nad hlavami vlaje prapor náš s našimi hesly: »Ohnivě nadšeni a železná, chladná kázeň! — Před zlobou nepřátel měkká

duše slovanská ve skálu se promění, od níž každý útok se odrazi! Neustaneme, dokud k nejvyšší dokonalosti kulturní, tělesné i mravní nepovzneseme i posledního svého bratra a sestru, dokud všechna srdce celého národa nezbližíme v nerozlučný svazek jediný, spokojený a v práci i míru šťastné slávské rodiny!

To slibujeme!

Naš život v tomto čase nepatří nám! Náleží naši budoucnosti! Ku předu tedy! Napněte svaly, zbystřete zrak, sesilte nervy, vzhůru srdce!

V tom znamení pozdraven bud veliký, svobodný, Vidov Dan sokolský: Vydejte se bohatou žej!

Na zdar!

5. Потпредседник руске думе Г. Фодор Родичев-Иемајдовић поздравља соколе, изражује своје задовољство да има прилике да се преда својим славенским осећајима у слободној славенској земљи.

6. Прелази се на прву тачку дневнога реда: прочитаће верифицираних изасланика.

Констатује се да је своје веродајнице верифицирало 507 (пет сто и седам) делегата.

7. Председник предлаже да се проведе конституисање сабора.

Брат Грга Анђелиновић изасланик Жупе „Хрвоје“ Сплит предлаже да се аklamацијом изабере ово председништво: Председник: Ђуро Паунковић; Потпредседници: Др. Иван Оражен и др. Лазар Цар; Тајници: Бошко Мештеровић, Анте Маловић, Др. Рико Фуке, Душан Богуновић; Благајници: Тоша Јанјанин, Фран Сушић.

Скупштина прима једногласно предложену листину.

8. Тајник бр. Душан Богуновић чита начелно становиште о одношају државе и Соколства. (Види Сок. Гласник бр. 6—7.)

9. Тајник чита поздраве првом сок. сабору.

10. Из редова делегата предлаже се, да се брзојавно од стране сабора поздраве Њег. Велич. Краљ Петар I. и Њег. Краљ. Висоц. Престолонаследник Александар, што се уз бурно одобравање једногласно прима.

Тиме је завршена прва свечана седница, а председник одређује другу редовну свечану седницу за 30./6. у 9 сати пре подне.

ЊЕГОВОМ ВЕЛИЧАНСТВУ КРАЉУ ПЕТРУ I.

у Београду.

Уједињено Соколство нашега народа сакупљено први пут у слободној држави на првом Соколском Сабору Срба, Хрвата и Словенаца, после дугог робовања душе и тела, поздравља Вас као ослободиоца и првог Сокола и кличе Вам из душа свих уједињених Сокола: Да живи Ваше Краљевско Величанств.

Нови Сад, 28. јуна 1919.

Председништво Сабора: др. Иван Оражен, др. Лазар Цар, Ђуро Паунковић.

Тајник: др. Рико Фуке.

ЊЕГОВОМ КРАЉЕВСКОМ ВИСОЧАНСТВУ ПРЕСТОЛОНА- СЛЕДНИКУ АЛЕКСАНДРУ

Београд.

Соколски Сабор Срба, Хрвата и Словенаца, поздравља Вас усхићено, са своје прве свечане седнице, одржане на Видов-дан у Новом Саду, гледајући Вас као узор Сокола по Вашим јуначким и бесмртним делима за наше народно ослобођење и уједињење.

Нови Сад, 28. јуна 1919.

Председништво : др. Лазар Цар, др. Иван Оражен, Ђуро Паунковић.
Тajник : др. Рико Фуко.

DRUGA SVEČANA SEDNICA SOKOLSKOGA SABORA SRBA, HRVATA I SLOVENACA 30. VI. 1919.

Zapisnik

II. svečane sednice Sokolskog Sabora Srba, Hrvata i Slovenaca održane 30. juna 1919. u prostorijama hotel »Sloboda« u Novom Sadu. Prisutno predsedništvo sabora i sokolski delegati Srba, Hrvata i Slovenaca.

Predsedništvo Sabora vodi brat Djura Paunković.

1.) Predsednik brat Djura Paunković konstatuje da je prisutan dovoljan broj delegata, te objavljuje ovaj dnevni red za drugu svečanu sednicu :

I. Čitanje zapisnika I. svečane sednice i overovljenje istog.

II. Čitanje pozdrava koji su naknadno stigli.

III. Čitanje sokolskog poslovnika.

IV. Izveštaj o radu odbora :

a) organizatorskog

b) tehničkog

v) prosvetno-školskog

g) prosvetno-kulturnog

d) vojnog

e) pobratimskog

ž) sokolsko-ženskog

z) odbora za sprovođenje spoljašnjeg jedinstva

i) zdravstvenog.

V.) O sokolskim dobrovoljcima referiše brat dr. Laza Popović.

VI.) Izbor nove uprave. — Ovaj se dnevni red jednoglasno

prima. —

2.) Predsednik brat Djura Paunković poziva tajnika da pročita zapisnik prve svečane sednice od 28. juna o. g.

Tajnik brat Dušan Bogunović čita zapisnik prve svečane sednice. Zapisnik se overovljuje s primedbom dra Laze Popovića.

3.) Predsednik poziva tajnika, da pročita nacrt poslovnika za ovu sednicu Sabora. Nakon pročitavanja, poslovnik se prima na znanje. (vidi Sok. Glasnik br. 6—7.)

4.) Prelazi se na čitanje imenika odborskih radnika i referata pojedinih odbora:

I. **Organizacioni odbor.** Predsednik dr. Laza Popović, referent dr. St. Simeonović-Čokić, odbornici: dr. Srdjan Budisavljević, g. Voja Živanović, dr. Lazar Car, dr. Boža Vinković, dr. Grga Angjelinović, min. u p. Ljuba Jovanović, dr. Ivan Oražen, dr. Spužević, br. Jože Smertnik, dr. Riko Fux, dr. Miloš Martić, br. Gjura Paunković, dr. Ribar, dr. Pestotnik, dr. Hugo Verk, dr. Poščić, dr. Novak i dr. Mangut. Održane su sednice: 28./VI. po podne u 3 sata do 1/25, — 29./VI. od 9—1 sat, — po podne od 3 sata do 1/29 u veče, — od 10 u veče do ponoći. (Vidi 4. A.)

II.) **Sokolsko zdravstveni odbor.** Predsednik dr. Milan Jovanović-Batut, referent dr. Ivan Blažeković. Odbornici: dr. Laza Marković, dr. Risto Jeremić, dr. Gjuro Mimica, dr. Momčilo Vučević i Jovo Popović. Održane sednice 29./VI. (Vidi 5. A.)

III.) **Komisija za sprovođenje spoljašnjeg jedinstva.** Predsednik: dr. Lauš, referent Josif Vučković. Odbornici: Verij Švajgar, Gjorgje Rakić, Mića Petrović, Dragomir Ilić, Oton Iveković, dr. Milan Dečak, dr. Vladimir Borštink, Julij Deu, Ivan Rendjeo, Bartul Porgeš, Franjo Berković, Jovan Petrović, Miško Mašić. Sednice održane 29. i 30. VII. 1919. (vidi 1. A.)

IV. **Tehnički odbor.** (Vidi 7. A.)

Др. Милан Метикош, Глина; Чедо Милић, Мостар; Стево Жакула, Сарајево; Франта Хофман, Београд; Драган Шуце, Загреб; Видко Махорић, Пожега; Крето Дончевћ, Осјек; Милан Теодоровић, Ср. Карловци; Мирко Бујић, Сплит; Богдан Ковачић, Чаковац; Вељко Рајић, Загреб; Пајо Хорват, Вишковици; Стане Видмар, Љубљана; Јанко Ковачић, Љубљана; Јосиф Смирник, Целе; Вилем Кукец, Жалец; Др. Богдан Видовић, Сарајево; Дреник Јосип, Љубљана; Стјепан Куштреба, Мостар; Драгутин Петец, Мостар; Димитрије Матејић, Сарајево; Рикард Стефани, Сарајево; Игнац Хенгстер, Сарајево. Седница била 29. јуна.

V.) **Prosvjetno-školski odbor.** (Radio 29. i 30. VI.) Pročelnik: brat dr. Franjo Bučar; tajnik: brat Josef Babić. Članovi: Radoslav Stojadinović, Dušan P. Jovanović, Slavko Flis, Pirnat Rajko, Lojze Hofbauer, dr. Ljudevit Pivko, Lenc Franke, dr. Vlad. Petković, Dušan Bogunović, Luka Karaman (vladin poverenik Bosne i Hercegovine), Božo Zečević, Ivan Kelezi, dr. Grga Novak.

VI.) **Vojno-tehnički odbor.** Predsednik gjen. Voja Živanović, referenti Mika Kovačević i dr. Pestotnik, perovodja major Špoljar. Odbornici: dr. Gavrančić, pp. Mika Kovačević. Održane dve sednice dne 29. i 30. VII. 1919. (Vidi 7. A.)

VII.) **Prosvetno-kulturni odbor.** Predsednik br. Josip Hanuš, referent Steva Moljević. Odbornici: dr. Dane Trbojević, dr. Jovo Hadži, dr. Dragan Novak, dr. Janko Berce, Engelbert Gangl, Slavko Laković, Petar Marković, Mirko Došen, dr. Slavko Parmazović. (Vidi 3. A.)

VIII. Pobratimski odbor. Odbornici: Čedo Milić, dr. M. Triller, Miloš Gjuran, Trošt Jože, dr. M. Latković. (Vidi 8. A.)

1. Komisija za provajanje spoljašnjega jedinstva radila je u velikoj dvorani »Matice Srpske« Telefon 203. Trg 25. novembra.

2. Prosvetno-školski odbor u maloj dvorani »Gradske kuće« Telefon br. 81.

3. Prosvetno-kulturni odbor u Sreskom Sudu soba br. 10. Telefon 388. (Dunavska ulica)

4. Sokolsko-organizatorni Odbor u Sreskom Sudu soba br. 6. Telefon 388. (Dunavska ulica)

5. Sokolsko-zdravstveni Odbor u Sreskom Sudu soba br. 7. Telefon 388. (Zmaj Jovanovićeve ulica)

6. Sokolsko-ženski Odbor u Sreskom Sudu soba br. 5. Telefon br. 56. (Dunavska ulica)

7. Sokolsko vojno-tehnički Odbor u Sreskom Sudu soba br. 1-2. Telefon 388. (Dunavska ulica)

8. Sokolsko-pobratimski Odbor u »Srpskoj Štedionici« Ulica kralja Petra I. br. 10. Br. telefona 182. (Predje Glavna ulica).

IX. Sokolsko-ženski Odbor: Zorka Kovačević (predsednica), Jovanka Čubrilović (tajnica). Članice: Mara Baranova, Jelica Rebekova, Katarina Bajlova, Milja Jovanović, Ljeposava Medić, Hilda Šnajderova, Dana Pešić, Franca Iličini, Franka Lev. Sednice održane 29. i 30. VI. Zapisnici rada predani tehničkom odboru.

a) Referent tehničkog odbora brat Stane Vidmar čita predlog tehničkog odbora Sokolskog Saveza S. H. S.

Predlogi tehničkoga odbora sokolskome saboru S. H. S.

Z obzirom na vršeće se anketo za telovježbu v Zagrebu, konstantira tehnički odbor, da je za tehnička vprašanja, zadevajoča Sokolski Savez Srba, Hrvata i Slovenaca, kompetentn edino le prednjački zbor Sokolskog Saveza S. H. S. Anketa za telovježbu v Zagrebu ima te daj predložiti vse svoje zaključne predloge zboru v pretres in odobrenje.

Obzirom na postojeće razmere se predlaga naj se v letu 1920 ne vrši I. jugoslovanski sokolski zlet, ki bi bil iz tehničnih razlogov preuranjen. Vse delo naj se koncentrira na utrjenje in organizacijo rednega, sistematičnega, sokolskega telovadnega dela. Vrše pa naj se po možnosti pokrajinski zlet i in bo prednjački zbor Sokolskog Saveza S. H. S. določil, za katere župe so v posameznih slučajih ti zlet i obvezni.

Glede udeležbe na Vseslovanskem sokolskem zletu v Pragi 1920. se priporoča kolikor mogoče časno udeležbo in nastop posebno točko v telovadnem programu. Upravi Sokolskog Saveza se naroča, da isposluje privolenje Č. O. S. glede tega nastopa posebno točko, tehničnemu odboru pa, da ukrene vse potrebne priprave v tem oziru.

V »Sokolskem Glasniku« naj se uvede posebno prilogo s čisto tehnično, strokovno vsebino. Redakcijo te priloge ima tehnični odbor, korekturo pa opravlja delegat tehničnega odbora.

V smislu sklepa ženskega odbora se prilaga, da u jednom mestu gde ne postoji još sokolsko društvo mogu osnovati i same žene Sokola. Gde pak postoji već društvo, tamo se žene priključuje društvu kao odsek.

Za izbor u starešinstvo Sokolskog Saveza S. H. S. predlaže tehnički odbor: za vodju br. Stane Vidmara, a za zamjenike vogje br. Frantu Hofmana i br. Vilka Mahorića.

Izvještaj s predlozima prima se na znanje.

b) Referent prosvetno-školskog odbora dr. Franjo Bučar čita izvještaj i predloge ovoga odbora.

Zaključci.

1.) Tjelesni odgoj neka se vodi u duhu sokolskom. — Sistem sokolski neka se z a k o n o m odredi za temelj tjelesnog odgoja u školi.

2.) Tjelesni odgoj neka se zavede u sve škole niže i više, njima slične javne i privatne, popravilišta, ferijalne kolonije te dječje domove, zatim trgovačke, vojničke, stručne te akademske škole i slične itd. kako za mušku tako i za žensku mladež i to obligatno.

3.) Nikoga se ne smije oprostiti od polaska tjelovježbe, ako ne ima službene liječničke svjedodžbe. — (Školski liječnik ili po oblasti određena komisija).

4.) Za sve učenike, koji nijesu zdravi ili imadu neke tjelesne mane, imadu se udesiti posebni zdravstveni odjeli u većim srednjim zavodima, koji će vježbati posebne za to određene vježbe.

5.) Na muškim i ženskim učiteljskim školama neka se manje važnim predmetima posveti manje satova (orguljanje i pojanje), a dotične ure neka se upotrebe za tjelesni odgoj.

6.) Tjelesnim odgojem ima se započeti već u zabavištima prije početka polaska u osnovne škole. A učiteljice za zabavišta imadu se u posebnim za to tečajevima osobito obzirom na igre osposobiti.

7. Do podne neka bude uvedena duševna obuka, koja se ima oživjeti u odmorima, koje valja tačno održavati, za sada da se uvede po podne najmanje dva sata za sistematsku tjelovježbu, a dva sata za igre. Preporuča se, da se domaće pismene zadaće stegnu na minimum, na one dane.

8.) Z a k o n o m neka se uredi vježbanje, za izvan školsku i odrasliju mladež i to za mušku do 24 godine dotično do nastupa vojničke službe, a za žensku do 20 god. odnosno do udaje.

Sva ova mladež ima vježbati u Sokolu, a ako ovih ne ima, ima država ustrojiti po osnovi sokolskoj posebne tečajeve, koji se imaju pripojiti školi i na kojima ima vježbati sa strane Sokola određeni vodja. Takav vodja može vježbati u više sela a država ima ovo vježbanje finansirati.

Zakonom se ima odrediti, da je svaka općina dužna pobrinuti se za vježbaonu i prostrano igralište prema broju vježbača. Bude li nužno ima i država potpomoći siromašne općine.

Ovo vježbanje opsiže barem najjednostavnije proste hodne vježbe i viteške igre primenjene njihovoj tjelesnoj sposobnosti, a od 17 god. dalje ima se mladež muška upućivati u pripreme za vojničku izobrazbu.

Posjet ovih vježbi ima nadzirati općina, te voditi posebne listine o tome, koje ima predložiti višoj oblasti. Vježba se u vrijeme kada to mjesne prilike dopuštaju.

9.) Školskoj mladeži neka se ne brani polazak sokolskih vježbi, kao sokolskom podmlatku, a od 18 god. mogu učenici postati izvršujući članovi Sokola.

10.) Sokolska društva imaju se podupirati od države i općina.

12.) Dokle ne ima dosta stručnih učitelja neka se obuka školske mladeži povjeri Sokolu, a gdje ne ima posebnih gimnastičkih dvorana, neka se vježba u Sokolu, uz primjerenu odštetu za dvoranu i posebnu nagradu za učitelja i obratno, te se imadu školske prostorije igrališta prepustiti Sokolu, ako je to potrebno, bez odštete.

13.) Gimnastičke školske dvorane neka se iz higijenskih principa ne upotrebljavaju ni za kakove druge svrhe osim za školske i sokolske potrebe.

14.) Država vrši vrhovni nadzor preko svojih organa nad tjelesnim odgojem u kraljevstvu SHS., ali mora snositi sve troškove koji su potrebni, da se posvuda provede jednakomjerni tjelesni odgoj cjelokupne mladeži.

15.) Vlada neka uredi stalne plaće, i unapredjenje prema kvalifikaciji, učiteljima gimnastike tako da budu svi izjednačeni sa ostalima srednjoškolskim učiteljima.

Predlozi.

Nabavka stručnih učitelja.

a) Zatražit ćemo, da se vlada pobrine za ispitane srednjoškolske ili sokolske učitelje iz Češke.

Neka se osnuju posebne komisije za građanske i srednje škole za ispitivanje stručnih učitelja poput onih u Zagrebu i Beogradu, još u Ljubljani, Sarajevu i Spljetu. Ujedno se ima osnovati centralna visoka stručna škola, koja će kasnije našu državu opskrbljavati stručnim učiteljima.

I napokon neka se vlada pobrine, da Sokolski Savez što prije osnuje prednjački tečaj, koji će takodjer podavati učitelje.

Nacrt zadatka tjeles. vježbi za sve osnovne škole u kralj. SHS. za godinu 1920.

Neka se upozori sveukupno učiteljstvo, da se i u osnovnim školama što intenzivnije imadu baviti tjelovježbom prema dosadanjim naučnim osnovama dok se ne izdadu nove nastavne osnove.

Pitanje nadzornika za tjel. vježbe i stalnog referenta kod ministarstva prosvjete u Beogradu.

Predlaže se, da se imenuju stručni nadzornici i posebni referent kod ministarstva prosvjete u Beogradu za gimnastiku. Broj nadzornika ovisi o potrebi prema razvoju tjelesnog odgoja u kraljevstvu, a sijela njihova imala bi biti u onim mjestima, gdje se nalaze i stručne komisije.

Gradnja sokolana i vježbaonica za tjelesnu vježbu.

Neka vlada izda normalne planove za tri vrste sokolana i vježbaona (za selo, trgovište i veće gradove). Ovi nacrti imaju se izraditi prema uputama Sokolskog Saveza i uz sudjelovanje stručnjaka ankete.

Uz sokolanu i vježbaonicu neka se nalaze i razmjerno velika igrališta.

Rekvirirane vježbaone i igrališta po vojsci, neka se što prije izruče i predadu određenoj svrsi.

Ujedno neka se stare dosadanje dvorane i igrališta, u koliko postoje, urede po modernim principima.

Stvaranje potrebne literature za tjelesnu vježbu.

Neka se udesi stručna literatura prema modernim principima i naučnim osnovama, koje će izdati vlada u sporazumu s tehničkim odborom Sokolskog Saveza.

U tu svrhu treba izdati zajedničku stručnu terminologiju i priručnike za sve škole, koja djela neka izda ili sama vlada ili Sokolski Savez.

Odašiljanje štipendista.

U svrhu stručne naobrazbe treba poslati što više štipendista na sokolske tečajeve u Prag, a poslije na gimnastičke škole u London, Paris, Rim i Stockholm.

Štipendisti imaju iza povratka podnijeti iscrpljive izvještaje i držati stručne tečajeve.

Načelno stanovište Sokola i škole.

Sokol i škola imaju biti recipročno i što uže vezano. Sokolstvo, koje već preko 50 godina vrši eminentno narodnu zadaću u slavenskom svetu, neka svojim duhom prodre u sve narodne, pučke, srednje i ostale škole, dotično medju cijeli narod kraljevstva SHS. U narodnom duhu moramo da odgajamo i pomoću tjelesnog odgaja našu omladinu, da nam mladež i poslije školske dobe ostane u što većem broju u sokolskim redovima. To je za sada žalibože u našoj inteligenciji još dosta slabo provedeno, te zato moramo već od najranije dobe i od prvih školskih godina nastojati uzgajati našu školsku mladež, da što više i bolje prione uz plemenite sokolske ideje. Sokolstvo mora imati udjela u organizaciji tjelesnog odgoja u školama, na taj način, da samo preuzme tjelesni odgoj u školama. Sokolski učitelji neka

budu i školski učitelji tjelesnog odgoja i obratno, te naše Sokolstvo mora u svakom slučaju imati savjetujući glas kod uređenja svakog pitanja tjelesnog odgoja i to kod najniže instancije kod seoskih općina, pa do najviše instancije kod ministarstva prosvjete i narodne obrane i kod sviju ministarstva, gdje dolazi u pretres organizacija tjelesnog odgoja našeg naroda. Sva ova pitanja organizacije tjelesnog odgoja protežu se naravno ne samo na mušku nego i na žensku omladinu, koja mora jednako djelovati na sokolskom polju prosvjete kano i muško sokolstvo.

Na taj način znat će i cijeli narod kano i sve škole cijeniti veliku zadaću našeg cjelokupnog Sokolstva, kojemu je glavna zadaća, da stvori buduću nam generaciju zdravu, čilu i jaku za plemenito nastojanje oko raširenja općenite i narodne kulture u cjelokupnom našem narodu kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca.

Brat Jelinek predlaže, da se za gradnju novih sokolana ustanovi odbor, koji će iznaći sredstava, kako da se izvrši gradnja sokolana. Predsjednik sabora odgovara, da će biti velika potpora od strane ministarstva prosvete, kojoj treba da se pridruži i privatna inicijativa. Razjašnjenje predsjednika podupire br. dr. Franjo Bučar razlažući mišljenje načelnika ministarstva prosvjete, koji je bio prisutan sjednici prosvetno-školskog odbora. Br. dr. Milan Dečak predlaže, da se ustroji kurs za učitelje. Ovim kurse vima treba da se dodadu proste i hodne vežbe, uvedu vežbe otporne snage, kao kod Japanaca. Ovaj se predlog upućuje tehničkom odboru. (Vidi predlog broj 2.) Br. Antonije Brazdilo (Kragujevac) predlaže, da su učitelji gimnastike ravnopravni sa ostalim učiteljima. Dr. Franjo Bučar detaljno razlaže stanje učitelja gimnastike i njihovo osnovno vaspitanje, te da će prema kvalifikaciji biti i napredak u plati. Br. Jože Smertnik predlaže, da se gimnastika postavi na sokolsku osnovu.

v) Referent prosvetno-kulturnog odbora br. Stevo Moljević, Banjaluka, referiše o radu prosvetno-kulturnog odbora.

Kulturno-prosvetni rad.

U starešinstvu-Sokolskog Saveza SHS. ima da se osnuje naročiti odbor za kulturno-prosvetni rad.

Savezna skupština bira predsjednika, a svaka župa šalje svog pročeinika kulturno-prosvetnog odbora u taj savezni odbor, koji se onda sam konstituše. Predsjednik osim toga ima pravo da kooptira potrebiti mu broj istaknutih radnika na kulturno-prosvetnom polju u taj odbor.

Za ovaj put ima toga predsjednika da izabere odbor Sokolskog Saveza SHS.

Isto se tako popunjuju i župski i društveni kulturno-prosvetni odbori.

Zadaća je kulturno-prosvetnog odbora briga oko celokupnog obrazovanja čoveka, tako da obuhvati obrazovanje duše i tela u smeru fizičkom, intelektualnom, moralnom i estetičkom, a sve to

u smislu sokolskih načela. Odbor ima da radi u prvom redu u vlastitom delokrugu (specifično sokolski kulturno-prosvetni rad), a u drugom redu u kooperaciji sa ostalim kulturno-prosvetnim ustanovama, koje idu za istim ili sličnim ciljem za kojim i Sokolstvo.

A. Rad u vlastitom delokrugu.

1. Rad u vlastitom delokrugu. Predavanja, kojih ima tri vrste:
  - a) razgovori, koji se imaju držati svake sedmice jednom za izvršne članove u vežbaonici;
  - b) predavanja, koja se održavaju za sve članove;
  - c) javna predavanja, koja se priređuju prema prilici i potrebi sa ciljem, da se sokolska ideja i prosveta što više razvije i proširi u široke redove naroda.

2. Izletj

u prirodu, na istorijska mesta, industrijska poduzeća (uz sudelovanje stručnjaka), javne vežbe, zborovi, smotre i sletovi, sudelovanje kod kulturnih i narodnih slava.

3. Štampa.

Izdavanje listova i knjiga i ostalih edicija.

4. Osnivanje sokolskih knjižnica i čitaonica.

5. Osnivanje sokolskog saveznog muzeja.

B. Rad u kooperaciji sa ostalim kulturno-prosvetnim ustanovama.

Dužnost je svih kulturno-prosvetnih odbora da potpomažu i provode nastojanje drugih kulturno-prosvetnih ustanova, koje idu za istim ili sličnim ciljem kao Sokolstvo.

Kulturnoprosvetni odbor starešinstva ima stupiti u sporazum s odborima spomenutih kulturno-prosvetnih ustanova i provesti potankosti kooperacije.

Istorija sokolstva SHS.

Zadaća je kulturno-prosvetnog odbora da pripremi materijal za izgradjivanje istorije Sokolstva SHS. Pri tome valja naročito da se obazre na rad Sokolstva SHS u borbi za narodno oslobodjenje.

Specijalni predlozi.

I. Dužnost je kulturno-prosvetnog odbora starešinstva Saveza Sokolskog SHS., da posveti osobitu pažnju i brigu nacionalnom radu:

1. u krajevima gde to posebni položaj i prilike iziskuju;
2. gde narodno oslobodjenje nije još dovršeno.

II. Preporučuje se starešinstvu Sokolskog Saveza SHS., da isposluje kod ministarstva prosvete, da se osnuje obligatno osnivanje narodnih biblioteka i čitaonica u svim općinama našeg kraljevstva.

III. Kulturno-prosvetni odbor starešinstva Sokolskog Saveza SHS. ima da se pobrine za osnivanje pobratimskih škola u pojedinim krajevima, te da od državne vlasti izvadi materijalnu i svaku drugu pomoć.

Sokolski listovi.

I. Zvanični organ Sokolskog Saveza SHS. ima da bude jedan.

II. Naziv i pismo. Naslov bi bio štampan izmjenično ćirilicom i latinicom. Članci se imaju štampati onim pismom, kojim je pisan rukopis, a glavni urednik lista ima da nastoji kod pojedinih pisaca, da Srbi pišu svoje članke latinicom a Slovenci i Hrvati ćirilicom, odnosno, da se ti članci tako štampaju.

Sadržaj lista.

Po sadržaju ima da se deli: idejna, sokolsko-pobratimska i kulturno-prosvjetna strana kao jedna rubrika.

U nju spadaju svi članci i teme koje se odnose na Sokolstvo i Pobratimstvo i tretiraju ga s misaone strane, kao i one koje se odnose na sokolsko-pobratimski kulturno-prosvetni rad.

II. Druga rubrika ima da sadrži članke, koji tretiraju tehnička pitanja.

III. Treća rubrika je organizatorno izvještajna. U tu rubriku spada pregled i izvještaji, prikazi, društvene obavesti, bilješke, stat. podaci, te pregled sokolske literature, župskih listova i pojedinih edicija. Detalji su prepušteni uredništvu.

Uredništvo lista.

List uregjuju tri člana koje bira starješinstvo Sokolskog Saveza Srba, Hrvata i Slovenaca između najistaknutijih sokolskih radnika na literarnom polju i tehnički odbor Sokolskog Saveza SHS.

Od ta tri člana moraju najmanje dva biti sedištem u mestu, gde list izlazi. Jedan je glavni urednik, koji je ujedno i član starešinstva Sokolskog Saveza SHS., ostala dvojica imaju da uregjuju prvu i treću rubriku, svaki po jednu. Tehnički prilog uregjuje tehnički odbor Saveza a korekturu obavlja delegat toga odbora.

Finansiranje lista.

List se financira predplatom, a event. deficit se pokriva iz prihoda Saveza. Pretplatnikom mora biti svaka župa i društvo, te naručivati za društvenu biblioteku, za svaki prednjački zbor i za svaku sekciju najmanje po jedan primerak, a među članovima ima se nastojati, da budu po mogućnosti svi pretplatnici lista, dok svaki član upravnog odbora mora biti pretplatnik lista.

Za podmladak se izdaje list s nazivom »Sokolić«, sa posebnim uredništvom. Rubrike i pismo osniva se na istim principima na kojim i centralni organ Saveza SHS a finansiranje se prepušta uredništvu.

Pojedine sokolske organizacije mogu izdavati takogjer svoje naročite listove, ako se zato ukaže potreba.

Za sve se listove usvaja princip kolportáže. —

Br. Ivošević (Zagreb) predlaže, da svaki član sokola bude u isto vreme i pretplatnik »Sokolskog Glasnika«. Referent odgovara, da je to želja bila svih članova odbora, ali da se ne može provesti zbog materijalnih prilika članova. O pitanju lista uzeli su reč br. dr. Grga Angjelinović tvrdeći, da je »Sokolski Glasnik S. H. S.« privatno poduzeće. Predsednik odgovara, da je »Sokolski Glasnik« pokrenut na osnovu zaključka sokolskih delegata od 26. januara 1910. te da će se »Sokolski Glasnik« predati novoj sokolskoj upravi.

Većina prima referat prosvetno-školskog odbora na znanje. g.) Referent pobratimskog odbora br. Miloš Gjuran (Sarajevo) čita izvještaj pobratimskog odbora.

1. Alkoholna pića i opijanja smatramo velikom narodnom nesrećom koja narod uništava i protiv koje se kao sokoli moramo boriti.

Smatramo opijanje i ekcese koji se u tom stanju čine kao poniženje za sokola koja mu blate sokolsku čast i dostojanstvo.

Rad sokolstva na moralnoj i fizičkoj regeneraciji našega naroda potpuno je iluzoran i bezuspješan dok god alkoholizam kao socijalna bolest uništava mase pojedinaca, porodica i čitavih redova društvenih. U tu svrhu predlažemo da se u pravila sokolskih društava, odnosno župa i Saveza, unesu ova načela kao obavezna za sve Sokolstvo u našoj državi.

2. Mora se nastojati, da se u svakom društvu osnuje sekcija apstinenata pobratima sa pročelnikom, koji mora biti član odbora. U ovu pobratimsku sekciju mora bezuvetno ući sav sokolski podmladak muški i ženski.

3. Delokrug sekcije proteže se na srez ili opštinu u kojoj je soko.

4. Rad sekcije sastoji se u propagiranju ideje pobratimske medju članovima društva, onda izvan društva naročito na selu. U tu svrhu treba tražiti u okolnim selima zgodne ljude preko kojih će se raditi i preko kojih će se osnovati u selu društvo pobratimsko.

5. Za trajanja redovnih sokolskih vežbi onda javnih svećanih časova, istupa, zabava, dok traje službeni deo u kome soko sude luje korporativno, zabranjuje se bezuvetno uživanje alkoholnih pića. Posle redovnih vežbi odnosno za vreme zabavnog dela ne smije se soko ogrešiti o načelo koje je napred istaknuto. Prema svim prekršajima u ovom pogledu postupat će se prema tački 6.).

6. U sokolska društva ne može biti primljen onaj koji se opija, a iz društva mora biti isključen svaki za koga se dokaže da se opije.

Detaljna uputstva o ovome radu poslat će se svima župama u našoj državi od Saveza Pobratimstva u Sarajevu.

Br. dr. Milan Dečak pita, da li će se Pobratimi posebno organizirati od Sokola. Ujedno se protiv, da se alkohol ukine za vreme vežbe. Predsednik odgovara, da će oni raditi u zajednici

sa sokolima i da se preporučuje umerenost uživanja alkohola za vreme sokolskih sastanaka. Predlog dr. Milana Dečaka odbija se jednoglasno a referat pobratimskog odbora prima se jednoglasno.

d.) Izveštaj ženskog odbora. Predsednik izjavljuje, da izveštaj nije podnešen, nego da je predan tehničkom odboru.

e.) Referent vojnog odbora br. major Špoljar čita izveštaj vojnog odbora:

Sednica počinje u 9 sati prijé podne.

Prisutnih je 5 članova (brat Voja Živanović, general, brat Mika Kovačević, podpukovnik, brat Br. Pestotnik i Dr. Gavrančić i Špoljar, major).

Prelazi se na dnevni red nakon što se je konstituisao odbor. Predsednik brat Voja Živanović, referenti brat Mika Kovačević i Dr. Pestotnik. Perovodja brat Špoljar.

Jednoglasno je zaključeno, da Sokolstvo i nadalje ostaje administrativno — organizatorno i tehnički slobodna, nezavisna i opća narodna organizacija. Sokolstvo će i u budućnosti držati se Tiršova sistema i u slobodnoj domovini provoditi će svoj dosadani telovežbeni program u potpunom opsegu.

Prema tomu predlaže se slijedeće:

1. Redne vežbe, koracanje, član, vod, četa neka se u vežbanju prilagode vojničkim potrebama. Izjednačenje u komandi i u izvođenju je potrebno.

2. Dugi hodovi (maršovi) 30—40 kilometara. Vežbaju se postepeno obzirom na dužinu i opterećivanje težinom od 15—25 kilograma.

3. Praktična vježba u ratnoj službi sa teoretskom poukom na izletima, na primjer: izvidjanje, predstražna služba i bivakovanje.

4. Nauka o prvoj pomoći. Teoretski i praktično u telovežbi i u vojsci.

5. Teoretska pouka u kartografiji.

6. Osnovna načela o disciplini.

7. Teoretska i praktična pouka u gadjanju i vježbe o upotrebi oružja.

8. Male taktične vježbe kano vojne igre napose sa podmladkom od 14—18 godina.

9. Predavanje iz zemljopisa i povjesti našeg troimenog naroda s posebnim obzirom na žrtve i junaštva naših predja.

10. Pobratimstva, to jest sokolske organizacije po selima, njeugu Sokolstvo sa idejne strane u potpunom opsegu, sa tjelesne strane onaj deo cjelokupnog sistema, koji je moguć za seoske prilike. Zato se izradjuje posebni poslovni program.

11. Sokolski obrazovani vojni obvezanik treba da imade pravo na skraćení rok službe u vojsci i brže unapredjenje u podoficirske činove nego drugi obvezanici, a prednjaci Saveza i na pravo po laganja ispita za rezervnog oficira.

12. Saradnja Sokolstva i vojske zahtjeva, da se u svima vojnim školama uvede sistem sokolske tjelovežbe, a isto tako da se izrade pravila gimnastike po sokolskom sistemu za cijelu vojsku.

13. Organizacija sokolskih sletova, prama načelima koje zastupa vojska u pogledu rada sa masom, ima se izvesti.

14. Vojno-sokolsko i tehnički odbor jednolično zaključuju, da komadna kod Sokolstva i vojske bude izjednačena, prama tome imade se obrazovati anketa, u kojoj će biti zastupani članovi ministarstva vojnog, Sokolstva i filolozi. Ta anketa treba da izradi predlog i da ga podnese nadležnim faktorima na riješenje.

15. Ustanovljenje sokolskog svečanog odijela prama zahtjevima vojske i vojničkih vježba.

Za članove :

Kapa u obliku šajkače od sive maslinaste boje.

Bluza : od čojie, sve maslinaste boje, kroja engleske bluze sa žepovima na prsima i sa strane. Zakopčava se dugmetima i gajtanima kano i dosada.

Čakšire : od iste boje, kroja polufrancuskog te sežu ispod koljena a zakopčavaju se na nogavici sa 4 dugmeta. Žepovi sa strane, a i pozadi može biti kano i sprijeda mali žep.

Cipele visoke (duboke) poput čizama na šnur od žute kože.

Košulja : za svečane zgode od crvenog delina sa povijenim ovratnikom i crnom kravatom. Za marševe od sive boje sa kravatom iste odnosno nešto tamnije boje.

Opasač kano što ima hrvatski ili slovenački Sokol. Ranac (uprtnjača) od sive boje u kojoj treba da nosi član sve za duge marševe potrebne stvari.

16. Obzirom na uži odnošaj Sokolstva i države usvaja se predlog da budu imenovani na predlog sokolske savezne uprave stručni referenti u nadležnim ministarstvima.

Izvještaj vojnog odbora prima se bez debate. Dr. Milan Dečak protivi se da se izvještaj prima bez debate jer to nije ni sokolski ni demokratski. Br. dr. Grga Angjelinović prima izvještaj, ali traži da se o njemu vodi debata. Izvještaj vojnog odbora primljen je bez debate.

ž.) Referent komisije za sprovođenje spoljašnjeg jedinstva br. Josif Vučković (Zagreb) čita svoj izvještaj.

Ova komisija uz prilog zapisnika o održanoj sednici od 29. juna 1919. god. u rešavanju postavljenog joj zadatka imala je u prvom redu pred očima težnju, da sačuva dosadanje čisto sokolske principe, koji se imaju i spoljašnje manifestovati i ostati u jednodličnosti sa ostalim slovenskim sokolskim organizacijama. Držeći se toga principa predlaže ova komisija saboru na prihvata :

Svečano sokolsko odelo.

1. Kapa da bude dosadanja slovenska čapka prekrojena u oblik šajkače, koja je opšivena širokim crnim rubom kao i slovenska čapka. Nad levim okom pero u kosini od 45 sa kokardom u državnim bojama udešenu prema heraldičnim pravilima, sa belim sokolom, koji bi se imao pričvrstiti na rubu crvenog i belog polja.

2. Košulja, da bude dosadanja sokolska od ruša ili od vunene tkanine kao i do sada.

3. Surka (kaput), da bude kao i dosadanja slovenska, koja bi imala sezati preko kukova. Surka nosi napred 12 spona, sa rukavima dole otvorenim, sa 4 spone: Boja sokolska siva.

4.) Hlače (čakšire) da budu duge kao i dosada.

5.) Cipele crne.

6.) Pojas od kože crn i lakovan.

7.) Vrpca na surki (kaputu) da se nosi bela traka, koja bi na gornjoj strani imala $2\frac{1}{2}$ mm. široku plavu a na donjoj isto tako crvenu rtu. Traka je duga 10 cm. a široka $2\frac{1}{2}$ cm. na gornjoj strani nosi u crnim bojama ime župe a ispod toga ime društva koje mora biti napisano krupnijim slovima.

) Surka se nosi na levom ramenu, pričvršćena na desnom ramenu kratkim čvrstim gajtanima, a veliki gajtani prikopčavaju se ispod desne miške i levog ramena. Sokolsko odelo se nosi pri svečanim skupnim nastupima ili kad to zaključij odbor.

Ujedno predlaže ova komisija, da se Sabor ogradi protiv zloupotrebe i imitacije sokolskog odela po društvima, koja su u opreci sa sokolstvom.

Sokolske zastave.

Predlaže ova komisija jednostavnu jedinstvenu zastavu u državnim bojama na koplju, koje ima na vrhu jabuku sa sokolom od aluminijuma. Izrada i veličina koplja i zastave imade se prepustiti našim umetnicima. Mesto nadpisa na zastavama za pojedine društva imadu se osnovati tablice umetno komponovane sa natpisima župa i društava li to s jedne strane latinicom a s druge ćirilicom. Te tablice nosi prvi desno krilni. Stare zastave istupaju samo u najsvečanijim prilikama i to sve zajedno kad to odredi savez, a nove zastave pri ostalim slavama.

Sokolske oznake.

Predlaže komisija:

1. Da starešine nose na desnom ramenu pletenu vrpca u državnim bojama.

2. Da starešina saveza odnosno zamenik starešine u zastupanju njegovu nosi preko prsiju široku trobojnicu u državnim bojama.

3. Da tajnici nose na desnom ramenu crvenu pletenu vrpca.

4. Da vodja saveza nosi preko prsiju široku lentu u jasno modroj boji.

5. Da vodje i prednjaci nose na desnom ramenu pletenu vrpcu u jasnoj modroj boji. Vodja osim toga nosi preko prsiju na isto takvoj vrpici trubu i ima na desnom ramenu dvostruko pletenu vrpcu.

Sokolske značke.

Predlaže komisija, da savezna uprava u sporazumu sa sveslovenskim sokolskim savezom ustanovi za građanska odela jednu jedinstvenu sokolsku značku za sve Slovenstvo, koja bi se izdavala sokolima pristupanjem u članstvo i služila im kao legitimacija. Ujedno bi se ta značka imala patentirati.

Sokolsko geslo i pozdrav.

Preporučuje se: »jačajmo se«, no ova bi se tema mogla ustupiti sokolskom prosvjetnom odboru na rešenje. Sokolski pozdrav ostaje »zdravo.«

Vežbačko odelo.

Preporučuje se dosadanje vežbačko odelo s tim, da pojas na čakširama ima biti onakav, kao što ga imaju Slovenci (plav, sa dve bele uske pruge, nekoliko milimetra iza ruba.) Članovima se preporučuje majica sa produženjem od zada kako bi se to produženje moglo između noge provući i od napred zakopčati, da se majica kod vežbanja ne izvlači.

Sokolske tvornice za izradu odela i gimnastičkih sprava.

Na te dve tačke predlaže komisija, da sabor uputi saveznu upravu, da se stavi u sporazum s domaćim tvrtkama u dogovoru sa tehničkim odborom glede odela i sprava, jer bi to inače trebalo da spada pred finansijsko ekonomski odbor, koji je od vrlo velike važnosti a nije predviđen.

Ako sabor ne bi dospeo, da u detalju rešava o predlozima ove komisije mogao bi se ceo ovaj elaborat predati tehničkom i vojno-tehničkom odboru, da ga u sporazumu sa ovom komisijom pretrese i eventualno, u koliko bi se moć eksekutive prenela na Saveznu upravu ovoj na konačno rešenje podnese.

Br. dr. Gavrančić predlaže da se nacrt odela komisije kao i nacrt odela vojnog odbora ne primi, nego da se oba odbora spoje i izrade detalje o odelu, u isto vreme da se sporazumu sa češkom općinom sokolskom i da se to sve podnese saveznoj upravi.

Br. Voja Živanović, Beograd, govori da se pitanje odela ne može da reši u 10 minuta. Odelo mora da bude što jače, praktičnije i jeftinije, te mora zadovoljavati sve prilike u kojima se soko kreće. Ujedno predlaže da Česi dodju k nama radi dogovora o odelu, a uprava Saveza da zovne stručnjake koji će pitanje odela rešiti. Ovaj predlog primljen je. Br. dr. Milan Dečak predlaže da

se dozvoli društvima koji do danas imaju barjake da ih u svečanin i prilikama smiju u povorkama nositi. Ovaj se predlog odbija s tim, da samo Savezna Uprava ima dati dozvolu kad da se stupa pod sokolskim barjacima. Br. Luka Radovinović (Zagreb) predlaže da u odbor za provadjanje spolj. jedin. udje jedan od konjaničkog odbora, koji da reši pitanje odela za jašilački odjel sokola. Ovaj se predlog upućuje tehničkom odboru.

z) Predsednik izjavljuje, da je ovaj odbor dao stručnjačko mišljenje o pitanjima koja su se na njih stavila.

Izveštaj glasi :

Sokolski zdravstveni odbor. Prisutni: dr. Milan Jovanović Batut profesor Univerziteta u Beogradu, dr. Laza Marković, Novi Sad, dr. Risto Jeremić, Tuzla, Bosna, dr. Djura Mimica, Omiš Dalmacija, dr. Ivan Blažeković Sisak, dr. Momčilo Vučićević Sarajevo, Jovo Popović Sarajevo.

Konferencija počima u 9 časova.

Predsedava prof. dr. Milan Jovanović-Batut, zapisnik vodi Jovo Popović.

Dr. Kukrić šalje pismenu izvinu da ne može doći.

1. Na pitanje, da li da se u telesnom vežbanju održi u Sokolstvu nemački ili švedski i engleski sistem, rešeno je da se sprave (razboj, vratilo, konj) ne isključe, ali da se vežbanja na njima dozvole samo posle lekarskog pregleda.

Odbor naročito preporučuje švedski sistem vežbanja i engleske igre, sa uvadjanjem naših narodnih igara, planinarstva i streljanja. Akrobatika i atletika da se izbace iz Sokolstva. Sa svima ovim slučajevima potrebna je lekarska kontrola. Svaki se vežbač mora lekarski pregledati.

2. Vežbanja se moraju, po mogućnosti, izvoditi u prirodi, a kada to nije moguće, sme se vežbati samo u higijenski udešenim prostorijama, a gde takvih nema, bolje je i ne vežbati. Dosadašnje vežbačko odelo može se zadržati, jer odgovara higijenskim zahtevima.

3. Rad Sokolstva na očuvanju narodnog zdravlja, treba prepuštiti društvu za očuvanje narodnog zdravlja, a svaki član sokola treba da bude i član toga društva.

4. Zamoliti lekarska društva da odrede odnose lekara prema Sokolstvu.

5. Obrazovati sokole da budu škole za prvu pomoć u nuždi i opasnosti.

6. Apelovati na lekare da putem predavanja rašire u Sokolsku smisao eugenike i rane higijene.

7. Obratiti se na dr. Špišića da nam on, kao stručnjak, da svoje mišljenje o tome, što se iz ortopedije može unesti u Sokolstvo.

Izveštaj zdravstvenog odbora uzet je na znanje i predan je tehničkom odboru.

i) Predsednik br. Gjura Paunković kaže da će se pročitati čitav

nacrt sokolskog ustava i da će se o svemu povesti generalna debata. Ako se nacrt primi u načelu ima se pročitati tačka po tačka, te tada ne sme biti specijalne debate o pojedinim tačkama, nego se glasanjem ima da odluči da li se pojedina tačka prima ili ne.

Br. dr. St. Simeonović Čokić čita nacrt sokolskog ustava.

Bratski Sokolski Sabore!

Organizatorni Odbor uzeo je na svojoj sjednici od 29. juna o. g. u pretres nacrt Sokolske Organizacije, kako ga je predložio Izvršni Odbor Jugoslavenskog Sokolskog Sastanka, držanog dne 26. januara u Zagrebu.

Posle opširne rasprave o osnovnim načelima nove zajedničke organizacije svekolikog Jugoslavenskog Sokolstva kao i o predloženim nacrtima za novu organizaciju toga Sokolstva, postignut je u organizatornom odboru jednodušan i potpun sporazum o svima osnovnim pitanjima sokolske organizacije Srba, Hrvata i Slovenaca i donesen je nacrt sokolskoga ustava Jugoslavenskoga Sokolstva, koji se bratskome Saboru u prilogu predlaže na pretres i prihvati, zajedno sa svima zapisnicima odborskih sednica, pismenim referatima, organizatornim pitanjima itd.

Osim toga uzeo je organizatorni odbor u pretres i pitanje nove raspodele župskih oblasti, kako se one imaju na području celoga Sokolskog Saveza Srba, Hrvata i Slovenaca sada ustrojiti, te je i u ovoj stvari donesen nacrt koji se bratskom Saboru predlaže na pretres i prihvat.

Podnoseći ove nacрте, drži organizatorni odbor, da mu je dužnost naglasiti, da je organizatorna osnova koja se bratskome saboru sada predlaže samo privremene i prelazne prirode, do donošenja potpunoga i sistematskoga organizatornog uređenja, koje će imati da stvori tek glavna skupština i odbor Sokolskoga Saveza Srba, Hrvata i Slovenaca.

U Novom Sadu, 29. juna 1919.

Dr. Laza Popović, pred. dr. Stevan Simeonović-Čokić referent.

Nacrt Sokolskog Ustava Jugoslovenskoga Sokolstva.

I.

Jugoslavensko Sokolstvo ujedinjuje se u jedinstvenu Sokolsku Organizaciju Srba, Hrvata i Slovenaca.

II.

Dosadanje plemenske ili inače podeljene sokolske organizacije imaju preći u zajedničke sokolske organizacije Srba, Hrvata i Slovenaca, odnosno imaju se nove zajedničke organizacije osnovati.

III.

Rok za likvidaciju dosadašnjih i prelaz u nove sokolske organizacije jeste:

1. Za društva najduže 31. decembra 1919.

2. Za župe najduže 31. marta 1920.

3. Za Saveze najduže 28. juna 1920.

U istom roku imaju se osnovati nove sokolske organizacije i to tako, da se nova imade osnovati pre nego što stara, koju ona zameniti ima, potpuno prestane.

IV.

One sokolske organizacije (društva, župe i savezi), koje u tome roku neobave svoju likvidaciju i ne predju u novu zajedničku organizaciju, ne priznaju se više sokolskim organizacijama Srba, Hrvata i Slovenaca.

V.

U jednom mestu može opstojati samo jedno sokolsko društvo, na pojedinoj župskoj oblasti samo jedna župa a na celom narodnom području Srba, Hrvata i Slovenaca samo jedan savez.

Svaka župa ima onaj prostorni opseg koji joj bude dodeljen uredbom o podeli župskih oblasti, te se župe imaju po toj podeli ustrojiti.

VI.

1. Vrhovna organizacija Jugoslavenskoga Sokolstva jeste: **Sokolski Savez Srba, Hrvata i Slovenaca**, koji se tim imenom i zove.

2. Savez je udruženje svih sokolskih društava Srba, Hrvata i Slovenaca preko njihovih župa.

3. Upravu saveza čini:

a) glavna skupština Saveza, uz koju svaka župa izašilje iz svoje skupštine na svakih započelih 500 (petstoćina) članova u župi spojenih društava po jednog izaslanika ali svakako bar jednog i koja se sastaje svake godine bar jedanput;

b) Odbor Saveza od 12 (dvanaest lica, od kojih polovina moraju biti vežbači i to starešina, dva podstarešine, dva tajnika, blagajnik, vodja i pet odbornika, koje sve bira glavna skupština Saveza na godinu dana.

c) Nadzorni Odbor od 3 lica, koga bira glavna skupština Saveza na godinu dana.

d) Prednjački zbor sastavljen od vodje Saveza, njegovih zamenika i vodja župa.

4. Sedište Saveza ustanovljuje Sabor za vreme od 5 do 5 godina. Prvih 5 godina je sedište Saveza u Ljubljani.

5. Za nemirenje materijalnih potreba Saveza imaju župe davati Savezu godišnji doprinos u onom iznosu, u kojem ga glavna skupština Saveza za pojedine župe ustanovi, a osim toga imaju svi članovi svih društava kao i sama društva plaćati Savezu sokolski porez u onom iznosu, koji glavna skupština Saveza za društva, a društvena pravila za članove propišu.

VII.

Za rešavanje opštih sokolskih pitanja načelne prirode sastaje se svake pete godine, a po potrebi i češće, na poziv starešine Saveza Sokolski sabor Srba, Hrvata i Slovenaca, u koji svaka župa izašilje po 3 izaslanika a svako društvo na prvih 100 izvršnih članova jednoga izaslanika, a na svakih daljih 200 još po jednog.

Sabor se sastaje u onom mestu, koje prethodni sabor kao mesto sastanka za idući put odredi, a radi po poslovniku, koji sam sebi donese.

Prvi sabor izvršuje i delokrug glavne skupštine Sokolskog Saveza Srba, Hrvata i Slovenaca, te bira i odbor Saveza.

VIII.

Prvi odbor Saveza ima za vođenje posala do prve redovne glavne skupštine Saveza doneti privremena pravila Sokolskoga Saveza Srba, Hrvata i Slovenaca u roku od mesec dana računajući od dana svoga izbora. Ova pravila ima Savez u zvaničnome sokolskom listu odmah proglasiti i njih se u svome radu držati.

IX.

Za vreme, dok glavna skupština Saveza ne propiše jedinstvena pravila za sve župe i društva te ove sokolske organizacije ta pravila na svojim skupštinama prema propisu ne donesu, imaju sve sokolske župe i sva društva, u koliko im to samo izvanredne ratne prilike u pojedinim delovima područja Saveza ne spreče, izmeniti svoja društvena pravila tako :

1. iz imena župe odnosno društva ima se ukloniti svaka plemenska oznaka ;

2. ima se ustanoviti, da župa mora stupiti u Savez odnosno da društvo mora stupiti u župu, te da župa iz Saveza a društvo iz župe ne može istupiti niti se bez prethodnoga odobrenja Saveza ne može župa odnosno društvo razrešiti ;

3. u pravilima župe ima se ustanoviti, da je svaki član župe (sokolsko društvo) dužno osim župskoga doprinosa plaćati propisani doprinos savezu i to preko župe ;

4. u pravilima društva ima se ustanoviti, da je svaki član društva dužan osim društvene članarine plaćati u ime sokolske poreze jedan dinar godišnje savezu i to preko župe ;

5. u istim pravilima ima se ustanoviti, da se pod izvršnim članom društva razume kako vežbač tako i onaj nevežbač, koji u sokolskom društvu aktivno sudeluje na bilo kojem području društvenoga rada ;

6. zatim, da pasivno pravo izbora u glavnoj skupštini pripada samo izvršnim članovima, a potpomazućim jedino aktivno pravo biranja ;

7. zatim, da u društveni odbor mora biti birana bar jedna polovina izvršnih članova vežbača ;

8. da se počasni članovi društva u buduću ne mogu više za takove birati;

9. da ovakvo izmjenjena društvena pravila staju na snagu tek kad ih Savez, kojem se smesta imaju podneti, odobri, odnosno kad proteče 6 nedelja od dana podnešenja pravila na odobrenje, a da Savez svoju odluku o odobrenju nije župi odnosno društvu saopćio.

Rok ove izmene pravila je za društva najduže 31. decembar 1919. godine, a za župe najduže 31. mart 1920.

Izmjenjena pravila imaju društva putem župe podneti Savezu na odobrenje.

X.

Zvanični list sokolskog Saveza Srba, Hrvata i Slovenaca je »Sokolski Glasnik«, koji sada izlazi u Zagrebu.

XI.

Ovaj ustav staje na snagu čim ga sokolski sabor Srba, Hrvata i Slovenaca usvoji. —

Nakon toga otvara predsednik načelnu debatu o sokolskom ustavu.

Brat dr. Lazar Car javlja se za reč i čita: Predloge i zaključke H. S. S. na glavnoj skupštini 15. VI. 1919. podastrte sokolskom saboru SHS u Novom Sadu Vidovdan 1919.

I. Sve hrvatske sokolske organizacije imaju se sa srpskim i slovenačkim organizacijama stopiti u jedan jedinstveni sokolski savez.

II. Glavna skupština H. S. S. od 15. VI. 1919. zaključuje, da se sve dosadanje pripreme za sokolski sabor odobravaju, te da se ovogodišnji vidovdanski sokolski sabor Srba, Hrvata i Slovenaca priznaje konstituantom za ujedinjenje srpskih, hrvatskih i slovenačkih sokolskih organizacija. Slijedom toga pozivlju se sve hrvatske sokolske organizacije, da bezuvjetno izašalju svoje delegate na tu konstituantu. — Jednoglasno primljeno.

Neobligatni zaključci:

1. Da se budući savez imade zvati »Jugoslavenski sokolski savez. — Jednoglasno primljeno.

2. Da se prema predlogu brata Mimice, župe i društva imaju poslužiti oznakom »jugoslavenski«. — Primljeno sa 26 glasova prema 21.

3. Da se prema predlogu brata dra. Mazzure mogu u sokolska društva primati kao članovi samo oni Židovi cioniste, koji se priznavaju Hrvatima ili Slavenima, dok se Židovi cioniste, koji se priznavaju članovima židovske narodnosti, ne smiju primati. — Jednoglasno primljeno.

4. Da sjedište budućeg »Jugoslavenskog sokolskog saveza« bude naizmjenice u Zagrebu, Beogradu, Ljubljani ili kojem drugom središtu, koje će se u buduću pokazati zato zgodnim, a prvo sjedište

kao za sada najpodesnije neka bude Zagreb. — Predlog nakon debate jednoglasno primljen.

Br. dr. Lazar Car nastavlja razlažući svoje vlastito mišljenje. Govori o slavenskoj uzajamnosti. Deo te slavenske uzajamnosti je spajanje srpsko-hrvatsko-slovenačkog imena. Spajanje tih imena nalagale su nam i prilike, u kojima smo živeli. Ovi veliki događaji ostvarili su taj cilj. Mi smo jedno, te ne bi trebalo održavati plemenske osobine i tradicije. Ako je iskreno uverenje, da smo jedan narod, onda treba uzeti jedno pismo i jedan jezik, jedno ime, to treba da nam je sada sokolski cilj. Kad bi to ime bilo srpsko, ne bi štetovali. Spominje evoluciju Kelta — Gala donoga doba, kad su postali Francuzi, pa ipak ne nadje se niko od Francuza, da žali za svojim predjašnjim imenom. Ovi događaji u prošlosti bivali su nasiljem, danas se to ne može dogoditi. Mi smo jedno, jer imamo jednu nacionalnu svest. Ko protivno misli i radi, to će ideja narodnog jedinstva biti pasivno provedena bez njega. Ako još moramo da zadržimo zbog raznih prilika tri imena, imamo da idemo dalje, da postignemo potpuno narodno ime.

Brat Vilko Mahorić čita predlog tehničkog odbora SHS, da kod tačke VI. 3. b) sokol. ustava i zamenici vodje Saveza dodju kao članovi starešinstva. U istoj tački b) treba pred tajnikom Saveza da dodju vodja i zamenici. I u starešinstvu župe i u Savezu mora da bude polovina vežbača. Ovi se predlozi primaju. Brat Milan Dečak predlaže, ako postoji u kojemu mestu više sokolskih društava, imadu se dodati imenu Sokol prema starosti društva brojevi 1., 2., 3. itd. Br. Luka Radovinović, Zagreb, ponovno predlaže, da se u tehnički odbor Saveza izabere i jedan stručnjak iz konjičkog odela, jer se s tim ide u susret radu vojske. Brat Vilko Mahorić izjavljuje u ime tehničkog odbora SHS, da se tehnički odbor bira za to, da bude tumač provodjanja ideje Tyrševog sistema. Konjanici ne spadaju u Tyršev sistem i moli Sabor, da se predlog odbaci. Sabor odbacuje predlog br. Luke Radovinovića.

Br. dr. Božo Vinković, Karlovac, predlaže, da se tačka IX. 6. promeni ovako: aktivno pravo izbora u glavnoj skupštini pripada samo izvršnim članovima, a pasivno pravo izbora pripada izvršnim i potpomažućim. Usvaja se predlog organ. odbora. Br. dr. Pahan primećuje, da je rok za stapanje društava prekratak. Predsednik izjavljuje, da je načelna debata za nacrt ustava Jugoslavenskog Sokolstva dovršena, te podjeljuje reč referentu organizatorskog odbora br. dr. Simeonoviću Čokiću.

Brat dr. Simeonović Čokić veli, da je najteži prigovor dra Lazara Cara. Kulturalan čovek mora njegovati sve ono, što godi zajedničkom nacionalizmu. Za sokole je to potpuno čista stvar, da treba u tom smeru raditi, svi smo saglasni. Samo nastaje pitanje, treba li ići ubrzano — forsirajući. Stvar treba pažljivo-taktički raditi i postupati, da se ne postigne protivno. Ima delova našega naroda, koji nije na čisto s tim, te njega treba

obavestiti. Pitanje jednoga imena treba radom da se razvije, da sazre i da dodje do jedinstvenoga imena. Kao sedište saveza prvo vreme bit će Ljubljana, a posle će da se menja. Primanje Židova u sokolske redove da se udesi prema njihovom nacionalnom radu; predlog brata Vilka Mahorića prima se. Pitanje jačakog odbora da se prepusti tehničkom odboru i vremenu. Što se tiče predloga br. dr. Milana Dečaka, da u jednom mestu ima više društava sa posebnim prednjačkim zborom i upravom, ne može to drugačije da tumači, nego da je to stražnji izlaz, da se u takoj formi ponovno dele društva prema plemenima i nacionalnosti. Za to je protivan ovome predlogu. Prima predlog br. dra. Milana Dečaka, da se mesto podstarešine kaže zamenik starešine. Protivan je predlogu istoga brata, da starešina i zamenik starešine mora da svrši prednjački tečaj, jer Sokolstvo imade ne samo da vaspita telo, nego da deluje na prosvetno-kulturnome radu. Protivi se predlogu istoga brata, da se Uprava Saveza bira na tri a ne na 5 godina. Razlog, da se bira na dulje vreme je administrativno praktična, jer dulje vreme rada daje mirnoću, s kojom se postizava više, a ako uprava Saveza ne radi, može se prema pravilima saveza da promene.

Br. Luka Radovinović odustaje od svoga predloga za jedinstveno ime. Protivi se predlogu br. Vinkovića te zagovara predlog organizatorskog odbora. Prima se predlog braće dr. Grge Andjelinovića i dra. Srdjana Budisavljevića u čl. VI. sl. b) koji glasi: U odbor Saveza biraju se tri odborska zamenika, koji nastupaju u dužnost u času, kada se jedno od odborskih mesta isprazni. Sam referent predlaže, da se na članak 7. alineja I. stavi »ali svakako bar jednog«. Sam referent predlaže, da se u nacrt ustava jugoslavenskog sokolstva čl. 6. iza sl. b) umetne »prednjački zbor sastavljen je iz vodje Saveza njegovih zamenika i članova, vodja svih župa. S time je debata o nacrtu ustava za Jugoslavensko Sokolstvo u načelu svršena i primljena prema primedbama organizatorskog odbora.

Predsednik saopštava, da se na želju svih u jutro u 6 sati kreće zasebnom ladjom na izlet u Beograd. Ujedno predlaže, da se pošalje brzojav sokolskoj legiji, koja se bori na granici naše domovine, a koju sačinjavaju većinom dobrovoljci iz sokolskih redova. — Prima se jednoglasno.

Predsednik prekida sednicu u I sat posle podne i zakazuje nastavak sednice za posle podne u 4 sata.

Sjednica se nastavlja u 4 sata posle podne. Predsednik konstatuje, da je dovoljan broj sokolskih delegata SHS, te saopštava članovima sabora, da će se sada čitati član po član nacrta ustava Jugoslavenskog Sokolstva. Glasat će se ustajanjem i sedenjem, a po potrebi brojanjem i poimeničnim prozivanjem.

Prelazi se na čitanje nacrta ustava Jugoslavenskog Sokolstva član po član, te se odmah i glasa.

- Član I. ustava primljen jednoglasno,
 Član II. ustava primljen jednoglasno,
 Član III. ustava primljen jednoglasno,
 Član IV. ustava primljen jednoglasno,
 Član V. ustava primljen većinom glasova,
 Član VI. 1. primljen većinom glasova,
 Član VI. 2. primljen jednoglasno,
 Član VI. 3. a) primljen jednoglasno,
 Član VI. 3. b) primljen s predlogom tehničkog odbora,
 Član VI. c) primljen jednoglasno,
 Član VI. d) primljen jednoglasno sa dopunom samoga referenta.

Član VI. 4. odbačen je predlog dra Milana Dečaka a primljen predlog redakcije.

Član VI. 5. i 6. primaju se jednoglasno.

Usvaja se predlog dra Mila Miškulina da Savez ima ustrojiti u svom sedištu obranički sud od 5 lica sa zadaćom, da do konačne likvidacije postojećih sokolskih organizacija pravosnažno reše eventualno obstojeće ili novonastale sporove.

- Član VII. jednoglasno primljen;
 Član VIII. jednoglasno primljen;
 Član IX. t. 1. jednoglasno primljen;
 Član IX. t. 2. jednoglasno primljen;
 Član IX. t. 3. jednoglasno primljen;
 Član IX. t. 4. jednoglasno primljen;
 Član IX. t. 5. jednoglasno primljen;
 Član IX. t. 6. jednoglasno primljen;
 Član IX. t. 6. primljen većinom glasova;
 Član IX. t. 7. primljen jednoglasno;
 Član IX. t. 8. primljen jednoglasno;
 Član IX. t. 9. primljen jednoglasno;
 Član X. primljen jednoglasno;

Brat dr. Lauš predlaže da se dosadašnji »Sokolski Glasnik« zove »Glasnik Jugoslavenskog Sokolstva«. Nakon objašnjenja postignut je potpuni sporazum. Sednica je prekinuta na čas. U novootvorenoj sednici je br. dr. Lauš povukao svoj predlog. Time je § X. primljen jednoglasno.

Brat predsednik stavlja čitavi nacrt kao ustav Jugoslavenskog Sokolstva sa prihvaćenim ispravkama na glasanje. Nacrt se jednoglasno prima.

5. Predlog braće dr. Grge Angjelinovića i Vlade Koje da se kod primanja u stopljena i nova društva, koja će se osnovati, ima pripaziti, da unutra ne dođu ljudi koji su se teško ogrešili o nacionalne dužnosti, te da se to stavi do znanja svim odborima da pri primanju novih članova imaju u ovom smislu postupati. Primljen jednoglasno.

6. Referent organizatorskog odbora za razgraničenje župskih oblasti dr. Spužević (Mostar) čita svoj izveštaj. Navadja da je razgraničenje župa bilo važno, kako da se otmemo plemenskim granicama tako da se odazovemo vojnim razlozima, ekonomskim i saobraćajnim prilikama. Razgraničilo se 33 župe. Organizatorski odbor poslaće ovo starim župama na mišljenje. Prema tome će se tačno fiksirati granice.

Jednoglasno se prima predlog referenta.

Organizacija župa sa teritorijalnim razgraničenjem.

1. Sušak : Hrvatsko primorje sa Istrom, kvarnerskim otocima te gorski kotar (Vrbovsko, Delnice i Čabar).
2. Zadar : politički kotar Zadar, Šibenik, Knin i Benkovac.
3. Split : politički kotari Split, Sinj, Livno, Supetar, Hvar, Makarska i Imotski.
4. Mostar : Hercegovina sa dubrovačkim i korčulanskim kotarom te djelom Crne Gore do klanca Duge (Banjani i Rudine).
5. Boka kotorska : sa starom Crnom Gorom do granice Tare i Andrijevice a na jugu do granice Albanije.
6. Ibarska divizijska oblast sa crnogorskim dijelom Novopazarskog Sandžaka.
7. Kosovska divizijska oblast sa Metohijom, centar Prizren.
8. Vardarska divizijska oblast, centar Skoplje.
9. Bitoljska divizijska oblast, centar Bitolj.
10. Bregalnička divizijska oblast, centar Štip.
11. Moravska divizijska oblast, centar Niš.
12. Timočka divizijska oblast, centar Zaječar.
13. Šumadijska divizijska oblast, centar Kragujevac.
14. Drinska divizijska oblast, centar Valjevo.
15. Dunavska divizijska oblast sa jugoistočnim Srijemom i kotar Pančevo, centar Beograd.
16. Vršačka divizijska oblast, centar Vršac.
17. Kikindska divizijska oblast, centar Vel. Bečkerek.
18. Subotička divizijska oblast sa Srijemom u koliko nije pripao Beogradu i Osijeku, centar Subotica.
19. Osijek sa Baranjom i kotarima Miholjac, Djakovo, Našice Vukovar, Županja, Vinkovci, Brod i Požega.
20. Varaždin sa Medjumurjem, centar Varaždin.
21. Župa Mariborska, centar Maribor.
22. Župa Ljubljanska I. grad, centar Ljubljana.
23. Župa Ljubljanska II. kotar, centar Ljubljana.
24. Župa Celjska, centar Celje.
24. Župa Gorenjska, centar Krajin.
26. Župa Doljenjska, centar Novo mjesto.
27. Župa Notranjska, centar Idrija.
28. Župa Krajiška, Bihačko okružje te kotari Vrgin Most, Glina, Dvor i Vojnić.
29. Župa Zagrebačka, ostali dio županije, te kotar Ogulin.

30. Župa Križevac sa županijom Belovarskom, te kotarevi Virovitica, Slatina, Pakrac, Daruvar i Gradiška.

31. Župa Banjalučko Travnička (bez Livna).

32. Župa Sarajevska, (Sarajevsko okružje).

33. Župa Tuzlanska, okružje Tuzla sa dijelom srpskog Podrinja.

Referat o organizaciji župa primljen je s tim, da se taj nacrt pošalje dosadašnjim župama na pretres.

7. Brat dr. Laza Popović referiše o sokolskim dobrovoljcima, kojima treba prvi sokolski sabor da pomogne i da ih se seti. Razlaže potanko pojam pravih sokola, i kojim načinom da im se pri-tekne u pomoć.

Sabor zaključuje da se da naredjenje upravi Sokolskog Saveza S. H. S. da u ovom pravcu čim jače i bolje deluje. Ovom predlogu priključuje se brat Čedo Milić (Mostar), da se pobrine i za pobratimske dobrovoljce.

8. Br. dr. Srdjan Budisavljević predlaže, da se budući sokolski sabor Srba, Hrvata i Slovenaca održi 1924. na Vidovdan u Zagrebu. Predlog se jednoglasno prima.

9. Sestra Marijana Dušica u ime ženskog odela zagrebačkog sokola predlaže: pošto su sestre sokolsko-ženskog odbora bile sprečene usljed nastupa javne vežbe u Subotici da održe sjednicu i da izrade predloge za ovaj sabor, to predlažemo da se odabere uži odbor sokolica, sastojeć se iz 3 sestre srpskog, 3 hrvatskog i 3 slovenskog Sokolstva, koji će odbor izraditi u roku od 2 meseca sve predradnje za osnutak samostalnog ženskog sokola i predložiti gotov elaborat na prihvata starešinstvu Sokolskog Saveza. U slučaju prihvata predloga ženskog odbora započinjju sokolice odmah rad po potvrđenim pravilima a naredni sabor imade da definitivno potvrdi pravila ženskog sokola.

Predlog ženskog odbora upućuje se tehničkom odboru.

10. Sestra Marijana Dušica moli sabor, da joj se dozvoli da čita svoj referat: Sokolstvo i žena.

Sabor dozvoljava da sestra Dušica čita svoj referat koji će se odštampati u »Sokolskom Glasniku« (vidi prilog ovog broja.)

Brat dr. Vidović predlaže: da sabor poveri tehničkom odboru Sokolskog Saveza S. H. S. da u sporazumu sa pojedinim stručnjacima iz ostalih odbora koje će tehnički odbor odabrati na temelju sviju odborskih predloga koje je sabor odobrio, sastavi jednu savršenu sistematski sredjenu celinu, koja će biti podloga budućeg rada našeg ujedinjenog Sokolstva.

Predlog se jednoglasno prima.

12. Brat dr. Grga Angjelinović, (Split) predlaže, da sabor protestuje protiv svih nasilja koje nam čine naši neprijatelji. Sokolstvo predstavlja vitalne i latentne sile našega naroda, koje ne veže ni parlamenat, ni obziri, ni ugovori, nego narodni interesi, mora da se protestira protiv nasilja Talijana, jer smo u mirno doba kulturno

prosvetna institucija, koja radi perom, a u ratu bojovna institucija koja radi oružjem. Na ovako velikome zboru mora da dodje do izražaja, da mi svoje ideale ne prekidamo u granicama, nego naši ideali idu svigde gdegod naš narod živi. Naš protest mora da dopire do tamnica naših ljudi i naših malih sitnih kolibica, da budu uvereni da ne prezamo i da se borbe ne bojimo.

Br. dr. Fornezolić (Gorica) govori slovenački u istom pravcu, te traži da se rezolucija ne pošalje na mirovnu konferenciju, nego na svu slovensku braću, na savez francuskih gimnasta i češku općinu sokolsku. Čita rezoluciju koja glasi :

Rezolucija.

predlagana od sokolov iz zasedenega jugoslovanskega ozemlja :

Celokupno Sokolstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev zbrano na svojem saboru v dneh prvega slobodnega Vidov-dana 1919., spoznava za svojo najsvetejšo dolžnost v trenutku, ko je brezprimerno junaštvo narodo stilo okove sužanjstva ter izvojevalo svobodo in neodvisnost, da svečano izjavlja :

Najvišji cilj Sokolstva, svoboda, neodvisnost in sreča celokupnega naroda, do danes še ni izpolnjen, in ne bode tako dolgo, dokler ječi še en sam sin ali hči njegove domovine in najmanji košček pod tujim robstvom.

V znamenju enakosti bratstva in svobode človečanstva započeti veliki boj, v katerem je Sokolstvo prebivalo svojo srčno kri v službi domovine, hoče ob svojem zaključku zadati njemu in njegovemu narodu novo krivico, ker izroča v novo robstvo njegovo sveto zemljo in morje, Dalmacijo, Reko, Istro, Trst, Goriško, dele Kranjske, Koroške, Prekmurja, Banata in Baranje in skoro celi Jadran, njegove sestre in brate po nečloveškemu in nekulturnemu preganjanju, v zasmeh velikim bojnim geslom svetovne vojne.

V tem svečanem trenutku svojega združenja in najvišjega razmaha svojih sil po celi svobodni domovini polaga v roke svojega naroda sveto zakletvo :

Vse svoje mlade svobodne moči hoče posvetiti svojemu uzvišenemu cilju, za njega hoče delati in se boriti, dokler ne bo ves narod svoboden, srečen in združen, dokler ne bo pregnan zadnji neprijatelj iz Blagoslovljene rodne zemlje od Soče do Vardara in bo nad nje raspenjal Sokol ponosno svoja krila zvesti stražnik in branitelj, pripravljen vedno posvetiti svoje delo s svojo srčno krvjo.

Rezolucija se jednoglasno prima s tim, da je predsedništvo sabora pošalje na : češku obec sokolsku, sokolstvo u Americi i savez francuskih gimnastičara.

15. Prelazi se na biranje uprave Saveza. Gjuro Paunković izveštava, da je organizatorski odbor izabrao 3 člana i to dr. Riko Fuks, Voja Živanović i dr. Grga Angjelinović, koji će u zajednici sa tri člana svakoga saveza predložiti saboru članove za saveznu upravu i moli da se taj predlog primā. Prekida sednicu. Nakon pauze izveštava da su predloženi za Upravu Saveza ova braća :

Starešina: Dr. Ivan Oražen. — Zamenici starešine: Braća dr. Miloš Gj. Popović i dr. Lazar Car. — Vodja: Vidmar Stane. — Zamenici vodje: 1. Mahorić Vilko, 2. Hofman Franta. — I. tajnik: Dr. Riko Fuks. — II. tajnik: Dragomir Ilić. — Blagajnik: Bogumil Kajzelj. — Odbornici: 1. Engelbert Gangl. 2. Momir Korunović. 3. Dr. Srgjan Budisavljević. 4. Malović Ante. 5. Sušnić Fran. — Zamenici odbora: Mihajlo Lukić, dr. Janko Brce, dr. Lauš. — Revizori: Dr. Fetiš Oto, Ljubo Dermel, Alica Ksotnapfel. — Časni sud: Dr. Mirko Trile, dr. Voja Besarović, dr. Boža Vinković, dr. Mirko Dečak, dr. Grga Angjelinović.

Sabor jednoglasno prima predloženu listinu.

14. Sabor odašilje pozdrave bratu Ivanu Meštroviću vajaru, bratu dr. I. Šajneru, starosti Češke Obec Sokolske i sokolskoj dobrovoljačkoj četi u Medjumurju.

Sokolskoj dobrovoljačkoj legiji u Medjumurju.

Ujedinjeno Sokolstvo Srba, Hrvata i Slovenaca sakupljeno na prvom sokolskom Saboru u Novom Sadu na Vidov-dan 1919. pozdravlja Vas braćo kao prave sokole i borce za svetu misao narodne obrane. Kličemo Vam iz dubine sokolskih duša: Živili pravi sokoli i borci!

Predsednik: Gjura Paunković. Tajnik: Dušan Bogunović.

Bratu dru Josifu Šajneru starešini Č. O. S. Prag.

Ujedinjeno Sokolstvo Srba, Hrvata i Slovenaca, sakupljeno na prvom sokolskom saboru u Novom Sadu na Vidov-dan 1919. pozdravlja Tebe brate kao duhovnog vodju celokupnoga slavenskoga Sokolstva sa poklikom: Do vidjenja u slobodnom Pragu 1920. Na zdar!

Predsednik Gjura Paunković. Tajnik: Dušan Bogunović.

Brzojavni pozdrav Ivanu Meštroviću skulptoru u Parizu.

Neimaru Vidovdanskog Hrama, predstavniku herojskog genija naše rase, prvi Jugoslavenski Sokolski Sabor šalje bratski pozdrav.

Novi Sad, 28/VI. 1919.

Dr. Oražen,

dr. Car,

Paunković.

15. Brat predsednik zahvaljuje se gradu Novom Sadu i njegovom načelniku J. Živojinoviću na odličnom gostoprimstvu kao i br. Bajazetovu, dr. Br. Nikoliću i Miši Pavloviću, koji su najviše učinili da se ovaj sabor u Novom Sadu sprovede. U isto vreme blagodari predstavnicima vojske na pomoći ukazanoj sokolima oko pripreme sabora.

16. Brat predsednik daje reč bratu dru. Ivanu Oraženu, dru. Lazaru Caru i Stanu Vidmaru, koji se zahvaljuju na povjerenju i razlažu, koji će ih putevi voditi, da se dodje do ostvarenja velikog sokolskog cilja.

U 8 sati na večer zaključena je druga svečana sednica.

Novi Sad, 30. juna 1919.

Predsednik sokolskog sabora: Gjura Paunković. Tajnik sokolskog sabora: Dušan Bogunović.

POZDRAVI SOKOLSKOM SABORU.

Česka Obec Sokolska.

P r a h a, 26. srpnja 1919.

Zavily a odvėky nepřitel našeho naroda madarin napadl za-kerne nejkrasnejši část naši osvobožene zeme slovenskog bojsnim vyzaduje všechny nase sily každeho našeho nemuzeme se protuvzdalit' nebot nevime jak prekvapeni budoucnost nemozeme pokloniti se hrdinemu a bratskemu narodu vasemu při sokolskih slavnostek v novem sadu a privinjuti vas drzazj bratři k vasemu srdci pres to jome vsak svami tisícove ceskiho sokolstva budo u vzpomínati letos na vidov dan vas drazi bratři, a budou se tesiti nadeji ze doprak li osud jez tentokrate a nesmj nam odepriti abuchom v dobach přistich ruku ruce stali za jednoho clovenka protica zdemu nepřiteli slovanstva budne zdravi bratři! Zdar krasnim vašim slavnostem v novem sad, zdar sokolstvu sjedino-cencho naroda srbu, horvatu a slovincu! Zdar a slava mocn-stastne Jugoslaviji! Za predsednistvo ceska obce sokolske po-slanik Hribar.

Pozdrav ruskoga poslanika na beogradskom dvoru g. Vasilija Strandmana.

Beograd, 15. juna, 1919.

Gospodine predsedniče!

Najsrdacnije pozdravljam prvi Sabor Sokolstva Ujedinjene Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, u ime nove preporodjene demokratske Rusije, koja hoće da živi u tesnoj zajednici sa bratskim slovenskim narodima.

Rusija pri kraju ovog svetskog rata ostala je kao ranjenik na polju bitke, onesveščena od dobivenih teških rana. Ne sme se zaboraviti da su ruku pomoći ovom ranjeniku, pre svijtu, pružila braća Sloveni. Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, na svaki način, pomagala je uspostavljanju reda u Rusiji, i prva od svijtu saveznika priznala sverusku vladu admirala Kolčaka, dajući time moralnu potporu svima Rusima, koji teže vaskresenju Ruske države, uništenju anarhije i vladavine tamnih sila. — Kako su pri-tekli u pomoć Rusima braća Čeho-Slovaci, poznato je svima. Na ovaj način, Slovane su još tešnje stegnule uze slavenske uzajam-nosti koje su nas vezivale u prošlosti.

Sve moje nade u bolju budućnost ja baš zasnivam na ovim bratskim odnosima, koje, po mome mišljenju, treba da obezbede sreću celokupnoga Slavenstva. — Da će to biti tako, za to meni jamči snažan narodni duh, ona ustrajnost naroda, koju sam opazio u teškim trenucima, kroz koje Jugo-Slavenstvo prošlo je u toku poslednih godina; ona narodna snaga, koja je pod vodstvom Nj. V. Kralja Petra i Kraljevića-Regenta, savladala sve teškoće, koje su Jugoslavenima spremali naši neprijatelji.

Saradnik ove siline duha, narodne svesti i slovenske zajednice jesu sokolska udruženja. U to ime odajem njima poštu i priznanje njihovog rodoljubivog rada.

Hoću da verujem, da će slovenska zajednica oduzeti našim neprijateljima svaku mogućnost u buduće da dižu brata protiv brata, jedan slavenski narod protiv drugog slavenskog naroda.

Snažno, ujedinjeno, nepovredno Slavenstvo postat će čuvali svetskog mira i ognjište za kulturno razviće čovečanstva.

Pozdravljam najtoplije Sokolski Sabor i dajem izraza nadi, da ćemo se videti, ako Bog da, na sličnome prazniku u Moskvi, prestonici istinske slobodne, prepородjene i teškim patnjama obnovljene Rusije.

Živeli Sokolovi.

Vasilije Štrandman, ruski poslanik.

PROGLAS PRAŠKE JUGOSLAVENSKE SOKOLSKE OMLADINE VIDOVDANSKOM SOKOLSKOM SABORU SRBA, HRVATA I SLOVENACA U NOVOM SADU.

Posle dugih krvavih vekovnih borbi jugoslavenskoga naroda za svoje konačno ujedinjenje u jednu jedinstvenu državu, mi — jugoslavenska omladina, stojeći i pre svetskog rata na principu široko demokratskog i etničko unitarnog jugoslavenskog nacionalizma — danas kad je jedan deo njegov ostvaren: politički i kad se spremamo da mu damo i jedinstven socijalno kulturni smisao — zahtevamo od svih naših javnih narodnih radenika a specijalno od sokolskih ideologa, da utroše sve svoje skromne sile, kako bi velika misao jedinstva političkog i kulturnog — u što kraćem vremenu dobila jedan obraz što nacionalno homogeniji što čovečanski širi.

Ako je tačno da je sokolska misao bila zavetna misao celog našeg podjarmljenog naroda — i ako je tačno da je njen moral bio nacionalni moral t. j. da je ona bila deo narodne misli osvete — to danas, kad je velika svetska revolucija prekinula sa svim konvencionalno-konservativnim tradicijama prošlih nedemokratskih vremena, zahtevamo od savremenih sokolskih pokoljenja, da i nedemokratsku usko plemensku misao nacionalizma hrvatskog, srpskog i slovenačkog negiraju — i da na svoja sveža sokolska čela upečate novi moral rada — a on je: Sokolska Misao je deo jugoslavenske misli. — Ovaj novi sokolski moral je uslov vremena. Ko mu se stavlja na suprot nemoralan je a kao takav po večnom zakonu etike ideja — on mora da pada — izčezne.

Prema tome, prateći rad novoosnovanog Sokolskog Saveza Srba, Hrvata i Slovenaca, u dubini duše svoje osećamo toplinu, što naša starija sokolska braća ovako široko tumače smisao jugoslaventva i što mu baš sokolsku misao stavljaju na raspoloženje, kako bi i ona mogla da doprinese svoj dužni obol njegovom konačnom ostvarenju. Zato jugoslavenska praška sokolska omladina nudi svoje skromne sile novoj sokolskoj misli i veruje da je njena snaga, snaga sokolska jedina i kadra da ostvari ideal: preko ujedinjene i velike Jugoslavije srećnom i velikom čovečanstvu.

Dva principa razvija savremena sok. ideologija: naroda i čoveka. Ko pokuša, da napusti jedan od ovih uslovnih delova upotpunjenosti nove čovečanske ideologije — taj je neuspeo u svom radu — a osobito ko pokuša u našem malom narodu da dela putem destrukcije, potencirajući plemenske i pokrajinske vrednosti nad vrednošću opšte — jugoslavenskom — taj je ne samo neuspeo u svom razornom delovanju, nego će mu iskazati večnu grobnicu nova omladinska sokolska pokoljenja, koja javno propovedaju kao što su uvek činila: nema Sokolstva srpskog, hrvatskog i slovenačkog — postoji jedinstven sokolski front — jugoslavenski — narodni — opšti i veliki, nema samo ni jugoslavenskog sokolstva kao posebne neke sveslavenske misli, nego postoji opšte čovečanska demokratska deviza: Slobodan narod, slobodno čovečanstvo. Ovome poslednjem juri snažno sva sokolska mladja generacija i veruje u pobedu osobito danas, kad vidi da je naša sokolska otadžbina jedina kadra i smela, da bez ikakvih političkih ili drugih motiva, dađe jugosl. narodu i čovečanstvu deo sebe i svoga plemenitog rada. Tim sok. misao postaje čovečanska žrtva — a ovo je skrajnji i jedini cilj nove jugoslav. sokol. vere. Neka je srećan prvi zajednički sok. rad a mi se duhom nalazimo uz Vas.

Zóravo!

Vasa Kapamadžija, starešina. Uroš Čović, vodja.
Lindner Mirko, tajnik.

KANCELARIJA SOKOLSKOG SAVEZA SHS NOVI SAD.

Duhom i srcem učestvujemo na sokolskom Saboru prvom iza oslobodjenja i ujedinjenja cijelog naroda Srba, Hrvata i Slovenaca dijelimo vazda osjećaje na dan koji je u borbi za našu nacionalnu nezavisnost bio simbol pregalaštva i požrtvovanja svih onih koji su dali svoje živote i svoju krv za sveto djelo oslobodjenja. Veliko djelo je izvršeno, ali tuđjinska nasilja i naponi borbe ostavili su iza sebe krvave tragove pustoši. Sokoli će kao i uvijek dosad prvi pregnuti da se uništeno podigne i da se struja napretka ubrza i povede pravilnim putem. Na posao! Zdravo!

A. ŠOLA, predsjednik zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu.

SOKOLSKOM SAVEZU NOVI SAD.

Kao podstarosta Hrvatskog Sokola u Puli (Istra) pozdravljam Sokolski Savez izjavom da se svi Sokoli iz Pule i njezine okolice priključuju tom Savezu kao jedna braća, koja pod najbrutalnijim načinom trpi grozote starodrevnog neprijatelja i koja su većinom na barbarski način internirana, te im oduzeta sva mogućnost delovanja u Sokolstvu.

Beograd, dne 23. juna 1919.

Josip Baselli, podstarosta Hrvatskog Sokola u Puli.

POZDRAV DRA. LAVA MAZURE SOKOLSKOM SABORU U NOVOM SADU.

Zagreb, 27. juna. Sokolska misao jedina može da okupi ceo naš troimeni narod u falangu koja će biti dosta jaka da odbije od rođene nam grude nasrtanje nezasitne germanske i romanske rase, koja će biti dosta moćna da u krilo samostalne naše države privede onaj deo našeg naroda koji će protiv svakog ljudskog i narodnog prava, po mirovnoj konferenciji biti sudjen da i dalje robuje tuđinu.

Jugoslavensku Sokolsku Konstituantu, koja ima da sagradi čvrst temelj toj sokolskoj misli, pozdravljam iz punog srca, uveren da će znati i hteti obračunati sa svim predrasudama, i prekinuti sa svim lošim tradicijama, te da će je kod zaključaka voditi jedino misao na veliku i srećnu budućnost Jugoslavenstva.

Dr. Lav Mazura, starešina Župe Fonove.

SOKOLSKI SABOR, ZDRAVSTVENI ODBOR, NOVI SAD

Sv. Juraj, Koroško, 26. VI. 1919.

Dragi bratje kolegi!

Tu sem na koroški fronti pri svojem bataljonu in nemogoče mi je bilo dobiti dopust, da bi se udeležil sabora. Poziv v sokolsko zdravstveni odbor mi je pošta dostavila sem gori šek pred dvema dnevima. Zelo žal mi je, da se ne morem udeležiti sabora, posebno pa mi je žal, da ne morem sodelovati v debatah zdravstvenega odbora. Želim Vam na saboru mnogo veselja in dobro delo! — Ako bi mogel priti na sabor, bi jaz pred vsem poudarjal z medicinsko avtoriteto važnost dela za naraščaj v »Sokolu« in za važnost gibanja pod milim nebom za naraščaj. Kajti le v zdravem naraščaju je bodočnost našega naroda. Poverjam Vas, dragi bratje kolegi, da zstopate moje misli. Z bratskim zdravo! Vaš dr. M. Ambrožič.

SOKOLSKI SABOR NOVI SAD.

Subotica. U ime subotičkog Sokola izjavljujem, da se priključujemo Sokolu Srba, Hrvata i Slovenaca. Dr. Malagurski, starešina.

PREDSJEDNIŠTVO SOKOLSKOG SABORA, NOVI SAD.

Varaždin, Od srca pozdravljamo svu braću ujedinjene sokolove naše krasne mlade otačbine budite složni, budite jedni jer ćemo samo tako dostojno odati poštu Kosovom polju a cjelom svjetu dokazati da smo njegovi osvjetnici i valjani nasljednici na čije mišice i um može mlada država u svakom vremenu računati. Da živi sokolski sabor da živi ujedinjen vidovdanskim junacima. Ovo je jedinstvena želja cijelog grada Varaždina. Dr. Pero Magdić, gradski načelnik i začasni starosta varaždinskog Sokola.

SVESOKOLSKI SABOR NOVI SAD.

Trogir. Na dan uspomena oslobođenja pobornicima za narodna prava, dičnim sokolovima narodnoj vojsci šalje bratski pozdrav jugoslavenska radnička zadruga.

PREDSJEDNIŠTVO SOKOLSKOG SABORA, NOVI SAD.

Jajce. Bratski pozdrav svoj braći i njihovom zajedničkom radu. — Hrvatski Sokol. Jajce.

PREDSJEDNIŠTVO SOKOLSKOG SABORA, NOVI SAD.

Bugojno. Pozdravljamo prvi Sokolski Sabor, želimo da njegov rad bude odraz velikog vremena u kojem živimo. Zdravo! Srpski Sokol.

PREDSJEDNIŠTVO SOKOLSKOG SABORA, NOVI SAD.

Bugojno. Žaleći od srca što nemogoh lično doći na sabor želim da rad Sabora bude na opštu korist našeg troimenog naroda. Zdravo! — Mihajlo Marinović.

SOKOLSKI SABOR U NOVOM SADU.

Jesenica. Sokole zveste borce za Vidov dan pozdravljaju osvobojeni in zavedni jeseničarji iz pod Triglava na Gorjenskem. V bratskem jedinstvu je moć. — Jeseničani.

SOKOLSKI SABOR NOVI SAD.

Split. Upirući oči u ujedinjenu braću šaljemo bratski pozdrav sa našeg Jadrana kličući slava osvetnicima. — Jugoslavenski Sokol.

SOKOLSKI SABOR NOVI SAD.

Banjaluca. Sa zajedničke vježbe srpskog i hrvatskog Sokola pozdravljamo Sabor, želimo sretan rad i kličemo zdravo! — Srpski i hrvatski Sokol.

SOKOLSKI SABOR, NOVI SAD.

Otočac. Slaveći prvi slobodni Vidov-dan na zboru Ljeskovcu Plitvičkom soko u Vrhovinama i Plaškom, te izaslanstvo iz Otočca sa svoje javne vježbe šalje prvoj sokolskoj konstituenti bratske pozdrave, želeći najbolji uspjeh za ujedinjenje cjelokupnog sokolstva Srba, Hrvata i Solvenaca. — Dr. Branković, Šolc Franjo Rodić Simo.

SOKOLSKOM SABORU, NOVI SAD.

Otočac. Delegat Sokola iz Vrhovina na putu obolio. Naš Soko osnovan kao jedinstven jugoslavenski Soko, pozdravlja veličajno djelo ujedinjenja uvjeren da se nakon historičkih zaključaka Sabora Sokolstvo tako ojača da ga ni jedna sila neće suzdržati, da izvrši svoju uzvišenu zadaću u troimenu narodu. Soko Vrhovine.

SOKOLSKI SABOR NOVI SAD.

Banjaluca. Pozdravljamo novi rad. Dobrotvorna zadruga Srpkinja u Banjoj Luci.

SOKOLSKI SABOR NOVI SAD.

Banjaluka. Bratski zdravo! Pozdravljamo rad Sokola na ujedinjenju srpskog i hrvatskog jedinstva i nada.

SOKOLSKI SABOR, NOVI SAD.

Zenica. Radi automobilske nesreće naš je delegat izostao. Želimo rad i dobar uspjeh. — Srpski Soko, Zenica.

SOKOLSKI SABOR, NOVI SAD.

Foča. Soko fočanski sa sekcijom Pobratimstva koja prva u našem narodu započe borbu protiv alkohola i za moralni preporod pozdravlja prvi sokolski Sabor slobodnog ujedinjenog troimenog naroda o legendarnom simboličnom Vidov-danu. — Soko.

SOKOLSKOM SABORU, NOVI SAD.

Puračić. Pozdravljamo Sokolski Sabor sa željama da uspjehom briše sve dosadašnje razlike i provede jedinstvo jer samo jedinstveno i ujedinjeno sokolstvo može ispuniti zadaću koju u njega narod polaže i odoljeti može svemu onomu što se sokolskoj ideji protivni. — Srpski Soko u Puračiću.

PREDSJEDNIŠTVO SOKOLSKOG SABORA, NOVI SAD.

Rog. Slatina. Zdravo da ste sokolovi, zagrljena sva tri brata. Jačajte se duhom i tijelom, skupljajte nova jata, jer nam braću na Jadranu jošte tlači dušman kleti, na vama je, da vršite stari zavjet započeti. Gosti Rogatačke Slatine Jovo Radetić, Rade Stojanović, Aleksander Madžarac, Popović Hico, Brokvić Milan, Volčić.

PRVOM SOKOLSKOM SABORU NOVI SAD.

Višegrad. Srcem i duhom prisustvujemo prvoj sokolskoj slavi u slobodi, koja je izrasla iz krvi kosovskih junaka a sazidana na kostima naših sinova na Ceru, Beogradu i Kajmakčalanu. Neka živi moć sokolskog zaštitnika prestolonasljednik Aleksandar. Slava palim borcima za našu slobodu i ujedinjenje od Timoka do Jadrana, od Soče do Vardara! Zdravo! Sokol Višegrad.

SOKOLSKOM SABORU NOVI SAD.

Split. Dosele je sokolstvo rat zatekao nepripravnim, koje je dalo otadžbini samo misao i težnju za ujedinjenjem i oslobođenjem. Sokolstvo mora sada učestvovati ne samo umom i mišicama u izgradnji vidovdanskog hrama nego i da ga odbrani od pohlepnih komšija. Sokolstvo mora prednjačiti svim narodnim naporima uvijek u skladu i suradnji s onom vojskom, koja će čuvati sjajne tradicije najčišćeg besprimjernog junaštva. Ovaj veliki dan, koji znači duševno okrunjenje pobjede nacionalne misli neka bude svestrano cementiranje svih bedemova naše narodne tvrdjave, s koje će sokolstvo na zapomaganje nespasene braće sjaćiti se u čvrsto pravo jato sokolova. Samo napred!

Dr. Gajo Bulat.

SOKOLSKI SABOR, NOVISAD.

Mostar. Okupljenoj braći, sinovima našeg jedinstvenog naroda, koji udaraju temelje jedinstvenom sokolskom radu, šalje-mo topli pozdrav želeći da taj rad bude krunisan potpunim uspjehom. Zdravo! — Srpski Soko.

SOKOLSKI SABOR, NOVISAD.

Prnjavor. Pozdravljamo obnovljeno i ujedinjeno sokolstvo, sakupljeno na prvom sokolskom saboru želeći da bude potpun uspjeh postignut, jer to zahtjeva čast i poštenje cijele naše ujedinjene nacije i svakog državljana. Sokolstvo je narodna snaga a nova država mora da obuhvati sve krajeve, gdje naše ime živi, pa makar se naši neprijatelji tome protivili, mi to moramo ustrajno da branimo. Zdravo! — Soko Prnjavor.

SOKOLSKI SABOR, NOVISAD.

Zvornik. Ujedinjenu braću pozdravljamo i kličemo: Sretan vam rad! Zdravo! — Zvornički Sokol.

SOKOLIMA, NOVISAD.

Ruma. U ime rumskog Sokola pozdravljam vas zbratinjene u jednom zagrljaju. I kulturna borba od našeg savesnog rada očekuje od nas mnogo. Molimo Boga, da blagoslovi vaš današnji rad. Duhovi Frankopana, Zrinjskog i Cara Lazara blagosiljaju vas. Bratsko pozdravlje. Zdravo! — Predsjednik Nenadović.

PREDSJEDNIŠTVO SOKOLSKOG SABORA, NOVI SAD.

Potomje. Današnjom petgodišnjicom prvog ispaljenog hitca za slobodu čitavog našeg troimenog naroda pozdravlja okupljenu braću i želi dobar i sretan uspjeh, priključuje se u procvat sokolstvu a na sreću i boljitak našeg naroda. Živila slobodna i ujedinjenja Jugoslavija! Živilo jugoslavensko sokolstvo! — Sokol.

SOKOLSKI SABOR, NOVISAD.

Supetar. U slobodnoj domovini bit ćemo čvrsti stupovi. Poručujemo iz kluba bratskog supetarskog jugoslavenskog sokola jugoslavenski sokoli Omiš, Dugirat, Mitna, Postire, Nerežišće.

SOKOLSKI SABOR, NOVISAD.

Osijek. Sretan rad bratskom sokolu na prvom saboru u oslobođenoj otadžbini. Zdravo! — Srpski Soko.

SOKOLSKI SABOR, NOVISAD.

Kostajnica. Pozdravljamo sabor očekujući ponovo zaključak neka bude svakom svoje u jugoslavenskom savezu. Zdravo! — Hrvatski Sokol.

SOKOLSKI SABOR, NOVISAD.

Samobor. Žalimo, što nismo mogli doći, ali duhom smo svi tamo. — Sokol.

PREDSJEDNIŠTVO SOKOLSKOG SABORA, NOVI SAD.

Varaždín. Varaždinski Sokol pozdravlja braću sakupljenu na saboru tim radosnije, što je uvjeren, da će zaključak o jedinstvenom sokolu biti jednoglasno usvojen a time će se ujedno sagraditi čvrst temelj i narodnom jedinstvu. Zdravo! — Podstarosta Ante Hofman.

SOKOLIMA, NOVISAD.

Niš. Slomljenih je krila »crni orao«. Da li je bilo ljepšeg Vidovdana? Zdravo braćo! U slozi je spas! — Jaša.

SOKOLSKI SABOR, NOVISAD.

Užice. Prvi sabor ujedinjene otadžbine sa sokolskim »zdravo« pozdravlja Užički Soko Dušan Silni. — Janušević, predsjednik.

O СОКОЛСКОМ САБОРУ

Proglas novosadskog gradonačelnika za sokolski sabor.

Gradjani, braćo i sestre!

Vidovdan je osvetlan. Misao slobode i odbrane svoga ognjišta iskupila je vidovdanske žrtve. Borba od pet i po vekova dala je zapravo vidovdanskim mučenicima. Kad je tako i novo iskušenje u žaru borbe i muka prekalilo zlato naše istine, zasja ono nanovo prirodnim sjajem i da se poklone Vidovdanu, hrle danas braća sa sviju strana prostranoga kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca u Novi Sad.

Novom Sadu je zapala čast najvidnija na Vidovdan. Pa neka se pokaže dostojan te časti. Pre pet i po vekova pokošena je narodna snaga navalom sile i mržnje. Protiv njih se oduprla narodna snaga i ljubav. Jača je narodna snaga od sile, a ljubav od mržnje. Iz korena oborena javora izbiše nove stabljike i ojačaše, i narodna snaga pomladjena kupi se ove godine na Vidovdan u znaku ljubavi bratske u Novi Sad, da se preobrazi i odredi nove pravce svome naponu.

To je značaj sabora Sokola Srba, Hrvata i Slovenaca, koji će se održati u Novom Sadu od 27. do 30. juna o. g., da uvijek većitim novim zelenilom svešteni žrtvenik vidovdanski.

Znak, pod kojim se sabor Sokola kupi, znak je života za sve nas, koji živimo i hoćemo da živimo u kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca. Zato ne samo Srbi, Hrvati, Slovenci i ostala braća

Sloveni treba da mu se raduju, nego i braća sugradjani druge narodnosti i drugog soja. Zatočnici snage, slobode i života nose te darove svima, koji se zatekoše u kolu njihovu.

Zbog toga objavljujem svemu gradjanstvu Novoga Sada, da se ponosi visokim odlikovanjem, što će njemu doći u goste na hiljadu sokolova iz sviju krajeva, a na njihovo sjatilište i predstavništvo najviše vlasti: u zastupstvu Njegova Veličanstva kralja i Njegova Visočanstva regenta kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca gospodin vojvoda Mišić, a u zastupstvu vlade više gospode ministara. Raspored njihova prispevanja objavit će pisarnica Sokolskog sabora, a ovim pozivam sve gradjanstvo, sve ustanove građanske i sve škole, da uzmu učešća u dočeku gostiju i srdačno ih predusretaju na željezničkoj stanici i brodskom pristaništu. Predusretljivost sviju treba svaki gradjanin da pokaže i time, što će odboru staviti i svoj dom na raspoloženje i primiti goste na stan. Stanove treba odma prijaviti u Saborskoj Sokolskoj pisarnici u gradskoj kući br. 22, a telefonski br. 254.

U znak radosti okitit će se zelenilom i cvećem sve ulice i prostorije, gde će se održati skupovi sokolski i kuda će povorka prolaziti. To će izvršiti gradski vrtar sa ekonomskim zvanjem i odborom, a gradjanstvo pozivam, da domove svoje okite srpskim, hrvatskim i slovenačkim trobojkama i drugim ukrasima počevši od 27. pa do 30. ov. mj. naročito one u ulicama Željezničkoj, Petefijevoj, Kralja Petra i Regenta Aleksandra, Košut Lajoševoj ulici.

Radi održanja reda i bezbednosti upućeno je gradsko redarstvo i žandarmerija, da pojača svoja odeljenja za krstarenje i straže, električna centrala da dađe struju preko noći tih dana, a gradjanstvo pozivam, da dane Sokolskog sabora smatra danima trezvenosti, mira i ljubavi i da se uzdržava od pijanki i razuzdanosti, da na sramotu našu nigdi ne dodje ni do kakvih sukoba i nesporazuma.

Zdravo!

Jovan Živojnović s. r., grad. načelnik sa pravima vel. žup.

ДОЛАЗАК НА СОКОЛСКИ САБОР.

Очекиван је соколски воз за три сата по подне, но дошао је са два сата закашњења! То не би било ништа трагичнога, јер ко је тај тешки и заморни пут већ издржао до три сата, не би му ни оно мадо више било тешко. Али се услед тога и случајно спојено с тиме заједно десиле још три ствари, које су биле скопчане са извесним неугодностима. Во како је било: за седам и по сати у вече је тачно и неопозиво одређен долазак монитора из Београда у Нови Сад са заступником краља, владе, чешког и руског посланства, те осталих репрезентација; идеја приређивача сабора је била, да целокупно Соколство Југославенско дочека свечано госте из Београда; требало

је дакле за два и по сата свретати Соколство, и доћи са железничке на паробродску станицу, т. ј. промаширати цео Нови Сад од једног краја на други; време је било кратко, а пут дуг, то је било прво, тим више, што се морало поставити на чекање на паробродској станици извесно време раније пре доласка монитора, дакле бар четврт сата раније; можда и то не би било страшно, да се баш у часу свретавања Соколства у поворку није просуо један тежак и страховит пљусак над Новим Садом, који је потрајао преко пола сата, и од једног дивнога после подне створио пре времена једно хладно, полумрачно и непријатно предвече; пошто је између дочека на железничкој станици и дочека на пароброд. станици било мало времена, то се није у то међу време могао обавити размештај по становима и спремити пртљага, него је то учињено тек након дочека монитора; а онда је већ било мркло вече; киша је на махове опет почела. Соколства је дошло добра етотина и по више, него што је било пријављено, организација расподеле у станове, — који су обилато били пријављени — није добро функционисала, гости су били уморни, и то је било то неугодно треће, што је при доласку на сабор у вече дне 27. VI. давао од себе један раскречен, непријатан и промукао глас! Но није се дало помоћи, и Соколство Југославенско мора бити уверено, да је у Новом Саду учињено све, колико се могло! А било је нешто, што се није могло, а то је: није се могло у Новом Саду створити Соколство за четири недеље дана! Па зашто онда да се састаје сокодеки сабор у Новом Саду, кад ту нема Соколства?! Баш зато је морао да се ту састане, да и Војводина добије полета за Соколство, и да пола милијона нашег дивног народа види и из непосредног опажања упозна Соколство! За соколе, научене на организације дочека у Прагу, било је ово прво вече у Новом Саду једно мало изненађење, па се многи наљутише и срдито говорише: па где је мој стан, ја сам се правилно и за времена пријавио, ја путујем два дана, уморан, озебао, гладан . . . , — у исто време долазили су Новосађани и срдито говорили: па молим вас лепо, ја сам спремно вечеру за шесторо и имам четири кревета, и још ми нико није одређен, па где су ти наши гости... Дакле размештај по становима није био како треба. Но испомогао се и стварао све, што се дало. Нико није остао без стана. Чак смо морали да узмемо у помоћ гостољубиви и одушевљени Петроварадин, и последња кола са сокодеким гостима прегазили су Дунав ноћу око 11 сати носећи спроте, озебле, покиселе и гладне соколице у Петроварадин. Нека опросте сви, којима се нешто неправеднога и немилотога десило при размештању у станове. И као наша браћа дужни су то да опросте и да забораве, — јер их је иза првог и тешког вечера чекао један велики и славни и светао Видовдан! А у име Видовдана се сагатао први сокодеки сабор, — не у име лепог квартира! . . . Како је све са закашњењем ишло тога дана, тако је и поздравни комере сокодеки одржан тек око 10 сати у вече, у хотелу „Србија“, гдје је бр. Живко Бајазетов, старешина новосадског сокола, поздравно

Југославенско Соколство . . . Али сметње су добра ствар! На њима се мери и куша снага! Сметње су зато ту, да их надвладамо! Ми зато морамо имати снаге! Ако се не можемо надвладати, онда је боље да бацимо копље у трње! . . . Било је прошло 11 сати ноћу када су се старешинства сва три прошла и стара племенска соколска савеза састала на поверљив разговор и договор, који је потрајао до 3 сата ујутру. Тај разговор и договор био је срдачан, интиман, и текао је сложено и складно, и довео је до заједничких одлука и закључака. Први пут се састало Југосл. Соколство, први пут ма да то соколство постоји тако дуго, састало се да се никада не растави, да буде једно! Утисак је поверљивог договора био сиган и неодољив, и од тога праскозорја Видовдана знади смо сви, осећали смо сви, били смо дубоко уверени, да је преко наших глава захујало и замахнуло вечно и тешко историјско крило, и ми смо поклонили главе, и тада смо постали једно! . . . Било је и ту тешкоћа, баш на том поверљивом договору, разумљиво је то, па се изгладило и сложило, — и биће тешкоћа још у наставку рада, не можда соколског сабора, али уједињенога Југославенског Соколства! Али нисмо с лакоћом нити дошли дотле! Требамо ли говорити о жртвама, и напорима, и мукама? Не! Бележи то историја и судбина, и она суди живим и мртвима, и њеном царству нема краја! — Дочек на паробродској станици био је величанствен! Ту преко пута од зидина града Петроварадина дочекало је соколска чета, — око 900 на броју и српскога војводу Мишића и остале одличнике из Београда! Нису то часови који се доживљују и виђају сваки дан! У име Југославенског Соколства поздравно је све из Београда др. Лаза Поповић, а у име Новог Сада г. Ј. Живојновић, градоначелник, а у име Петроварадина г. Ив. Нежић, управник града Петроварадина.

ПРВИ ДАН СОКОЛСКОГ САБОРА.

Освануо је славан један дан, соколски дан и Видовдан. После облачне, зиме, мрака, ветра и пљуска од јучер, родило се данас велико, сјајно, младо и јако сунце. Прво је оно погледало Нови Сад, обајало га, умило га и загрлило. И одмах за тим појавише се првене соколске кошуље, кроз мирне, свечане и окићене улице. И соколске трубе свито и радосно затрубише будилницу широм целог града. Пркосно и весело хорили се звуци и звонили кораци. Музике соколске прокрстарише свугде. Зачудно се Нови Сад, тај стари, уморни, заспали пријатељ народа. Пробудили се и наши, и туђини. Ових има више. Јучер су клепаи, да гром побије соколе. Данас је ево божанствено леп дан, и чисти, ведри, млади соколи душу у трубе, и ударају у добоше, испрени се, подигли главе, и славенска песма овенчана јарким сунцем вије се кроз Нови Сад, дозива му старе и велике успомене, чара му миле слике, говори му о слави давнина и дивоти садашњости. Буди се цео Нови Сад, и наши, и туђини. Наши су радосни и поносити. Ту поноситу радост носе чете и четнице соколске, што извиру из гостољубивих

домова, сакупљају се из улица, татасају се према зборноме месту, и вртају у легијон, ту пред магистратом новосадским, где се још говори мађарски, говори туђински, смешно, глупо, ту у једном старом, красном и тоштом гнезду нашем. Од данас је Нови Сад наш, опет наш, и соколски, и славенски, и никад више пеће бити туђ! То пише на соколској кошуљи, и то се не брише!

У касарни краља Петра I. у дворништу је направљен један свечан шатор од зеленила, цвећа и грања, окићен славенским бојама. Испред њега је велики четвороугао, у чијој је средиши узвишење, и на томе стол, босиљак, здела воде, крет, кољиво и црквене књиге с надонџима. Десно је огромна сеница покривена липом. Дно четвороугаоника заузели су српски официри новосадског гарнизона поређани у пет редова. Иза њих и целу леву страну испуњавају војници. Испред свега, на све три стране постројени су соколи и соколци. У свечаном шатору стоји у средини војвода Мишић, десно до њега војвода Бојовић, лево генерати Живановић и Мартиновић, те маји штаб виших официра. Тачно је седам сати ујутру. Одозгора круже три српске крилатице. Једино њихова општра луна квари свечану тишину доле. Три српска свештеника ступају у средину. Брат Сима Гајић, Алимпије Поповић и Зоран Акшамовић. Три српска свештеника и три српска сокола, можда три од најбољих што их има. Црпе су им данас одежде, али су испод њих као крв црвене, соколске кошуље. Њих троје ће да учине помен Видовдану, вечном дану, од кога се никада не растајемо! На овој служби поменуће се јунаци српски од како је Српства, па до данас, сви они што нису штити за крајне узроке збивања, него што вероваше у књиге староставне! Визија се васкресења видовданског језовитом свечаношћу испуњава, и кроз узбуђену тишину звоне, лунају, хоре се брзи ударци крилатица, што као три огромна и царска орла лебде над соколима и војеком, лебде над Новим Садом, над читавом Бачком.

Око свечаног шатора куле се и придолазе угледни и виђени гости соколски, г. Љуба Давидовић, мн. просвете и г. др. Урош Круљ, министар здравља, као представници краљевеке владе, народни посланици, и међу њима дивна наша старина Дон Јуре Бијанкини, онда градоначелник новосадски, изасланици корпорација и друштава, те много репрезентатага. На браци за отечество и род свој живот положише безбројни видовдански јунаци, њима је помен, њима певају три соколска свештеника, њима стоје „мирно“ сви присутни, и њихову успомену благосиља бескрајни сјај и светлина плавога неба. Након што је оглевано последње „вјечнаја памјат“ изговорио је кратак, заносан и дирљив говор Алимпије Поповић, указавши на неизмерно значење Видовдана у нашој историји, у српској и у југославенској, и истакнувши храброст, вртине и јунаштво што тек животу дају право значење. И док он уехићеним и одушевљеним речима баца цвеће и венце на све јуначке гробове, пеће се на средину, стаје крај њега, и прекрети се Дон Јуре Бијанкини, и када православни Алимпије изрече вечну памет,

подиже држтаве руке и прозбори католички Дон Јуре свој поздрав Видовдану.

Драга браћо!

Почашћен позивом, за први пут у свом дугом животу, да као син датеке и кршће Датмације, речем коју о Видовданском празнику, у овом китном и богатом крају наше домовине, у овом родољубном Новисаду, давном расаднику ерпске књиге и ерпске културе, с којим се преидиће толико славних народних успомена — моје је срце тако узбуђено и раздрагано, моју памет заокупила такав рој мисли, да у истину не знам одакле и како бих што боље започео.

Допустите ми, да започнем дижућ харну мисао великом Богу Правде и Доброте, који нам је дозволио, да послје толико дугих вијекова робства и народне растрганости доживимо и овај епохални догађај, да овогодишњи Видовдан слаavimo за први пут после кобног Косова у нашој домовини добрим дијелом слободној и уједињеној. И да га слави не само дио нашег народа ерпског имена, него да га сложено славе и сва тропмена једнокрвна браћа и Срби и Хрвати и Словенци.

А цијеним, драга браћо, да боље не бих ни могао започети ово разлагање, јер је харна вјера у Бога Праведника, жива вјера у Бога Осветника, потлачених и погажених, темељна мисао Видовданског спомена и свих аманета с њим скопчаних.

Та је мисао без сумње водила и главног протагонисту велике косовске трагедије, тужнога, али свећер узвишеног цара Лазара, када се је он резигнацијом мученика одлучио за небеско царство, те је препустио Богу Праведнику и Осветнику тешку судбину свога народа:

„Ако л' водиш царству небескому,
А ти сакрој на Косову цркву.
Не води јој темељ од мермера
Већ од чисте свиле и скрлета.
Па причести и нареди војску,
Сва ће твоја изгинути војска,
Ти ћеш, кнеже, с њоме изгинути . . .”

И изгинула је јуначка војска! Пао је на крвавом Косову „Царе Лазо, честито кољено!”

Пропале и ерпско царство! Али мисао одмазде и слободе није у народу пропала, није пропао ерпски народ.

Косовска катастрофа нашла је свој популарни одраз у традиционалном видовданском празнику, постала је народном религијом, синтезом свих боли и патња ерпскога народа и проникла је дио његов живот, а освојила је и пучку гуслу и народну књижевност и уметност.

И сам генијални Мештровић, тај наш диван Микелангело, којему слава данас лети по цијелом свијету, створио је свој велебни Видовдански храм, — тај наш велики Пантеон, надахнут Видовданском

мшљу. Тумачећ значење свог ремек-дјела Иван Мештровић јуз остало каже : „Темељ Видовданског храма јесу бескрајне праведне жртве наше расе, ступови су му сви они који трпе и подносе, литатије у њему пјевање је људских мука, тамјан му је љубав, света вода сузе понижених и жељних правде, торањ храма јесу очишћене душе, које земљу с небом спајају, а звона су њихов велик глас, који каже : Живите у миру и љубави с људима и са свим створењем Господњим ! Усавршујте се непрестано, да постанете равни Њему, а Он је неизмјеран !”

Драга браћо ! Ако часом промислите на све оно, што сам до сада казао и на неописиве муке и патње што је народ наш подио од Лазарева пораза на Косову, до Петрова славодобља при слому на солунској fronti, — морате и ви признати, да је дондје истинито оно, што одлични историчари веде : да кришћански народи никада не гину, да је побједа материјалне силе за времена, а да су само моралне силе — како је недавно врло zgodно нагласио и чувени француски академик и председник француског парламента Дешанел — да су само моралне силе, идеје, владарке свијета !

Што се је та неизмјерна морална сила идеје одржала у српском народу, заслуга је без сумње, драга браћо, Видовданског празника. Туђинцима изгледа чудноват тај наш празник, јер ниједан народ на свијету не слави своје поразе, него своје побједе. Али баш у тому и лежи снага и тајна која је задрахнула Косовска покољења и спремила их на данашњи велики дан.

Славећи за преко пет вијекова свој највећи пораз, српски је народ знао одржати живу и непоколебиву свијест своје националности, своје некадашње слободе и величине и тежње за одмаздом.

Та Видовданска школа — уз тужно брујање звона и тајинствено свијетло воштаница за упокој зор-јунака палих на Косову — чедно је али устрајно подучавала народ и по божјим храмовима и по скромним и тихим колибама најзабитнијих села, и спремила га је морално и физички на велико дјело ослобођења, почетком прошлог вијека. Видовданска школа — света, спасоносна школа — стварала је за тим од Србије југославенски Пијемонт, чију улогу она је могла тако сретно извршити у ово велико наше доба препорода, када опет . . .

„ . . . пољем прође Кнежево распеће
и златан пехар Видовданске ноћи . . . ”

Ја мислим, драга браћо, да ће млада држава Срба, Хрвата и Словенаца извршити само дјело харног шетета, које одговара осјећају цијелога народа, ако законским путем чим прије прогласи Видовдан највећим нашим народним и државним празником.

Јер Видовдан није већ данас само спомен из којег никоше велики народни бол и понос, који нас подржаваше у тешким данима робства ; није већ само израз харности прама погинулим витезовима на Косову ; није већ само непоколебива вјера у народно ослобођење.

Видовдан је данас и благодан нашег доживљетог ускренућа, на-

шег уједињења, благодан проглашења нове државне заједнице троимене једнокрвне браће, коју је тираниство туђинских људи и влада кроз вјекове заваљало и растављало, tlačило и мучило. Видовдан је данас и благодан нашег приступа као важан културан фактор у коло слободних европејских народа, нашег легитимног представништва Балкана и наших нових чврстих веза са славенском браћом из Русије, из Ческо-словачке и из Пољске.

Видовдан има од сада за нас још једно значење, а то је без сумње и најважније и најсјајније: Слављење усмене Другог Косова.

Али каква разлика, драга браћо, у жртвама и мукама и напорима, а и у успјесима Првог и Другог Косова!

Прво је наше Косово тмина смрти, црно робство народа!

Друго је Косово оживљујуће сунце, златна слобода!

На Првом Косову пада руса глава Лазарева!

На Другом Косову ослобођена и уједињена браћа круне Петрово ведро чело ловор-вијенцем побједе и неумрле славе!

Прво Косово имао је своје видљиве границе између Лаба и Ситнице, и између Копаоника и Голеша.

А Другом Косову још данас управ је немогуће тачно одредити све границе, јер је тако пространо, да је недогледно, бескрајно: од Једрена до Јадрана, од јадранских лука преко Средоземног мора до закарених африканских обала и опет даље у пустој туђини.

На Првом Косову борила се је проти нама витким копљима и тешким буздованима, бритким сабљама и мачевима сама турска војска, у истину силна, многобројна, најбоља Муратова војска:!

„Коњ до коња, јунак до јунака,

Бојна копља као чарна гора,

Све барјаци као и облаци,

А чадори као и свјегови.

Да из неба плаха киша падне

Нигђе не би на земљицу пада,

Већ на добре коње и јунаке”.

А на другом Косову? Прах и олово, тешки топови, загушљиви пљинови, огњена ждрела, смртоносне справе, којима се ни броја не зна. Дим као дебела магла и црна тмина, грмљавина и трешња као да се небеса оре, киша огња, олова, гвожђа, сумпора... Ужас и пакао! Прави судњи дан!

Нападоше нас до тада невиђеним и нечувеним убојитим оружјем! Нападоше нас на копну и на мору, из зрака, испод земље и испод воде! Нападоше нас и Турци и Маџари, и Швабе и Аустријанци! Нападоше нас — зута рано! — и браћа небраћа Бутари... Нека им Бог тешки гријех опрости!

На Косову 1389. године погинула је у један дан само једна војска, Лазарева војска, и то на својој рођеној груди.

На непрегледном Косову 1912.—1913., и ако је кроз те дуге године мал не непрестанце гинула — никада српска војска није хаме-

том потучена. Било јој је суђено, да се, задохнута на предајама старих гробова, пошне на албанску Годготу, и са ове да раствори не-прегледан низ гробова по читавом свијету, па да из једних и других искрене наша слобода, толико вијекова жељкована.

Стога је гробље другог Косова неограничено, те су кости српских мученика расијане и по копну и по мору, и по отоцима и по ријекама и по далекој туђини.

Кости свете, кости миле, ма гдје биле, будите вијеком заштитним аманетом роду своме !

Драга браћо ! Не би ми био достатан цео дан, када бих хтео и само дитимце повући све тужне паралелне приподобе између Првог и Другог Косова ; — када бих хтео предочити Вам тек једну страну ове најкрвавије али и најславније периоде српске повијести. То ће моћи једва учинити какав богодани гениј или наше увјек дјевичанске гуске.

Али прије него закључим ово тужно али врло поносно поглавље, не могу а да још једно не споменем.

На пољанама Другог Косова српски јунаци ишеу увијек бити осамљени. У колико је икако било могуће долазила су им у помоћ браћа Срби, Хрвати и Словенци из заробљених јужних земаља, па чак и наши свијесни исељеници из далеких Америка, да заједничком крвљу сазидају темеље својој новој слободној домовини.

А за ту свету сврху радили су и они многобројни родољуби из подјармљених наших земаља, који су на буљуке непрестанце десертирати на Карпатима, на Сочи и на Цијави, и на осталим фронтама, па и они који су били избјегли у широки свијет да свом народу траже помоћи, и они који су чамци по аустријским и мађарским тамницама, или херојски издасали на крвничким вјешалима.

Нек је и свим овима част и слава на први Видовдан слободе и уједињења !

Нек се и за ове пате видовданске свијеће, нек им се дижу облаци тамјана љубави и благодарности док је нашег рода и кољена ! Слава им ! Слава !

Али прва и највећа слава нек је Вама, знани и незнани јунаци, знани и незнани мученици, Првог и Другог Косова !

Вјековита Вам слава зор-витези Кумапова, Бакарног Гувна, Битоља, Брегалнице, Цера, Мачкова Камена, Рудника, Кајмакчалане, Добропоља, Сокола, Ветреника, Велеса и небројених других јуначких мегдана !

Вјековита слава и Вама витези и мученици, који у арбанашким урвинама, и у морским дубинама, и у далекој туђини нађоште своју смрт, да обдарите животом и слободом своју милу домовину и своја каснија покољења.

Преклните за час, о јунаци, свој слатки сан блажене вјечности, да чујете како Вас харно спомњемо, да видите како Вас усред срца

носимо на првом Видовдану слобode и како Вас никада заборавити нећемо !

Слава Вам дивни витезови и зор-јунаци ! Слава Вам мученици и хероји, потомци Милоша и Марка ! Слава Вам !

А ми, драга браћо, опраштајућ се сада са светим сјенама наших Шпартанаца заверимо им се, да ћемо увијек само пријегорно служити мајци домовини, увјерени да само из великих пријегора, из великих жртава ницу и велика дјела.

Нек се света родољубна ватра никад не угаси у велебном храму наше ослобођене отаџбине !

Чувајмо ју сви колико нас је, млади и стари, мушко и женско. Српске, хрватске и словенске мајке и дјевојке, чувајте нам особито Ви ту свету родољубну ватру ! Чувајте ју љубоморношћу јако заљубљених срдаца — будите нам до вијека наше Вестаљке !

У кандила оних многобројних шететних жртвеника, разасутих по свим предјелима, нашим од Високих Дечана до Раванице, од Грачанице до даљматинско-косовске Јазарине — пређи су наши кроз вјекове са побожном видовданском молитвом присипати новог уља, да распале ватру у све крајеве где наш народ живи. Та ватра данас гори свјетла и силна и пламти под руком православног и католичког свештеника. Она је зажегла свима нама ватру живота. Из ње ће васкрснути слобода и за сваког сина нашег троименог народа — и за онога којег туђинац још тлачи — и растопити ће му све ланце ропства.

Драга браћо ! Ма колико било наше весеље што можемо данас за први пут прославити Видовдан у добрим дијелом ослобођеној и уједињеној нашој домовини, до које дођосмо кроз потоке крви и суза — плач наше весеље није још потпуно, није са свим ведро. Сјена тешке забринутости хоће да га потамни.

Ми смо јако забринуте за нашу браћу изложеноу мал не на свим државним периферијама, јер она нехарна господа у Паризу, која кроје свијету судбину, држе ју још од нас одијељену, пазаре на њезиној кожи и пријете јој олурним туђинским јармом. Дачаче, у неким пограничним крајевима наше домовине, на велику срамоту Антанте, Италија од преко пол године прави такве звјерске зудуме, какве наш народ не памти него од турских доба. У другим нашим крајевима лакоми су сеједи хоће да посегну за оним, што није њихово, и да нам отму саставне дијелове наше земље.

Хоћемо ли ми допустити, да се сијече живо месо од нашег тијела ? Хоћемо ли допустити, да наша крв и даље робује, да незвани туђинац гази и изругава наш језик и све наше народне светиње ?

Зар Европа не цијени да су dostatне наше огромне жртве за народну слободу и јединство ? Зар хоће да нас присили да всјужемо и на трећем Косову ? — Не дао Бог !

Али нек Европа знаде, нек знаду олигархи у Паризу, да ми нећемо, да ми не можемо и не смијемо никад и ништо допустити да ни педаљ наше земље, ни капља наше крви упадне у погане туђинске

руке ни у Балату, ни у Корушкој, ни у Горичкој, ни у Истри, ни у Далмацији, ни било гдје. Ми туђега не ћемо ати ни свога не дамо, за живе очи у глави.

Ми знамо; која је у сваком случају наша дужност. Наше Видовданске свијеће цтаме и ми их нећемо никада угасити. Никада! Оне ће нас сјећати не само на дужну благодарност према нашим косовским јунацима него и на свету дужност да будемо увијек спремни браћити и испуњавати косовски завјет до краја; до задње капље крви!

Драга браћо! Срећним случајем присуствују данашњем Видовданском Слављу у родољубивом Новом Саду и одасланици Соколевих Друштвава из свих наших земаља. Сврха је њиховом састанку, да се стопе у чврсту фалангу, да склопе везе и са осталим славенским соколовима и да у часу нужде, код куће уједињени у Соколевом Савезу Срба, Хрвата и Словенаца, ставе домовини на расположење своје снажне мишице. То је добар омен! Нека буде у сто добрих часа! Та одавна су нам наши Соколи пијонир слободе и народне просвјете. На њиховим заставама они зајуду не нашесаше свега демократско начело велике француске револуције: Једнакост, братство, слобода!

Летите, летите, сви соколови, у све славенске крајеве!

Облетите сретно и златни Праг и Краков и Лавов и Петроград. И проповједајте им снажно, приповједајте им увјерљиво ново славенско еванђеље!

Вријеме је, да сви Славени увиде, да је само у њиховом братству, у њиховој слози њихов препород и спас, њихова сила.

Од те крамарске Европе Славени и тако не ће никада ништа добро дочекати него нових понижења, нових изабљивања, нових разочарања.

Препорођено сложио славенство са Русијом на челу — са новом Русијом прека њеном у крви и ужасу — мора се за увијек огрести европејскога наметања, те самостатно поступати заузевши и у политичким и у економским питањима онај високи и неодвигни подочај, на који има апсолутно право. У ово велико препородно доба, нека буде наше гесло: „Славенство Славенству!“

драга браћо!

Допустите ми, да овом спасоносном мишљу закључим ово моје разгарање и да Вас замолим да ту мисао гајите и ширите као успомену и завјет нашег првог Видовдана слободе и народног уједињења.

Да живе нова, слободна и уједињена држава Срба, Хрвата и Словенаца у препорођеном славенству!

Слава Косовским јунацима!

Слава јунацима грму и тресну из хиљаду груди, слава Видовдану! И док се још гласови хоре, приступа прво војвода Мишић свечаном кољиву. Као када лак ветар на цветној ливади духне па се помеша шареницо цвећа и трава у једну тканицу лепоте и чара, тако се у један мах измешаше соколи, соколнице, војници и официри. Па они и јесу једно, па тако и треба да буде, нека се састају, нека се упо-

знају, нека се еплету и свежу у једну основу снаге, лепоте и здравља ! Али за мало ! Писну оштра труба соколска ! Одједном се понова раздели све. Соколи и соколице се поврсташе у једну чету. И оштрим, млатим и хитрим кроком побоше свечачо у мимоход крај војвођиног штора ! Весела су сва лица, војници стоје у групама и посматрају соколеку чету, официри их поздрављају сатутирањем, господа скидају шепире, раздрагачо и задовољно уживање обузима све при дивноме завршетку видозданскога помена. Разви се тробојница и тресну музика и песма ! Ту у некадањој касарни пропаде царевине ходачу, веселе се и чине параду југословенска деца, непризната, непозната, гоњена, мучена и убијача до пре мало времена, и сада победничка, ослобођена, уједињена, васкрсена ! Нова је и деша постала одједном ова царска касарна од како се у њеном дворништу загришше, побратилише и сјединилише војска и соколи ! И под тим сретним знамењем отпочео је Видовдан и први дан соколског сабора . . . Маширајући у реду уз пратњу музике и песме враћа се соколска чета из касарне у варош. Просто је осам сати а за девет је заказан почетак прве свечане седнице соколског сабора. Седнице се држе у хотелу „Слобода“, а то је у средини вароши. Касарна је прилично далеко. У соколској чети има много саборских изасланика и делегата. Ваља пожурити да се на време стигне, да се дође докде се до сада још није дошло, да се види оно што се до сада није видело, и да се чује оно, што се до сада није чуло ! Иде чета соколска лако, весело и брзо, стићи ће на време до слободе . . .

Секање је главно, ко се неће сећати првог соколског сабора и ко ће га заборавити, успомена је грацијозна и велика, ко о њему као о јединственом доживљају соколском није у срцу и у души задржало дубоке трагове осећања и маркантне контуре једне дивне слике. . . . докле траје југославенског Соколства постојаће и прича о првом соколском сабору, легендарна, замашна, непролазна као бајка. Држимо да у целокупној историји, југославенског Соколства чини први соколски сабор, одржан о. г. на Видовдан у Новом Саду, један највећи догађај коме равна нема и није било ! Заиста је био соколски сабор, запета се сакупило на тај сабор до шест стотина соколских изасланика, заиста је тај сабор извршио предложене му задатке, и запета је на сабору југославенско Соколство постало једно и потпуно уједињено ! И само близина доживљаја можда можда да смета, па да се до праве оцене важности свега тога и дође ! Јединство и уједињење целокупног југославенског Соколства постало је фактом, збиљом, реалношћу ! Могу нас обузимати запета само ведре, свете и угодне рефлексije при помисли, да се на првом соколском сабору дошло до јединства и уједињења југославенског Соколства, апсолутно једнодушно и једногласно ! И као почетан успех у борби једне идеје, једне огромне и нове идеје, за свој опстанак, и као завршетак изградње темеља, на коме ће наша будућност да немарском руком зида тврди и слави град југославенске културе, једно и уједињено југо-

славенско Соколетво jeste чудно, сретно и управо невојљиво збивање новoga и заједничкога живота нашега! Тoлико смо тога били жељни, толико смо певали о томе, толико смо се трудили око тога, доживели добра и зла, увек са очима упртим томе једноме циљу, једином, великом, моћном и славном циљу, . . . и сада је постигнут, дошли смо до мете, стади смо на историјску скретницу са које нећемо, не можемо и не смемо натраг, јер су пред нама отворени нови и широки видници, и пукли су пред нама јасни и прави путеви! Ново је наше Соколетво, ново је и ту је, остварено је, ново је, јер је једно и уједињено, ново је, јер је потпуно наше, јер је сада неизмерно слободно, и јер је спојено за увек! Све то је створно, дао, потврдио и запечатно први соколски сабор! . . . И замисао самог сабора је оригинална, нова и јака! Соколских сабора није у соколетву било све до сада од када соколетво постоји. Било је састанака, било је седова, и било је скупштина организација, али јавних соколских сабора, где целокупно соколетво једног народа преко својих изасланика учествује, договара се, закључује, ради, тога није било, и ово је први пут да је једно народно Соколетво добило своју самоуправу и самоодређење! И збиља је тешко рећи и одлучити шта је соколски пријатније, снажније, здравије, корисније и лепше, да ли сама замисао соколских сабора у једном народу, или последица овога првога сабора! . . . Но ми смо близу, јако близу свему, и то управо смета правилној оцени свега, па ће се сећање на сабор, памћење о њему, прича о њему, унечатак део, бити још дуго времена одлучнији и јачи, него хладна процена свега. Али је већ сада једно одређено, једно сигурно, једно стално и изнад сумње, а то је, да је овај соколски сабор био јасним и несумњивим знаком животне снаге и активитета целога југославенскога Соколетва, па је и то доста, да будемо сви задовољни и мирни! . . .

Прва свечана седница одређена је да буде на Видовдан до подне у 9 сати. И већ далеко пре тога времена стизали су учесници и гости пред хотел „Слободу“, где ће се у великој дворани да одржи сабор. Већина је изасланика у свечаном сокол. оделу, и то пружа лепу слику већ при улазу, где се на теснацима сабијају и згушњавају гомиле, изнад којих трепте сокол. пера и перјанице и кроз које бљешти руменило сокол. кошуља. Огромна је то дворана, по облику као правоугаоник, у позадини је позорница, преко ње је завеса спуштена и окићена зимзеленом, цвећем и заставама, а одмах испред позорнице је узвишење са прибором за предеједништво и тајништво сабора; доле су око руба дворане, доже, горе грдне галерије, цела средина правоугаоника заузета је са преко шест стотина седишта за изасланике соколске. Дворана се подако пуни, толико много сокола улазе унутра, и ипак дворана — бар доле — није препуна. Председничко место заузела је привремена управа Сокол. Савеза Срба, Хрвата и Словенаца, са бр. Ђуром Пауновићем на челу. Неуморни бр. Душан Богуновић његова је и сада десна рука. Пребројавају

се и прегледају веродајнице и легитимације изасланика соколских. Њихов је број одавно премашно пет стотина. Сви су ту, све су покрајине заступане, сва племена, све организације. Најмање су заступани Срби и соколи српски! Зашто? Чланови Сокол. Савеза из Србије саме, већином су још у војсци, и можда су на странама и подложима у оним нашим покрајинама, одакле је на сабор дошло педесет пута више соколских изасланика, него из саме Србије, — друго у Србији нема саобраћаја, ваљало би путовати недеље да се на сабор дође . . . , ето зато је српско Соколетво лоше и ретко заступљено. Бачка и Банат су за Соколетво покрајине нове, те њиве ишчу још соколски заоране, па је према томе и из тих српских покрајина врло мало изасланика. Српско Соколетво заступају у главном старе три жупе: фрушкогорска, крајишка и босанско-херцеговачка, са нешто мало изасланика са Приморја. Да је српско Соколетво заступано, како би у мирним приликама могло бити заступано, да је српско Соколетво свугде тамо, где још дивно и широко основано бити може, бројао би овај соколски сабор близу хиљаду изасланика! Но то спомињемо тек онако, да се зна, јер се на мирне прилике са сабором није могло чекати, јер мисао јединства није хтела да чека, и није треба да чека, ако је Соколетво у Југославији живо, животно и животодавно! . . . Галерија је скоро сва пуна, а и од изасланика соколских мало ко да фали. Сабор је на окупу, на збору. То се брзо јавља одличним гостима соколским. И неколико минута затим удазе господа наша, десно у првој свечаној дожи заузеше место војводе Мишић са ађутантом, дево г. г. министри Љ. Давидовић и др. Ј. Круљ, иза војводе долазе одлични Руси, где упадају у очи Бобрински и Родичев, а иза доже краљев. владе лево долази брат А. Кардина, чешко-словачки посланик у Београду, у чешком соколском свечаном оделу, остаде доже запремају народни заступници, представништво Новог Сада са градоначелником на челу, те остаде званшце и гости. При уласку гостију захори се урнебесан пљесак у дворани и громогласни узвици „живели“ и „здрavo“, тако да се прозори тресу и под дрма и љуља. На председничко место ступа бр. Ђ. Паунковић. И први соколски сабор почиње, збива се, остварује се . . . Све тече лепо, одмерено, свечано, и коликогод су часови историјске озбиљности и важности, не може одушевљење да се ублажи, него продире, разбија, проваљу и завитла целим сабором, као један оркан. Бр. Ђ. Паунковић говори свој свечани говор, потресен, узбуђен, блед, са напорно јаким гласом, црта мисли, ређа слике, зида украсни венац соколског сабора, и са тога места шаље муњевите поздраве на све стране, говори искрено, убедљиво, састављено, везано, са дубоким тактом величине момента, и у невероватној тишини све се чује, све се види, све је јасно, без пједнога трага таме и хаоса! И како је могуће, и како би било могуће да бр. Ђ. Паунковић другачије говори, кад је он увек такав, добар, јасан, чист, топао, отворен, одушевљен, ведар као овај цели лепи дан?! Сви говорници упадају у очи, и по

говорима, и као личности. Чудач је то случај! Случај? Не, на соколском сабору је тако морало бити, тај час, то расположење, то очекивање, све то заједно деловало је као невидљив и сипан закон збирања и грађења. Сем бр. Ђ. Пауковића говорили су четверо људи: војвода Мишић, мин. Љуба Давидовић, посланик А. Катина и г. Родичев, потпредседник руске думе, и говорили су истим редом како су овде наведени. Ето то је тај случај и тај закон, баш њих четворо! Војвода Мишић, јунак наш, гвоздена природа и велики човек, можда највећи што га данас имамо, непобедиви вођа, несломљив дух, бистро око, будач, опрезан, спреман, као прави соко, он је први ту међу нама, води нас, радује се нама, даје нам руку, доноси нам краљевску поруку, штити нас и обезбеђује сигурношћу, и ко може боље и јаче да нас заштити него он! Г. министар Љуба Давидовић, пре изастанка сада глава владе наше, наш стари пријатељ и наш добротвор, наш отац, имао је јединца сина и прогутао му га рат, сад смо сви његова деца, он води омладину и њој даје све, нашем младом Соколетву даје одлично место у целокупној просвети нашој, говори просто, дивно, бистро, као да се разговара, и када рашири руке штри их зато, да цело Соколетво загрли!

Катина, моји брат наш, стари соколац, сада посланик једне најлепше славенске државе код нас, дипломата у соколском оделу, заступник чешкога Соколетва и народа, маћи мршавко, али вагра жива, једини Чех међу свима нама и тако ваљан, вредан, знаменит и славан, и међу Чесима и међу нама, почитње говорити чешки, завршује ерски и тврди, да везе Југославена и Чеха не могу и не смеју бити само соколске, него преко и изнад тога и са тиме заједно та два народа треба да у срцу Европе загрљени, спојени и свезани преузму велику улогу наследника царевина, спојени без посредника! И најпосле г. Родичев, Рус, прави човек и прави Рус, висок, бледа и мислена лица, у пријом, похабаном, отрцаном оделу, стаје на говорницу и пружа руку без манцета, и голу, суву, мршаву руку, и на њој се и на дрхтавим претима као и на целој појави, види беда, патња, страдање, мука, страшна, истинита и силна беда, спроманство, глад и болови, рушење и пропаст, од чега данас цела мајка Русија бодује, трза се и гине, али се и отима, подиже, не предаје, него оборена на земљу још се брани, још се бори, и поново усправља напрекући сву снагу да у име целог човечанства спасе велика знамења културе, напретка и среће, г. Родичев говори руски, и разумева се мако, по гдекоје речи, али је тишина силна и из његова гласа чује се звоњава свих страхаота, што их једно људско и сирото срце може једино да доживи и да преживи, и тек са његовим говором добија цели соколски сабор славенску величину и трагичност!...

Прва свечана седница соколског сабора била је једном јединственом и узвишеном и свечаном манифестацијом нечега силно доброга и силно лепога у Југославенству, што у данашње време и код оваких тежких прилика има и неопходну важност, па поново морам рећи, само

ће та близина сметати, правилној оцени ати ће доћи време, када ће се из мирне и еретне долине, којом ће Југославенство безбрижно и радосно ходити слободи и срећи, видети у даљини један огроман, велик и сјајан споменик и бедем на одбраш и грашници те долине, и тај ће споменик и бедем, тај шанац, носити бесмртно име југославенског Соколетва! Због се први соколетки сабор, то је много, ати се збивао свегао, узвишен, важан и леп, и није Видовдан постићен! Након прочитања стиглих поздравља, те декларација о начелном одношају државе и Соколетва, одпослати су поздравли нашем краљу и престолонаследнику, и сабор је одгођен до 30. Јуна, докле ће соколетки одбори да посвршавају све своје послове. У подне тога дана били су сви гости и све соколетке репрезентације на ручку кога су дали сриска трговачка омладина и сриски трговци у Новом Саду. По подне су се одбори састали и конститутисали. А око $1\frac{1}{2}$ сати почела је јавна вежба соколетка на мадарском вежбашишту у Новом Саду. А у вечер је била свечана престава у срп. народ. порозишту и свечави концерат музице Краљеве гарде из Београда, под управом г. Биничкога. У позоришту је певано, декламовано и преставаљено све из југославенског репертоара, а на концерту је уметнички изведен чисто славенски програм.

У вече у 10 сати дао је Нови Сад у почаст сокола раут, који је господски удешен био у свечаној магистратској дворани. А након концерта се у хотелу „Слобода“ развила анимирана соколетка играшка. Све то поганко описати дуготрајно је и тешко, у кратко се може рећи, да је све текло према распореду и према очекивању, да је одушевљење за Соколетво долазило кадкада до екстаза, да је основни тон свега тога увек био импозантан, свечав и леп! Ваља истаћи да је на свечавом ручку, крај остаћих дивних говора, врло лепо и врло важно и врло озбиљно говорио о Соколетву и народном здрављу г. др. Урош Круљ, тадањи министар здравља, исто тако вредни су спомена, разуме се крај многобројних остаћих, говори г. Јована Живојновића, градоначелника Новог Сада, и управо домаћина целога Соколетва, које је управо на соколетке и соколетке госте, и који су били од великог учиска на рауту. Но није Соколетво само у лепим и свечавим, говорима, манифестацијама и преставама, него је Соколетво највећим делом у соколеткој вежди. Заиста је немогуће замислити и један соколетки сабор, а без соколетке вежде! Какво би то турско Соколетво било?! Па је и овај први сабор наш закићен најлепшом одицом и украшен најлепшом значком: великом јавном веждом што је тог дана по подне одржана. Част и слава веждачима, што су веждачи, част и слава соколеткицама, што су веждаче, и тако подигли високо штит соколетке мисли! Како је то дивно и лепо било! Већ оно огромно веждашиште крај новосадског купатила, у зеленишту, крај листаве шуме дина, што се раскошно расцветале, са огромном трибином за госте од око 600 места, са ипаче до 2000 седишта унаоколо, окићено богато и укусно, под ведрим и шавним небом, као да је долазило из неке друге земље, где су бољи и лепши људи, и где су бољи и лепши обичаји, где је то-

liko mnogo mladosti, snage, lepote, zdravља, radosti! Koliko je lepo vedbaliste pre vedbe na vedbi je još sto puta lepše, kada je unaokolo stalo i posedalo desetina hiljada posetilaca, женских и мушких, starih и mladih, sve нашег рођеног, чистог, паметног и трезног света, српског и славенског! И када се по vedbalшту размилеше, раштркаше и расприше vedбачи и соколице, као шарено цвеће по зеленој ливади, сви једнаки, сви млади, сви здрави, наши мли и драги, наша деца, наша браћа и наше сестре! Већ сам долазак Сокољства на vedbalште био је импозантан, невиђен још и нечувен у овим крајевима, скоро су сви соколи, и vedбачи и неvedбачи, дошли пешнице, заједно, у једној великој чети, уз пратњу музике и под својим заставама, напоље, и уз сокољску чету кунули се пратници и гледаоци, па је поворка расла као река, и цели Нови Сад је био сведоком овог триумфалног похода сокољског на vedбачко поље, на поље чести и славе! Vedбе су почеле прецизно у одређено време и програм је обављен уредно, брзо и тачно. А програм је био разнолик, обилат и богат. А најлепше је да су на vedбама vedбачи помешани и сједињени српски, хрватски и словеначки соколи и соколице, сада први пут, први пут на тако сложено, складно и лепо! Из великог програма јавне vedбе морамо истаћи двоје: vedбе на справама, што их vedбаше Словенци, стари мајстори од тога заната, на vedбе Словенки, Хрватица и Српкиња заједно, — то обоје заслужује да буде похваљено озбиљно и без замерке, и збоља и тиме се цело југославенско Сокољство може поносити! Међу гледаоцима били су наши регрути, они су у затвореном строју такођер измарширали на vedbalште и заузели у једној примамљивој слици леву страну vedbalшта! И зато можемо поново са радошћу и са охолостју утврдити, да је на овом сокољском пољу било сакупљено, зближено, збратимљено и уједињено све најбоље што у нашем народу имамо, и соколи и војска, — тако да је мене један малишан питао: па јесу ли и соколи војска, и да ли ће сада и регрути да се скину па да vedбају, и по чему се сви они разликују? . . . Право је питао и ја сам радостан и раздраган подигао малог да све још боље види, да све то запамти, и казао сам му, пољубивши га, да нема разлике више, сви смо један, сви, сви! — Након свршене vedбе, око 7 сати у вече, и публика и војска, и соколи, пођоше поново у импровизираној свечаној поворки, на броју преко десет хиљада, кроз Нови Сад све до средине града одакле се све уз бурне манифестације за Југославенство полако разишло. А пред магистратом се депришала као огроман лентир, само једна сокољска застава, и то је све, што је Србин добровољац и војник југославенске легије донео из Америке преко суданског фронта до свога села Долова. Пред том се заставом поклонило југославенско Сокољство на завршетку Видовдана. А тај се добровољац и соколац зове Ђорђе Грујић.

Г. градски начелник изговорио је ове поздраве гостима:

Здравица г. Војводи Мишићу, гг. Министрима.

Витешки Војводо! Господо представници Високе Владе и Светословенског Соколетва! Господо, госпође и госпођице, часници, грађани и грађанке!

Када гледамо пред собом и у духу славом и заслугама овечане ликове наших Врховних Заштитника и Високих гостију, обузима нас жеља смиренних монаха из манастира Зографа: да и ми овековечимо у сликама те миле нам ликове и само скромно потпишемо на углу њихових одора — смирени мних безимени.

Па ипак тиме не би изразили праву и живу жељу народа нашега, јер њему нису данас потребни само идеали, којима се треба приближавати у тежњи следовања њима, него су му још потребније данас умце и окуване вође на творачки рад, који треба да зида на рушевинама.

Зато, у име овога сретнога града, што соколдове грди у своме крилу, соколски здравим: Здраво! Здравствујте! Наздар!

Здрво и живи нам биди до крајњих граница века људског и довршили велико дело препорођаја, уједињења и величине Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца!

Да живи Његово Величанство Краљ наш Петар, Врховни заштитник витештва и Соколетва нашег!

Да живи соко син му и наследник престола, Његово Височанство Краљевић Александар, Регент краљевства, Срба, Хрвата и Словенаца, преходник војске своје краљевске на освећење Косова, покајање Сливнице и ослобођење свега Српства, Хрватства и словеначког братског нам рода!

Живео Витешки Војвода Живојин Мишић, мудри управљач дичне војске српске и југословенских добровољаца ка победи и ослобођењу!

Да живе представници Краљевске Владе! Нека просвете, исцеле, узаконе и саграде Краљевство Срба, Хрвата и Словенаца и приведу брод нам државни у пристаниште спасења!

РУСИМА И РУСИЈИ.

Витешки Војводо! Господо, госпође и госпођице! Бол од мањег удара утрне, кад се појави нов, већи од већег удара. Радост и најмилијему своме губи се пред замахом већег таласа нове радости. Браћи се радујемо данас осећајући се снажнијима, кад су браћа уз нас, а дуго бесмо без најснажнијега. Па је зато сада епидија радост наша, кад видимо у својој средини опет представнике тог великог брата славенског.

Силни руски народ прихватио је на своја широка плећа непријатељске ударце кроз пуне три године и омогућио савезницима, да се

приберу и оружају, а нама мајма да издржимо мањи део непријатељске навале.

Русија је царство своје жртвовала за нас. У великом судару светском она се распаде. Под његовим сџмом се помути, усеклеба, али се не распаде народ руски. Његова се снага испод рушевина прибира, придиже, он се пречишћава и прекаљује у жару борбе, и ми га очекујемо опет силна и велика и поздрављамо заступнике његове међу нама: Добро нам дошли!

Здравствуйте, браћо и господо Руси! Ваш долазак у заступству препорођене Русије нека је весник потпунога исцељења велике наше магушке!

Живео велики и славни руски народ! Живела препорођена Русија! Живели наши милци гости, представници многога нам и најјачега славенскога брата — Руса! Живели!

Одговор грофа Бобринског:

На ову здравицу одговорно је, у име присутних Руса, гроф Бобрински.

Поменуо је прве дане ослобођења Србије, устанак Карађорђевог доба кад је Русија помагала Србију. И после, руска политика, поред свих разних политичких праваца, тај правац није променила: све до овог светског рата, и у рату, она је била уз Србију и помагала јој је. Данас, растрганој Русији помаже и враћа братски дуг Краљевство Срба, Хрвата и Словенаца.

Прелази у даљем говору на Нови Сад, и на значај који је Нови Сад имао у историји српске културе и политике. Велики људи, који су живели и радили у Новом Саду, Милетић, Шафарик, и толики други радили су за југославенску и славенску мисао. Русија се диже и она ће се обновити. И тада, од Урала до Јадранског мора има да буде једна снага, а та ће да осигура мир и културу од Јадрана до Тихог Океана.

Одушевљено клицање Бобринском, Родичеву и осталим присутним Русима, затим: Русији и руском народу следило је на овај отпоздрав.

ЧЕСИМА И ЧЕШКОЈ.

Витешки Војводи! Господо, госпође и госпођице! Прут је у синову јак. Зато су наша браћа, најближа непријатељској навали постала учитељима славенске узајамности. Али помози се сам, па ће ти и Бог и браћа помоћи. Зато је прут славенски на ветру германском развио највећи напон из себе, да ојача.

Свест о славенској узајамности највидније се испољила прошлог рата код учитеља њених, и они не хтедохе на брата Србина и на брата Руса.

Тиме ослабише непријатељске редове, па онда кроз њихове пукотине иступише своју самосвојну снагу и први стеклоше признање нове славенске државе: републике Чехословачке.

А чиме је чешки народ највише очеличио свест и снагу своју? Сокољством. Па зато на овом сокољском сабору нашем заслужили су представници браће Чеха и мајке Чешке да добију завршну реч, завршни акорд наших мисли, јер ту, где су они стали, треба ми соколи да наставимо, или управо они ће да наставе, а ми треба да похрдимо за њима, да их стигнемо. Ми се тек спремамо да створимо сокољску војску, а Чеси су већ подигли вођу свога Сокољства на степен генералисима војске младе Чехословачке републике. Зато подижем ову чашу у славу мајке Чешке и њених синова Чеха, а у здравље њихових представника посланика г. Калине и сокола генералисима брата Шајнера. Наздар!

Одговор Г Калине.

После одушевљеног клицања одговорио је посланик Чехословачке републике, Г. Калина:

Захваљује на дирљивим речима г. градоначелника, и сећа се речи које је јутрос поменуо г. Министар Просвете, поздрављајући чехословачког посланика. Те речи беху: верност за верност. Јесте, то треба да је вечно гесло између Југославена и Чехословака.

Данас сам — рекао је још г. Калина — био у Петроварадину, где су сви казали да је тамо, за време рата, био стрељан један Чех, официр, јер није допустио војницима да пуцају на своју браћу Србе (клицање: Слава му!) Таквих жртава, браћо, било је много, и много наших синова пало је не само за слободу Чехословачке, него и за ваљу. (Френетичко: Тако је. Слава им!) Реч дакле: верност за верност није празна реч. Наши соколи и ваљи остварују једну мисао, ми смо једно.

Поздрав сокољском сабору листа „Јединство“ — Срећан вам свима дан — први слободни Видовдан!

Данас сваки наш соко је војник, а сваки војник соко.

Сокољству нашем југославенском — нека је срећан Видовдан!

Сви мали и слаби, сви неверни и сумњалице, нек виде и нек осете да Сокољство наше остварује свету и заветну мисао јединства народног.

Горди се данас наш Нови Сад, где Срби плету венце за Хрвате и Словенце, за браћу с далеких страна и крајева наше широке и слободне и једне отаџбине. У једној се љубави умива једна нада, и једна вера бива данас јача но икад.

У Сокољству нашем, мисао јединства везује од данас за увек народ и племена Срба, Хрвата и Словенаца.

У Сокољству нашем мисао демократије: једнакости, слободе, и братства, спаја од данас па за увек оне који на једном језику и једном крвљу исповедају јединство своје.

Нек нам је свима, срећан дан — први слободни Видовдан!

М.

Други дан соколског сабора заузет је великим и озбиљним радом свих девет соколских одбора у Новом Саду. Што су и како су радиле и до чега су дошле, види се из извештаја поднелих другој свечаној седници соколског сабора на 30.6. Славан је и мио био тај дан тихог и озбиљног рада око једне стотине скоро најбољих соколских људи у Југославији! Невидљив за око публике оставио је дубока трага у кретању целога југославенског Соколства, упознавши блиске све појединце сакупљене из свих крајева наше отаџбине, доведоши у тесни контакт радничке соколске и радничке државне, и створивши за дачак реалну основу свему оном, од чега ће југославенско Соколство да живи. Слава и част свима тима радницима без награде и без плата, што поведећи љубављу и идеализмом, не жалећи велика напора и жртве, покорише се великом гласу соколског који је заповедао и звао, и дођоше вољни, спремни, приправни и готови на рад и на договоре! И беше одиета добра замисао новосадског сокола да тога дача у подне сакупи на заједнички ручак све чланове одбора, да их почасти и да их поздраве, нећина скромно и обично, али искрено и топло. Кроз цеџи дан потрајао је рад одбора, и у вече тога дача у 9 сати одржана је заједничка конференца свих одбора у магистрату Новог Сада. На тој конференци су суделовали сви одбори заступани са по три изасланика, и након међусобног обавештења, и објашњења питања, што су заједничка, дошло се до заједничких закључака, па су предлагани и одређени извештаји, што се сутра на саборској седници имају прочитати. Истог дана у вече била је у позоришту за све соколе и њихове госте друга свечана престава, а музика краљ. гарде давала је други концерт. — Тога дана су обављена још два велика и важна соколска посла, и то излет у Суботинцу међу браћу Буњевце, па излет у Петроварадин, па гробове аустријских жртава.

POMEN PALIM JUNACIMA NA PETROVARADINSKOM GROBLJU.

Oko dvije stotine Sokola, većinom nevežbača, pošlo je u nedelju u 9 sati iz Novog Sada u Petrovaradin. Pred magistratom dočekalo je Sokole gradjanstvo u lepom broju sa školskom decom, pozdravljajući ih oduševljeno. Sa prozora općinske kuće pozdravio je Sokole lepim rečima gradonačelnik g. Ivo Nežić. Posle pozdrava i otpozdrava brata vodje iz Križevaca opevala su školska deca pod vodstvom učitelja Štefanovića naše sve tri himne, a onda je pošla velika povorka Sokola i gradjana da razgledaju bedeme tvrđave i da se nadive prekrasnom izgledu na Novi Sad, ravnu Bačku, na Dunav i šumovitu Frušku goru.

Oko 10 $\frac{1}{2}$ sati stigom na groblje, gde već mase sveta, medju njim i pitomci vojne škole kameničke sa nastavnicima, čekaše na Sokole. Zapuštene grobove srpskih mučenika uredile su i cvećem okitile vredne ruke petrovaradinskih devojaka i go-

spodja. Oko grobova Sokoli napraviše špalir, u nepreglednoj masi sveta nastala grobna tišina, a katiheta kameničke vojne škole, katolički svećenik, g. Bruno Lovrić otpoče pomen žrtvama i palim jtnacima po katoličkom crkvenom obredu. Prvi grob po redu gde je pokopano šest žrtava iz Beške, medju njima i slikarica Danica Jovanovićeva, okružen je rodbinom poginulih. Poredaše se oko groba položivši na nj kolača i vina. Plač i ridanje rodbine, a naročito grčeviti plač, očajno zapomaganje i bugarenje starice majke jednome od najboljih i najoduševljenijih sokolaša iz 1909. godine, za svojim sinom jedincem Milanom (Varićakom), veterinarom, paralo je srca prisutnih, nije bilo oka, koje nije zasuzilo. Svršivši pomen progovori g. Lovrić svojim sonornim glasom i pesničkim poletom :

Braćo! Carstvo smrti, gde se sada nalazimo, pretvorilo mi se je u raj slave. Crna zemlja, koja pokriva blažene ostanke naših mučenika, ne može da zastire zrake slave, što ih zaokružuju!

Čemu žalost, kada u ovih heroja krvi primjećujem trijumf vjere, hrabrosti, narodne časti i slobode.

Prohtjelo se silniku, tom nezasitnom Molohu, da ispije i posljednju kap bratske srpske krvi, da onda dični Hrvat i kršni Slovenec umru od anemije. Skovana je najsramojnija urota, što ju je kulturna povjest čovječanstva mogla zabilježiti: izbrisati sa lica zemlje pošten i slavan narod troga imena. Kada su velike stvari u pogibelji, onda se i rasplamte velike duše kada treba. Naši su mučenici znali da u tako doba nije dostatno živjeti, već da treba i umrijeti. Smrt je, braćo, vrhovni otpor onih duša, koje ne će da znaju što je nepravda, a iz ovog otpora niče ljubav, bratstvo, sloboda.

Stupiše hladnokrvno pred svoje krvoloke.

Trepti, tresi se, tirjanine! Olovo smrti će upokojiti njihovo tijelo, ali će u isto vrijeme satri, uništiti dušu tvoju; tebi smrti, koja ostaje smrt, a njima smrt Golgote, koja se pretvara u život slave i slobode!

Trepti tirjanine! Pred sobom imaš zatočnike, koji su navikli da za velike stvari i krv svoju na oltaru slobode žrtvuju! Tresi se, pred Tobom su djeca Vida! Blijedi od straha, jer to su potomci onih, o kojima se — čuj, pa se pokloni — ovako pjeva:

»Stani, Boško, knez mi je
Darova te brata!«
Ali Boško Jugović
Pre bi mrtav pao
Neg iz ruku zastavu
Ma bud kome dao.
»Ne ću sestro, Boga mi!«
Grmnu i obode
Pa ka zvijezda niz nebo
Na Kosovo ode.

Oh, blažene krvi naše braće! U tebi je moć i sila, koja obnavlja, pomladjuje, stvara. U danima našega poniženja, patnje i nevolje, ti si nam bila jedina utjeha, stalna nada, nepokolebiva vjera u naše oslobodjenje. Kao ruina zora bila si porumenila horizont narodnog neba navješćujući nam sunce slobode! O, sveta krvi naše braće! Slušali smo tvoj gromoviti, strašni glas, kojim si samosilnicima doviknula: Narod, kojega djeca umirati znaju, ne će nikada drugome robovati!

Mučenici naši, rojite se, rojite se već u triumfu naše slave, naše slobode, našeg potpunog ujedinjenja! Vaše svijetle duše dive se prizoru, što se danas razvija oko Vaših svetih grobova. Braća Sokolovi, ovi najizrazitiji pretstavnici naših sada ostvarenih ideala pohrliše amo da se u bratskom zagrljaju poklone sjeni Vašoj koji ste život svoj žrtvovali za našu slobodu, da na grobovima Vašim posvjedoče cijelom svijetu, da je Srbin, Hrvat i Slovenac jedan narod.

Oni, kojima je bilo do propasti našega naroda neprestano su dovikivali: Nijeste jedan narod jer imate tri imena! Nijesu jadnici znali, da ni djeca jednog oca nemaju istog imena. Ne poznaju se braća po imenu već po krvi i jeziku.

Kličali su na sva usta: Nijeste jedno, jer vaša vjera razdvaja. A nijesu znali, da se braća ne raspoznavaju po vjeri već po srcu, jer tko ljubavi bratske nema, taj uopće nikakove vjere nema.

Krv naših mučenika, sveta, silna krv — je ušutkala onaj lažljivi glas, a vi ste, braćo Sokolovi, za to najbolji dokaz.

Sokolovi! Djeco junačke Srbije, ponosne Hrvatske, kršne Slovenije! Pokleknite oko ovih svetih humaka, poklonite našim mučenicima u znak vječite blagodarnosti cvijeće, što raste na našim zajedničkim poljanama i ponavljajte zavjet: za neosporivu, svijetlu istinu, da je Srbin, Hrvat i Slovenac jedan jedinstveni narod, kost od kosti, krv od krvi, srce od srca, — svaki će Sokol i posljednju kap krvi prolići u borbi protiv onih, kojima bi se prohtjelo, da ovu istinu potamne.

U duhu zrijevam duhove svih velikana naše veličanstvene narodne epopeje: junake na sablji, mučenike, umjetnike, pjesnike, gledam i živuće pokoljenje, razdragano od sunca slobode, na čelu mu velikan, mučenik, Njegovo Veličanstvo naš kralj Petar I., a uz njega sivi sokol Aleksandar, — svi, svi se oni sada u duhu klanjaju skupa snama ovim grobovima i kliču:

Plemenite žrtve, blažena, vječna vam uspomena i slava u narodu!

Paroh Čobić iz Beške odslužio je za tim pomen po pravoslavnom obredu prelivši grobove vinom. — Na rastanku poslužiliše rođjaci naših mučenika Sokole i gradjane vinom i kolačima sa groba. Pomenu je prisustvovao i veliki broj Novosadjana sa svojim načelnikom g. Jovanom Živojnovićem.

Posle ove svečane manifestacije na groblju, koja je učinila silan dojam pošlo se u petrovaradinski park kod škole, gdje je grad Petrovaradin svojim dragim gostima priredio zakusku. U gustom hladu a kod prostrtog stola zavladao je brzo uz svirku i pevanje veselo familijarno raspoloženje. Kad je u ime građanstva petrovaradinskog D. Marković pozdravio goste kao pionire našeg narodnog preporoda, zaredalo je više oduševljenih govora, kojima se manifestovalo Sokolstvu i narodnom jedinstvu. Oko 3 sata rastali se Sokoli sa Petrovaradinom ispraćeni građanima do novosadskog pristaništa, gdje su uz burne ovacije zajednički ispratili vojvodu Mišića za Beograd.

1914.—1919.

ТРАНЦАМЕНТСКИМ ЖРТВАМ

о помену на Видовдану.

Знате л' шта је страх и трепет, са којег се крвца леди
С' којег човек преко ноћи и остари и оседи?

Залуд кажеш да си невин, на стратиште будеш вођен
Зато, што ти бабо Србин, од Српкиње што си рођен.

Кад силници с охолошћу заповеди страшне даше:
„Не штедите старо, младо, све што није крви наше!“
Бајонета, сабља, пушка нек' обреда свако место!
За јуначко ово дело, нека чује и сам престо.

Биће зато и признања, и кртова и медаља...
Дакле, момци, само напред и радите како ваља
То одеудне беседе су, што их зборе официри
Распламсајух' чете своје, ко у ватру кад ко шири.

Руком трже војник сваки, бајонета свог се лати,
А официр псовку викну и мача се свог дохвати.
Онда сваки ко хијена, кад оњуши људеке крви,
Без обзирце јури напред, да на послу буде први.

Јао теби српски роде, твоја крв ће да се лије,
Од страхоте и грозоте и сунце ће да се скрије,
Јер куд дође црна чета, свуда пази и убија,
Како их је год на броју, сваки је крвник без судија!

Где сте људи, има л' живих, да причате Ваше муке
Кад у крви браће Ваше, опра неман своје руке,
Од домова ваших белих кад гаришта црна створи?
Има л' кога, који може да без суза о том збори?

Је ли у сну децу вашу још и сада страва хвата?
 Кад се сети мртве сеје, убијеног малог брата?
 Знам да терет, бој и патња и сад мори ваше жене,
 Кад се сете бестидника, горих људи од хијене.

Грозни даци, страшне ноћи, што створише нова гробља,
 Напојише земљу крвљу невинога вашег робља.
 Јао, робље, тужно робље, ти измучи страшне муке,
 Кад тамница тебе покри, а стегоше негве руке!

Некрив ти си кривац био, јер доказа беше „важних“
 Записника пуних маште и сведока самих лажних.
 „Осуђен си, мораш мрети“ — многи чу те страшне зборе
 „Јер си — веле — издајница, на стратиште с тобом горе!“

Знате л' шта је страх и трепет, са којег се крвца леди,
 С' којег човек преко ноћи и остари и оседи?
 Залуд кажеш да си невин, на стратиште будеш вођен,
 Зато, што ти бабо Србин, од Срипкиње што си рођен!

Ви сте мртви, дух ваш живи, слободе нам дане злати,
 А душмане наше клете, свуд ко црна авет прати.
 Крволоци где су сада, зар још вреди за њих знати?
 Са презиром и проклетством сваки их мора спомињати?

Од ништице сад су мањи, што сад да се њима суди?
 Кол'ко би их живих било? Али да, ми смо други људи.
 За стопама њиним никад крочит' неће наша нога,
 Осветиће себе и нас проливена крвца многа.

Та тирани нису знали, да из крви дух се диже,
 Народ јача, правду кроји и слободи води ближе,
 Сад на гробу палих жртви стоји народ сложан, велик,
 Тирани је победио, а сам посто јак ко челик?

Нека повест забележи ову тужну страшну згоду,
 Кад је Србин крвљу плаћо своја права и слободу.
 Слава овим гробовима, у аманет Српству дајмо,
 А да спомен очувамо, китити их похитајмо!

Славка Бајић, рођене Малин.

СОКОЛИ У СУБОТИЦИ.

Соколски дан у Суботици. оставио је један дубок дојама код свих
 нас Сокола, који смо тамо били и оданде понијели лијепе успомене.

Буњевци, та наша браћа на сјеверу широке отаџбине наше,
 имали су у току очајно дугога робовања ванредно тежак положај

у борби са мађарским шовинизмом. Без својих школа, без просвјетно-културних организација, без јаче интелигенције, они су успјели да сачувају свој чист народан језик и јаку свијест народну, поред свега терора. Они су га подносили стрпљиво а и тешко, та доброћудна и широка браћа наша, али су вјеровали, да ће доћи свима нама, па и њима дан Слободе.

И дошао је...

29. јуна кренуло је из Новог Сада преко 600 Сокола и Соколица, у већини вјецбача, посебним возом за Суботицу.

Дуг, барјачићима и зеленилом окићен воз, јурио је бескрајним равницама Бачке, која пливаше у мору жита усталасалог попут валова. Првене соколске кошуље, које провириваху са свих прозора и врата, даваху нашем влаку посебан ватрен колорит. Пројурисмо поред множине станица, села, већих и мањих, док се коначно на хоризонту не указаше контуре звоника и кула Суботичких.

У возу наста журба, спремање; чуше се заповиједи вођа, све то брзо, кратко; за час заштропоташе точкови по многим колосецима станице.

На станици свечано расположене. Војска са барјаком, старим и извешталим, кога су били вјетрови са Саве и Дунава, са Лаба и Ситнице, са сурих врлети Албаских, док не окуша снагу буре Јадранског и Егејског мора. Музика удараше народне химне, маса свијета на перону радосно нас поздрављаше.

Сиђосмо, постројисмо се и кренусмо. Прошли смо испод свечаног цвијећем украшеног славолука на станици и униђосмо пред станицу.

Ту нас заглушише весели усклици, на које узвратише наше фанfare звучним аријама наших даворија.

Пролазили смо сред шпалира суботичке омладине, дјеце, која ће да сачињавају снажне соколске чете, дјеце, која нас радосно поздрављаху са својим ситним гласовима и малим барјачићима.

Суботичани нас поздрављаху с одушевљењем. Не оним, који забљескује поглед и заглушује слух, не, јер они не бијаху вични, да своје националне осјећаје манифестују, они их морадеше крити дубоко у срцима својим. Али зато су њихове очи, очи оних доброћудних стараца и бака, оних чврстих људи радосно посматрале наше редове, из тих је очију избијала радост, што могу да виде своју браћу са свих страна широке домовине, браћу о којој су до тада само снивали.

Пролазили смо у свечаној поворци многим улицама Суботице, праћени ескадроном коњице и множином грађана.

На многим мјестима бијаху подигнути славолуци са поздравним написима, око којих бијаше скупљена већа или мања маса, која нас поздрављаше.

Стигосмо тако пред вијећницу градску. На балкону појави се начелник, који у одушевљеном говору приказа своју и свих грађана радост над нашим доласком, који има да положи у оним крајевима чврсте темеље за здрав соколски рад.

Сиједи часни старјешина Хрв. Сок. Савеза Др. Лазар Цар младеначком је ватром узвратио поздрав, истакнувши, да смо дошли сви тамо зато, да поведемо у своје соколско коло, коло борбе и живота и нашу браћу Буњевце.

Послије поздрава провео се распоређај Сокола по гостопримним кућама. Тај проблем, који је много муке стајао нашу браћу у Новом Саду, ријешен је овђе једноставно. Буњевци зађоше у наше редове, поведоше сваки по 5—6 Сокола и Соколица и за час бијаше трг празан.

Тако је омогућен непосредан и ближи дотицај Сокола и народа, који је овако у непосредном пријатељском разговору могао стећи основне појмове нашег соколскога рада, а уз то је имао прилике да позна и види своју браћу са свих страна.

О гостољубивости наших Буњеваца може се говорити само у суперлативу. Свака је кућа изнијела све своје најбоље, што има и у том натјечању, да своју браћу почасте што боље, види се најјасније она братака љубав њихова.

У 4 сата скупише се Соколи и Соколице пред градском вијећницом и кренуше на вјецбалиште.

Путем претицаху нас силна кола која су јурила на вјецбалиште, а пјешнице креташе маса свијета.

Вјецбалиште било је уређено на ногометном игралишту. Двије стране запремила је војска у великом броју, а са друге двије смјестило се грађанство.

Изведене су само просте вјецбе, јер није било справа. Све су тачке изведене прецизно уз одушевљено одобравање, сваки наступ био је бурно акламиран у чему се нарочито истицаху војшници, махом рекрути.

Након вјецбе пођосмо на станциу и укрцасмо се у воз за Палић, купатило недалеко Суботице, гђе се имало одржати народно весеље.

У прекрасном парку на обали језера саграђено је купатило у великом стилу. Ту на тераси купалишног хотела бијаше прострта трпеза за 1000 гостију, гђе се измјешаше Соколи са грађанством.

Након луксусног банкета било је изречено са свих страна више говора, који су одисали одушевљењем и љубављу за наш народни и соколски рад. У исто вријеме развила се на све стране анимирана народна веселица, која би била потрајала до зоре, да нису о поноћи соколске трубље огласиле повратак.

Настало је дуготрајно опраштање и клицање. Глазбе и фанфаре се међусобно натјечаху. Сред свега тога укрцасмо се у воз и кренусмо раздрагани под најљепшим дојмовима тога дана.

За Суботицу и сав онај крај учињено је много нашим соколским походом. Дата је народу прилика, да се на живом примјеру упозна са соколским радом, на коме се нађоше заједнички и Срби и Хрвати и Словенци, та нераздржива браћа, која своје давне идеале остварише на соколском сабору у Новом Саду.

Темељ је Соколству положен, па сад треба у оном здравом народном крају рад наставити.

Ујутро стигосмо у Нови Сад након дуге вожње, да извршимо даљње соколске дужности.

Др. Б. М.

Трећи дан соколског сабора испуњен је цео са заједничким радом на другој свечаној саборској седници, која је почela у 9 с. пре подне, потрајала до подне, а после подне настављена око 3 сата и завршена у вечер око пола 9 сати. Стварни резултати ове седнице виде се напред у записнику као документу. Иначе је седница била потпуно посећена од свих соколских изасланика, галерије су биле пуне осталих сокола и славенске публике новосадске, и рад је текао без устезања и без губљења времена, тако да су постављене задаће испуњене, и на крају је изабрана управа јединственог и заједничког соколског савеза Срба, Хрвата и Словенаца. У току рада било је знакова замора и нервозности, особито после подне, но и мада живе дебате и узбуне деловале су само оживљавајући и освежавајући, па се све препреке и сметње врло лако пребродиле. И осећај великог задовољства, да је овај сабор свршио потребно и историјски важно дело, постао је на крају опћим! Тај заједнички осећај постао је и као природна последица остварене већ заједнице југославенског Соколства, јер су већ током и збивањем самога сабора пале и нестале, и изгубиле се и оне мале разлике и супротности, племенске, што их је разједињено југославенско Соколство донело у Нови Сад собом! Па и у овоме моменту видимо и учимо ценити важност соколских сабора, као оригиналне и вредне установе југославенског Соколства и за будућност! Било би необјективно, када крај опћега задовољства међу соколским изасланицима на завршетку сабора не би споменули и опћу и неодољиву заједничку свест, о тешком и тврдом раду, који сада након свих лепих договора и закључака има да се обави. Јер тај тешки и тврди рад, то је одлучно и то је главно, тај рад, који ће да траје, који ће да кошта снаге, који ће да куша способности, који ће да буде мерилом живота југославенског Соколства! Па је зато кроз сву радост соколску провејавала на крају озбиљност и брига, коју морају да имају људи, који стоје пред пословима тешким. И чуло се, и кроз озбиљност и кроз сву бригу, једно гесло, једно име, један смисао: напред! Напред све оно што у југославенском Соколству иза наслова и формула има да пружи крв и месо! Напред све оно, што иза речи доноси јако и снажно дело! Напред тај леши, дивни и велики југославенски живот, што без обзира на титуле хоће и треба да ствара догођаје светске! Напред то што након часовитог закључка има да даде трајање и снагу!... И тога дана су гостољубиви домаћини погостили цело Соколство једним обилним и заједничким обедом, где је дошло до срдачног и братског расположења. Хвала Новосађанима, много им хвала што дадоше домаћинска крова првome југославенском соколском сабору!... За време сабора објавио је председник, да сутра т. ј. 1-ог јулија вози велика и засебца дађа све соколе на излет у Београд. Та је вест изазвала буру одушевљења. А до излета је дошло овако: приређивачи сокол. сабора имати су на уму, стварајући опћи програм, и излет у Београд; али то је било скончано са таквим тешкоћама,

da se od toga izleta moralo da odustane; kada su sokoli i sokolice чули да од Београда нема ништа, онда су скоро сви казали: па зашто смо долазили у Нови Сад, тако рећи пред врата Београда, када Београд нећемо видети... и многе соколике заштакаше; покушало се поново тражити засебан брод за Београд, и успело је; тако је дошло до излета. И добро је то, да је југослаvensко Соколство само и спонтано тежило да се поклони Београду, тој кули слободе и среће и самосталности наше!

И Нови Сад је у току ова два три дана постао соколским, примио је на себе знакове соколске, узео соколски темпо, и дисао и живео соколски. Не рачунамо о то, да је Нови Сад окићен, свечан, да светкује, не, него је збиља Нови Сад постао специфично соколским, и по множини сокола што су ту били, и по интимној вези што се између сокола и домаћина развила, и по изложима где се виделе соколске слике, значке и књиге, и по деци што одједном створише и понесосе безброј соколских капа, и по свој публици што се у маси закривља саборском медаљом, и по радњама где се продаваше соколске ствари, једном речи, свуда где је тада живео Нови Сад живио је соколски, — част му и хвала и за то!

IZLET U BEOGRAD. Nameravani izlet u Beograd predvidjen u rasporedu bio je u zadnji čas otkazan. Razlog je ovaj: Bratsko sokolsko društvo »Dušan Silni« u Beogradu javilo je, da članovi društva nisu u Beogradu, te da se pojedini nalaze na vojnoj dužnosti a neki glavni u inozemstvu. Osim toga primiti braću u ono vreme onako kako zahteva bratska ljubav, koja je poznata kod Beogradjana, bila je nemoguća i zato su braća u zadnji čas javila da se odustane od dolaska. Kad se je ovaj zaključak javio braći, koja su došla u Novi Sad na sabor zahtevali su svi jednodušno, da biti u Novom Sadu i ne otići u Beograd, znači biti u Rimu i ne viditi pape, te su zahtevali, da hoće da vide taj gordi Beograd i N. V. Aleksandra i da se poklone besmrtnoj majci Srbiji. Kancelarija sabora javila je ovo u Beograd i zatražila posebnu ladju. Unapred je poslan br. Franta Hofman, da priredi sve, što je potrebno za dolazak sokolski gostiju. Mesto u jutro u 9 sati brat je stigao u večer i nije mogao da obavesti onu braću, koja su bila u Beogradu. Ministarstvo prosvete javilo je u Novi Sad, da odgodimo izlet za dvadeset i četiri sata. Kad je vest došla, mi smo već bili na po puta za Beograd. To je razlog, da onoga dočeka, koji bi bio, kad bi Beogradjani znali, da ćemo doći, nije bilo. Jutrom ranim oprostili se sokolski gosti s Novim Sadom i masom gradjanstva, koja je došla, da isprati svoje mile goste. Posebna ladja »Karadjordje« valjala se mirno svojom težinom po tihom Dunavu uz bregove Fruške gore. Dunav je bio tih i miran, osvetljen sunčanim zrakama, kao da je znao, da nakon vekova, što je prevažao austrijsku vojsku, nosi hiljade sokolskih

duša ujedinjenoga Sokolstva, čije duše traže da se poklone onom Beogradu, onoj Srbiji, koja je za naše oslobodjenje i ujedinjenje prepolovljena. U ladji je sve veselo, igra, pesma, meša se sa smehom, a na svakom licu opaža se veselje sve veće približavajući se Beogradu. Iz daleka opazismo Beograd. Ko ima pero da opiše onaj osećaj, onaj izražaj lica, kad neko od braće zavika: »Beograd«. Kroz duše svijtu nas prodjoše trnci sreće i zadovoljstva. Da to je Beograd. Beograd, koji je bio san vekova. Beograd, koji je bio deo obećane zemlje, koja će nas sve spasiti. Beograd, gde su vodile sve niti revolucionarni akcija protiv monarkije, Beograd, središte politike, kulture, života i smrti nas Južnih Slavena. Beograd, koji je bio pun lješina Madžara i Njemaca za vreme invazije okrutni neprijatelja. Da, taj Beograd je pred nama. Ti i nem je kao uvek. Sunce ga tako obasjalo, kao da je htelo da pokaže sva ona svoja odlikovanja, koja se ozaruju u porušenim tornjevima, od tvornica, upaljenim i srušenim kućama, izrešetanim milionima i milionima taneta. Ko da ne voli hrabroga ratnika bez noge, bez ruke, bez očiju, čije grudi rese ordeni hrabrosti i junaštva. Ko može da prodje pokraj takvoga heroja i nepoljubi svetu ruku desnicu i ne kaže: »Hvala ideje radi! Hvala oslobodjenja radi!« Tako je i Beograd. Ranjenik, al ne da ostane, nego ranjenik, koji će da vaskrsne i postane središtem života našega i to života duše i tela našega. Tragovi borbe i rata veoma su vidljivi. Srce drhće, a duša hoće, želi, traži, da kaže mržnju prema onima, koji iz nekadašnjeg bogatog i silnog Beograda učiniše razvaline. Uz svirku sokolskih fanfara prodjosmo glavnom (Knez Mihaila) ulicom do ministarstva prosvete. Sokolske goste pozdravi ministar prosvete g. Ljuba Davidović, zamolivši sokolske goste, neka oproste, da u teškim prilikama Beograd ne može da dočeka onako Sokole, kao što bi ih dočekaao. Vreme će pokazati, koliko Beograd silno i jako voli Sokole, kad Sokoli drugi put dodju u Beograd. Na pozdrav ministra prosvete odgovorio je podstarosta Saveza SHS br. dr. Lazar Car rekavši: »Ujedinjeno Sokolstvo Srba, Hrvata i Slovenaca nakon sokolskoga sabora u Novom Sadu hita da oda poštovanje besmrtnoj majci Srbiji. Ti Sokoli ne traže od majke ništa drugo, nego ljubav, koju je do danas prema nama pokazala.« Iz hiljade grla zaori se: »Živila Srbija!« Nakon prolaska kroz grad krenusmo na ručak. Posle podne u 3 sata bila je zakazana javna vežba na »Trkalištu«. Na vest da su došli »Sokoli« sa sabora iz Novog Sada, jurnula je masa sveta ulicama na »Trkalište«. Tad se pokaže prava duša Beogradjana. Sa svijtu strana pada cveće. kliktanje i veselje. Čije pero da opiše ono silno oduševljenje naroda, vojske, dece i djaka, kad su čuli za dolazak Sokola. Pa ono izvinjavanje. Sve to baca cveće, deca, vojnici, žene, kao da hoće da pokažu, naša je ljubav beskrajna za Vas, mili i dragi slavenski Sokoli. Ljubav je velika — al' su teške posljedice rata — mi Van drugo ne možemo dati. Oh! ko da ne ljubi, ko da ne umire za

tu dušu. Na javnoj vežbi prisutna je bila masa naroda, sve beogradske škole, vojska i ministri. Sa javne vežbe krene se ogromna povorka naroda i sokola ulicama uz klicanje naroda pred hotel »Kočiju«, gde uz igranje kola provedoše sve do polaska na ladju. Nema se reči, da se opiše onaj silni oproštaj. Čitavi Beograd te je večeri bio vani. »Zbogom«, »Živili«, »Do vdjenja«, »Pozdravite braću« bile reči: starca, žene i deteta. Oprostivši se u 8 sati od Beograda, krenusmo ladjom u Zemun, u dušama ostavismo bol, da ti časovi još ne traju, ostavivši Beograd i u njemu taj narod, koji pokraj svih patnja još i danas ima veliku sokolsku dušu! Umorni od puta, zadremasmo i zaspasmo svesni, da učinismo delo za koje će nam kasnije pokoljenje biti zahvalno.

Dušan Bogunović.

Прилози

РАД И ПРИПРЕМЕ ЗА СОКОЛСКИ САБОР.

»Pracuj každý snahou usilovnou na národa roli dědičné, cesty mohou býti rozličné, ale vůli mějme vsichni rovnou!«

Ovim rečima pozivaao je češki buditeљ Палацки свој народ у доба, кад је прелазно из мрака у светлост. Ове речи могу, да се примене на душе наше, када прелазимо из робства у слободу, када прелазимо у стварање властите државе, у доба кад су се остварили идеали векова бола и патње, и прешли у осећаје радости и безграничнога весеља. Оне нам веле: не занесимо се превише, не дајте да говори осећај срце не мислите, да је све свршено — не седните као богати гавани — јер њива коју сте многим жртвама стекли — пушта је, пуна је корова и не обрађена. Сада тек треба ту пусту њиву, коју нам је оставила она — које је за увек нестало — коју је враг однео — обрадити. „Pracuj každý snahou usilovnou na národa roli dědičné“ реченица с којом би требати касно у ноћ да лежемо и рано у јутро да устајемо. Да се упуштамо сваки дан — учиних ли данас и једно мало дело на корист народа и државе. Овим мислима треба и мора да се пита сваки Соко сваког дана. Соколетво чија суштина непрестано ради, ма какав облик држава има — ставило је себи ово питање: „Што сада — слобода је ту — држава је ту — краљ кога смо у идеалима замишљали наш је — српски војник кога смо непрестано видели да видимо, ту је — идеали постали су стварност. Соколетво желећи то све — опазило је нешто — на чему морамо сви да радимо — а да нам идеали, које смо постигли не пропадну — упрли су снагу душе и тела и поставили се

први да пожуре радом „унутрашњу изградњу државе“! Изградња унутрашњости државе не припада само Србима — она припада исто тако Хрватима и Словенцима. Да можемо заједнички да радимо — морали смо оба три Сокољства спојити у једно — као што им је и мисао једна. Спојени у јединствено „Сокољство“ морали смо одредити нов циљ — нове методе рада — према времену и потребама душевне и телесне снаге друштва — народа и државе. Да све то можемо, да одредимо тачно — отворено и јасно, морали смо се окупати сви виђенији радници — који васпитамо душу и тело народа свог на једном месту и тај смо збор прозвати „Сокољски Сабор“. Сокољски Сабор је одређен да буде у Новом Саду. Нови Сад прозван српска Атина лежи у средини — чија околица није сокољски васпитана. Пређашње власти браниле су оснивање сокољски друштва, а осим тога политичке прилике нису биле симпатичне новом покрету „Сокољства“. Две потешкоће требало је свладати. Потребно је било за рад сабора, за ширење сокољске идеје послати тамо некога — ко ће прокрчити пут сокољској идеји у раду за сабор. Две врло тешке задаће. Једна: упознати онај крај путем новина — чланака — предавања — личнога разговора са новим задатком сокољске идеје; друго: организовати — људе — дворане — вежбалице — храну — станове и много и много осталог била је велика задаћа. Организовати друго без првога не би имало смисла — шта више оно прво — много је и много важније. Привремени одбор Сокољског Савеза С. Х. С. изаслао је 20. V. браћу: Франту Хофмана (Београд), Тошу Јањанина и Душана Богуновића (Загреб) да отиђу у Нови Сад и одрже конференцију са првацима прос. култ. установа ради одржања сабора. Браћа — пре одржане конференције посетили су и споразумели се са преставницима војничке и цивилне власти, грађанима, преставницима просветних установа, редакцијама: Заставе, Јединства, Слободе, Учит. Гласника, Дејчи Новина и т. д. 25. V. одржана је шира конференција, на којој је било присутно мноштво војничког и цивилнога грађанства. Након разлагања изасланика, изјавио је Др. Хаџи у име грађанства у Новом Саду сваку потпору од стране грађанства. На темељу тога обећања, добили су изасланици утисак — да ће рад успети. Браћа Ф. Хофман и Тошо Јањанин повратили су се кућама, а бр. Душан Богуновић остао је у Новом Саду, да припреми све што је потребно за сабор, и образовао: „Саборску сокољску канцеларију“ у Новом Саду. У саборску сокољску канцеларију ушла су браћа: Живко Бајазетов и др. Бранко Николшић из Новог Сада.

Канцеларија формирала је ове пододборе: а) Главни одбор: Алексијевић Вукица, Бајазетов Живко, Богдановић Живорад, др. Бокшан Милош, Васиљевић Коста, Видић Марко, Дивилд Гашпар, Димић Димитрије, Дора др. Деде Дунђерског, Ђорђевић Мита, Живојновић Јован начелник, Замуровић Александер, др. Јанковић Паја, Јовановић Милан-Вакић, Капамација Зора, Ловрић Бруно

кат. катихета, др. Марковић Душан, Машин Сима, Марцикић Марко, Милованов Стеван, Марковић Глиша, др. Мичатек Јосиф, др. Моч Александер, Могин Паја (Ђорђевић), Нешић Иван, др. Остојић Тихомир, Павковић Евица, Поповић Алимшије, Радонић Милан, Петровић Ђока, Ружић Душан, Спасић Димитрије, Стратимировић Ванда, Стефановић Љуба, др. Стефановић Зора, Милица Ј. Томића, Томић Мирослав, др. Трифковић Ђура, др. Хаџи Коста, Храниловић Јован. Овај одбор имао је да води главну бригу о сабору, јавној већи, о припреми за дочек, кићењу града, издавању плаката и т. д.

б) За храну и стан : прочетник др. Бран. Николић. Чланови : др. Адамовић Стева, Арсенијевић Стеван, Бакоњски Јурих, Велић Ђорђе, мајор Вукосављевић Бранко, Грујић Ђока, Даљев Паја, Дотлић Миша, Ђедељан Сока, Живојновић Коста, Ивковић Ђорђе, Јовановић Тоша, гђа Стеве Кацамађије, Ковачевић Лаза, Латеш Даринка, Латинић Гига, Марцикић Марко, Машин Сима, Миросављевић Вељко, кап. Мојсиловић, парох Милић Тоша, Катица Михајловић, Миросављевић Лаза, Ната Ђорђе, Павловић Миша, Печварац Тоша, Поповић Петар, Продановић Зорка, Чосић Катица. Овај одбор имао је да прибави храну и стан за хиљаду гостију. На првом потпису није се скупило ни половина, па је срп. трг. омладина преузела на се да ће приредити банкет, свечани ручак, за хиљаду гостију. Били смо присиљени да после оваког неуспеха војничким путем реквизирамо станове. Овде није место, да о многим потешкоћама говоримо, које су нам биле на путу из разних узрока, али ко соколи треба да отворено говоримо, да није било братски напасти на онаки начин и тражити станове. Сваки пријављени члан имао је одређени стан. Станова је било за хиљаду гостију, а дошло је много и много више, али киша је такво расположење учинила да, кад би било војска, непријатељ би нас лако растерао. Слаба дисциплина тада се показала. Стан. Одбор имао је тачан попис где је ко одређен. Станбени Одбор у последње дане и ноћи непрестано је радио ал нетачни извештај ил никакви од неких осталих канцеларија мењали су непрестано рад овога пододбора.

в) Технички пододбор : Прочетник : пуков. Станојловић Радомир. Чланови : Драгојловић Мил. Ђорђевић Јаша, Јеротић Драги, Лазић Ђорђе, Мирков Никола, инж. Матић Миливој, Обркнежевић Сава, Попов Алекса, кап. Радивојевић Стеван, инж. Славнић Стеван, инж. Тошић Душан, др. Храшко Јосиф, Милан Теодоровић (Ср. Карловци). Њихова дужност била је : саградити већалиште, набавити справе, окитити град и т. д.) Финансијски пододбор : Самуило Балаш, Иван Бранкован, Аркадије Варађанин, Јован Вучковић, Светозар Гавриловић, Петар Дечански, Душан Ивковић, Сава Јанковић, др. Иван Кубал, Светозар Ковачевић, Тоша Мештровић, Лаза Милутиновић, Ђока Милић, Коста и Лаза Миросављевић, Влада Ненадовић, Пера и Стева Радовановић, мајор Светозар Стајановић, др. Милтадин Свињарев. Њихова је дужност била да финансијално осигу-

гурају сабор и ведбу. д) Новинарско-литерарни пододбор : Свет. Бањича (Застава.) кат. Драгиша Васић, проф. Марко Вилић, уч. Ђорђе Гашић, поп Јоца Јовановић, мајор Божићар Јовановић, Пера Кољевић (Јединство), надзорник Љубомир Лотић, Мита Кљичин нар. посл., др. Лаза Марковић, Милан Секулић (Слобода), Милadin Свињарев, Божићар Прешћ (Јединство), Павле Матић (Слобода), др. Ђура Трифковић. Прочедник одбора: Васа Стајић, Ђока, Петровић (Учит. Гласник). Њихова је дужност била да пропагандом у новинама створе симпатије за сабор и да гашишу брошуру „Војводина“.

Осим ових одбора било је мањи пододбора као : издешни, забавни, редатељи за стан и храну, полиција итд. итд. У свим одборима као тајник био је изасланик Савеза Душан Богуновић. У сврху пропаганде и дописивача за месец и по дана послато је од канцеларије три стотине и неколико дописа. У новосадеким дневним политичким новинама : Застава и Јединство (Нови Сад) изашло је око двадесет чланака о свим питањима, која ће се решавати на соколом сабору. Осим тога послато је неколико чланака у буњевачки лист „Невен“ (Суботица) „Гласник“ тако, да је јавност била до детаља упућена у соколом рад. 30. маја били су у Суботици браћа : др. Бранко Николић, Живко Бајазетов, катихета Бруно Ловрић (Каменица) и Душан Богуновић, да обавесте тамошњи народ о соколом покрету и да припреме што је потребно кад Соколи и Соколице дођу у Суботицу. Душан Богуновић одржао је предавање о „Новом соколом покрету“, а Бруно Ловрић у свом говору одржао је важност долазка соколом гостију за националну свест у Суботици.

1. јуна била су браћа : др. Бранко Николић и Душан Богуновић у Ср. Футогу, ради договора са тамошњом интелигенцијом, ради присуствовања народа из тога краја на прослави. 2. јуна на „Другарској вечери“ срп. новосадеке омладине, одржао је Душан Богуновић предавање о соколом мисли и заинтересовао омладину тако, да је омладина финансијадно омогућила сабор својим радом. 3. јуна био је изасланик Савеза Душан Богуновић у Петроварадину, одржао предавање и удешио припреме за одржање помена палих жртава и дочека сокол. гостију. 5. јуна били су браћа : др. Бранко Николић и Душан Богуновић у Ср. Карловцима, да се договоре о зај. раду за сабор уједно да се споразуме ради дочека сокол. гостију у Ср. Карловцима. На жалост у програму је било предвиђено ићи у Ср. Карловце, али на негативан одговор „Срп. Сокола“ у Ср. Карловцима, није се могло отићи. 7. јуна била су браћа : др. Бранко Николић и Душан Богуновић у војничкој школи у Каменици. Бр. Душан Богуновић одржао је пред штомцима војничке школе предавање о „Соколетву“ оцртавши нарочити одношај Соколетва према војсци. Била је то прва соколомка реч тамо — где се до пре кратког времена није смело ни мислити о соколетву. Кад се путем предавања нов. чланака и ближим додиром учитеља-свештеника и осталих грађана стекле симпатије за соколомку ствар, остало нам је само дваде-

сет дана за остаći велики рад. Сав тај огроман рад пао је на пар људи. Сва она звучна имена пододбора претала су безпредметна, а море до четири човека радила су дану и ноћу, да речи и обећања многих проведу и сами у дело. Важнији закључци и радови били су ови. Приредити помен палих јунака за слободу га Видовдан, а исто тако и у Петроварадину. Новинарско-литерарни одбор решио је да „Јединство“, „Застава“ и „Учит. Гласник“ издаду свечано издање својих листова, који тога дана треба да ишћу само о питањима, која засепају у просветно-културни рад. Приликом трајања сабора издате су две брошуре: др. Никола Радојчић професор (Ср. Карловци) „Војводина Сокоцима“ и брошура о „Истри“. Брат Драга Поповић инжењер (Суботица) израдио је плакат за сабор, који се ради кратке времена није могао израдити, па смо се послужили плакатом за слет, који је био одређен у Љубљани 1913. Брат Душан Тошић инжењер (Нови-Сад) израдио је нацрт за већалиште. Предвиђен пут у Београд 30. јуна није се према програму могао да изврши, јер смо добили одговор из Београда, да толики број соколских гостију Београд за сада не може примити онако, како заслужују радници соколске идеје. На нарочити захтев браће ипак се отишло у Београд и у задњи час јавило у Београд да долазимо. Долазак је требао да буде двадесет и четири сата касније, и тад би се Београд показао у величини душе своје, како дочекује соколске раднике. Читав рад омогућили су нам официри из штаба I. армијске области, на челу са госп. војводом Бојовићем, који је својом ванредном симпатијом према сокол. идеји дозволио употребу дрвешне за већалиште. Госп. градоначелник Јован Живојновић, уступио је за време рада саборске соколске канцеларије две просторије, потпомогао да добијемо дворану у хотел „Слободи“ за одржање саборских седница, осам соба у разним државним установама за рад саборских одбора, набавку осам писаћих стројева и т. д. Др. Бранко Николић, Живко Бајазетов, Тоша Јовановић у велико су потпомогли рад канцеларије. Саборска соколска канцеларија настојала је да и вањска страна Новог Сада буде наша, па је упозирала госп. градоначелника на мађарске натписе и тражила, да се скину — јер у противном не одговара за ред и мир. Исходила је да се у срп. нар. позоришту дају две свечане преставе у корист сабора. 28. јуна: „Хеј Словени“ од Ристе Одавића; 29. јуна „Бој на Косову“. Саборска соколска канцеларија је приликом промене наслова улица у Новом Саду, замолила да се једна улица прозове соколска, што је и учињено. Канцеларија је наручила слике Видовданских хероја: Принципа, Грбежа и Чабриновића и продавала их за време сабора. Ово је сух опис главних догађаја и момената од 20. маја до 27. јуна до доласка соколских делегата. Здраво!

Д. Богуновић.

ТЕХНИЧКИ ИЗВЕШТАЈ СА СОКОЛСКОГ САБОРА С. Х. С. У НОВОМ САДУ.

1. Јавна вежба на Видов дан 28. VI. 1919. у Новом Саду.

Поред редовних послова и свечаности око спајања појединих Соколских Савеза: Словеначког, Хрватског и Српског у један Соколски Савез С. Х. С. — одржана је у овим историјским данима Југословенскога Сокољства и јавна вежба којој треба дати видно место између осталих радова на Сабору.

Целокупно учешће сокољства на Сабору било је овако:

Врсте чланства :	Сло- венци	Хр- вати	Срби	Свега
Чланова у свечаном оделу	272	380	131	783
чланова у грађанском оделу	17	60	30	107
чланова веџбача	156	92	60	308
чланица (свих)	100	35	30	165
чланица веџбачица	100	35	19	154

Побратима (из Босне и Херцеговине): 7

Веџбалиште: Место за веџбалиште било је као створено само за то. Лепо пак и практично уређено и снабдевано трибином за гледаоце чинило је утисак за један већи соколски слет. А збила тако је и било. Нови Сад изгледао је као никад пре тога: пун дрвених кошуља, пун словенских застава, пун Сокољства.

Јавна вежба: Тачно у одређено време, у 5 часова по подне почело је веџбање. Распоред био је следећи:

I. т а ч к а: наступају браћа Словени за просту словеначку веџбу на броју 150 и уз пратње музике веџбају са успехом 5 облика тих веџби (из 1914 год.).

II. т а ч к а: Словеначке сестре Соколице на броју 91 изводе на бројање веома лепо 5 облика женских словеначких простих веџби из 1914 год.

III. т а ч к а: веџбе на справама: а) веџбају два одељења браће Словенаца. I. на разбоју и II. на вратилу; б) 6 одељена браће Хрвата: Загребачко I. одељење на разбоју и II. на вратилу — Карловачко I. одељење на високом разбоју — Осјечко I. одељење на разбоју и II. на коњу на ширину и Сушачко I. одељење на коњу на ширину; — в) Загребачко (српско) I. одељење на разбоју.

IV. т а ч к а: Загребачке Соколице (сестре Хрватице и Српкиње) на броју 54 а уз пратњу музике дивно веџбају. 4 облика веџби са луковима.

V. т а ч к а: узорно веџбање браће Словенаца на 5 разбоја које изазива опште дивљење и задовољство гледалаца.

VI. т а ч к а: I. одељење Загребачких (сестре Хрватице) соколица веџбају успешно на ниском разбоју.

VII. т а ч к а : Загребачке (Српкиње) сестре соколнице на броју 15 вежбају симпатично уз пратњу музике 4 облика женских простих чешких веџби из 1912 год.

VIII. т а ч к а : чланови на броју 161 (браће Хрвата 92, Срба 60 и Словенаца 9) вежбају добро 4 облика чешких простих веџби за слет 1920 год. у Прагу.

Укупно : технички успех нашег Соколетва у Новом Саду био је потпуно постигнут. (Али то не значи да у будуће неможе бити још боље). — Вежбање : тачка за тачком ишла је глатко, тачно као најбољи часовник. Како заједничке веџбе тако и веџбе на справама код свију тачака показале су труд и јаку вољу вежбајућих. Само код појединаца недостајало је детаљно извежбање — то важи за идући пут. Иначе сви вежбајући знали су свој задатак и часно достојно га извршили. Сва публика била је радом на вежбању задовољно одушевљена.

Веџбачко одело било је у реду како код сестара тако и код браће а то чини увек велики утисак са естетичке стране и у хармонији са вежбањем. Само треба да се и зна да веџбачко одело припада увек и јелино — за вежбању.

Ред и дисциплина на вежбању била је задовољавајућа — али у будуће мора бити све још боље.

Поглед на препуњено вежбање публиком и у саму средину вежбања у ком су наше сестре и браћа извршивали свој најзаслужнији задатак — био је диван. — Ово је био истовремено и прави соколски живот и рад. — Новосађани доста никад неће заборавити сјајних соколских дана и лепих, корисних утисака које је наше ново уједињено Соколетво код њих пробудило и оставило. — Треба све то да има и одзива у будућем раду Сокола у Новом Саду и свуда. — Лепи саборски дани, дани су то идеалних предлога и решења прошли су а сада треба остваривање — вредан и користан рад. **Ф. Х.**

2. Посета и јавна вежба Соколетва С. Х. С. у Београду I-VII. 1919.

Са соколског сабора у Новом Саду предузет је целокупан соколски излет лађом која је имала да стигне 1. јула у Београд. Ради припрема око дочека жеља код нас у Београду била је да учесници са лађом дођу тек сутра д и 2. јула. — Али послата депеша у том правцу стигла је доцкан а ми у Београду у залуд чекали смо одговор.

У овој непријатној неизвесности до последњег тренутка — лађа је стигла већ првог јула и за то и дочек, за наше соколске госте није ни могао бити приређен. Ово је истовремено и извињење — али само жалимо што се тако десило. Али током дана и борављењем соколских гостију чинило се све могуће да се гостима код нас бар нешто мало допадне. Министарство Просвете, Управа града Београда — сви грађани, студенти, ђаци и војска најлепшу су вољу у овом правцу развили.

Време је било веома кратко и журило се. Требало се решавати што брже и што боље. Ово све у колико се могло — успело је.

Јавна вежба заказана је била за 4 часа по подне на тргалишту. Вест да су дошли соколци ширила се као муња по целом Београду и на јавном вежбању било је пуно света од грађана и војске. Присуствовале су и све мушке и женске основне и средње школе са својим наставницима и читав пук регрута са официрима.

Тачно у 4 часа по подне почело је јавно вежбање :

I. тачка : мушке просте вежбе словеначке — 136 чланова Словенаца.

II. тачка : женске просте вежбе словеначке — 90 чланица Словенкиња.

III. тачка : вежбе са луковима — 48 чланица Хрватица и Српкиња (Загреб).

IV. тачка : вежбе на разбоју — I. одељење Словенаца.

V. тачка : женске просте вежбе (чешке) — 15 чланица из Загреба (Српкиње).

VI. тачка : чешке просте вежбе мушке за 1920. год. — 104 вежбача (Хрвати и Срби).

Поред свих и великих тешкоћа и сувише кратког времена — технички успех соколетва у Београду био је сасвим добар. Публика била је радом вежбајућих необично одушевљена. Водници појединих одељака добијали су цвеће од школеке деце и бр. Видмара носили су одушевљени ђаци на раменима по вежбалишту.

После вежбања дошло је пред хотел „Москву“ толико света да се није могло ни проћи. Војна музика свирала је кола и соколски гости заједно са београђанима играли су кола на Теразији и тако су били одушевљени да су захтевали да се остане још један дан у Београду. Али дужност многих већ захтевала је да се још истог дана врате. При поворци за пристаниште — Београђани су надокнадили све што је при дочеку било промашено. Испраћај био је јединствен — наречито на самом пристаништу. Величанствена слика је била : поглед на соколску лађу, пуну црвених кошуља соколца помешаних са осталима. Поздрави : Здраво ! На здар ! — „До виђења“ ! летели су у комрчини кроз ваздух — док се лађа путујући за Земун видела.

Ова посета соколетва у Београду била је нагла, неочекивана — али дивна. Све је било као један кратак — али веома леп сан — а сваки од учесника желео је да га настави. Сваки је био незадовољан : зашто тако кратко ? Али добро је тако било ! — Боље кратко и лепо — него дугатко и досадљиво. Све има свој крај — и та соколска путовања и одушевљења грађанска. А ми неможемо постојати од одушевљених речи — него од одушевљеног рада — у соколанама !

Ф. Х.

3. У вези са слетом у Новом Саду и излетом у Београд.

Реч о свечаном соколском оделу. Свечано соколско ело треба да је увек узорно и да га носи узорни Соко ! — Оквратк код црвене кошуље треба да је удешен у потпуној сагласности бешм (увек тврдим и не мекашим) оквратничком и то тако да бели

оковратник вири само 2 мм. преко црвеног оковратника — и никако више.

Дугмета код црвене кошуље треба да су увек црвена — изговор да их нема, неможе се никако уважити. Све може да се има — ако не, превуци дугме са црвеном чојом.

Разне значке на свечаном оделу (чак и на кашу су биле) осим слетске соколске значке и траке са именом друштва — не носе се никако.

Појас треба увек да је црн и умесно на своме месту.

Оковратник код црвене кошуље (и белог) увек је закопчан — и ако је врућина. — А шта се видело приликом овог нашег соколског путовања. — Много од тога што није требало да се види. — Имало би много да се поправаља и учи шта је и што значи соколско свечано одело. — Браћа друштвене вође треба да пре полагања својих чланова на излете, слетове, чине смотру свих чланова у свеч. оделу, без разлике. Како је друштвени вођа одговоран за спрему својих веџбача — исто тако одговоран је за целокупну појаву свог друштва у погледу одела, (веџбачког и свечаног) реда и дисциплине.

А још једна реч о поворкама! На свима соколским слетовима има и поворака. И то је израз наше лепоте, снаге, реда и дисциплине и свега душевнога, узвишенога, чиме се наша организација у погледу телесна и народно-културног рада одликује. Али ако све наше лепе врлине ишеу овде на месту — онда соколска поворка ни из даљине није то што има да представља.

Зна се: када је соколска поворка, сваки здрави члану свечаном оделу има да се налази у строју за поворку — јер то му је дужност, а треба да се тиме и поноси што му је — право! Овде су правила за чланове веџбаче, помажуће и почасне, увек — једнака: за време поворке бити у строју.

Жалостан утисак чини када пролази соколска поворка, а многа браћа у свечаном оделу ван строја лепо се проводе на свој начин. — Многи гледа ту нашу поворку као глумица или иде уз поворку улицом помешан са грађанима. Да ли се могу овака браћа чисто осећати према својој дужности? А како се осећамо ми — видећи све то? — Зар и овде треба увек још нека врећа соколске полиције?

А оваких случајева за време поворака било је и повише. Треба знати да соколски слетови неслуже за лични провод појединаца него за једну лепу, дисциплинирану соколску заједницу и у свакој ситуацији. — Оваке појаве дају слику или незнања или слабе дисциплине. За једно и друго одговарају браћа друштвене вође. Ко хоће лични провод мора најпре да види да ли се то некоси са соколском заједницом.

Дакле у будуће: узорно свечано одело, потпуна соколска свест о соколској дужности на слетовима и сви за време поворке у строј! — У противном ко од браће немисли да се покорава наредбама о заједници, које нама служе само за част, — такав брат учиниће боље да

на соколски излет или слет негде и да оставе лепо код куће. А када се већ такав брат нађе на слету (ако се неосећа добро, болестан је или мрзу га и слично) треба да за време поворке остаје у стану. Само да се невиди на улицама или у гостионици. — Јер или смо соколи или нпемо.

Ф. Х.

ФИНАНСИРАЊЕ СОКОЛСКОГ САБОРА У НОВОМ САДУ.

Дуги пут, храна и стан није се могао од појединог брата Соколског делегата или вједбача на овој скупоћи на његов трошак тражити, а најмање од браће из далеких крајева наше велике отаџбине. Многа друштва ипак такођер могла, да тај пут својим члановима финансирају, јер је ово код свих друштава тек почетак озбиљног рада после дугогодишњег ратовања и прогањања Соколства.

Зато се саборска канцеларија у Загребу са бр. Др. Лазом Поповићем на челу, побринула, да се све запрете свладају и да се браћи члановима све то бадава сепгура. Као главни темељ за овај рад, без кога се иначе неби могло ни почети радити, бијаше поклон Народног Вијећа у Загребу, од којег је К 21.600 у ту сврху приведено.

На улазници на вједбалшту у Новом Саду пало је К 32.552, на свечаним представама новосадског позоришта дана 28. и 29. јуна К 3991.50, на концерту 28. VII. К 4.934.50, док је велик дијел издатака покривен из продајних знакова Слов. Сок. Звезе, Сок. карата, едиција и брошура, које су на брзу руку за Сабор приређене.

Интервенцијом бр. Др. Поповића код министарства саобраћаја у Београду, одобрен је попуст на жељезници и то: на државној жељезници (Сисак-Нови Сад-Суботица и натраг) на четвртину, а на јужној жељезници (Јубљана-Сисак и натраг) на половицу цијене, па су према томе издати за жељезницу изнашли око К 35.000.—.

Рачунало се и тиме, да ћемо ову војкњу псебе бадава добити, што нам додуше није успјело, па смо стога — бојећи се великих издатака — апелирали на сва бр. Соколска друштва, да за покриће ових трошкова за сваког члана-делегата по К 50 Саборској канцеларији дозначе, чему су се скоро сва друштва радо одазвала, те се тако око К 14.900 сакупило, док су бр. Жупе Твртко и Бос. Херцеговачка поврх тога даровале К 1000.— ради уједињена ових Жупа.

Саборска канцеларија у Новом Саду сакупила је настојанем старешине брата Живка Бајазетова, бр. Др. Бранка Николића и друге браће на разним приловима од новч. завода, приватника итд. К 21.952.70. — Код овога је највећи дијел сакупио и придружио велики капетан (данас велики жупан за Војводину) брат Др. А. Моч.

Трговачка омладина у Новом Саду сакупила је између себе прилоге, те дала на 29. јуна банкет у почаст браће и сестара. Ово неулази у обзир код ових рачуна.

Осим тога се Саборска канцеларија у Загребу обратила на све наше новч. заводе и замолила их за што издешнију помоћ. Ту је приложено К 9205.— а приложнице код I. Хрв. штедионе: По К 1000.

госп. Цимерман апотекар и Хипотекарна Банка, Загреб; по К 500 Загребачка пивовара, Пароумјетни мшии, Ескомптна Банка и I. Хрв. штедиона Загреб; по К 300 Санаториј Загреб, Индустија шећера Осијек и Господарско друштво Загреб; по К 250 Пучка штед. Спит и Прунус Загреб; по К 200 „Славина“ инд. дрва, Творница папире и Е. Мостер и друг; по К 100 Творница опека, Пучка штед. Н. Градишка, Даруварска дион. пивовара, И. Коленц, Месна благајна Цеље; по К 50 Народна Кредитна Банка, Ср. Карловци, Творница жељеза Осијек, „Спит“ портл. цемент, Копривнички паромлин „Загорка“ д. д., Банка за Загорје, Крашина, Соко Бакар, и Штедионица Пакрац; по К 30 Даљска штедионица и Месна благајна Птуј; К 25 Јадран осигуравајуће друштво и К 15 Еск. Банка Петриња.

Код Српске Банке: По К 500 Хинка Франка синови; по К 300 Хрватска своопћа кред. Банка, по К 200 Срп. кред. Банка Брод на С. и Петинска пучка штед. Сив; по К 100 Хрв. штед. Равнагора, Српска трг. Банка Брчко, Српска штед. Бјелна, Српска штед. Грачац, Даруварска штедионица, Српска кред. задруга Ерцегнови и Народна прив. банка В. Клинда; по К 50 Српска централна Банка Бањалука, Српска штед. Винковици и Српска кред. Банка Вуковар; по К 30 Лазар Доклашић; по К 25 I. Хрв. штед. Добрава, те Српски Соко Пакрац К 100 за два делегата.

Разабире се, да се овој молби много наших новчаних завода није одазвало, а међу њима је наравно и Српска Банка у Загребу, која нам ипаче даје лијеп број добрих соколских раденика.

Организација женског соколског одјелена у Новом Саду није била проведена, па сам то морао провести на брзу руку тек задњи дан, т. ј. кад сам тамо стигао, стога распродаја соколских ствари (знакова и едиција) није баш повољно текла, а било је отешчано и тиме, што је за све то било премало времена одређено, услед чега је и поред највеће пожртвовности сест. Соколница у Новом Саду велик дијел ствари остао нераспродан. Код излета у Суботицу преузеле су наше сестре вједбачице распродају тих ствари, али код овог нашег кратког боравка у Суботици није се могло много учинити.

Према провизорно састављеној биланци изишаа укупни приход овога Сабора К 189.702.

Преко преосталих ствари састављен је инвентар, те се заједно са остатком готовог новца, који изишаа нешто преко К 4.000.—, предаје Соколском Сабору С. Х. С. у Љубљани.

Искрена хвала прилагачима и сакупљачима! Братска хвала бр. Ф. Сушићу, сестрама и браћи, једном ријечи свима, који ми помогоше и учинише све, да овај наш први Соколски Сабор буде и са материјалне стране осигуран. Хвала и Здравно!

Тошо Јањанин.

Imenik

Sokola-delegata na Sokolskom Saboru u Novom Sadu
28.—29./VI. 1919.

Bojan Drenik, Ljubljana	Alojzij Hočevar, Stepanjavo
Leo Franké, Ljubljana	Slavko Trost, D. M. v. Polju
Albert Poženel, Ljubljana	Ivan Hladnik, D. M. v. Polju
Julije Den, Ljubljana	Ognjeslav Finciger, Litija Smartno
Dr. Janko Berce, Ljubljana	Ferdo Tomazin, Litija Smartno
Helena Franké, Ljubljana	Ivan Klin, Ribnica Dolenj.
Angela Preskar, Ljubljana	Ivan Klun, Ribnica Dolenj
Ivan Zobotnik, Šiška	Edi Vuičić, Kočevje
Jakob Jesih, Šiška	Slavko Cirman, Št. Vid nad Ljubljano
Ivan Gašperin, Vič	Josip Cizel, Braslovče
Franc Boltežar, Vič	Dr. Ljud. Stiker, Brežice
Albert Drganc, Vič	Dr. Guido Sernec, Celje
Mirko Korenčar, Vrhnika	Dr. Anton Tarčnik, Celje
Lovro Rogelj, Vrhnika	Ivan Zepić, Celje
Anton Jesih, Ig	Jožica Gregorin, Celje
Fran Rant, Borovnica	Lojze Hofbauer, Hrastnik
Viktor Lapajnar, Notarnje Gorice	Dr. Ivan Dimnik, Krško
Milan Cimerman, Ljubljana	Rudolf Arnšek, Krško
France Ahčim, Ljubljana	Benedikt Pelikan, Mozirje
Jerica Rebek, Ljubljana	D. Šterk, Radeče
Dr. Pavel Pestotnik, Ljubljana	Franc Langer, Radeče
Dr. Vladimir Borštnik, Ljubljana	Ivan Jamšek, Rajhenburg
Verija Švajgerja, Ljubljana	Jože Kladnik, Sevnica
Leo Bloudek, Ljubljana	Ernest Krulej, Sevnica
Janko Slapničar, Ljubljana	Ivan Lukman, Soštanj
Rudolf Rozman, Ljubljana	Josip Čulek, St. Jur ob j. želez.
Maks Černe, Ljubljana	Josip Goropevšek, Trbovlje
Rojko Turk, Ljubljana	Josip Velkavrh, Trbovlje
Leopold Župančič, Ljubljana	Fran Schauer, Vransko
Josip Zajc, Ljubljana	Fran Oset, Vransko
Fran Kodelija, Ljubljana	Ferdo Poljšak, Zagorje ob Savi
Ivan Ažman, Ljubljana	Ivo Taufer, Zagorje ob Savi
Mara Jeršek, Ljubljana	Vilko Kukac, Žalec
Marica Pajk, Ljubljana	Jože Smertnik, Celje
Danica Zupan, Ljubljana	Dr. Ivan Vidmar, Celje
Jakob Smolc, Ljubljana	Lojze Jerin, Celje
Aleksander Valjavec, Ljubljana	Jože Gašperin, Domžale
Milko Krapež, Ljubljana	Vladimir Franké, Domžale
Erna Škofova, Ljubljana	Dr. Fran Jugolić, Maribor
Marica Koman, Ljubljana	Dr. Fran Strelac, Maribor
Janko Jarc, Moste	Dr. Ljudevit Pivko, Maribor
Joško Vrhovec, Moste	Ivan Zemljic, Ormož
Fran Selan, Stopanjavas	I. Ilich, Maribor

- I. Majer, Maribor
 Čiril Hočevar, Maribor
 Joško Rajh, Ljutomer
 Fran Stanjko, Ljutomer
 Anton Lovre, Ptuj
 I. Pirnat, Ptuj
 Božidar Levštik, Ptuj
 Ljudevit Musek, Središće
 Đavorin Polič, Sv. Lenart ob Sl. G.
 Jaka Čop, Jesenice
 Lovro Humer, Jesenice
 Rudolf Ozvald, Jesenice
 Jaka Špicer, Jesenice
 Fran Benedik, Kranj
 Dr. Beno Sobothy, Kranj
 Fran Suhadolnik, Kranj
 Fran Semrov, Kranj
 Jože Brovč, Radovljica
 Dr. Mirko Triller, Radovljica
 Franc Dolenc, Škofja Loka
 Slavko Flis, Škofja Loka
 Josip Zicherl, Škofja Loka
 Vekoslav Demšar, Železniki
 Fran Ažman, Gorenjsko
 Janko Sajovic, Gorenjsko
 Ivan Valenčić, Gorenjsko
 Herman Tomc, Bled
 Jože Rus, Bled
 Anton Jelenc, Tržič
 Jože Peharc, Tržič
 Viktor Kozina, Novomesto
 Andrejko Uderman, Novomesto
 Ljudevit Kalčić, Novomesto
 Ljudevit Papež, Novomesto
 Jože Drošler, Novomesto
 Josip Matko, Novomesto
 Josip Klemenčić, Novomesto
 Fran Vinkšelj, Gradac
 Rudolf Mikolić, Vinica
 Dako Makar, Metlika
 Lojze Ivanetić, Semič
 Andrej Prah, St. Rupert
 Ivan Majcen, St. Janž
 Ivan Dev, Mokronog
 Fran Zlajpak, Mokronog
 Ivan Plevnik, Trebnje
 Engelbert Gangl, Idrija
 Dr. Slavko Fornazarić, Gorica
 Dr. Ivan Oražen, Ljubljana
 Dr. Riko Fuks, Ljubljana
 Ivan Baljželj, Ljubljana
 Rudolf Rozman, Ljubljana
 Stane Vidmar, Ljubljana
 Janko Kovačić, Ljubljana
 A. Kozman, Ljubljana
 Ivan Jeršek, Ljubljana
 Bogumil Kajželj, Ljubljana
 Dr. Fran Šabec, Vrhnika
 Medin Lukša, Strigovo
 Dr. Božo Vinković, Karlovac
 Ivo Kovačić, Karlovac
 Dragutin Čapek, Dugaresa
 Dr. Pavao Fröhlich, Karlovac
 Dr. Ivan Ribar, Djakovo
 Dr. Uroš Krulj, Beograd
 Dr. Laza Marković, Novi Sad
 Dr. Milan Jovanović Batut, Beograd
 Dr. Paja Marinković, Zagreb
 Dr. Milan Metikoš, Glina
 Franta Hofman, Beograd
 Vilko Mahorić, Požega
 Krsto Dončević, Osijek
 Milan Teodorović, Sr. Karlovci
 Veljko Rajčić, Zagreb
 Pajo Horvat, Vinkovci
 Josip Hanuš, Zagreb
 Dr. Grga Angjelinović, Beograd
 Dr. Tihomir Ostojić, Novi Sad
 Dr. Dane Trbojević, Zagreb
 Dr. Joca Hadžia, Zagreb
 Dr. Dragan Novak, Belovar
 Dr. Ivan Sobol, Cirkvenica
 Dr. Milan Dečak, Zagreb
 Oton Iveković, Zagreb
 Dr. Laza Popović, Zagreb
 Gjorgje Rakić, Srem, Karlovci
 Boško Mašić, Irig
 Dušan Kotur, Sr. Karlovci
 Josip Vučković, Zagreb
 Josip Špoljar, Čakovci
 Milan Mojsilović, Petrovaradin
 Ferdo Krizmanić, Zagreb
 Marijana Dušica, Zagreb
 Jovanka Čubrilović, Dubica

- Stevan Krajnović, Belovar
 Dr. Lazar Car, Zagreb
 Vlado Demut, Osijek
 Dr. Hugo Werk, Zagreb
 Dr. Ivan Pošćić, Beograd
 Dr. Srdjan Budisavljević, Zagreb
 Dr. Ivan Novak, Čakovac
 Dr. Stevan Simeonović Čokić, Sr.
 Karlovci
 Dr. Dušan Bošković, Pančevo
 Nikša Maksimović, Sr. Karlovci
 Steva Ljubojević, Zlatac
 Vjenceslav Podgajski, Varaždin
 Dr. Ferdo Kalabar, Varaždin
 Vinko Jaklić, Kutina
 Vladimir Singer, Klanjec
 Jerko Gršković, Cirkvenica
 Martin Gregorić, Cirkvenica
 Pavao Manesta, Cirkvenica
 Hanibal Capponi, Kraljevica
 Alojz Titka, Okučani
 Pero Horvat, Pakrac
 Ivan Abrić, Požega
 Gjuro Domačinović, Ruma
 Dr. Zlatko Egersdorfer, Sisak
 Juro Maraković, Sisak
 Anton Šakara, Sisak
 Rudolf Jezić, Sisak
 Tuno Perković, Sisak
 Dr. Matija Berić, Osijek
 Dr. Oto Gavrančić, Virovitica
 Dr. Juraj Bocak, Virovitica
 Ivan Hoge, Djakovo
 Ivan Šolc, Djakovo
 Josip Bangut, Našice
 Rudolf Rank, Osijek
 Alfred Pichler, Osijek
 Nikola Zebec, Vukovar
 Ivan Mandić, Vukovar
 Janko Janković, Belovar
 Milan Janković, Belovar
 Dr. Božo Beck, Belovar
 Vladimir Burić, Belovar
 Ivo Vedriš, Grubišno polje
 Tomislav Horvat, Koprivnica
 Branko Reša, Koprivnica
 Ladislav Bauer, Slatina
 Dr. Mile Miškulin, Gospić
 Antun Brajković, Gospić
 Josip Bušljeta, Gospić
 Pavao Rukavina, Gospić
 Milan Grospić, Gospić
 Milan Nikšić, Otočac
 Josip B. Orešković, Otočac
 Vjekoslav Podlipnik, Dugaresa
 Dr. Dušan Gajić, Golubinci
 Milovan Sučević, Sr. Karlovci
 Dr. Milutin Tanjurdžić, Mitrovica
 Boško Lalošević, Mitrovica
 Stevan Mazinjanin, Sr. Pazova
 Veljko Krmić, Vukovar
 Teodor Georgijević, Vukovar *
 Nikola Kovačević, Dvor
 Steva Drakulić, Gospić
 Dr. Pero Lapčević, Gospić
 Mile Stojaković, Kostajnica
 Teodor Ostrolušćanin Okučani
 Boško Mešterović, Zagreb
 Tošo Janjanin, Zagreb
 Dušan Bogunović, Zagreb
 Dr. Branko Mrvoš, Zagreb
 Janko Ljuština, Zagreb
 Dušan Žestić, Zagreb
 Dr. Ranko Zec, Zagreb
 Mirko Došen, Zagreb
 Nada Prica, Zagreb
 Stanka Janjanin, Zagreb
 Sofija Strika, Zagreb
 Milić Ivošević, Zagreb
 Iso Pejnović, Dubiça
 Sava Kosanović, Plaški
 Dr. Vaclav Laufka, Plaški
 Dr. Milan Omčikus, Belovar
 Uroš Sarčević, Belovar
 Dragan Gerbl, Belovar
 Dr. Matko Latković, Daruvar
 Mijo Etinger, Daruvar
 Ljudevit Stančić, Brod na Savi
 Vlado Bobinac, Brod na Savi
 Bogdan Svoboda, Čakovac
 Dr. Kostić, Šid
 Andjelija Osmec, Belovar
 Josip Hojka, Pakrac
 Mirko Hirš, Krapina

- Djuro Bedeković, Vojni Križ
 Petar Prpić, Nova Gradiška
 Viktor Mravak, Požega
 Agreš, Zagreb
 Adela Milčinović, Zagreb
 Anuška Majer, Zagreb
 Luka Radovinović, Zagreb
 Rudolf Rukavina, Zagreb
 Milan Zemljak, Zagreb
 Ivan Ulčnik, Zagreb
 Dr. Stjepan Krasnik, Zagreb
 Mijo Šajnović, Zagreb
 Dragica Pongrac, Zagreb
 Šandor Freidenreich, Zagreb
 Mirko Ferković, Zagreb
 Franjo Hodka, Zagreb
 Vinko Ferković, Zagreb
 Alfons Rutzner, Zagreb
 Dr. Gjuro Sužnjević, Glina
 Emil Rajaković, Belovar
 Dr. Anastas Pachany, Sušak
 Josip Mateljan, Sušak
 Rudolf pl. Balogh, Cirkvenica
 Josip Ljubić, Cirkvenica
 Drago Smokvina, Draga
 Franjo Smokvina, Draga
 Dr. Julije Matković, Bakar
 Ivo Polić, Sušak
 Mato Videc, Sušak
 Dr. Mijo Kosić, Sušak
 Kosta Pejić, Vinkovci
 Andro Stanišić, Bribir
 Stjepan Kerec, Varaždin
 Božidar Diklić, Otočac
 Vaso Orlić, Otočac
 Nevenka Werk, Zadar
 Ante Malović, Zagreb
 Dragutin Šulce, Zagreb
 Fran Sušnić, Zagreb
 Dr. Franjo Bučar, Zagreb
 Milutin Urbani, Zagreb
 Josip Debeljak, Zagreb
 Hvyoje Harambašić, Zagreb
 Josip Mravak, Požega
 Josip Beker, Pitomača
 Matej Kovačina, Sv. Iv. Žabno
 Emil Ključec, Virovitica
 Hugo Gottschalk, Osijek
 Franjo Boršić, Suhopolje
 Mirko Malović, Karlovac
 Josip Pintar, Ogulin
 Viktor Stipetić, Sisak
 Stjepan Rupčić, Sisak
 Dragan Mrljak, Osijek
 Bogdan Ozarić, Indjija
 Mladen Kemf, Osijek
 Joza Babić, Osijek
 Sreto Živković, Osijek
 Stevo Zukanović, Pakrac
 Gjuro Radičević, Pakrac
 Dr. Martin Juranović, Petrinja
 Lovro Matagić, Petrinja
 Franjo Longhino, Petrinja
 Mirko Buić, Zagreb
 Milan Brajković, Senj
 Budimir Boras, Senj
 Pavle Fiorelli, Senj
 Marijan Markovac, Gjurjevac
 Dr. Bohumil Kohmut, Ivanić grad
 Vaso Prica, Pleternica
 Ivan Horvatić, Sv. Ivan Zelina
 Vaso Popović, Zemun
 Branko Živković, Zemun
 Josip Barbarić, Ilok
 Ivan Stanišić, Ilok
 Mato Martinović, Ilok
 Franjo Vugričić, Vrbovec
 Jaša Milojević, Nova Gradiška
 Adam Mokobrada, Vrginmost
 Vaso Lukač, Vrginmost
 Batol Porgeš, Čazma
 Stanko Hanicki, Čazma
 Grgur Matijević, Otočac
 Ivan Lubrinić, Otočac
 Ivo Bradetić, Župa Vitezić
 Vladimir Redenšek, Dugoselo
 Alfons Sudec, Gospić
 Klonimir Skalko, Novi rGad
 Dr. Julio Matković, Bakar
 Jože Trost, Gorica
 Ivan Kravos, Gorica
 Mara Komachi, Ttuj
 Mara Baranova, Trst
 Julija Baranova, Trst

- Milivoj Gavrančić, Virovitica
 Gjuro Tonkros, Dol. Stubica
 Mijo Hačko, Ogulin
 Sreto Sekulić, Turski Bečej
 Stevan Siniković, Bijelopolje
 Grga Stojnov, Pančevo
 Mitar Bulut, Prebilovci
 Žarko Kapamadžija, Jug. S., Prag
 Uroš Crnilović, Beograd
 Jerko Jegin, Petrovaradin
 Adam Našić, Petrovaradin
 Ernest Gumhold, Petrovaradin
 Lazar Stankov, Neštin
 Lazar Stankov, Palanka
 Jovana Živojnović, Novi Sad
 Dr. Miloš Bokšan, Novi Sad
 Marko Vilić, Novi Sad
 Steva Kapamadžija, Novi Sad
 Toša Jovanović, Novi Sad
 Paja Daljev, Novi Sad
 Ljubomir Nedeljković, Vršac
 Dr. Slavko Miletić, Vršac
 Aleksander Gergeč, Vršac
 Fanta Mihajlović, Vršac
 Svetislav Bradvarović, Potpornya
 Radoslav Stojadinović, Vel. Središte
 Lazar Radojević, Parša
 Karola Dollinay, Stara Pazova
 Živko Bajazetov, Novi Sad
 Dr. Branko Nikolić, Novi Sad
 Savo Oberknežević, Novi Sad
 Dr. Nikola Dragičević, Pančevo
 Mihovil Tomandl, Pančevo
 Arkadije Petrović, Srbobran
 Emil Nikolić, Vel. Bečkerek
 Kosta Dimitrijević, Vel. Bečkerek
 Sava Rajković, T. Bečej-Vranjevo
 Sima Kirjaković, Vrbas
 Lazar Vuković, Vrbas
 Sava Sudajić, Mohol
 Antonija Brazdila, Kragujevac
 Mihajlo Nestorović, Palanka
 Slavko Laković, Vel. Kikinda
 Svetozar Udicki, Vel. Kikinda
 Stevan Vasić, Vel. Kikinda
 Dr. Emil Grigorijević, V. Bečkerek
 pp. Mika Kovačević, Kragujevac
 Zorka Kovačević, Kragujevac
 mn. Ljuba Davidović, Beograd
 Gjura Paunković, Beograd
 Stevo Teodorović, Beograd
 Dr. Miloš Popović, Beograd
 Momir Korunović, Beograd
 Mića Petrović, Beograd
 gen. Voja Živanović, Beograd
 min. Ljuba Jovanović, Beograd
 Drag. Ilić, Beograd
 Dr. Stevo Moljević, Banjaluka
 Mića Baslač, Banjaluka
 Vladimir Vojnović, Banjaluka
 Dušan Bosnić, Bihać
 Mihajlo Marinović, Bugojno
 Mirko Vukojević, Visoko
 Simo Tričković, Višegrad
 Luka Stijačić, Bileća
 Ljubo Salamunović, Bjelina
 Nikola Stojanović, Zenica
 Dragomir Popović, Zvornik
 Petar Gjekić, Bos. Kobaš
 Svetožar Muzijević, Konjic
 Miloš Gjuranić, Ljevano
 Aleksa Jovanović, Maglaj
 Dr. Pero Mandić, Mostar
 Čedo Milić, Mostar
 Vladimir Kojo, Mostar
 Milan Grubanović, Bos. Novi
 Pero Radetić, Prijedor
 Pero Miodrag, Prijedor
 Gojko Rakić, Bos. Petrovac
 Dušan Jovanović, Prnjavor
 Božić Petar, Puračić
 Boža Tomić, Srebrenica
 Borislav Oklobdžija, Travnik
 Tomašević Miloš, Foča
 Vlado Spahić, Čapljina
 Dušan Bižić, Bos. Dubica
 Luka Bralić, Bos. Gradiška
 Milutin Popović, Derвента
 Marko Marković, Prnjavor
 Crnogorac Ljubomir, Gacko
 Dimitrije Matejić, Sarajevo
 Miloš Gjuranić, Sarajevo
 Božidar Zečević, Sarajevo
 Dr. Momčilo Vučićević, Sarajevo

- Bogdan Brkić, Bos. Šamac
 Mika Majstorović, Teslić
 Jovan Petrović, Tuzla
 Dr. Risto Jeremić, Tuzla
 Danilo Marković, Tuzla
 Dr. Branko Stakić, Tuzla
 Todor Radić, Ilijaš
 Jovan Popović, Sarajevo
 Stevan Žakula, Sarajevo
 Dr. Bogdan Vidović, Sarajevo
 Dr. Sava Salatić, Sarajevo
 Dragutin Retl, Mostar
 Nikola Miličević, Mostar
 Pero Čolić, Mostar
 Vučkosava Ilićeva, Maglaj
 Miho Marušić, Klepci
 Kosta Čubrilo, Fatinci
 Mehmed beg Vidahčić, Tuzla
 Franjo Benković, Banjaluka
 Franjo Ševček, Banjaluka
 Milan Kučinić, Banjaluka
 Josip Soudil, Bihać
 Marko Glavina, Bihać
 Dr. Mato Hanžeković, Bjelina
 Dr. Mile Kubvić, Bjelina
 Dr. Ivo Kolbe, Brčko
 Stjepan Subašić, Bugojno
 Hamid Fazlagić, Čapljina
 Antun Matišić, Derventa
 Ivan Luter, Jajce
 Ernest pl. Jenko, Konjic
 Ante Gavran, Ljubuški
 Dr. Cvjetan Spužević, Mostar
 Dr. Mate Bonačić, Mostar
 Stjepan Kuštreba, Mostar
 Ivan Božić, Prozor
 Dr. Srećko Pešić, Sarajevo
 Vatroslav Hangster, Sarajevo
 Nikola Subašić, Travnik
 Dr. Suljo Alečković, Travnik
 Ante Dejan, Travnik
 Ivan Kelez, Trebinje
 Hinko Kadrnka, Tuzla
 Viktor Zafani, Tuzla
 Savka Bujčić, Tuzla
 Ivan Rengjes, Sarajevo
 Mijo Vučak, Sarajevo
 Dr. Vlad. Kesterčanek, Sarajevo
 Antun Ilić, Vis
 Antun Lučić-Roki, Vis
 Mate Bučić, Vis
 Ivo Gajanović, Šibenik
 Pavo Koračev, Šibenik
 Tomo Baranović, Šibenik
 Marko Triva, Šibenik
 N. Trinajstić, Šibenik
 Jakov Kapitanović, Šibenik
 Mate Cvijanović, Šibenik
 Ivo Žepina, Šibenik
 Ante Fulgoši, Šibenik
 Stjepan Mrša, Paško Mandalina
 Dr. Miloš Martić, Knin
 Veljko Pokrajac, Knin
 Branko Šimunović, Knin
 Dr. Gajo Bulat, Split
 Marin Šegvić, Split
 Marko Mikačić, Split
 Dr. Vjekoslav Lavš, Split
 Dr. Grga Novak, Split
 Juro Vrcan, Split
 Naca Perko, Split
 Kruno Jurić, Split
 Ante Celić, Split
 Dr. Dane Angjelinović, Split
 Marij Nikolić, Dugirat
 Andrija Grgić, Vranjic
 Dr. Mate Petrašić, Solin
 Jozo Grgić, Solin
 Joze pl. Plosnić Mate, Stobrec
 Petar Marković, Sinj
 Nikola Videk, Sinj
 Stipan Mihun, Sinj
 Dr. Gjuro Mimić, Omiš
 Josip Bartulović, Omiš
 Vilko Alfirević, Gomilica
 Luka Milinović, Imotski
 Petar Bilić, Imotski
 Dr. Andrija Svarčić, Milna
 Uberto Mandinić, Milna
 Ante Babarović, Milna
 Bartol Zuvic, Supetar
 Ante Vuskičević, Supetar
 Josip Antunović, Makarska
 Živko Alačević, Makarska

- Dušan Hrannelli, Prostira
 Fran Plančić, Starigrad
 Jordan Zaninović, Starigrad
 Aćim Skiatino, Hvar
 Prosper Maričić, Hvar
 Dr. Mate Mazulović, Jelsa
 Petar Dančević, Jelsa
 Petar Ganza, Sućurac
 Dr. Luka Dražić, Dubrovnik
 Niko Sutić, Dubrovnik
 Pero Ortolani, Dubrovnik
 Aleksander Kurtović, Ercegnovi
 Jovo Sekulović, Ercegnovi
 Antun Fantić, Dubrovnik
 Angelo Končina, Dubrovnik
 Milan Göszl, Dubrovnik
 Fran Müller, Dubrovnik
 Spira Savin, Dubrovnik
 Ivo I. Matić, Dubrovnik
 Vaso Piper, Dubrovnik
 Jefto Ćorović, Ercegnovi
 Gojko Gojković, Ercegnovi
 Antun Marjanović, Ercegnovi
 Niko Ćirigović, Ercegnovi
 Dušan Marić, Gjenović
 Dušan Konjević, Gjenović
 Branko Katuriċ, Risan
 Jovan Grivić, Kotor
 Niko Nedin, Budva
 Fran Glavović, Janjina
 Dinko Baselli, Janjina
 Simo Papa, Potomje
 N. Jeričević, Korčula
 Nikola Krušedolac, Bijela
 Herman Ercegović, Perast
 Gavro Milošević, Cetinje
 Krsto Matanović, Cetinje
 Jovan Poček, Cetinje
 Aleksa Marous, Cetinje
 Savo Vujović, Cetinje
 Risto Gordić, Cetinje
 Kosta Ćupak, Cetinje
 Niko Gjurašković, Cetinje
 Vicko Arambašin, D. Kaštela
 Ivan Vuletin, Kaštela
 Ante Novak, Trogir
 Vicko Ivčević, Trogir
 Nevenka Werk, Zadar
 Ivan Tomo Gulzigno, Rab
 Radoslav Zorović, Zadar
 Gerbin Saint Clair, Zadar
 Pero Zanella, Arbanasi

Imenik

vježbača na sokolskom saboru u Novom Sadu
28./VI. 1919.

- Milica Stojanović, Belovar
 Marija Lazić, Belovar
 Draginja Stojanović, Belovar
 Katica Beniċ, Belovar
 Jovanka Vuković, Belovar
 Emil Nastiċ, Belovar
 Anka Beniċ, Belovar
 Saveta Cvijanović, Belovar
 Svetozar Ivanović, Belovar
 Stevo Marković, Belovar
 Jefka Marković, Belovar
 Borivoj- Vuksan, Belovar
 Marija Bota, Belovar
 Danica Bota, Belovar
 Božidar Anđuċić, Osijek
 Franjo Hartl, Osijek
 Ivan Hartl, Osijek gg.
 Vladimir Lisac, Karlovac
 Milivoj Tadiċ, Karlovac
 Rudolf Neuhold, Karlovac
 Vilim Tot, Karlovac
 Marijan Magdiċ, Karlovac
 Josip Źluf, Karlovac
 Mirko Kozina, Karlovac
 Rudolf Źupanac, Karlovac
 BlaŹ Starešiniċ, Karlovac
 Milan Neuhold, Karlovac
 Lujo Štefan, Karlovac

- Milan Filipac, Karlovac
 Drago Kozina, Karlovac
 Drago Luketić, Karlovac
 Dušan Petrović, Karlovac
 Ferdo Mandić, Osijek gg.
 Dr. Pavao Mergenthaller, Osijek gg.
 Mrljak Vlado, Osijek gg.
 Mrljak Ivica, Osijek gg.
 Skopčinski Branko, Osijek gg.
 Babić Franjo, Osijek d. g.
 Jan Frynta, Osijek d. g.
 Franjo Helfrich, Osijek d. g.
 Franjo Lemarie, Osijek d. g.
 Krešimir Matasić, Osijek d. g.
 Edo Mrkvička, Osijek d. g.
 Dragan Muk, Osijek d. g.
 Dragutin Tepeš, Osijek d. g.
 Venci Dragutin, Osijek d. g.
 Živković Mato, Osijek d. g.
 Boda Rudolf, Djakovo
 Marijan Fabišević, Djakovo
 Ivan Vince, Djakovo
 Ivan Gref, Djakovo
 Fran Šarčević, Djakovo
 Sambolek Vilim, Varaždin
 Kerec Stjepan, Varaždin
 Heilman Emil, Varaždin
 Bastaić Milivoj, Varaždin
 Cafuk Slavko, Varaždin
 Frič Cyril, Varaždin
 Zidar Ivan, Varaždin
 Matijašec Janko, Varaždin
 Stevan Delić, Pakrac
 Čolić, Brod na Savi
 Ferković Vinko, Zagreb
 Freudenreich Aleksander, Zagreb
 Juričko Milan, Zagreb
 Vrhovec Rudolf, Zagreb
 Potočnjak Vladimir, Zagreb
 Šoba Franjo, Zagreb
 Javand Miroslav, Zagreb
 Vran Branko, Zagreb
 Kučan Vilim, Zagreb
 Kosatik Jan, Zagreb
 Heruc Vlatko, Zagreb
 Petanjek Bogoslav, Zagreb
 Skrtić Adam, Zagreb
 Ullman Vilim, Zagreb
 Klobučar Zvonimir, Zagreb
 Vidić Janko, Zagreb
 Pichler Alfred, Zagreb
 Goldschmied Žiga, Zagreb
 Hotko Franjo, Zagreb
 Strgar Dragan, Zagreb
 Bonyhadi Ilija, Zagreb
 Polić Zvonimir, Zagreb
 Jakšić Julije, Zagreb
 Kurka Ladislav, Zagreb
 Crnokrak Dragutin, Zagreb
 Habunek Ivan, Zagreb
 Šarić Dušan, Zagreb
 Šule Ljudevit, Zagreb
 Mitak Ženko, Zagreb
 Remec Gustav, Zagreb
 Krameršek Josip, Zagreb
 Meršec Vjekoslav, Zagreb
 Vidović Nikola, Zagreb
 Ceković Krešimir, Zagreb
 Krauthacker Dragutin, Zagreb
 Huber Albert, Zagreb
 Stanfel Nikola, Zagreb
 Probst Ivan, Zagreb
 Zemljak Josip, Zagreb
 Milas Branko, Zagreb
 Butković Milivoj, Zagreb
 Sestrić Oskar, Zagreb
 Barkač Vladimir, Zagreb
 Grainar Božidar, Zagreb
 Predojević Zlatko, Zagreb
 Valadžija Branko, Zagreb
 Rotković Ivan, Zagreb
 Hranilović Zvonimir, Zagreb
 Šagovac Vjekoslav, Zagreb
 Jurčić Zvonimir, Zagreb
 Reberski Josip, Zagreb
 Višegrad Dragutin, Zagreb
 Varović Josip, Zagreb
 Grčević Rade, Zagreb
 Pirhat Vjekoslav, Zagreb
 Valek Josip, Zagreb
 Grgić Ivan, Zagreb
 Boščak Franjo, Zagreb
 Lončar Mijo, Zagreb
 Milčić Albert, Zagreb

- Žarković Andjel, Zagreb
 Lonarić Stjepan, Zagreb
 Bakotić Antun, Zagreb
 Ancel Gustav, Zagreb
 Slivnjak Ivan, Zagreb
 Hubert Viktor, Zagreb
 Kirinić Mirko, Zagreb
 Lang Dragutin, Zagreb
 Crnković Josip, Zagreb
 Novak Rudolf, Zagreb
 Armano Vjekoslav, Zagreb
 Berger Dragica, Zagreb
 Berger Vera, Zagreb
 Kobola Mira, Zagreb
 Tišljar Micika, Zagreb
 Všetehčka Tonka, Zagreb
 Jurčić Vika, Zagreb
 Šterk Štefa, Zagreb
 Pongratz Dragica, Zagreb
 Ody Zdenka, Zagreb
 Švarc Blanka, Zagreb
 Belavić Anka, Zagreb
 Dušica Marijana, Zagreb
 Franc Anica, Zagreb
 Juričko Ivka, Zagreb
 Juričko Marija, Zagreb
 Weber Vilma, Zagreb
 Zemljak Vika, Zagreb
 Erdeljac Marija, Zagreb
 Trnka Pafka, Zagreb
 Pirnat Fanika, Zagreb
 Car Jelica, Zagreb
 Car Fanika, Zagreb
 Car Josipa, Zagreb
 Godler Andjela, Zagreb
 Tišljar Olga, Zagreb
 Milčinović Adela, Zagreb
 Milčinović Čuča, Zagreb
 Madle Dragica, Zagreb
 Jurčević Anka, Zagreb
 Agreš Matilda, Zagreb
 Agreš Milica, Zagreb
 Dvoranić Anka, Zagreb
 Gorešćan Agata, Zagreb
 Gorešćan Micika, Zagreb
 Kepert Maca, Zagreb
 Živan Štefica, Zagreb
 Krasnik Irma, Zagreb
 Krizmanić Štefa, Zagreb
 Milić Bogdan, Zagreb
 Ljuština Janko, Zagreb
 Čelap Gjorgje, Zagreb
 Zdošek Franc, Zagreb
 Vasić Petar, Zagreb
 Potkonjak Mihajlo, Zagreb
 Milobratović Milan, Zagreb
 Čepinac Nikola, Zagreb
 Miletić Branko, Zagreb
 Miletić Svetozar, Zagreb
 Crnić Branko, Zagreb
 Dunda Jovan, Zagreb
 Trumić Danilo, Zagreb
 Sušin Rajmund, Zagreb
 Pantić Danilo, Zagreb
 Zastavniković Fedor, Zagreb
 Jagodić Šime, Zagreb
 Žigić Milan, Zagreb
 Kukovica Milan, Zagreb
 Lazarević Dragomir, Zagreb
 Jovanović Dragomir, Zagreb
 Lončar Vladimir, Zagreb
 Lemajić Veljko, Zagreb
 Čuk Vladimir, Zagreb
 Veselinović Boško, Zagreb
 Cekuš Janko, Zagreb
 Matić Stevan, Zagreb
 Durman Milan, Zagreb
 Milošević Predrag, Zagreb
 Budisavljević Milan, Zagreb
 Kovačević Vladimir, Zagreb
 Simić Svetozar, Zagreb
 Ninković Milan, Zagreb
 Medaković Mane, Zagreb
 Trdina Ivan, Zagreb
 Pajić Antonije, Zagreb
 Turšić Alojz, Zagreb
 Pavlović Teodor, Zagreb
 Kesler Andrija, Zagreb
 Subotić Dragomir, Zagreb
 Branković Milan, Zagreb
 Vacovski Anton, Zagreb
 Storeli Ivan, Zagreb
 Drndarski Toša, Zagreb
 Mučnjak Josip, Zagreb

Radulović Dušan, Zagreb
 Kubaček Vojtjeh, Zagreb
 Bolj Zvonimir, Zagreb
 Majnarić Mate, Zagreb
 Valentić Ivo, Zagreb
 Marković Vilim, Zagreb
 Cerha Josip, Zagreb
 Benčić Zdenko, Zagreb
 Smrekar Petar, Zagreb
 Juranek Josip, Zagreb
 Kukrika Dušan, Zagreb
 Marković Albert, Zagreb
 Velenderić Milica, Zagreb
 Prica Nevenka, Zagreb
 Buzadžić Vera, Zagreb
 Bosanac Bosiljka, Zagreb
 Vasiljević Nada, Zagreb
 Grubić Nada, Zagreb
 Munjas Bosiljka, Zagreb
 Nikolić Milena, Zagreb
 Nikolić Desa, Zagreb

Čuk Branka, Zagreb
 Petković Darinka, Zagreb
 Rogulja Smilja, Zagreb
 Zita Olga, Zagreb
 Arsenić Jovanka, Zagreb
 Milošević Danica, Zagreb
 Savić Olga, Zagreb
 Mihočinović Katica, Zagreb
 Vezenković Slava, Zagreb
 Gavela Vera, Zagreb
 Holjevac Josip, Zagreb
 Sujić Branko, Zagreb
 Rajlić Gjorgje, Zagreb
 Margana Antun, Sušak
 Bora Marijan, Sušak
 Vodanović Milan, Sušak
 Videc Matija, Sušak
 Pavešić Marijan, Sušak
 Zagorac Jovo, Sušak
 Jovanović Gjorgje, Klanjec

Белешке.

Српске војсковође. Велики светски рат је изнео на површину многе војсковође. Србија се такође одликовала својим шефовима, које су њихове заслуге учиниле популарним у свету; Војвода Живојин Мишић, ужива у овоме тренутку глас, који далеко прелази кадар источних армија.

Живојин Мишић је тип српског ратника. Нећу говорити о његовим војничким способностима тако сјајно документованим на Руднику 1914. и при страховитом пробоју бугарског фронта 1918. Довољно је споменути улогу коју је имао у сјајним победама, које је српска војска одиграла пред Битољем у времену од последња три месеца 1916. Он је сељачки син и он је на то с правом горд. Војвода Мишић је светски човек, али његово срце је остало тамо доле на брежуљцима који окружују лепу варош Ваљево.

Док је на крају 1914 године цео свет пљеснао готово чудноватој победи српске војске и способностима њених шефова, а специјално Мишићевим, он није ишао да се слави, он није хтео клицања, и ако праведно заслужена; он је отишао кући свога брата у село, да се ту одморима а опнаоо те ј.

Војвода Мишић даи цинје. Њ кирочовјек. Дубоко религиозан, али никад би г од оакеммакот нит наипородице. Врло предуверетљив, он прима многе странце, који долазе да га посете и за свакога

Војвода Живојин Мишић

он има љубазних речи. Међутим он је резервисан. Он је диван старешина, кога обожавају његови официри и војници. Он тражи строгу дисциплину, али зна и да да потстрека свакој доброј вољи. Војвода је врло правичан; сви његови потчињени, од пуковника до најнижег војника, знају да ће он саслушати њихове жалбе и да ће им, ако су оне основане, дати пуно задовољење. Његови односи са његовим официрима су увек пријатељски. Војвода зна да само онај старешина, који може да рачуна на одачност својих потчињених, може да изврши велике ствари. Он поступа са својим официрима као са сарадницима и не даје им да осете да су они његови нижи. Ако се који од њих или војника одликује, може бити сигуран да ће његов војвода признати његову заслугу и да ће га наградити.

За време борбе војвода Мишић је миран. Његов говор, кратак и одлучан, слушају сви. Крај њега, натура се осећање, да овај човек господари битком и да своје трупе води победи. Такав је војвода Мишић. Прави српски тип, ванредно срце, човек велике интелигенције и огромне енергије. Он је, у остalom, знао да остане скроман и поред славе, коју му је донео његово бриљантно држање. На савском сабору С. Х. С. био је заступник Њ. В. престолонаследника Александра.

(Životopis br. Kaline.) Bratr Kalina narodil se v roce 1870 v Německém Brodě na vysočině Českomoravské v jihovýchodních Čechách v krajině, která viděla smrt Žižkovu u Přibyslavi, kolébku Havlíčkovu v Borové a město Německý Brod bylo sídlem Havlíčkovým a stálo vždy v čele pokroku.

Od mládí svého od svého 17. roku jest br. Kalina členem sokolské organizace. Prošel tělocvičnou, práci organisáční, byl jednatelem Sokola v Brodě, 20 let starostou Sokola v Blatné, starostou sokolské župy Jeromýmovy, jež ho poctila při rozchodu čestným starostenstvím. Od roku 1896 zasedá ve výboru České Obce Sokolské a byl členem výboru Svazu Slovanského Sokolstva.

Bratr Kalina jest muž práce: idealista a přece střízlivý praktik, nadšenec ale chladný, pevný politik ucelené linie! Uvažuje než začíná, co začne choe provéstí.

President Československé Republiky prof. Dr. Masaryk jmenoval mimořádným vyslancem a splnomocněným ministrem Československé Republiky u dvora krále spojeného království SHS. našeho milého, nám tak sympatického a drahého bratra Antonína Kalinu.

Vzácný a dávný Sokol — prof. Masaryk president Republiky posílá jako prvního zástupce svého a Republiky Sokola práce, životem prokázavšího, že zásady Tyršovy plnil vždy a všude. Nová doba!

K diplomatické práci národů povolán sokolský pracovník, demokrat duší, tělem, bratr bratří, z malého lidu muž aby pracoval pro celý národ, pro dva národy slovanské! — Jako Sokol pravý, jistě splní pozitivě svůj úkol.

Jeho činnost politická jest známa. Není věrnějšího přítele našeho sjednoceného národa nad něho! Byl, jest a bude naším bratrem, bude patřiti k naší velké rodině!

Vítáme a pozdravujeme Sokola a všichni pomůžeme vykonati Tobě bratře Kalino úkol který jsi převzal — jest veliký, bude mnohdy snad nesnadný — ale veliký cíl stojí za práci! Jdeme s Tobou za lepší budoucností svých národů!

Na zdar!

Br. Antonin Kalina

izaslanik Češke Obce Sokolske
češko-slovački poslanik u Beogradu.

RAD SOKOLSKE SABORSKE KANCELARIJE U ŠARAJEVU

Čim je izaslanik saborske kancelarije u Zagrebu brat M. Buijić došao u Sarajevo i izvestio nas o pripravama za Sokolski Sabor u Novom Sadu, prema kojima je i nama u Sarajevu stavljeno u dužnost da organizujemo kancelariju u Sarajevu, odmah smo pristupili radu. Osnovali smo kancelariju, u koju je ušlo 5 sokolskih radnika Srba i Hrvata, a smestili smo je u Narodnoj Odbrani.

Kad je kancelarija konstituisana, zaključili smo da se svaki dan u 4 sata sastajemo i da posvršavamo poslove. Prvi posao bio je da smo izvestili sva sokolska i pobratimska društva o saboru i

njegovom programu i pozvali ih da imenuju delegate i da nam njihova imena saopšte brzojavno što pre.

Odmah posle toga odredili smo delegate u odbore koji su na saboru radili, obavestili o tome sva društva i pojedine članove koje smo predložili u te odbore, pozvali ih da odmah pristupe izradjivanju tema koje u dotični odbor stavljaju i zamolili ih da nam pošalju izradjene teme. Pored toga odredili smo jednog člana kancelarije da od vremena do vremena u sve naše novine šalje beleške o saboru i o toku rada kancelarijina.

Na taj smo način održavali stalno u javnosti važnost i ideju Sabora i zainteresovali za nj sve-ono što sokolski misli i oseća.

Društva su nas izveštavala stalno o izborima delegata, tražila uputstva o svemu. Osim veze sa našim društvima u Bosni i Hercegovini stajali smo u vezi sa sokolskom župom u Herceg Novom i sa župama u Dalmaciji. Ovo je bilo potrebno i stoga razloga, što su svi delegati iz Dalmacije morali proputovati kroz Bosnu i Hercegovinu, pa smo ih morali obavestiti o redu vožnje.

Šta je god bilo uređeno u našoj kancelariji, o svemu je obavestavana kancelarija u Zagrebu. Naročito smo obratili pažnju na to da pravovremeno javimo imena delegata pojedinih društava i sve promene koje su se u tom pogledu dešavale. Kad smo se o ovoj stvari sporazumeli sa kancelarijom u Zagrebu, javili smo svima društvima brzojavno tačno dan i sat kad će njihovi delegati sest u voz. Zajedničkim radom naše kancelarije i kancelarije u Zagrebu isposlovano je kod ministarstva i kod vlade u Sarajevu da delegati plaćaju samo četvrtinu vozne cene.

Osim toga je isposlovano da smo od Gruža odnosno Zelenike imali zaseban voz sve do Broda. Imajući na umu da su naši delegati iz Sarajeva, njih 14, većinom siromašni ljudi, poduzeli smo akciju da u Sarajevu skupljamo priloge, kojima bi pokrili trošak za put. U tu svrhu skupljeno je blizu 10.000 K. — Dali smo svakom delegatu po 600 kruna; priložili smo zajedničkoj saborskoj kancelariji K 1000 a ostatak od K 1.100 ostavili smo zajedničkoj sokolskoj župi, koja će se osnovati u Sarajevu. Trebamo spomenuti još i to da smo pri polazu za Novi Sad u Sarajevu dočekali braću Dalmatince, koji su radi željezničke veze morali ostati u Sarajevu oko 10 sati. Kancelarija je organizovala doček kupanje u ovdašnjoj banji, zajednički doručak i ručak.

Radi kancelarije trajao je sve dotle dok se iz Novog Sada nismo povratili natrag u Sarajevo. Rezultat našeg rada bio bi taj da je na Saboru u Novom Sadu bilo zastupljeno oko 40 sokolskih društava iz Bosne i Hercegovine i 8 Pobratimstva. Od naših delegata koji su radili u pojedinim odborima trojica su bili referenti na zajedničkim sednicama. Uzevši u obzir rastrojstvo u kojem je ostavio rat naš narod možemo biti zadovoljni sa svešću i disciplinom sokolskom, koja se je pokazala za ovo vreme ovoga rada. Posle će biti sve ljepše i bolje. Zdravo!

M. Djuran.

PRIPRAVE SLOV. SOKOL. ZVEZE ZA SABOR V NOVEM SADU.

Na svojem sestanku dne 6. januarja 1919. je slovensko Sokolstvo z navdušenjem sprejelo predlog, da se izvede enotna organizacija jugoslovanskega Sokolstva. Po prvih poročilih o izvedbi te misli se je začelo v vseh društvih živahno razpravljati o načinu ujedinjenja. Navodila, ki smo jih dobivali od pripravljalnega odbora so se živahno pretresala v vseh društvih, tako da so imeli delegati za Sabor natančna navodila. Vsa poročila smo dobivali od saborske kancelarije v Zagrebu, tako da smo zlasti s pomočjo brata Janjanina, ki je prišel tudi v Ljubljano poročat o pripravah in s katerim smo bili v stalnih stiskih, pravočasno izvedli vse predpriprave in da je bila omogočena častna udeležba Slovenskega Sokolstva na Saboru v Novem Sadu.

СВЕЧАНА ИЗДАЊА ЛИСТОВА И БРОШУРА.

Od prvoga dana sokolekoga rada u Novom-Sadu, saborska sokoleka kancelarija bila je potpomagana od strane javnosti kroz listove: „Zastava“, „Jedinstvo“, „Pančevač“, „Nevem“ i socijalistički list „Sloboda“. Ni je bilo broja od ovih listova, da nije bila po koja sokoleka vest ili sokoleki članak. Redakcije tih listova zaključile su da prišikom dozaska sokolekimi prosvetno-kulturni radnika, otvorenem prvoga sokolekoga sabora Srba, Hrvata i Slovenaca izdaju svečane brojeve svojih listova. Toga dana u listovima sme da bude samo ono što je u vezi sa sokolekim životom, a listovi toga dana ne smiju da raspravljaju dnevna politička i partijska pitanja. „Zastava“, „Jedinstvo“, „Učiteljski Glasnik“ izišli su toga dana u povehanom i svečanom izdanju. List „Jedinstvo“ donelo je radove i to: „Pozdrav Sokolstvu i slobodnom Vidovdanu.“ Dr. Laza Popović: „Kosovo-Vidovdan-Sokol“. Rikard Katalinić-Jeretov: „Živim Sokolima“. (Pesma). Milan Budisavljević: „Vidovdan 1389 do 1919.“ M. Bartulić: „Za Sokoleku Obnovu“. Vasa Stajić: „Vidovdan u Slobodi“. Dr. Riko Fuke: „Telovadba v' slovenskom Sokolstvu“. Gligoriје Mишић: „Национално васпитање“, итд. итд.

„Zastava“ je donela niz članaka od svojih suradnika i pozdravila jedinstvo Sokolstva Srba, Hrvata i Slovenaca. „Učiteljski Glasnik“ organ učiteljstva novooslobođenih krajeva pozdravilo je sokoleke goste sa člankom: „Zdravo Sokoli!“ Čitavi broj ispušten je člancima o одношају школе, učiteljstva, prosvetni radnika prema Sokolstvu. Ostali pokrajinski listovi izišli su u svečanom izdanju.

Брат Др. Никола Радојчић, професор ерпске гимназије у Ср. Карловцима, на молбу саборске канцеларије написао је великом и обилном стручном спремом брошуру: „Војводина Соколима“ која је штампана у пет хиљада примерака и штампана је ћирилицом и латиницом, и то једна страна ћирилицом а друга латиницом. Издана је

брошура од истареких емиграната, а осим тога продавале су се и распачавале многе брошуре, карте, летци, одређени за слет у Љубљани 1914.

TJELESNI ODGOJ U ŠKOLI I SOKOLSTVO.

Referat br. dr. Fr. Bučara u prosvetno-školskom saboru na sokol. saboru u Novomrsadu.

Nastalo je eto novo doba u kojem moraju da se što uže spoje škole i Sokolstvo. Dok su to prije vlasti sprječavale, sada moraju da podupru svako nastojanje oko zbliženja sokolskog duha i sokolske obuke, poglavito pak u pogledu tjelesnog odgoja. Fizičkom odgoju imade se posvetiti mnogo veći mar nego li dosada, te imade ubuduće biti bitnim dijelom cjelokupne obuke, kako je to nekoč bivalo i kod starih Grka, gdje se je razvijala antikna kultura na harmoničnom odgoju tijela i duše. U tome moraju biti složne škola i Sokolstvo, koje se u pogledu tjelesnog odgoja više ne smiju razlikovati u nikojem pogledu, te moraju biti jedno i međusobno se slagati i pomagati. Osobito u ovo prvo doba, dok još nisu uređene sve prilike fizičkog odgoja u našoj kraljevini S. H. S. mora prema prilikama škola zamijeniti Sokolstvo a Sokolstvo školu, te zajedno operirati na polju tjelesnog odgoja, kojemu moramo posvetiti sve svoje najbolje narodne sile, da uščuvamo našu omladinu zdravu i čilu za budući život i borbu za dobro domovine, jer na mladima svijet i narod ostaje.

Pod zajednički program spada i borba protiv alkohola i nikotina za rane mladosti, a zajednički cilj jest harmonički fiziološki razvoj djeteta do odrasle dobe.

Škola mora uplivati već na tjelesni odgoj dojenčadi, a to na taj način, da se nastoji u najvišim razredima djevojačkih škola uputiti učenice oko nastojanja oko zdravlja i tjelesnog odgoja najmladje djece, te da svaka inteligentna djevojka doprinese sve što je potrebno oko očuvanja zdravlja dojenčadi, da se ih što više moguće uzdrži na životu. Djevojke neka se poučavaju u kupanju i zamaćanju male djece, o uporabi toplomjera, kako se malo djetete nosi, odijeva i hrani i o prvim dječjim bolestima. Veliki postotak dojenčadi umire baš poradi toga, što nema dovoljno njege, što je velika šteta za svaku državu i narod. Kod nas u Hrvatskoj i Slavoniji na pr. pogiba na godinu do 20% dojenčadi poradi nedovoljnog tjelesnog odgoja, a držim, da ne će biti ni u ostalim krajevima Jugoslavije ništa bolje, ako ne i gore. Osim škole ima se zato brinuti i obitelj i država, te socijalne uredbe, t. j. razna društva za očuvanje narodnog zdravlja. Ova imadu izdati razne upute i zakone u tom pogledu ali i paziti, da se te odredbe i drže, te što više u narodne slojeve prošire. U školama je to prva dužnost školske liječnice, pa bi se ta institucija imala provesti u svim ženskim srednjim i njima sličnim školama u posljednja dva najviša razreda.

Iza toga slijedi njega tjelesnog odgoja za vrijeme dobe do školskog polaska. Za to vrijeme imade se brinuti oko

djece kućni odgoj, te razna društva i zabavišta, koja se bave njegovom malene djece. Ovakova društva imaju se pobrinuti za dječija igrališta, gdje će se mladež okupiti i rastresti, te polagano priučiti na disciplinu, te pozabaviti tjelesnim odgojem. Dok je na selima lako za prostore za igralište, to se imade u gradovima odrediti svako i najmanje mjesto za igranje djece u javnim parkovima i na trgovima, pa makar i u najmanjem opsegu od 4—500 kv. m. Najveći uspjeh postići će se u tom pogledu pomoću zabavišta, koja se imadu priključiti pučkim školama, te djelovanjem prosvjetno higijenskih društava, kao što je na pr. u Zagrebu Hrvatsko društvo za čuvanje narodnog zdravlja. Takovo društvo imade priredjivati posebne informativne tečajeve po gradovima i po provinciji, mora da ima inteligentne povjerenike, koji će putovati po zemlji i nadzirati razne higijenske uredbe, koje se imadu uvesti u narodu za očuvanje zdravlja naše najmanje mladeži. Napose moraju biti dobro spremne i učiteljice zabavišta, da podučavaju djecu u igrama i prvim počecima gimnastike, te da ih tako upute u najjednostavnije tjelesne vježbe.

Kad je omladina stupila u školu, nastaje novi stadij tjelesnog odgoja mladeži, jer sad dolazi omladina pod školsku stegu i disciplinu. Od sada je sve u rukama školskih nastavnika i školske obuke. Već u pučkoj školi mora se mladež upućivati u sve najznatnije higijenske prilike i propise, tako imade nastojati oko čistoće tijela, kose, pranja ustiju i zubiju, na općenitu čistoću tijela i odijela i slično. Glavnu brigu oko toga moraju voditi osim roditelja učiteljice i učitelji. To je moguće samo onda, kad bi se školska higijena učila i u učiteljskim školama, što se dosada nije redovno činilo, jer imademo navodno premalo školskih liječnika i liječnica. Tome bi se najlakše pomoglo na taj način, da se obuka iz školske higijene povjeri kojemu goder liječniku u mjestu, profesoru iz prirodopisa ili učitelju gimnastike, koji su takodjer upućeni u najglavnija načela, koja se odnose na školsku higijenu. I u čitanke za pučke škole treba staviti koje štivo s pravilima o čuvanju zdravlja. Gimnastika imade se izvadjati i u najnižim školama prema posebnoj naučnoj osnovi, jednako kano i neke igre, koje imadu poglavito zabavni karakter, no moraju ipak odgovarati i prvotnim principima tjelesnog odgoja. Neka nitko ne misli, da je tjelovježba suvišna i u najnižim školama i razredima, a napose pak na selu. Vježbanje tijela čini da bude mladež gipka, da nauči složno i lijepo koračati, a uz to i složno pjevati, a upućuje i djecu u neke gimnastičke igre, koje su takodjer od znatne koristi za tjelesni njihov razvitak. Kano vanredno pomagalo u školskoj obuci stvara gimnastika disciplinu, koja je neophodno potrebna već i u pučkoj školi. Općenito se mora paziti kod najmanje školske djece, da što bolje a što manje sjede i kako se sjedi u školskim klupama, a školske pauze moraju se što bolje izrabiti, da se mladež proskače i proigra, pa ako je ikako moguće na dvorištu i igralištu. Dobro je takodjer

i za naučnih satova u školi koji puta preduzimati gimnastičke proste vježbe za 5—10 minuta, te gimnastičke vježbe na školskim klupama, osobito pak u onim školama, gdje se gimnastika još ne predaje posebno kao predmet. Osim toga bit će vrlo zdravo i dobro, da se ljeti što više poduzimlje obuka za lijepih dana na svježem zraku za šetnja, ako se već ne može udesiti školska obuka u t. zv. šumskim školama, što se osobito preporuča i u ferijalnim kolonijama. Prema svemu tome mora se naravno predavati gimnastika i igre obligatno u učiteljskim školama, da bude naše učiteljstvo pripravno toj svojoj zadaći udovoljiti. U koliko to nije dosada još provedeno, imade se pomoći na taj način, da se što prije održe posebni tečajevi za učiteljstvo pučkih škola za gimnastiku i igre. Takovi tečajevi mogu se održavati po gradovima za učiteljstvo cijele okolice, a mogu trajati po osam dana. Svaki kandidat i kandidatkinja učiteljskih škola moraju biti upućeni u vrijednost tjelesnog odgoja djece, te moraju biti praktično, toli teoretski poznavati sve predmete, koji su u svezi s tjelesnim odgojem. Mladež pučkih škola mora znati dobro i pravilno stajati i stupati te redati se, a neka se vježba uz pripomoć pjevanja i to osim igara poglavito redovne i proste vježbe. Vježbe na spravama nemaju se uzimati kod mladeži pučkih škola od 6—8 godina. Svrha ovih vježbi jest a) pomagati rastenje djece, oživiti što više organe za disanje, te pospješivati cirkulaciju krvi; b) oživiti i ojačati živce i pripraviti veselje mladeži. Ovo sve vrijedi za mladež obojeg spola, pošto u to još nježno doba nije od potrebe spolove razlikovati. Isto vrijedi još i za mladež od 8—12 godina u pučkoj školi. U to vrijeme mogu se već preduzimati neke vježbe za jače i veće mišice, a imadu se priu-desiti što većoj brzini i spretnosti, te savršenosti u izvajdanju tih vježbi. Poglavito treba paziti na dobro držanje tijela za stajanja i stupanja, a naročito pak na dobro držanje prsiju. Prevladati imadu poglavito proste vježbe, jednostavne kretnje ruku i nogu i trupa, poskoci, trka do 100 m. u brzini a 4—10 m. u ustrajnosti, obične igre, redovne vježbe, što se sve može vježbati na šetnjama i izletima. Mogu se uzimati i jednostavne vježbe batinama i bučicama ($\frac{1}{2}$ klgr.), te bacanje kuglje ili kamena (1 klgr.) desnom i lijevom rukom, konop za preskakivanje, vježbe na ručama i preči u visu i zavjesu za koljeno, vježbe na ljestvama i brvnu, konj uzduž i koza, i to sve u najjednostavnijem obliku.

Većina naše mladeži prestaje sa pučkom školom u školskoj obuci, a prema tome i s tjelesnim odgojem. Treba sad misliti i na to, kako će se nastaviti s obukom u tjelesnom odgoju za vrijeme **odkako je mladež ostavila školu**, te će dorasti za novačenje, gdje će opet morati nastaviti s tjelesnim vježbanjem. Osobito u gradovima imade toliko mladeži izvanškodne bez ikakvog zanimanja, koju bi trebalo okupiti i pozabaviti tjelesnim vježbama, da što više ojača, i da se ne oduči od gimnastičke discipline, kojoj je već donekle u pučkoj školi privikla. Mnogo mladeži napušta pučku školu

i sa 12—15 godina, za koju dobu je od velike važnosti omladinska tjelovježba za racionalni razvoj tijela. Sad je skrb države, gradova, raznih društava i sokolske organizacije, da prikupi takovu mladež, te da joj dade priliku, da i nadalje nastavi s tjelesnim odgojem. Svaki mladić ili djevojka do 17 godina mora se baviti nekom vrsti tjelesnog vježbanja, koje si izaberu ili sami ili njihovi roditelji i skrbnici. Prema tome moraju svi vježbati ili u Sokolu ili u kakovom drugom gimnastičkom društvu, te zavodu privatnom ili državnom, u kojem športskom klubu, kod skauta ili četnika, te u kojem društvu za gojenje igara. Ova mladež imade vježbati samo najobičnije vježbe, tako: redovne, proste, marševe, trčanje, igre, hrvanje, penjanje, a poslije 17. godine kod muške mladeži i vježbe s oružjem. Prema tome može se s tim vježbanjem otpočeti odmah sada, jer ne iziskuje nikakvih osobitih sredstava te priprema. Gdje su zato prilike, tako na pr. u Sokolu i gimnastičkim društvima, neka se vježba i na glavnim spravama: na preči, ručama, konju, kozi i karikama, a neka se što više goji obligatno plivanje, putovanje i taborenje u prirodi, te razni ručni rad. Vježbe neka se djelomično individualno u odjelima ili zajednički u skupinama izvadaju. Na 20 vježbača računa se po jedan prednjak. Vježbanje je obligatno, a kontrolira se posebnim iskaznicama, jednako kod dječaka kano i kod djevojaka. Vježbanje imade se provodjati poslije podne ili na večer, i to bar 3 puta na tjedan, a za to vrijeme mora biti mladež oslobođena od svog zanimanja. Osim toga imade se mladež bar jedamput na mjesec pozabaviti cjelodnevnim izletom ili taborenjem u prirodi, te ljeti kupanjem a zimi sanjkanjem. Sve ovo vježbanje potpada pod posebni nadzor, koji će odrediti država, a gradovi i općine moraju se pobrinuti, da pribave zgodna i primjerena mjesta za ljetna vježbališta, ako takova ne bi imala tamnija sokolska društva.

Gdje se za to vrijeme podržavaju opetovne, produžne ili stručne škole, tamo se imade takodjer gojiti obligatno tjelovježba, a tko ne pohađa takove škole, mora polaziti sokolska društva i tamo vježbati. To bi se moralo provesti službeno i obligatno sa strane države, koja bi morala voditi nadzor, da mladež obojg spola sudjeluje aktivno u sokolskim društvima ili u takovim društvima za narodne igre ili športove, gdje imade prilike da se bavi tjelesnim odgojem. Sve one, koji nemaju sami dovoljno sredstava da se uzmognu baviti tjelesnim odgojem, mora država materijalno poduprijeti, zato mora sudjelovanje u Sokolu i u raznim društvima biti posve besplatno.

U to vrijeme postaje mladež već odraslom, te može sama već kombinovati i misliti, te može već vježbati kano i odrasli. No ipak valja pripaziti na razvoj sila i spretnosti prema njihovoj dobi. — Ovdje se mogu vježbati teži sastavi prostih vježbi, odulji marševi, brzo trčanje do 200 m, razni sastavi vježbi bučicama, batinama i čunjevima, te igre karaktera utakmica, nogomet i rukomet, vesla-

nje, sklizanje, sankanje s ručnim saonicama i na ski, borenje, te prvi počeci šakanja i mačevanja.

Za djevojke treba izlučiti sve teže vježbe iz fiziološkog razloga te razlike spola, a osim toga ne smiju se gojiti bojovne vježbe. Redovne vježbe ne smiju se vježbati tako precizno kano kod dječaka, već više ritmičkim načinom. Osobito se preporučuju proste vježbe s glazbom, plesovi i kola, stupanje, trčanje i plivanje, vježbe batinama i čunjevima, razne igre loptama, poglavito Tennis, omanji skokovi, brvno, lakše vježbe na spravama, klizanje. Bacanje uteza, boks, duboki skokovi, skok s motkom, izdržaj u visu i potporu, te oveći sastavi metanja zabranjuju se. Preporuča se međjutim osobito praktično vrtlarjenje i kućanstvo, sudjelovanje u zabavistima i dječjim skloništima te koljevkama, te baviti se izradjivanjem raznih umjetničkih predmeta. Osobito treba kod toga paziti na držanje tijela.

Što se tiče tjelesnog odgoja na srednjim školama, to je isti već točno određen nastavnom osnovom, koja se mora točno provodjati. Idealna škola bi bila, ako bi prije podne bilo određeno duševnom zanimanju sa oduljim pauzama (5-20-10-15), a popodne tjelesnom odgoju. Danomice imade se izmjenjivati sistematska gimnastika sa dva sata u tjednu, igre sa dva sata u tjednu, te športovi s jednim satom u tjednu. Ujedno bi se moralo nastojati, da se domaće zadaće svedu na minimum. Subotu po podne neka bude sasvim prosto, koje jedno popodne može mladež upotrijebiti sasvim po svojoj volji. Jedamput bar u mjesec dana neka se odredi za zajednički izlet. Gdje se nalaze internati, preporuča se, da se za tamošnju mladež udesi sasvim posebno obuka u tjelesnom odgoju, jer se na taj način odterećuje ostala školska mladež. Razumije se samo po sebi, da mora obuku iz tjelesnog odgoja voditi kvalificirani učitelj ili učiteljica, te da se mora raditi sasvim prema propisima za školsku obuku. Svakako treba izbjegavati sistem »drilovanja«, a mora se osobito paziti na higijenska načela što se tiče odijela, pranja ruku i garderobe. Može li se ljeti vježbati na igralištu, neka se vježbe na spravama zamijene s lakoatletskim vježbama, koje ali djeluju fiziološki na sve organe vježbača. Kod izleta ljeti neka se po mogućnosti uzme u obzir kupanje, a ako je prilike neka se iza svake gimnastičke ure upotrijebe tuševi, kupanje ili bar pranje te otiranje tijela ili bar ruku. Vodje izleta neka se napose honoriraju. Od privatnih učenika imade se takodjer tražiti posebna svjedodžba da su se bavili kojom vrstom tjelovježbe.

Na sveučilištu i sličnim višim učilištima treba takodjer da se nastavi s uzgajanjem mladeži u tjelovježbi. Za one akademičare, koji nisu u Sokolu ili u športskim klubovima, imalo bi se obligatno odrediti polaženje akademskog gimnastičkog društva, koje bi imala vlada urediti i izdržavati. Do sada nije bila na našim sveučilištima službeno uvedena poduka u tjelesnom odgoju, te se

većina sveučilišne omladine nalazi bez ikakve poduke u tjelovježbi. Nešto akademičara bavi se donekle raznim športovima, ali u Sokol ide ih vrlo malo, makar da je to upravo pravo polje za naše mlade inteligente, koji bi mogli tamo ne samo za sebe nego i za društvo i narod svestrano djelovati. Kolika je indolencija na pr. kod zagrebačkih akademičara, vidi se najbolje odatle, da se ne popunjuju ni besplatna stipendijalna mjesta u zagrebačkom Sokolu. Država bi morala takodjer pomagati materijalno svaki klub ili akademsko društvo, koje bi se osnovalo sa zadaćom, da goji kojugoder granu tjelesnog odgoja.

Uopće se moraju odrasli mladići od 15—24 godine obligatno baviti tjelovježbom, da se uzmognu spremiti za vojničku službu. Na taj način bi se postiglo, da bi novaci već bili izvježbani, te bi se poslije više mogli baviti taktičnim vježbama, pa bi se na taj način i vrijeme za vojno vježbanje moglo znatno skratiti. Najbolje je, da odrasla mladež ide vježbati u sokolska društva, gdje će moći ponajbolje i primjereno za svoju dobu vježbati. Pošto ne možemo računati, da je većina vješta gimnastici, moramo nastojati, da se goje što više skupne vježbe, raznolikosti, vježbe sa spravama i jednostavnije vježbe na spravama, gdje mogu cijeli i veći odjeli najedamput vježbati. Vježbanje neka se dijeli na ljetnu dobu na igralištu i zimsku u sokolani. Na igralištu neka se uz igre goje poglavito lakoatletske vježbe. Dalje treba u ovoj periodu vježbanja uzeti streljanje, vježbe puškom i bajunetovanje, i to po vojničkom reglementu, da se kasnije ne razlikuju vježbe i zapovjedi, kad mladići nastupe vojničku svoju dužnost. Imade se voditi točna statistika o napretku pojedinca, te će se boljima dati u vojničkoj službi znatne pogodnosti. U koliko ne bi dostajala sokolska društva, mogla bi preuzeti vježbanje odraslih i športska društva, koja bi morala nastojati oko vježbanja muške omladine u spomenutom naznačenom djelokrugu. Za onu pak mladež, koja nije još uopće ni vježbala, morali bi se odrediti posebni državni tečajevi, gdje bi se mladići vježbali po dva puta na tjedan u počecima gimnastike i igrama, a po jedamput na tjedan u vojničkom vježbanju.

Što se ženske mladeži tiče, mora i ona do 20. godine polaziti tjelesne vježbe ili u sokolani ili u državnim tečajevima, pa se i o njima imade voditi točna statistika. Napokon moraju se djevojke podučavati o čuvanju zdravlja, jer se mora uvijek držati na pameti, da će one postati buduće majke. U zimskim tečajevima moraju djevojke vježbati poglavito redovne i proste vježbe, nešto na spravama, te ritničke vježbe i plesove te razna kola, kojima se pomaže razvoj ženske gracioznosti i spretnosti. U ljetnim tečajevima neka se djevojke poglavito igraju u prirodi, neka se vježbaju u plivanju i podučavaju upotrebljavati sunčane kupelji na svježem zraku, a neka se poduzimlju i izleti. Napose pak mora se ženska mladež podučavati o higijeni žene, matere i djeteta.

Za mladiće u dobi od 17.—24. godine morao bi se izdati poseban zakon, po kojemu bi se svi bez iznimke morali baviti tjelesnim vježbama. Od toga bi morali biti oprošteni ponajprije svi oni, koji već vježbaju u sokolskim, gimnastičkim ili sportskim društvima, dalje oni, koji bi prema uredovnoj svjedodžbi službeno određenog liječnika bili oprošteni od vježbanja poradi svojih tjelesnih mana, koji aktivno već služe u vojsci, koji vježbaju u kakovom školskom zavodu ili ih nema u domovini. Gdje i kako se vježba, spada pod nadzor ministarstva prosvjete i narodne obrane. Svake godine mora se vježbanje nadzirati i prirediti javna vježba s natjecanjem, a rezultate imade se prikazati nadležnom ministarstvu. Učitelji tjelovježbe na tim tečajevima mogu biti mladi ljudi, koji su svršili s dobrim uspjehom bar građansku ili višu pučku školu, ili nižu srednju školu s obligatnom obukom u gimnastici, ili su bili bar jednu godinu prednjaci u kojem sokolskom društvu, ili svršili koji sokolski tečaj. Svi oni, koji će se istaknuti u tim tečajevima kano dobri vježbači, imat će poslije za nastupa vojne službe neke stanovite pogodnosti. Jednako ćemo uzeti u istom razmjeru i učiteljice za tjelesni odgoj ženske mladeži u razdobju od 17.—20. godine, koje su svršile kakove škole s obligatnom gimnastikom ili polazile Sokol s dobrim uspjehom, napose pak kakove sokolske tečajeve za žene. Napose treba voditi brigu oko toga, da se na takovim tečajevima i u školama kod poduke u gimnastici istaknu uvijek razlike između muške i djevojačke tjelovježbe.

Svakako mora se uznastojati oko toga, da bude što prije izdan po državni zakon o obligatnom sveukupnom tjelesnom vježbanju, da naš narod ojača u tjelesnom pogledu, da bude dorasao zadaći, koja ga sad čeka u kulturnom i duševnom svom budućem razvoju.

Prelazeći napose na teme, koje su zadane na rješavanje u sokolskom školskom prosvjetnom odboru, treba ponajprije riješiti

I. pitanje, kako ćemo u prvi mah doći do stručnih učitelja tjelovježbe za mjesta, gdje su srednje škole i sokolska društva.

Najprije moramo pomišljati na to, kako ćemo za prvi mah dobiti učitelje tjelovježbe za pučke i građanske škole, te za omladinu za izvanškolsku dobu. Kano učitelj iz tjelovježbe za pučku školu mora fungirati svaki učitelj i učiteljica, koji se moraju intenzivnije baviti gimnastikom i igrama, te moraju proći i posebni tečaj, koji će se odmah otvoriti u svim ovećim školskim sjedištima. Na tim tečajevima, koji će trajati jedan do dva tjedna, imade se proći sva naučna osnova iz gimnastike i igara, a sve troškove za tečaj i za učiteljstvo nosi država. Za građanske škole imadu se takodjer prirediti posebni tečajevi, kod kojih mogu sudjelovati pučki učitelji, koji imadu najmanje već petgodišnju praksu ili su bar jednu godinu vježbali u Sokolu. Takovi tečajevi

bi trajali po četiri mjeseca, a poslije svršetka kurza morali bi kandidati položiti ispit, te bi mogli biti imenovani učiteljima gimnastike na pučkim ili građanskim školama, a u rangu bi bili izjednačeni s ostalim stručnim učiteljima građanskih škola. Posebni tečajevi odredili bi se i za učiteljice, a mogli bi taj ispit položiti i takovi učitelji, koji ne bi polazili tečaj, ako bi odgovali uvjetima, koji se za takav ispit traže.

Što se srednje škole tiče, to imademo za sada vrlo malo ispitanih učitelja gimnastike u našem kraljevstvu za srednje škole. Obuka bi se za prvi čas mogla povjeriti sokolskim društvima, gdje će se uvijek naći po koji inteligentniji izvježbani prednjak, kojemu će se moći povjeriti obuka iz gimnastike na srednjoj školi. U onim pak mjestima, gdje nema još ni sokolskog društva, moći će takav učitelj voditi i sokolsko društvo. Sokolski Savez neka odmah uredi posebne sokolske tečajeve, koji mogu isprvine biti i 2-mjesečni za naobrazbu prednjaka, koji će odmah preuzeti poduku u tjelovježbi na srednjim zavodima i u sokolanama. U Zagrebu postoji ispitna komisija za učitelje gimnastike na srednjim školama, koji osposobljuje one, koji se privatno mogu pripraviti, ili su već izvježbani, a imaju i potrebne teoretske kvalifikacije za učitelja gimnastike. Uvjetovno traži se za taj ispit matura, no iznimno mogu se od toga oprostiti oni kandidati, koji inače pokazuju dovoljnu spremu za takovo mjesto. A to bi bilo osobito sada od potrebe, ako želimo, da što prije stečemo što više učitelja gimnastike za naše srednje škole. Takove ispitne komisije mogle bi se još osnovati i u Beogradu, Sarajevu i Ljubljani, gdje imade dovoljno stručnih sila za sastav komisije, koja se sastoji od dva stručna učitelja tjelovježbe za teoriju i praksu gimnastike, za povijest i literaturu, športove te jednog liječnika za anatomiju i fiziologiju. Na taj način mogli bi za kratko vrijeme imati lijepi broj inteligentnih učitelja tjelovježbe za naše srednje škole, koji bi mogli djelovati i na sokolskim društvima. Moglo bi se osim toga pozvati i stručne učitelje iz Češke, kojih je tamo dovoljan broj, a vrlo lako će naučiti hrvatsko-srpski jezik. Ali i od takovih učitelja moramo tražiti što bolju kvalifikaciju, to jest, da imaju kvalifikaciju za gimnastike za srednje škole, ili da su prošli tečaj Češke obce sokolske. Razumije se samo po sebi, da ćemo morati nastojati, da se što prije u kraljevstvu uredi Centralni gimnastički zavod, koji će onda preuzeti zadaću, da u buduće stvara sistematski i postepeno kader učitelja gimnastike, koji za sokolstvo, toli i za srednje i nalike im škole. Takav zavod bi se za sada imao stvoriti u Zagrebu, gdje se nalazi medicinski fakultet, te bi se uz taj i filozofski fakultet imala pripojiti centralna visoka škola za gimnastiku. Visoka škola imala bi trajati dvije godine ili 4 semestra, a učilo bi se osim praktične gimnastike teorija i povijest gimnastike, anatomija i fiziologija, školska higijena i razni športovi. Ujedno bi kandidati morali učiti metodiku vježbanja praktično na kojem

srednjem zavodu s tamošnjom školskom mladeži. Visoka škola imala bi se postepeno usavršivati te produljiti do četiri godine ili na 8 semestara, da se na istoj uzmogne postići i doktorat iz gimnastike, kao što je to na visokim gimnastičkim školama u Gentu i Stockholmu, gdje se osim toga uči i zdravstvena i ortopedska gimnastika. Ako bude od potrebe moći će se takove visoke škole stvoriti i na svim ostalim sveučilištima našeg kraljevstva, gdje će se otvoriti medicinski fakultet. Da bude tko primljen u centralni gimnastički zavod, mora se iskazati liječničkom svjedodžbom, da je zdrav, te posebnom svjedodžbom, da je do sada u školi ili u Sokolu vježbao, te da je dobar praktični vježbač, pa da posjeduje maturu kojeg god srednjeg zavoda. Da se uzmogne takav tečaj otvoriti, mora se prijaviti najmanje 6 a ne više od 20 kandidata. Na koncu tečaja moraju se kandidati podvrći ispitu, koji se sastoji od klauzurnih pismenih radnja iz glavnih predmeta, te od usmenog i praktičnog ispita, nakon česa se može kandidat osposobiti za učitelja gimnastike na srednjim zavodima i sokolskim društvima. Paralelno bi se mogli održavati i ženski tečajevi, da se izobrazе i učiteljice gimnastike za ženske srednje škole, a i muški kandidati moraju još napose učiti i razlike glede ženske tjelovježbe, da mogu eventualno prema potrebi predavati gimnastiku i na ženskim srednjim zavodima.

2. U svim školama, gdje se izučavaju nastavnici i učitelji te svećenici, imade se tjelovježba učiti obli g a t n o, a jednako i u trgovačkim, vojničkim i akademskim školama, da bude sva omladina u tjelovježbi izučena, te da uzmogne i nadalje u školama i u javnome životu djelovati na polju tjelesnog odgoja, a napose sokolstva. Učitelje gimnastike za te zavode steći ćemo na način, kako je jur prije spomenuto, a prema potrebi i iz Češke.

3. Nacrt zadataka tjelesnih vježbi za sve osnovne škole u kraljevstvu SHS za godinu 1920. imade se priuđesiti prema naučnoj osnovi, koja je izdana za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju, te se u našim školama već i rabi. Zato bi međjutim trebala još posebna anketa stručnjaka, da se poglavito odredi zajednička terminologija, koja bi se imala provesti u čitavom kraljevstvu SHS.

4. Pitanje zasebnih nadzornika za tjelesni odgoj na svim školama kraljevstva SHS jest vrlo nužno, da se što prije riješi, da se posvuda uzmogne raditi po nekom stalnom naučnom programu. Zato bi morali nadzornici neprestano putovati i nadzirati sve škole, poglavito srednje, da se provede jedinstvena obuka iz tjelesnog odgoja po cijeloj zemlji. Broj nadzornika ovisi o tome, kako će se razvijati uvadjanje tjelesnog odgoja u naše srednje škole, a sijelo bi im imalo biti u sjedištu pojedinih vlada, te bi morali i direktno referirati vladi. Osim toga bit će nužno, da se imenuje i posebni stalni referent za tjelesni odgoj kod ministarstva prosvjete u Beogradu, koji će direktno obavještavati u sporazumu

sa zemaljskim nadzornicima o svim potrebama oko unapredjenja tjelesnog odgoja u zemlji.

5. Gradnje sokolana i vježbaonica za tjelesne vježbe imaju se poduprijeti sa strane države, gradova i općina, kako je to jur i prije naglašeno, da bude što više vježbaona u kraljevstvu. U mjestima, gdje imade Sokol i koji srednji zavod, neka vježbaju zajedno u istoj zgradi, osobito ako to nije moguće da se sada u to teško financijalno vrijeme podignu dvije dvorane. Ministarstvo prosvjete neka dade izraditi normalne nacрте za gimnastičke zgrade i sokolane, te izdati ih što prije štampom, da budu pristupni svim oblastima i društvima u cijelom kraljevstvu. Gdje još nema posebnih zajedničkih zgrada, neka se upotrijebe po mogućnosti koje veće prostorije u drugim javnim ili privatnim zgradama za obuku iz tjelovježbe koli za Sokole, toli i za učenike. Nove vježbaonice moraju odgovarati pedagoškim, higijenskim i estetskim zahtjevima, te moraju biti ukrašene kipovima i slikama iz gimnastičkog života. Veličina gimnastičke dvorane neka bude 12×20 m., a visina 5.50 m. Uz dvoranu moraju se nalaziti sve nužne nuzgredne prostorije, tako soba za učitelja kompletno uredjena, a ne smije manjkati ni sve potrebno, što je nužno za prvu pomoć. Garderobe moraju biti uredjene vješacima i klupama, a do njih po mogućnosti prostor za pranje i tuševе. Garderoba mora imati direktni spoj sa dvoranom, uz koju neka se nalazi i dovoljan broj zahoda. Sprave moraju se namjestiti prema veličini dvorane, a sve zajedno treba uvijek podržavati u najljepšoj čistoći. Ako je moguće, neka se uz dvoranu uredi i ljetnje vježbalište u najmanjem opsegu od 600 m., na kojem se mogu takodjer namjestiti neke sprave, a neka bude ogradjeno drvoredom ili živim plotom. Tlo imade biti priredjeno tako, da se što prije osuši.

Imademo li više prostora na dispoziciju, uredit ćemo pravilno igralište u opsegu 110×90 m., koje će onda izmjenično moći rabiti koli školska, toli sokolska mladež. Igralište neka je zarašeno malenom travom i nagnuto na jednu stranu, da se što prije osuši. Ako je moguće, neka se uz igrališta namjeste zahodi, te umivaonici i tuševi, pitka voda i zgrada za spremanje igračih sprava. Igralište neka je obrubljeno drvoredom, da se uzmogne hladovina izrabiti. Mjesto za igralište imade darovati grad ili općina ili zemlja nabaviti i urediti, te se na igralištu mogu vježbat i u ovcem opsegu i proste i redovne vježbe. Jednako se mogu za školsku omladinu kano igrališta upotrijebiti i športska vježbališta, ako takova postoje u mjestu ili okolici, a ne dostaje sokolsko i školsko igralište. I tu mora država materijalno poduprijeti sva nastojanja da se oživotvori što više omladinskih igrališta.

Gdje je moguće, neka se za Sokol i školu zajednički udese i kupaone i plivaone i taborište za njegovanje praktičnog skautinga u šumi.

6. Stvaranje potrebne literature za tjelesni odgoj imade se udesiti prema novim principima i naučnim osnovama, koje će izdati vlada u sporazumu s tehničkim odborom Sokolskog Saveza. U to ime treba najprije udesiti zajedničku stručnu terminologiju, na kojem temelju može se onda sokolska i gimnastička literatura dalje razvijati i dalje raditi. Tako treba ponajprije izdati službeno nastavne osnove iz tjelovježbe za pučke škole, za srednje škole i za izvanškolsku mladež od 12—24 godine. Prema tim osnovama i po određenoj terminologiji moraju se što prije izdati priručnici za sve spomenute škole i dobe. Jednako treba izdati i zbirku najpopularnijih školskih i omladinskih igara, a za djevojke još i napose djevojačke igre. Nadalje treba izdati i sveukupnu športsku literaturu, te uopće cjelokupnu knjižnicu za tjelesni odgoj. Izdavanje takovih dijela neka bude povjereno Sokolskomu Savezu, to jest njegovom tehničkom odboru i vladi, te bi se u to ime morale održati posebne stručne ankete. Privatna djela o tjelesnom odgoju neka podupre vlada i Sokolski Savez i to materijalno i moralno nakon stručne aprobacije. Ujedno će biti dobro, da se raspišu i natječaji za neke specijalne vrste discipline o tjelesnom odgoju, da se i na taj način pomogne razvoju stručne sokolske i gimnastičke literature.

7. Nadalje bit će od prijeke potrebe, da se za usavršavanje pojedinih struka tjelesnog odgoja pošalje što više kandidata stručnjaka kano stipendiste u inozemstvo. U glavnome neka se šalju stipendiste u *Prag*, gdje će se sad osnovati visoka škola za tjelesni odgoj, te na posebne tečajeve Češke obce sokolske u Pragu, koji se obdržavaju svake godine. Poradi igara bilo bi nužno poslati stipendiste u *London*, da dotični na licu mjesta prouče engleske igre i četništvo (*Scout-boy*), te neke specijalne športove, koji su u Engleskoj, kano i u Sjevernoj Americi vanredno rašireni i razvijeni, kano napose nogomet, veslanje, šakanje i t. d. U *Paris* mogli bi se poslati stipendiste, gdje će proučiti od prilike isto što i u *Londonu*, a osim toga poglavito parisku školu u floretovanju na glasovitom zavodu za učitelje gimnastike vojničke u *Ecole de Joinville*, gdje će imati ujedno i prilike upoznati francusku gimnastiku, koja je osobito savršena glede nekih sprava.

Na isti način bilo bi dobro poslati i stipendiste u *Rim* na *Scuola magistrale*, gdje se uči najbolje mačevanje po specijalnom talijanskom sistemu, koji je sad zaveden po cijelome svijetu. Nužno bi bilo, da se stipendisti pošalju i u *Stockholm* na tamošnju centralnu gimnastičku školu, gdje bi imali prilike upoznati se sa švedskim gimnastičkim sistemom i športovima, osobito zimskima, koji su u Švedskoj vanredno razvijeni kano i u Engleskoj. Stipendiste bi proučili i uređaj tamošnje visoke centralne gimnastičke škole, koja je danas na vrlo visokom stepenu, jer je proširena na četiri godine, a može se tamo postići i doktorat iz gimnastike.

Razumije se samo po sebi da je nužno, da poslani stipendiste poznaju i jezik dotične zemlje, kamo budu poslani na nauke, te da budu već ispitani učitelji gimnastike i stručnjaci, da bude što veća korist zemlji od podijeljenog im stipendija. Stipendiste moraju se napose zanimati i glede nabave i raznih vrsti sprava i materijala za sprave koji za gimnastiku, toli za športove i igre, da se poslije uzmognu nabaviti ovamo originalj sprava, i da se vremenom osnuje i kod nas tvornica za gimnastičke i športske sprave, dok se još za sada moraju mnoge te sprave nabavljati za skupe novce iz inozemstva.

Stipendiste moraju dobivati znatne potpore, da se uzmognu u inozemstvu kretati i reprezentirati, i da mogu sve proučiti, što drže za potrebnim i nužnim za njihovu nauku i stručne informacije. Poslije svršenog stipendija imadu stipendisti predložiti vladi što opširniji referat i držati posebne tečajeve iz onih disciplina, koje su proučili. Mi ćemo slati stručnjake u stranj svijet da što nauče, jer ne smijemo ostati na onom stepenu tjelesnog odgoja, na kojem se danas nalazimo. Mi se moramo trsiti, da upoznamo sve ciljeve i smjerove ostalih gimnastičkih sistema i naroda, a to ne samo iz knjige nego i iz prakse. Sve što je dobro, pa ako je i tudje, preuzet ćemo u naš budući gimnastički sistem i prilagoditi to našim narodnim prilikama. Sve ćemo nastojati usavršiti, a ne samo oponašati, jer moramo uvijek računati i na naš narodni jugoslavenski individualni karakter.

8. Načelno stanovište odnošaja izmedju Sokolstva i škole imade biti recipročno i što uže vezano. Sokolstvo, koje već preko 50 godina vrši eminentno narodnu zadaću u slavenskom svijetu, neka svojim duhom prodre u sve narodne pučke, srednje i ostale škole, dotično medju cijeli narod kraljevstva SHS. U narodnom duhu moramo da odgajamo i pomoću tjelesnog odgoja našu omladinu, da nam mladež i poslije školske dobe ostane u što većem broju u sokolskim redovima. To je za sada još žalibože u našoj inteligenciji dosta slabo provedeno, te zato moramo već od najranije dobe i od prvih školskih godina nastojati uzgajati mušku i žensku školsku mladež, da što više i bolje prione uz plemenite sokolske ideje. Sokolstvo mora imati udjela u organizaciji tjelesnog odgoja u školama, ili na taj način da samo preuzme tjelesni odgoj u školama. Sokolski učitelji neka budu i školski učitelji tjelesnog odgoja i obratno, te naše Sokolstvo mora u svakom slučaju imati savjetujući glas kod uredjenja svakog pitanja tjelesnog odgoja i to kod najniže instancije, kod seoskih općina, pa do najviše instancije, kod ministarstva prosvjete i narodne obrane i kod sviju ministarstva, gdje dolazi u pretres organizacija tjelesnog odgoja našeg naroda. Sva ova pitanja organizacije tjelesnog odgoja protežu se naravski ne samo na mušku nego i na žensku omladinu, koja mora jednako djelovati na sokolskom polju narodne prosvjete, kano i muško Sokolstvo. Na taj način znati će i cijeli narod kano

i sve škole cijeniti veliko i plemenito zadaću našeg cjelokupnog Sokolstva, kojemu je glavna zadaća, da stvori buduću nam generaciju zdravu, čilu i jaku za plemenito nastojanje oko raširenja općenite i narodne kulture u cjelokupnom našem narodu krajevstva Srba, Hrvata i Slovenaca.

Dr. Franjo Bučar.

RAZMERJE SOKOLSTVA K VOJAŠTVU IN VOJAŠKE VADBINE PRVINE V SOKOLSTVU.

Poročilo dr. P. Pestotnika, staroste župe Ljubljana I., v sokolsko vojnem odseku na zborovanju v Novem Sadu.

Temeljna ideja Tyrševoga Sokolstva je ta, da sokolska društva kot proste ljudske organizacije stremijo za naredno, demokratsko in napredno vzgoje naroda, da ustvarjajo, pomnožujejo in vzdržujejo moralne brambne sile v narodu in da vzgajajo fizično zdrave in krepke generacije. Zdravje in telesna lepota naj se skladno družita z moralnimi vrlinami v Sokolu. V strokovnih sredstvih ni imelo do sedaj Sokolstvo na zunaj ničesar vojaškega na sebi. Vojaštvo v Avstro-Ogrski je bilo nositelj državne brambne ideje, bilo je politični branitelj absolutne monarhije in predpravic Nemštva in Madjarstva, socialni branitelj starega družabnega reda, utemeljenega na predpravicah imovitih slojev in feudalcev. Sokolstvo v pokrajinah bivše Avstro-Ogrske je stalo po svoji ideji in delu napram vojaštvu v bivstvenem nasprotju.

Razmerje Sokolstva napram vojaštvu se je bistveno izpremenilo v tem trenutku, ko smo dobili lastno narodno državo in s tem narodno vojsko. Program sokolskega praktičnega delovanja (ne ideje) je treba revidirati in ugotoviti smernice sokolskemu delu.

Za ugotovitev teh smernic nam je treba izhajati iz razmišljanja notranjega in zunanjega političnega položaja edinstvenega jugoslovenskega naroda.

Zunanji politični položaj države SHS je danes ogrožen in ostane brez dvojbe še mnogo let toliko opasen, da bo treba vso pažnjo obrabiti obrambi integritete naše mlade države. Krog in krog smo obdani od samih sovražnih držav. Neklonjenost zapadnih držav nas more podpirati le v toliko, v kolikor je to združljivo s političnimi in gnotnimi interesi zapadnih držav in nam ne daje nikakega jamstva, da bi mogli v tem pogledu mirno zreti v bodočnost. Edino samopomoč in lastna brambna zmožnost, nas pustita v bodočnosti mirno spati. Od sovražnih sosednih držav anektirane jugoslovenske zemlje in razna narodno-gospodarska nasprotja bodo vedno predmet perečega mednarodnega značaja.

Iz tega izhaja, da bo država SHS prisiljena skrbeti za ojačeno brambeno zmožnost.

Ustvarja se zveza narodov z namenom obvezne demilitarizacije in rešavanje spornih vprašanj mirnim putem. Vsa znamenja kažejo, da ostane tudi po zaključenem pariškem miru toliko sovražne eksplozivne snovi med državami, da je težko verovati v praktično dobre in obvezne posledice dogovora mednarodne zveze. Sila bo toliko časa v svetu odločevala, dokler ljudstvo v vseh državah ni globoko in iskreno prepojeno in vzgajeno v novi morali pravice in poštenosti, v istinitih socijalnih in demokratičnih načelih.

Ni pa izključeno, da bodo vse države po dogovoru in prisiljene, vsled finančnih težkoč sklenile, omejiti vojaštvo in vojno pripravljenost na gotov minimum. Toda stvarna nasprotja med državami bodo večja sila nego teoretični dogovor glede demobilizacije in vzdrževanja malega števila vojaštva in vojnih tehničnih sredstev.

Iz tega razmotrivanja sledi, da se bodo države, že vsled splošnih finančnih težkoč, uklonile sklepom zveze narodov, da bodo oficijelno znižale stanje stalne armade. Ker pa nobena država ne bo verovala na trajen mir, ker ne bo odkritosrčnega medsebojnega zaupanja, bo vsaka država gojila pomnoženo vojno pripravljenost in brambeno možnost neoficijelno in izven vojaške organizacije, osobito s pomočjo telovadnih društev.

Politične stranke in idejne smeri znotraj države bodo zavzemale v pogledu višine stalne armade in vojaške vzgoje izven armade različna stališča.

Socijalna demokracija je na razrednem in mednarodnem stališču. V armadi vidi fizično opero za obstoječi krivični nesocijalni družabni red. Iz teh razlogov bo načeloma protimilitaristična.

Konservativne katoliške stranke se iz taktičnih razlogov ne bodo postavile principijelno na protimilitaristično stališče, pač pa bodo iz razlogov različnih svetovnih naziranj proti Sokolstvu in proti temu, da bi država poverila Sokolstvu posebne naloge.

Nekateri pristaši histeričnih srbijanskih strank pravijo, da na Balkanu ni prostora za Srbe in Bolgare. Osvetni duh za storjena bolgarska nasilja na srbski zemlji se ne bo tako kmalu polegel. Ta politična smer bo prezpogojno militaristična.

Stranke pod imenom »demokratične«, zastopajo nazor edinstvenosti, socijalnosti in naprednosti. Te bodo smatrale vojaštvo in vzgojo v tej smeri za potrebno v izmeri in višini, ki odgovarja potrebi našega zunanjega položaja in notranje situacije. Aspiracij na jugoslovenske zemlje se ne odrečejo, za državno varnost je zmčnost za obrambo naših meja predpogoj, za vzdrževanje reda znotraj države in svobodno izvrševanje državljskih in ustavnih pravic, bo kot nujno zlo še mnogo let potrebna oborožena moč, prav posebno za čas, dokler socijalne in politične prilike ne dobijo v mladi in iz tako raznovrstnih življenj in pokrajin sestavljeni državi, trdnih tal. Zunanji politični položaj bo silil državo SHS, da stopi kmalu v uradno-prijateljske odnošaje k Bolgariji. Državni

proračun za stalno armado je treba razbremeniti do skrajno možnih mej, smisel za vojaške naloge je treba v narodu popularizirati, brambeno dolžnost posplesiti, telovadnim sokolskim društvom dati do gotove meje smer državno-obrambene vzgoje.

Tej smeri stoji najbližje moje osebno pojmovanje sokolskih nalog za bodočnost, toda s preciznim pojasnilom mojega stališča :

Za me je Sooklstvo širši pojem kot vojaštvo glede nalog, ki naj jih vršila te dve organizaciji v državi. Sokolstvo ima etično in ravno vsebino, ki naj je dosega praktično z vzgajanjem in obraževanjem svojega članstva v nacionalni, demokratični in socialni smeri. Paralelno s tem gre eugenična smer, to je skrb za fizično vsestransko vzgojo naroda ne glede na gotov vojaško-brambeni cilj. Vojaške naloge so dedukcija, specializacija in po-
ojstritev sokolske telesne vzgoje v smeri z jasno-začrtanim namenom, z orožjem braniti domovino. Posledice naravne sokolske vzgoje se morajo uveljavljati v času mira na vseh poljih našega javnega in zasebnega življenja kot notranja, ozdravljajoča moralna sila. Posledice vojske vzgoje so pretežno fizičnega značaja in jih narod hrani kot vedno pripravljene rezerve za brambo domovine proti zunanjim sovražnikom. S tem ni rečeno, da Sokolstvo izključuje vojaštvo ali obratno. Nasprotno. Sokolstvo je narodna organizacija i armada v edinstveni državi je narodna. Obe imata iste cilje pred očmi : delo in žrtve za domovino. Sokolske in vojaške naloge se v narodni državi med seboj spopolnjujejo. Sokolstvo lahko s svojim delom podpira v marsikaterem pogledu vojaško vzgojo, je olajša s pripravami. Pri tem pa ni treba Sokolstva militarizirati. Sokolska ideja vsebuje plemenite težnje po svobodi. Ustanovili in vodili so Sokolstvo najboljši možje pri Čehih in pri nas Jugoslovanih kot neodvisno vsenarodno, ne politično organizacijo. Svoboda je bila gonilna sila, ki je vodila Sokolstvo od vspeha k vspehu. Pri tem naj ostane tudi v bodoče.

Sokolski program po strani moralne vzgoje naj ostane, kakor ga je začrtal Tyrš. Pojem plemena naj se raztegne na pojem celokupnega naroda Jugoslovanov in države SHS.

Program po strani telesne vzgoje naj ostane nedotaknjen, ker je stvarno sistematično po estetični in zdravstveni strani utemeljen. Mednarodne tekme so dokazale, da se po vrednosti ne morejo s tem slovanskim telovadnim sistemom nobeni tuji telovadni sistemi primerjati. Sokolski telovadni sestav ima za seboj najbolj bogato strokovno literaturo telovadnih pisateljev. Ta sistem je gibčen in zmožen razvoj z ozirom na nove naloge v narodu in državi.

Tyršev sistem obsega danes vse one športne panoge, ki so iz zdravstvenega ozira neoporečne. Istotako mora sprejeti v sebi posamezne panoge za vojaške telesne vzgoje. To so one panoge, ki sokolskemu telovadnemu sistemu ne jemljejo njegovoga značaja, ki so pa velikega praktičnega pomena za vojaštvo, nadalje

nekatero teoretske vojaške nuke, ki imajo splošen pomen za izobraženca.

Pri tem pa naj ostane Sokolstvo administrativno, organizacijsko in tehnično samostojno kot prosta neodvisna splošna narodna organizacija, ki bazira na prosto voljni disciplini. Država naj njegovo delovanje moralno in gmotno podpira. Vojakom je vstop in delovanje v sokolskih društvih dovoljen.

V smislu svojih izvajanj je za Sokolstvo sprejemljivo, da prvine:

1. Redovne vaje (korakanje, člen, vod stotnija itd.) naj se v vežbanju prilagode vojaškim potrebam. Zjednačenje v poveljih in izvajanju je nujno.

2. Dolgi pohodi (20—40 km.); izvajajo se postepno glede dolžine in s postopno obremenitvijo od 15—25 kg. in v vseh letnih časih.

3. Praktična vadba v poljski službi (Felddienst) s teoretske razlage na izletih na pr. izveščanje, stražna služba, kantoniranje.

4. Nauk o prvi pomoči (teoretično in praktično) v telovadnici in v vojni.

5. Teoretski pouk o čitanju zemljevidov.

6. Temeljna načela o disciplini.

7. Teoretski in praktični pouk o streljanju in vadba o rabi orožja.

8. Male taktične vaje kot vojne igre posebne z naraščanjem od 14—18 leta.

9. Predavanje iz zemljopisa in zgodovine našega troimenskega naroda z posebnim ozirom na žrtve in junaštva naših prednikov.

Rešitev tega vprašanja na ta način pomenja poglobitev pomena in namena sokolske telovadne vzgoje brez škode za obstoječi slovanski telovadni sestav in brez škode za popolno samostojnost splošne nenarodne sokolske organizacije. To smer je hotel dati sokolski telovadbi tudi ženijski ustanovitelj sokolstva dr. Tyrš takoj prva leta po ustanovitvi, toda avstrijska vlada mu ni zaupala in je njegove namene odločno preprečila.

Sporazumna sodelava države in vseh moralno in telesno vzgojnih činiteljev v državi nam bo prineslo nov tip dovršene jugoslovanske generacije. Ta bo zdrava in krepka po duhu in telesu, sprejemljiva za vse dobre in plemenite, nam v čast in ponos, domovini pa v obrambo.

SOKOLSTVO I ŽENA.

Referat sestre M. Dušice na sok. saboru.

Sokol je institucija eminentno odgojna. Ono odgaja čovjeka tjelesno, snabdjeva ga snagom i vrsnočom, razvija njegove naravne sposobnosti, naoružava ga otpornom snagom protiv vanjskih štetnih upliva. Uz snagu i zdravlje goji i ljepotu tijela, otmjenost kretnja — i tako postaje Sokolstvo nosiocem i opet darovateljem tjelesne

kulture čovjeka. Zadaća je sokolskog odgoja, odgajati ljude za vlastiti njihov život savršeni — harmonični; buditi u njemu čežnju za tim što sačinjava najvišu vrijednost života i njegovu ljepotu, i naučavati tražiti u sokolskom odgoju vrela zanosa i oduševljenja i nailaziti u njemu dublji smisao, nego kakav govori iz puke površne stvari. I tako radi Sokolstvo na odgoju novih ljudi, koji imaju, da pripreme bolju budućnost narodu. Samo po sebi Sokolstvo neće stvoriti novoga čovjeka, ali mu je uzvišena zadaća, da — svijesno si cilja — odgaja i njeguje klice iz kojih on može daljnjim razvojem izrasti.

Odgojne težnje sokolske nisu mogle ostati ograničene na jedan samo dio naroda — na muškarce — nego je trebalo uzeti obzir i na odgoj žena. Već Tyrš osnovao je u Pragu društvo za tjelovježbu žena. Dakle je Tyrš kao zasnovatelj Sokolstva mislio na tjelesno i moralno podignuće cijeloga naroda a ne samo jednoga spola.

Društvo ljudsko vazda je nepravedno omalovažavalo znamenovanje žene u pogledu socijalnom, kulturnom i narodnom.

Žena je za razvoj narodnog života jednako važan faktor kao i muž. Muž je sadašnjost a žena nosi u sebi budućnost naroda — i odgoj matera je kardinalno pitanje našega narodnog razvoja. Odgoj Sokolski time što podiže tjelesnu vrsnoću žena, umnaža i njihove duševne sposobnosti, pripravlja povoljne preduvjete, uz koje može žena vršiti i teže duševne zadaće života, a da se ne mora pri tome odreći ili zanemariti dužnosti supruge i majke. Sokolstvo omogućuje i pomaže ženi učestvovati na najvećoj stečevini kulturnoj »slobodnoj samoodredbi individua«. Odgoj tjelesni u velikoj mjeri olakšava naravne funkcije tijela i podiže njegovu radinost, ali i probudjuje u ženi i smisao za ljepotu tijela i stavlja brigu oko tjelesnog usavršenja na zdravu podlogu. Naučava ih oplemenjivati i usavršavati tijelo naravnim putem i odvraća ih od poljepšavanja kozmetičkim sredstvima, kojima je svrha prikriti zanemarenu svježost tijela. Krasota tijela leži u harmonično razvijenim udovima, u gracijoznim kretnjama a ne u šminkanom licu i steznikom deformiranom tijelu. Naravnost i jednostavnost su najljepši uredi žene. Želimo dakle, da odgoj Sokolski i u tom smjeru izvrši svoj zadatak, te da čistoća, ukus i jednostavnost vanjštine Sokolica govore o harmoniji, ljepoti i ozbiljnosti njihove nutrinje. Bogati nutarnji izvor žene — koji se temelji na razvitim duševnim svojstvima žene, osvijetliti će i svagdanji obiteljski život. Ali sokolski odgoj probudjuje u ženama jako i zdravo životno čuvstvo, doprinosi k izgradnji čvrstog težišta u njihovoj vlastitoj osobi, te pomaže procvatu svega što u dubini duše njihove drijema i teži za svjetlom. Pod sokolskim odgojem ne razumijevamo samo odgoj tjelesni nego i moralni ujedno. Prvi i najvažniji zadatak moralnog odgoja je nepreporno razvijanje čuvstva ljubavi prema svom bližnjemu, koje tako krasno dolazi do izražaja u našem sestrinstvu, a sestrinstvo zajedno sa sviješću pripadnosti k cjelini i uvjerenjem, da smo njegova čestica, najbolje po-

bjedjuje egoizam i pripravlja put za pravi demokratizam. Ženama pripada zadaća unijeti demokratski duh u društvo, a zvane su za to prije svega one žene, kojima je za to dan temelj u Sokolu. Sokolstvo stvara moralni karakter žene ozbiljne, iskrene i istinske. Ozbiljnu temeljitost valja visoko cijiniti, jer nema goreg svojstva kod žena nego što je površnost. Koliko bi našli među vježbačicama, koje bi — kad bi mislile — morale doći do uvjerenja, da ono pravilno vježbanje taj točno ustanovljeni red i poręđak u spravama, taj opredijeljeni postupak, da imade svoje značenje i to značenje duboko i ne samo slučajno, te da tjelovježba nije samo puka zabava za prikratu vremena, nego da je ona nešto neophodno potrebna.

Društveni sokolski život, koji predstavlja izvjesnu moralnu atmosferu, djeluje na dušu žene, jer ona odgojena u predsudama, razlikujući ljude samo prama njihovom socijalnom položaju ili imetku, uči se cijiniti ih prama radu.

Postavljena ovako u drugi milieu i opkoljena neko vrijeme drugom okolinom prinudjena je istu promatrati te zauzeti prama njoj izvjesno stanovište. Nazori u društvu stečeni unašaju se u obitelji. Ako je žena u nje upućena i ako ih shvaća, tada će lahko i u obitelji uhvatiti korjen i doći do vrijednosti. A može li za nas biti što poželjnijega, nego to, da naše krasne zasade sokolske proniknu u naše obitelji, te postanu plodnim tlom za buduće karaktere. Ta obitelj je jedinica ljudskog društva, i obiteljski je život temeljem javnoga života.

Sokolstvo jača u ženi i socijalno čuvstvo, ona dolazi do spoznanje, da su interesi i težnje pojedinca, nerazdruživo spojeni sa interesima cjeline. Sestrinstvo i ljubav prema bližnjemu otvara njezino srce pravom humanizmu i probudjuje u njoj svijest, da je njoj dužnost učevstvovati i kod socijalnoga rada. U rukama žena leži mogućnost reforme svega socijalnog i narodnog života, pa se može očekivati, da će se žena sa radošću latiti posla, da bude narod prožet moralom. Uzorom neka nam služi češka žena, ona je stajala uvijek uz bok muža u borbi za idealna prava, što imade u velikoj mjeri zahvaliti sokolskom odgoju, koji je danas kod njih u zamjernoj visini. Najbolji dokaz tome pokazao se je u svjetskom ratu. Svima nam je poznata velika samosvijest českoga naroda. Sokolstvu to imadu u prvom redu da zahvale, jer ono je i muževe i žene česke odgojilo, oboružalo ih moralnom snagom, dubljinom osjećaja, ozbiljnošću i neustrašivošću tako, da ih je svjetski rat zatekao pripravne i u obitelji i u društvu.

Doprinosi li sokolska žena k pomnoženju idealnog dobra naroda, mora uporno nastojati i oko njegovog materijalnog podignuća, koje je kao temelj duševnog bogatstva neophodno nužno. Dosljedno provodjanje gesla »svoj k svome« mora postati nalogom svake pojedine žene, jer u rukama žena leži gospodarska vrsnoća naroda. Sokolstvo uznastoji dakle podići cijelo bivstvo žene i u tom bivstvu, razvijenom jednakopravno sa mužem, u svim strukama

slobodnom, predsudama nesputanom, poslušnom ne vanjskim momentima preuzetim pravilima, nego stvarajućem svoj život prama unutarnjem zakonu svoga vlastitoga »ja«, leži cilj sokolskih težnja u novoj ženi. Nova žena to nije imaginaran stvar, nego nešta za čim svaka nas mora da teži, nešta čega klice nosimo već u sebi i što ako već ne u nama, a to našim nastojanjem može da procvate u onima koje će doći iza nas. I takove žene ne smiju da budu samo iznimke, pojave, koje dolaze pa nestaju, nego početni članci cijelog razvojnog reda, temelj i prvi početak nečesa, što u budućim generacijama imade da postane sveopćim.

I u tome leži pravo značenje ženskog Sokolstva i njegov karakter društvene formacije.

Dr. Riko Fux:

Naloga sokolstva.

Z ustanovitvijo sokolskega Saveza SHS se začelja za vse naše Sokolstvo vesela doba novega življenja, a tudi doba neumornega dela za izpopolnitev naše organizacije, zlasti pa za poglobitev sokolske ideje v vsem Sokolstvu. Vsem nam mora biti predosem znana pot po kateri hočemo korakati do našega cilja, sleherni brat in sleherni sestra v naših vrstah mora poznati naše ideje, ki mu morajo biti svete v vsem njegovem delovanju in življenju sploh. Sokolska ideja je samo ena in ne pozna kompromisov. In ravno tu moramo zastaviti vse svoje sile, da nas ta ideja združi v močne in nepremagljive vrste. Poleg, močne organizacije je to najmočnejša in edina vez, ki nas bo združevala tudi v najhujših krizah, kj jih bode mogoče moral preživeti naš narod in naša država. Dolžnost vsakega Sokola pa je, da sokolsko idejo, kot katere propagator nastopa v sokolskem kroju, točno pozna in se tudi po njoj ravna. Le potem bodo naše vrste čiste in močne, le potem bode Sokolstvo res v korist narodu, domovini in državi.

Naloga Sokolstva obstoja pred vsem v telesni vzgoji naroda. Vzgojiti krepak, čvrst in zdrav rod, vzdržati ga pri vedno enaki čistosti ki ne dopušča, da bi začel v notranjosti propadati, to je podlaga vsemu sokolskemu delu. Nikakor pa ni to edina sokolska naloga. Povzdignuti mladino svojega naroda na starogrški podobno stopnjo harmonije duševnih in telesnih moči, vneti v njej ljubezen do domovine, naroda in države, učiti jo zatajevati samo sebe, staviti narod in njegovo korist nad lastno osebo in dobiček, to je bil vedno Tyršev ideal.

Telesna in duševna vzgoja Sokola nista ločeni stvari, ne, ampak tesno spojeni, kakor sta tesno spojena duh in telo. Sokolska vadba telesa pripravi in ohranja čvrst in zdrav temelj za dobro izobrazbo duha. To je tudi cilj sokolske telesne vzgoje. Sokolska misel znači toraj težnjo po telesni in nvrasteni povzdigi celega naroda.

Narodu je treba predvsem fizične moči, da bi v boju z drugimi narodi ne podlegel. Toda sama fizična moč ne zadostuje, da bi vzdržala narod pri oni svežosti, ki jo potrebuje v vedni tekmi z drugimi narodi. Ne toliko telesne vzgoja, kakor utrjevanje nrvnosti poveča moč posameznika in celega naroda in zato so telesna in nrvstvena vzgoja podlaga vsemu življenju naroda, podlaga njegovemu zdravju, čilosti in delavnosti.

»Samo zdrav narod se zamore braniti. Orožje v vsaki roki! Vojaška disciplina! Stokrat, tisočkrat bodi to povedano. Kdor hoče v vojski ubraniti svoj narod, ta mora že v miru stati na straži proti vsakemu pomehkuženju.« Te besede Tyrševe si bi moral vsakdo, ki vstopa v Sokolske vrste dobro zapomniti in se bi moral vedno in dosledno po njih ravnati.

Sokolstvo mora biti mogočna opora vsemu stremljenju naroda po višjih ciljih, izraz njegove moči in njegove zavednosti.

Ko bi imelo Sokolstvo za nalogo samo prbujo naroda, bilo bi samo začasna organizacija, ki bi morala sama od sebe prenehati, ko bi bil njen cilj dosežen. Toda temu ni tako!

Sokolstvo mora združevati v sebi vse želje in potrebe naroda, mora živeti z narodom in mu služiti.

Danes ne zadostaje reči: »Sem narodnjak, rodoljub itd.« Vsaki mora biti v resnici to. A to rodoljubstvo zahteva danes značajnosti, močatosti. Naše Sokolstvo nam mora vzgojiti značaje, one krasne pojave pri vseh narodih, kakor jih je vzgajala pri nas doba, ko je od običajnega kmeta pa do najvišjega gospodarja vse zagrabilo za orožje ter se postavilo v bran za svoja prava.

Sokolstvo združuje v sebi vse stanove in sloje, ne izključuje nikogar. »Telesno in nrvstveno vzgojiti in poplemeniti ves jugoslovanski narod in ga vzgojiti do moči, neustrašenosti in plemenitosti — to je ona velika ideja, ki jo zahteva bratstvo ter združuje ves narod pod enim praporom.

Sokolstvo združuje v sebi vse, ki jih veže ljubezen k domovini. Sokolstvu je skupna želja, s telovadbo vzgojiti zdravje in moč; s svobodo, ravnopravnostjo in bratstvom okrepčati duha, poplemeniti sree ter gojiti čuvstvo pravice in resnice.

Zato smo nepolitična organizacija — »naša stvar ni za stranke, ampak za ves narod, se ne izpreminja kakor politički in verski nazori, temveč je večno resnična in stoji v tem smislu nad vsakim sporom.« (Tyrš.)

Politički boji morajo biti izključeni izmed nas. Dovolj je politiške umazanosti. Pred njo se mora Sokol čuvati, a čuvati mora pred

njo tudi sokolski znak — zato ne deluj nikjer v političkih bojih s sokolskim znakom, z znakom bratstva!

Prva dolžnost vsakega posameznika, dolžnost napram samemu sebi, napram narodu, iz katerega je izšel, dolžnost napram celosti je, da s telesnimi vajami doseže svoje in svojih potomcev zdravje, da pomaga pomladiti ves narod v telesnem, duševnem in npravstvenem oziru! Pri tem delu se mora združiti ves narod brez političkega ozadja.

Kadar je treba braniti obstoj in svobodo naroda, države in čistost narodne misli, je Sokolstvo bojna organizacija. Združeni v trdni organizaciji, telesno in duševno zdravi, močni in neupogljivi smo poklicani čuvati najsvetejše kar imamo — svobodo naroda in našo državo.

V Sokolstvu je sreča in bodočnost našega naroda — dolžnost slehernega Sokola pa je, da vestno izpolnjuje sokolske dolžnosti v javnem in privatnem življenju.

S. Vrdoljak :

Pognuta ledja za doba škole i sredstva proti tome.

Zlo je teško iskoreniti, kada se udomači. Treba rada iz temelja, napornoga i žilavoga i valja znati raditi, da se kronično zlo sa zadnjim žilicama iskoreni.

Takovo jedno zlo, a da ne spomenemo druga još gora, nalazimo u visokim postocima kod učeće omladine: to su vam ona česta pognuta ledja, sa ramenima napred savinutim, sa upalim prsima, sa lopaticama vani izbočenim, koje slabom, tankom tijelu, još pognutiji i jadniji oblik davaju! Je ovo zlo, čiju važnost u nas mnogi odgovorni čimbenici, zbog nedostatne brige, neupućenosti i slabe spremne dovoljno ne shvatiše i ne vide grde posljedice, kojim je ono često skopčano.

Pogledajmo jednog čimbenika: roditeljsku kuću. Koliko roditelja zna, kako će dijete odgajati e da ga zdravo i pravilno razvijeno predađu školi? Kod današnje mode, gdje imućniji prepuštaju djecu raznim plaćenim osobama, a siromašniji radi svakdanjeg posla i brige nemaju vremena, da se posvete dovoljno tjelesnom odgoju djece, malo ih ostaje, koji se tom posvećuju voljom, razumjevanjem i spremom. A nije ovo nepotrebna stvar, kako se kod nas skoro općenito misli. Kod drugih kulturnih naroda o tome se silu napisalo, a i praktično sve više provadja. Mi se zadovoljavamo, da djecu predamo na odgoj raznim dječjim vrtićima. Pa da bi ovi dječji vrtići imali valjanu stručnu spremu! Sreća, da nagon djece za kretanjem donekle doskače većem zlu, kojem roditelji ne znaju, da doskoče.

Nije se onda čuditi, ako od djece, koja dolaze iz roditeljske kuće u školu, već ih je oko 10%, koji su tjelesno iznakaženi ili deformirani i da su ovo većinom slučajevi teže naravi.

Pa i naš najvažniji čimbenik, škola, radi li dovoljno, da ovom zlu stane na put s uspjehom? Ne i to s mnogih uzroka. Glavnog krivca nalazimo u školskim oblastima, dotično vlasti. Jer koliko su one po našim školama praktično proveli modernu školsku higijenu? Da li su se one pobrinule, da dovoljnim i pravim tjelesnim uzgojem školske omladine paraliziraju slabe posljedice, koje škola prouzročuje na njihov organizam? Ne, kao dokaz dosta je pogledati mnoge škole, pa n. pr. nastavni nacrt za nekoje naše pokrajinske i gradjanske škole, gdje vam piše, da tjelovježba nije obligatno za ženske! A mi znamo, da je baš ženski kostur u tim godinama izvrnut većem postotku anomalija i deformiteta nego dječjački. Nije se onda čuditi, da ni učiteljstvo nije dovoljno osposobljeno, da uspješno provede školsku tjelovježbu i higijenu. Sve su veći zahtjevi na umnu sposobnost duševnog proletarijata, pa eto uzroka, da učevna osnova radi prenatrpanosti predmeta ne prepušta tjelesnom uzgoju nego nekoliko sati na tjedan (u najboljim slučajevima). Školski liječnici znajući, kako današnja školska poduka usljed prenatrpanosti škodi organizmu dječkom, a kako s druge strane dobro upliva na njihovu umnu sposobnost i organizam tjelesno vježbanje, zahtjevaju sniženje učevnih sati i povećanje učevnih sati za tjelesni odgoj.

Pognuta ledja ili kifoza spada medju tako zvane simetrične deformite trupa. Kod ovih je naravno ili fiziološko vijuganje hrptenjače više ili manje pretjerano i ona dijeli trup na dvije simetrične pole. Svi teži slučajevi kifoze spadaju isključivo pod liječničku njegu, a tek lakše slučajeve preuzet će, po pregledanju i uputi liječnika, učitelj-stručnjak.

Specijaliste u ortopediji su skoro općenitoga mnijenja, da je najčešći uzrok za doba škole tako raširenim deformitetam hrptenjače, učevna prenatrpanost, koja radja umor, pa dječje tijelo usljed toga zauzima duže i češće defektne položaje, koji po malo trajni postaju, a tim više budući je dječje tijelo usljed svoje nepotpune čvrstoće i patoloških pojava predisponirano na deformitete kostiju.

Radi toga, dakle, da se nenormalna iskrivljenost hrptenjače ne smije s a m o pripisati školi, ma da ju škola može pogodovati.

Rastumačimo ovo malo opširnije, ali samo obzirom na predmet, koji obradjujemo, naime na pognuta ledja.

Kod mnogih individua pognuta ledja su baštinjena po rasi ili obitelji, na pr. kod čivuta; u obiteljima, gdje prelaze od oca na sina.

Može biti kriva i bolest, u prvom redu rahitis, danas tako raširena, koja osobito u drugoj periodu ubrzanog raštenja djeteta u visinu, može znatno doprinijeti kifotičnom razvoju hrptenjače.

Da nam stvar bude malo jasnija, moramo znati, da se normalni razvoj djeteta dijeli od prilike u slijedeće periode:

1. perioda prve tjelesne punoće od 1.—4. godine;
2. „ prvog ubrzanog raštenja od 5.—7. godine;
3. „ druge tjelesne punoće od 8.—10. godine;
4. „ drugog ubrzanog raštenja od 11.—15. godine;
5. „ puberteta od 15.—24. godine.

Za dobe tjelesne punoće dječje tijelo polaganije raste u vis, a više se širi i puni. Za dobe ubrzanog raštenja punjenje i širenje tijela zaostaje, a tijelo brže raste u vis. Valja naglasiti i kod tjelesnog uzgoja djece neprestano imati na pameti, da za vrijeme ubrzanog raštenja, osobito drugog, dječji organizam je slabiji i usljed slaboće više sklon deformitetam trupa. Umjestna je tu više nego ikada pozornost, pravilan način tjelesnog uzgoja, hrana i po mogućnosti štednja djeteta od duševnog prenapora.

Poznato je, da visoko naraste postotak pognutih ledja kod djece za doba škole. Uzroka je tomu silesija. Nabrojimo najglavnije.

Školska klupa nosi veliku krivnju u tom pogledu. Već tamo u šesdesetim godinama počese najprije liječnici, da se bave pitanjem reforme školske klupe, uvidjajući kakove pogibelji leže u loše konstruiranoj klupi za zdravlje i razvoj dječjeg tijela. Plus - udaljenost, prevelika ili premala visina klupe, slab naslonjač za izmorena ledja djeteta, bilo je uzrokom, da se je dijete moralo kod sjedjenja slabo držati, kod slabog naslonjača nije se moglo odmoriti, nego se zgurilo, dočim noge su mu kod velike klupe u zraku visile i nijesu se mogle o tlo oprijeti, pa se je umornost i slabo sjedjenje još više pogoršavalo. Danas imamo tako savršene tipove klupa, da u velike odgovaraju higijenskim, pedagoškim i tehničkim zahtjevima. U takvoj klupi može dijete, bez da se zguri, pravilno čitati i pisati i ledja odmoriti, u koliko ne ulaze u obzir druge okolnosti, gdje se dijete i kod najbolje gradjene klupe radi umornosti na koncu mora zguriti.

Zgureno sjedjenje u klupi ne samo, da može imati za posljedicu pognuto trajno držanje trupa, nego u tom položaju i pluća se najmanje i nedovoljno zrače. I kod stajanja, držimo li se pognuto, naša pluća manje se zrače, nego kada se uspravno držimo. Posljedica slabe ventilacije pluća su razne bolesti, slabokrvnost, nervoza, a što je glavno time se gradi temelj uvriježenju tuberkuloze. Držimoli se kod čitanja previše pognuto, doprinyaša i ono pognutim ledjima. Je li tomé uzrok kratkovidnost, morat ćemo u pomoć uzeti naočare. Pognuto je pisanje takodjer pogibeljno. Higijeničkim zahtjevima odgovara najviše tako zvano uspravno pisanje, kod kojeg, u pravilnoj klupi, najmanja je pogibelj, da se dijete nepravilno drži.

Kosi način pisanja, osobito u nepravilno gradjenoj klupi, lako prouzročuje habitualnu skoliozu i jednostranu veću kratkovidnost. Držimo li kod pisanja, jednu ruku dolje uz tijelo, a ne kao drugu gore na klupi naslonjenu, pluća se na onoj strani, gdje ruka dolje visi ne ventiliraju i time takodjer potpomaže uvriježenje tuberkuloze. Kod pisanja ćemo i radi toga lakše postaviti gore na klupu.

Dolazimo na točku, koja je prouzročila i prouzročuje još dosta borbe izmedju pedagoga i školskih liječnika.

Liječnici s pravom predbacuju, da su osim nabrojenih uzroka, koji prouzročuju pognuo držanje školske mladeži i drugi uzroci, koje još škola dovoljno ne uzimlje u obzir. To je prevelika intelektualna preopterećenost, radi kojih se zanemaruje i ne posvećuje prave brige tjelesnom uzgoju mladeži. Što na posljedku koristi pravilno gradjena klupa, pravilno čitanje i pisanje, kada na koncu konca dijete duševno i tjelesno izmučeno, ne može više uspravno da se drži, nego se zguri. Mišice su ledja, koje su se usljed dugog sjedenja izmorile, pa ne mogu, da hrptenjaču uspravnom drže. Često takovo opetovanje ima za posljedicu trajno pognuo držanje tijela.

Iz svega ovoga proizlazi, da ako hoćemo mi imati naš naraštaj duševno i tjelesno zdrav, moramo tjelesnom odgoju u školi posvetiti više brige i vremena, a k tomu prenatrpanost drugih predmeta skućiti. U koliko bi na prvi zahtjev naši pedagozi pristali, teško bi na drugi. Kod nekih engleskih škola napravili su takav pokus, pa su djaci na koncu godine postigli iste, dapače i bolje uspjehe, nego li drugi djaci, kod kojih je tjelesni odgoj bio zanemaren. Liječnici zahtijevaju, da se tjelesnom odgoju u školi mora posvetiti barem jedan sat na dan, a onda dva popodneva za igre. U mnogim kulturnim državama ipak se je u pogledu tjelesnog odgoja u školi i u izbjegavanju umornosti napravilo znatan korak napred. Skratili su se učevni sati na 45—50 minuta sa ovećom srednjom pauzom. Kroz doba pauze idu djaci vani na otvoreno, dok se dvorana zrači, pa se na čistom zraku razgiblju i razvedre. U nekim školama posvećuju ovaj odmor vježbama, koje uplivaju na pravilno držanje tijela i spoje ih sa dubokim disanjem (kod Njemaca 10-minutno vježbanje). Ima ovo i svoju slabu stranu: ako ovakove vježbe zahtijevaju pozornost vježbača, onda će se on slabo kroz tih 10 minuta razvedriti i postati friškiji kod slijedećeg sata obuke. Dijete ostaje duševno izmoreno, pa mu ono vježbanje kroz pauzu duševnu umornost može i povećati, a ova opet upliva umarajući na tijelo. Bolje imaju uredjeno po nordijskim školama: učitelj kada vidi slabo držanje i nepažljivost djaka, prekida predavanje i s njima vježba gori spomenute vježbe. Je li sat tjelovježbe u jutro mora ga se tako zgodno umetnuti i takove vježbe izvadjati, da od toga i duh i tijelo imaju koristi. To je teška stvar, pa ostaje najzgodnije što mnogi iskusni stručnjaci preporučuju: prije podne duh, a poslije podne tijelo.

I u pogledu načina tjelesnog odgoja školske mladeži moramo biti na čistu.

Velika je pogreška, koju se dan danas često vidi, da se s djecom, prije nego su im se kosti dovoljno utvrdile i kostur se približio stalnom obliku, dakle tamo sve iza drugog ubrzanog raštenja oko 15.—16. godine, vježba napornu tjelovježbu, koja će samo više škode nego koristi donijeti. Mora se na umu imati, da dijete još raste, i da taj rast zahtijeva takove spojeve, koji će rastućem organizmu u svakom pogledu koristiti, a ne da budu upotreb-

ljeni u najvećoj mjeri kao hrana nenaravno i prenaporno radećih mišica, pa time rast djeteta trpi. Tjelesni odgoj za vrijeme škole mora se usredotočiti u tome: ojačati čitav organizam, osobitu pažnju posvetiti onim vježbama, koje jačaju one mišice, koje lopatice i ramena natrag vuku i hrptenjaču uspravnom drže. Dakle u glavnom mišice, koje se nalaze na strani ledja uzduž hrptenjače i popriječno preko tih. Dalje, izvadjat ćemo takove vježbe, koje će uplivati čim više na izmjenu gradje, na razvoj srca i pluća. Vježbe, koje pogoduju pravilan razvoj trupa, nalazimo najbogatiji izbor kod švedske gimnastike (n. pr. Spannbeuge). Njemci i Česi preuzeli su mnogo takovih vježbi iz švedskog sustava, dapače njihova izvrstna klupa također je ušla u njihove dvorane. Nebi bilo teško, ni zgorega, pa dapače moramo i mi sve takove vježbe i švedsku klupu kod naše tjelovježbe uvesti, riješivši se na koncu nekakvih čudnih izgovora i prebacivanja. Ne samo to, nego bi se morale sabrati u posebnu grupu sve vježbe, koje uplivaju na pravilan razvoj trupa, obazirući se naime na njegovu slabiju stranu: mišice ledja. Ovim vježbama kod tjelovježbe djece imala bi se posvetiti osobita važnost. Takovih vježbi nalazimo dosta u raznim vježbama bez sprava, na i sa spravama, onda u raznim granama lake atletike i športa. Razumijeva se: sve u dopuštenim granicama. Vježbe, koje pogoduju izmjeni gradje, koje jačaju srce i pluća, koje razvijaju prsni koš nalazimo u veselom dječjem tumaranju, a posebno u igrama. Igara nalazimo silu zgodnih i prikladnih za raznu dobu i spol. Njima se mora u toj dobi posvetiti glavnu brigu. Pogledamo li anatomsku gradju srca i žila odvodnica i fiziološki proces kolanja krvi, vidimo, da vježbe brzine, koje nam predstavljaju razne igre za dječju dobu, uplivaju izvrsno na jačanje srca, a time i pluća, i srce se njima mnogo teže umara nego li u odraslijoj dobi. Uz to ne smijemo misliti, da se takovim igrama samo jačaju mišice nogu nego čitavog tijela i ako u manjoj mjeri nego prije. Tako se je opazilo, da se iza igara, gdje su samo noge bile zaposlene i snaga ruku povećala. I Lagrange je opazio iza nekoliko sedmica hodanja po brdinama, da mu se je snaga ruku za 5 klg. povećala. Koliko vrijede igre i kretanje na otvorenom vidi se najbolje iz konstatiranja, da mladež za vrijeme ferija dobiva na težini mnogo više nego za vrijeme škole, a što su više godina u školi tim više. Kod djevojčica od 9.—12. god. opazilo se je, da su za dobe tri-mjesečnih ferija dobile na težini kao kroz polovicu školske godine; u 15.—16. godini dobile su kao za vrijeme školske godine; u 17. godini 2—3 puta više nego za vrijeme školske godine.

Predpostaviti se mora, da djeca, koju ćemo ovakovim načinom tjelesnog uzgoja pravilno razviti, uživaju dostatnu i dobru hranu.

Domaće zadaće, koje dijete mora kod kuće da napravi, mogu uplivati slabo na držanje i razvoj dječjeg tijela. Jer sada dijete ne radi na onoj pravilnoj klupi, nema učitelja pred sobom, koji će ga opomenuti, ako se loše drži. Kod kućnih zadaća bi morali svrnuti

pozornost na držanje tijela roditelji. Liječnici su s pravom mnijenja, da bi se domaće radnje morale ukinuti, i da je jedino onaj nastavnik na mjestu, kod kojeg će dijete i bez domaćih zadaća naučiti ono što mu je propisano.

Kada dijete ide u školu ili iz škole, neka knjige nosi na leđjima, a ne u rukama, jer potonji slučaj može uplivati na nepravilan razvoj trupa.

Koja je bila svrha ovog članka? Da se ponovno upozori na jedno rašireno i pogibeljno zlo kod školske omladine. Da se prikažu uzroci toga zla i sredstva za pobijanje istoga.

Našlo odaziva kod onih, koji vedre i oblače i onih, koji s odgojem školske omladine imaju posla.

Pismo iz Osijeka.

Dobili smo ovo pismo: Osijek, 28. kolovoza 1919. Mili brate! U broju 17. »Věstnik sokolský«, lista češke obec sokolske od 14. kolovoza 1919. opisan je pod naslovom Karel Gütter, žrtva austrijske persekucije, slijedeći događaj:

K prvim žrtvama surovog austrijskog sudovanja pao je također brat Karel Gütter, koji je dne 2. kolovoza 1915. smaknut u petrovaradinskoj tvrdjavi radi zločina smetanja javnoga mira i poretka, te zločina ustanka.

Osuda sa opisom cijeloga događaja nalazi se u vojnom arhivu u Zagrebu, datirana je sa 15. rujna 1915. a glasi ovako:

Tvrdjavni sud u Petrovaradinu izrekao je dne 2. kolovoza 1915. osudu, kojom je osuđen pričuveni poručnik Karel Gütter, rođen 24. kolovoza 1890. u Vyškovu u Moravskoj, nadležan u istoj općini, porezni oficijal zemaljske vlade, radi I. a) zločina smetanja javnoga poretka po §. 341. a. voj. kaz. zak., počinjenog dne 31. srpnja 1915. u kasno doba noći u nastanbi IV. odjeljenja tvrdjave Petrovaradin-Novi Sad u prisustvu zastavnika Dragutina Velčeka, razvodnika Alekse Begića i časničkog služaka Milana Banjca, dakle u prisustvu više ljudi time, da se je u prepirci s tim zastavnikom izrazio, da su neki Hrvati k . . . , da se ne bore za domovinu, nego za Madjare i Nijemce, Česi su naprotiv junaci, jer prelaze k neprijatelju, te su oduševljeni pristaše sveslavenske misli. Rusi i Srbi su njegova braća, te da će radje živjeti pod njihovim gospodstvom nego si dati od Nijemca glavu praviti; b) 14 dana prije toga, vraćajuć se u barake, pred istim zastavnikom, zajedničiv si najprije njegovu šutnju, izrazio se, da su nasljednik prijestola i njegova žena radili za veliko-austrijsku i njemačku ideju, te da su pravedno bili umoreni, a tim nastojao razdraživati na preziranje i mržnju proti jedinstvenom državnom savezu; II. radi zločina ustanka po §. 150. i 160. voj. k. z. počinjenog prilikom

pod I. c.) time, da je u prisustvu onih vojničkih osoba, na prigovor časničkog služaka Milana Banjca, zašto se ipak za svog boravka na sjevernom bojištu nije predao, odgovorio, da bi to bio učinio, ali nije imao prilike, nu da će se prvom zgodom predati, a tada će i svi ljudi, koji će s njim biti, isto učiniti.

Tako je u prisustvu više ljudi, vezanih prisegom a potčinjenih njemu, dražio i govorom zavesti nastojao na neposlušnost i zabunu. Po §§. 46. i 96. voj. k. z. te §. 444. voj. kaznenog zakona post. al. 2. pak po naredbi vrhovnog vojnog zapovjedništva od 16. veljače 1915. osudjuje se na gubitak časničkog čina, spomenkrsta 1912.—1913. na smrt streljanjem. Ta je osuda nakon potvrde nadležnog zapovjedništva izvršena dne 2. kolovoza t. g. Ujedno je ta osuda proglašena svim jednakim i višim, te svim časničkim aspirantima.

Prijavitelj Gütterov bio je neki Hrvat Dragutin Velček s kojim je Gütter prijateljski općio i koji je izrabiv njegovo povjerenje dne 1. kolovoza u jutro podnio prijavu, isti je dan Gütter uapšen, drugi dan u 5 sati po podne osudjen a u 7 sati na večer uz mađjarsku zapovjednu riječ po Mađjarima ustreljen. To što je Gütter rekao, nije ništa opozvao te je za svoje osvjedočenje pošao u smrt čil i neslomljen.

Karel Gütter svršio je gimnaziju, a zatim je po želji roditelja pošao na bogosloviju u Olomuc, nu brzo je prešao u trgovačku akademiju u Chrudim, gdje je svršio takozvani abiturientski tečaj i primio mjesto poreznog činovnika u Foči (Bosna). Prigodom mobilizacije 1914. pozvan u vojsku, bio je u Přemyslu opasno ranjen u ruku, te je kao invalid poručnik poslan k jednom radničkom odjejenju u Petrovaradin. U njemu oplakuju braća česki Sokoli uzornog, čudorednog i značajnog prednjaka.

Bilo bi dobro, dapače bezuvjetno nužno, da braća pronadju Velčeka, tog mladog austrijskog deliju, jer »vuk dlaku mijenja, ali čudi nikada!« Valja ga pred javnosti opisani po njegovom zvanju znanju, mišljenju i značaju!

Proste vježbe Sokolicâ

odredjene za VII. svesokolski slet u Pragu god. 1920.

Ove vježbe sadržaju četiri sastava (kombinacije). Svi ovi sastavi izvode se jedan za drugim bez uobičajenog „odmora“, mjesto kojeg se između svakog sastava nalazi t. zv. „umetak“. I taj umetak se vježba, a sve to uz pratnju glazbe.

Svaki sastav sadržaje tri odjeljenja, označena slovima A, B, C.

Odjeljenje C jednako je onome A, tek je neka razlika na svršetku.

Sva ta odjeljenja izvode se dvaput s iznimkom kod IV. sastava, koji se izvodi jedanput, I umeci izvode se jedanput.

Rimski brojevi označuju taktove, arapski pak pojedine dobe taktova. Temeljni je stav: spetni; ruke dolje; pesnice otvorene.

Nije li za ruke štogod napose rečeno, tada se uvijek ima razumijevati, da su pružene, a pesnice otvorene.

Isto tako, gdje nije za pogled štogod napose rečeno, ima se razumijevati, da je upravljen ravno naprijed.

Duljina razmaka: 180 cm.

PRVI SASTAV.

Odjeljenje **A** = osam $\frac{1}{4}$ taktova.

- I. 1. Uspon — ruke sprijeda uvis (palčimice; pogled gore);
2. izdržati;
3. spetni stav — ruke naprijed (palčimice);
4. u stavu izdržati — ruke strance (dlanimice).
- II. 1. Ruke uvis (palčimice; pogled gore);
2. mali čučanj lijevom i odnožni stav desnom — ruke strance (dlanimice);
3. izdržati;
4. dignuti se i priključenjem desne u spetni stav — ruke dolje.
- III. i IV. = I. i II. takt; obratno.
- V. 1. Mali čučanj lijevom i prednožni stav desnom — ruke naprijed (hrptimice);
2. dignuti se i mali čučanj lijevom i odnožni stav desnom — ruke strance (hrptimice);
3. dignuti se i priključenjem desne u spetni stav — ruke dolje;
4. izdržati.
- VI. = V. takt; obratno.
- VII. 1. Zanožni stav lijevom — ruke uvis van (hrptimice; pogled gore);
2. izdržati;
3. ruke skućiti strance (lakti strance; prsti na zatiljku);
4. sunuti uvis van (hrptimice; pogled gore).
- VIII. 1. Priključenjem lijeve u spetni stav — ruke strance dolje;
- 2., 3. i 4. izdržati.

Odjeljenje **B** = osam $\frac{1}{4}$ taktova.

- I. 1. Ruke sagnuti dolje (pesnice svinute; prsti se dotiču ramena sa strane);
2. zanožiti desnom van, lijevom uspon — sunuti uvis van (palčimice; pogled gore; krsta uvita);
3. prinožiti desnu u spetni stav — ruke skućiti dolje (kao u 1. dobi);
4. zanožiti lijevom van, desnom uspon — sunuti nvis van (palčimice);
- II. 1. i 2. Na:
  - „je“ prinožiti lijevu u spetni stav i okret rukû (za 180°), hrpti pesnicâ gore; na:
  - „dan“ okret rukû: dlanovi gore; na:
  - „dva“ okret rukû: hrpti gore; na:
  - „i“ okret rukû u položaj dlanimice; sve to uz polagano spuštanje rukû do položaja „ruke strance“; na:

3. okret rukú u položaj hrptimice i ujedno ruke dolje;
4. izdržati.
- III. i IV. = I. i II. takt: obratno.
- V. 1. Ruke strance (hrptimice);
2. izdržati, nu na „dva“: okret rukú (za 180°) u položaj dlani-
mice, a na: „i“ u položaj hrptimice;
3. ruke sagnuti strance (hrptimice: prsti dotiču se sprijeda);
4. ruke spružiti strance (hrptimice).
- VI. 1. Ispad desnom naprijed — ruke uvis (palčimice; ruke, trup i
lijeva noga u jeduom pravcu: glava ne smije se nagnuti natrag);
2. izdržati;
3. dignuti se i cijeli okret (na petama) nalijevo, te prenos u ispad
lijevom naprijed — ruke dolje i sprijeda uvis (palčimice; ruke,
trup i desna noga u jednom pravcu);
4. izdržati.
- VII. 1. U stavu izdržati — ruke skučiti strance (pesnice na zatiljku);
2. sunuti uvis (palčimice);
3. ruke skučiti strance (pesnice na zatiljku);
4. sunuti uvis (palčimice).
- VIII. 1. Dignuti se i priključenjem desne u spetni stav — ruke strance
dolje;
2., 3. i 4. izdržati.

Odjeljenje C = osam $\frac{1}{4}$ taktova.

- I.—VI. takt: kao odjeljenje A (bez izmjene).
- VII. 1., 2., 3. i 4. bez izmjene, tek na svršetku 4. dobe, to j. kada
su ruke na „če.“ došle u svoj položaj uvis van, još na „tir“:
ruke uvis (hrptimice [medjudoba]).
- VIII. 1. Pô okreta nalijevo i priključenjem lijeve u spetni stav — ruke
strance dolje;
2., 3. i 4. izdržati.

*

Prvi sastav, t. j. odjeljenja A, B i C ponovno, nu ipak s razlikom;
u odjeljenjima A i C, u VII. taktu, ima biti u prvoj dobi zanožni
stav desnom; osim toga u VIII. taktu odjeljenja C ima biti pô okreta
nadesno.

Prvi umetak uz medjuigru = osam $\frac{1}{4}$ taktova.

- I. 1. Iskorak desnom naprijed u zanožni stav lijevom (u koljenu malo
sagnutom) — ruke su dolje, a prsti malo svinuti k tijelu;
2., 3. i 4. izdržati.
- II. 1. Uspom uz desnoj — ruke dolje van; pesnice i prsti svinuti
prama tijelu (udisaj);
2. povrat u zanožni stav lijevom (malo sagnutom) — ruke dolje;
kod gibanja dolje pesnice se osove, a kada budu ruke dolje,
opet se spuste i prsti svinu k tijelu (izdisaj); gibanja ruku u
1. i 2. dobi vrlo nježna;
3. i 4. izdržati.

III. i IV. = I. i II. takt : obratno.

- V. 1. Priključenjem desne u spetni stav, te odmah polagano u uspon i dizati ruke do položaja „ruke strance“ tako, da su na :
 2. ruke strance (hrptimice; pesnice svinute kao gore (udisaj));
 3. i 4. polagano u spetni stav — pesnice se osove i ruke polagano spuštaju dolje (izdisaj).

VI. = V.

- VII. 1. Iskorak desnom natrag u prednožni stav lijevom — ruke sagnuti dolje (prsti dotiču se ramena s vanjske strane);
 2. izdržati;
 3. korak lijevom natrag u prednožni stav desnom — sunuti naprijed (pesnice su osovljene, a dlanovi im smijeraju naprijed; prsti su pruženi);
 4. izdržati.

- VIII. 1. Priključenjem desne u spetni stav — ruke dolje;
 2., 3. i 4. izdržaj.

DRUGI SASTAV.

Odjeljenje A = šesnaest $\frac{3}{4}$ taktova.

- I. 1. Zanožni stav lijevom (u koljenu sagnutom; oba koljena zajedno) — okret trupa nadesno (za 90°) — veliki naklon naprijed — ruke strance (hrptimice), a pogled na desnu pesnicu (uzevši po prvotnom smjeru lijeva ruka smijera ravno naprijed, a desna ravno natrag);
 2. i 3. izdržati.
- II. 1. Usprav i okret trupa nalijevo u prijašnji položaj — zanožni stav lijevom (pruženom) — ruke uvis (palčimice; prijelaz najkraćim putem; pogled gore);
 2. i 3. izdržati.
- III. 1. U stavu izdržati — ruke polagano spuštati strance (u položaju „ruke uvis“ pesnice svinuti unutra i s njima zaokružiti naprijed);
 2. i 3. još drugi i treći krug naprijed uz sveudiljno spuštanje rukū.
- IV. 1. Uspon na desnoj, a lijevom zanožiti (nisko) — četvrtim krugom pesnicā: ruke strance; pesnice osoviti;
 2. prinoženjem lijeve u spetni stav — ruke dolje;
 3. izdržati.
- V. -VIII. = I.-IV.: obratno.
- IX. 1. Iskoračni stav desnom strance u odnožni stav lijevom — mali naklon nalijevo — desnu ruku strance uvis nešto sagnutu (hrbat joj smijera gore i prsti malo svinuti), lijevu podbočiti (hrptom naprijed, a prstima [svinutim] natrag);
 2. i 3. izdržati.
- X. 1. Usprav — pō okreta nadesno u zanožni stav lijevom — ruke strance (dlanimice) — sasna mali naklon natrag (u lopaticama); glava okrenuta je nadesno; pogled na desnu pesnicu;
 2. i 3. izdržati.

- XI. 1. U stavu izdržati — naklon natrag — ruke dolje;
 2. ruke skučiti naprijed van (hrptima uza se; pesnice u visini ramena; dižu se ispred tijela);
 3. ruke uvis (nešto sagnute, a pesnice svinute su prama unutra; prsti jedne ruke dotiču se prstiju druge ruke; pogled gore [gibanja rukú u dobi 1.—3. lijepim i neprekinutim lukovima]).
- XII. 1. Usprav i pò okreta nalijevo u odnožni stav desnom (prenosom težine tijela) — sunuti uvis (palčimice; ruke i prsti pruženi);
 2. priključenjem desne u spetni stav — ruke strance dolje;
 3. izdržati.
- XIII.—XVI. = IX.—XII.: obratno.

Odjeljenje B = šesnaest $\frac{3}{4}$ taktova.

- I. 1. Na: „je-“ iskorak lijevom naprijed; na: „dan“ poskokom lijeve noge na mjestu; desnu prednožno skučiti — ruke: na „je-“ skučiti naprijed van (pesnice uza se); na: „dan“ sunuti uvis (palčimice);
 2. korak desnom naprijed — ruke strance dolje (pesnice dignute su van do vodoravnog);
 3. korak lijevom naprijed — rukama izdržati.
- II. 1. Križnim stavom desne sprijeda cijeli okret nalijevo u spetni uspon — ruke dolje van (pesnice okomito dolje; gibanja rukú iza okreta);
 2. spetni stav — pesnice osoviti i ruke dolje (pesnice spustiti);
 3. izdržati.
- III. i IV. = I. i II.
- V. 1.—3. Veliki naklon naprijed (glava podignuta) — ruke dolje van (palčimice), te ujedno 6 sitnih poskočnih koračaja naprijed na naj bližu značku (u svakoj dobi 2; lijeva noga počinje).
- VI. 1. Usprav i priključenjem lijeve u spetni stav — ruke naprijed (palčimice);
 2. ruke strance (dlanimice);
 3. ruke dolje.
- VII. 1. Iskoračni stav desnom naprijed u zanožni stav lijevom — desnu ruku naprijed gore (pesnica je osovljena dlanom prama naprijed), lijevu natrag (pesnica dignuta je hrptom gore);
 2. i 3. izdržati.
- VIII. 1. Cijeli okret nalijevo u zanožni stav desnom (prenosom težine tijela) i priključenjem desne u spetni stav — desnu ruku uvis i sprijeda dolje, te ujedno i lijevu ruku dolje (najkraćim putem);
 2. i 3. izdržati.
- IX—XV. = I.—VII.
- XVI. 1. (Ne vježba se okret.) Prenosom težine tijela u prednožni stav desnom i priključenjem desne u spetni stav (na prijašnju značku) — ruke dolje (desnu sprijeda);
 2. i 3. izdržati.

Odjeljenje C = šesnaest $\frac{3}{4}$ taktova.

- I.—XV. = kao odjeljenje A (bez izmjene).
 XVI. 1. Cijeli okret nadesno u zanožni stav lijevom (prenosom težine tijela) — sunuti uvis (palčimice; ruke i prsti pruženi);
 2. priključenjem lijeve u spetni stav — ruke strance dolje;
 3. izdržati.

*

II. sastav, to j. odjeljenja A, B i C ponovno; XVI. takt odjeljenja C vježba se bez okreta, dakle ovako:

- XVI. 1. Prenosom težine tijela prednožni stav lijevom — sunuti uvis (palčimice; ruke i prsti pruženi);
 2. priključenjem lijeve u spetni stav — ruke strance dolje;
 3. izdržati. (Svršavamo čelom u prvotnom smjeru.)

Drugi umetak uz medjuigru = dvanaest $\frac{3}{4}$ taktova.

- I. 1. Iskorak desnom naprijed unutra u zanožni stav lijevom unutra — trup okrenuti nalijevo (za 45°) — ruke podbočiti (hrpti rukû na pojasu); glava i pogled u prvotnom smjeru;
 2. i 3. izdržati.
 II., III. i IV.: izdržati.
 V. = okret trupa nadesno (za 45°) i I.: obratno.
 VI.—VIII. izdržati.
 IX. 1. Korak desnom natrag u prednožni stav lijevom — desnu ruku uvis (dlan gore; u laktu malo je svinuta), lijevu skučiti naprijed (prsti se dotiču desnog ramena; hrbat ruke gore);
 2. i 3. izdržati.
 X. = IX.: obratno; ruke izmijene položaj dónjim lûkovima.
 XI. 1. Zanožni stav desnom — mali naklon naprijed — ruke natrag (pesnice neznatno stisnute; vršak palca dotiče se vrška srednjeg prsta) = temeljni stav k III. sastavu;
 2. i 3. izdržati.
 XII. Izdržati.

TREĆI SASTAV.

Odjeljenje A = osam $\frac{3}{4}$ taktova.

- I. 1. Iskorak desnom naprijed (na koncu dobe poskok na desnoj — lijevu zanožno sagnuti (u pravomu kutu), krsta uvita — desnu ruku sagnuti dolje i sunuti njome naprijed gore (dlan naprijed), lijevu natrag van (pogled na desnu ruku);
 2. dva mala poskoka natrag (na značku): lijevom, pa desnom — ruke naprijed (pesnice osovljene, dlanovi naprijed);
 3. poskokom spetni stav (na značku) — ruke dolje.
 II. = I.: obratno.
 III. 1. Ruke strance (hrptimice; pesnice osovljene; pogled na desnu ruku) — dvostruki okret nalijevo sa šest malih poskoka na mjestu, i to tako:

Na „je“: lijevom, na „dan“: desnom; na „dva“: lijevom (i sad se nalazimo čelom natrag); na „i“: desnom; na „tri“: lijevom; na „i“: poskokom u spetni stav u prvotnom smjeru.

- IV. 1. U spetnom stavu izdržati — ruke skućiti dolje (prsti uz vanjske strane ramenâ);
 2. sunuti strance (hrptimice; pesnice osovljene);
 3. ruke dolje.

- V. 1. Iskorak desnom strance; na koncu dobe poskok na desnoj — lijevu zanožno sagnuti van — desnu ruku strance uvis van (pesnicu osoviti), lijevu natrag van (prsti ruku taknu se prstiju lijeve noge; pogled na desnu ruku);
 2. dva poskoka strance nalijevo (lijevom, pa desnom i njom ujedno prekrstiti iza lijeve) — ruke dolje van (pesnice vodoravno van);
 3. skok u spetni stav na značku — ruke dolje.

VI. = V.: obratno.

- VII. 1. Ruke strance uvis (pesnice vodoravno van; dlanovi gore) i dvostruki okret nalijevo sa šest malih poskoka na mjestu (slično kao u III. taktu; pogled gore);

- VIII. 1. Spetni stav — ruke skućiti strance (pesnice nad ramenima);
 2. sunuti dolje (najkraćim putem);
 3. izdržati.

Odjeljenje B = šesnaest $\frac{3}{4}$ taktova.

- I. 1.—3. Zanožnim stavom desne polagano u poklek desnom — ruke sprijeda uvis van (dlanovi naprijed) — naklon natrag (pogled gore).

- II. 1. Svršiti poklek, naklon natrag; nepomično izdržati kroz 2. i 3. dobu.

- III. 1. U pokleku izdržati; usprav;
 2. i 3. spojeno naklon naprijed i ruke naprijed gore van (dlanovi otprilike 10 cm nad zemljom).

- IV. 1. Svršiti gibanje i u 2. i 3. dobi nepomično izdržati.

- V. 1.—3. Usprav i spojeno polagano se dizati u zanožni stav desnom — ruke sprijeda uvis (pesnice svinute dolje).

- VI. 1. Iskoračni stav desnom naprijed u zanožni stav lijevom — ruke uvis van (pesnice vodoravno van; pogled gore); 2. i 3. nepomično izdržati.

- VII. 1. Cijeli okret nalijevo, prenosom težine tijela i priključenjem desne u spetni uspon, te ujedno (od 1.—3.) lukovima unutra polagano ruke strance (pesnice svinute prama dolje; u 2. dobi prolaze ruke položaj „ruke dolje“).

- VIII. 1. Pesnice osoviti, te ujedno (od 1.—3.) polagano u spetni stav i spuštati ruke dolje.

IX.—XIV. = I.—VI.

- XV. = VII. 1.—3.: bez okreta; prenosom težine tijela i priključenjem desne u spetni uspon — ruke (unutarnjim lukovima) polagano strance.

- XVI. 1. Zanožni stav desnom — mali naklon naprijed — ruke natrag (pesnice neznatno stisnute; vršak palca dotiče se vrška srednjeg prsta);
2. i 3. izdržati.

Odjeljenje C. = osam $\frac{3}{4}$ taktova.

- I.—VI. = kao u odjeljenju A (bez izmjene).
VII. 1.—3. Ruke strance uvis (pesnice vodoravno van; dlanovi gore), te sa šest malih poskoka na mjestu podruzi okret nalijevo (dva poskoka uvijek na četvrt kruga).
VIII. 1. Spetni stav — ruke skučiti strance (pesnice nad ramenima);
2. sunuti dolje;
3. izdržati.

*

Treći sastav, to j. odjeljenja A, B i C ponovno. U odjeljenju C u VII. taktu razlika:

- VII. 1. Ruke strance uvis (pesnice vodoravno van, dlanovi gore), te (od 1.—3) sa šest sitnih poskoka na mjestu dva i po okreta nalijevo (kod trećeg skoka na „dva“ upravo čelom natrag). Svršavamo čelom u prvotnom smjeru.
VIII. 1. Ruke skučiti strance (pesnice nad ramenima);
2. sunuti dolje;
3. izdržati.

Treći umetak = osam $\frac{3}{4}$ taktova.

- I. 1. Iskoračni stav desnom naprijed u zanožni stav lijevom — ruke: na „je.“: sagnuti dolje, te na „dan“: sunuti njima strance (pesnice osovljene);
2. i 3. izdržati.
II. 1., 2. i 3. izdržati.
III. 1. Korak lijevom naprijed u zanožni stav desnom — ruke skučiti dolje (pesnice na vanjskoj strani ramena);
2. i 3. izdržati.
IV. 1., 2. i 3. izdržati.
V. U stavu izdržati.
1. Ruke dolje nalijevo (pesnice svinute prstima prama tlu);
2. pesnice osoviti (prstima prema gore);
3. ruke dolje; pesnice normalno.
Gibanje ruku od 1.—3. neprekinuto.
VI. = V.: obratno.
VII. 1. Korak desnom natrag u usponu — ruke skučiti dolje (pesnice na vanjskoj strani ramena);
2. korak lijevom natrag u usponu — sunuti naprijed (pesnice osovljene; dlanovi naprijed);
3. korak desnom natrag u usponu — ruke strance (pesnice osovljene).
VIII. 1. Priklučenjem lijeve u spetni stav (na značku) — ruke dolje;
2. i 3. izdržati.

CETVRTI SASTAV.

Odjeljenje **A** = osam $\frac{4}{4}$ taktova.

- I. 1. Iskoračni stav desnom naprijed u zanožni stav lijevom, te ujedno na „je-“: desnu ruku sagnuti dolje (dlan naprijed), a na „dan“: sunuti naprijed gore (pesnica osovljena; dlan naprijed); lijevu ruku (na „je-“) natrag van (pesnica osovljena; hrbat gore [na: „dan“ izdrži]); pogled na desnu ruku;
  - 2., 3. i 4. izdržati.
- II. 1. Lijevu ruku skučiti dolje (na „je-“) i sunuti njom (na „dan“) naprijed gore, a desnu natrag van — korak lijevom naprijed u zanožni stav desnom (kao I., nu obratno);
  - 2., 3. i 4. izdržati.
- III. = II.: obratno.
- IV. 1. Priključenjem lijeve u spetni stav (na značku) — ruke uvis van (dlanovi naprijed; pogled gore);
  - 2., 3. i 4. izdržati.
- V. 1. Iskoračni stav desnom natrag u prednožni stav lijevom — ruke natrag — mali naklon naprijed;
  2. izdržati;
  3. usprav i korak lijevom natrag u prednožni stav desnom — ruke naprijed (dónjim lúkovima; pesnice osovljene; dlanovi naprijed);
  4. izdržati.
- VI. = V.
- VII. 1. Križni stav desnom otraga i uspon (na znački) — ruke uvis van (pesnice vodoravno strance; dlanovi gore; pogled gore);
  - 2., 3. i 4. izdržati.

Parne na 4. u usponu križni stav desnom sprijeda.
- VIII. 1. Neparni redovi: priključenjem desne u spetni stav — ruke strance dolje; 2., 3. i 4. izdržati; parni redovi: ruke dólje i cijeli okret nalijevo (križnim stavom desne sprijeda) u spetni stav (okret: nakon što su ruke dolje);
  - 2., 3. i 4. izdržati.

Odjeljenje **B** = šesnaest $\frac{4}{4}$ taktova.

- I. 1. Zanožnim stavom lijeve poklek lijevom — mali naklon naprijed — desnu ruku skučiti naprijed (predlaktica vodoravno unutra, lakat uprt o koljeno desne noge; trup nešto okrenuti nalijevo), lijevu ruku sagnuti dolje, a pesnica joj drži pesnicu desne ruke u zapešću (hrpti obih ruku gore) — glava je nešto nagauta naprijed;
    - 2., 3. i 4. izdržati.
  - II. 1. i 2. izdržati;
    3. parni redovi: izdržati.
- RADOST**: Neparni: usprave se i dignu, te križnim stavom (lijevom nogom otraga) izvedu uspon — desnu ruku (sasma neznatno sagnutu) uvis (lakat strance; dlan gore), lijevu naprijed

gore unutra (malo sagnutu; dlan naprijed; pogled na pesnice; glava malo nagnuta natrag nalijevo; ne sakrivaj si lijevom rukom obraz);

4. svi izdržati.

III. 1.—4. Svi izdržati.

IV. 1. i 2. Svi izdržati.

3. neparni redovi poklek lijevom kao u 1. dobi I. takta; parni: dignu se i usprave, te izvode isto, što u II. taktu neparni;

4. izdržati.

V. 1.—4. Izdržati.

VI. 1 i 2. Izdržati.

3. parni redovi: poklek lijevom (kao u 1. dobi I. takta).

ŽALOST: Neparni: usprave se i dignu u zanožni stav lijevom i mali naklon natrag (u lopaticama) — desnu ruku skučiti naprijed gore (predlaktica unutra ispred obraza; glava okrenuta je nadesno), lijevu ruku natrag van (palac i srednji prst dotiču se vršcima);

4. izdržaj.

VII. 1.—4. Izdržati.

VIII. 1. i 2. Izdržati;

3. neparui redovi: poklek lijevom (kao u I. taktu), parni: usprave se i dignu u zanožni stav lijevom i izvode isto, što u VI. taktu neparni.

IX. 1.—4. Svi izdržati.

X. 1. i 2. Izdržati.

3. parni redovi: poklek lijevom (kao u I. taktu).

BORBA: Neparni (već na 2.): usprave se i dignu, te priključenjem lijeve u spetni stav i odmah u ispad desnog strance (sa posljednjim zvukom 3. dobe) — lijevu ruku strance (hrptimice), desnu skučiti strance (predlaktica gore; pesnica stisnuta; glava okrenuta je nalijevo = priprava za bacanje koplja);

4. izdržati.

XI. 1.—4. Izdržati.

XII. 1. i 2. Izdržati.

3. neparni: dignu se i poklek desnom (kao u I. taktu, nu obratno);

parni: izvode isto, što i neparni u X. taktu;

4. izdržati.

XIII. 1.—4. Izdržati.

XIV. 1. i 2. Izdržati;

3. parni (pozor!) dignuti se i cijeli okret na prstima lijeve noge, te poklek desnom (kao u I. taktu, nu obratno, dakle lakat lijeve ruke na koljenu lijeve noge itd.).

POBJEDA: Neparni redovi: uspraviti se i dignuti se, te priključenjem desne u spetni stav; petu desne noge malo dignuti, a koljeno nešto skučiti naprijed van — desnu ruku uvis nešto sagnuta

(lakat joj je naprijed van, a pesnica stisnuta palcem gore (drži sulicu), lijevu dolje (pesnica vodoravno van, hrbat gore: upire se o štit; pogled ravno);

4. izdržati.

XV. 1.—4. Izdržati.

XVI. 1. Neparni: izdržati;

parni: uspraviti se i dignuti se, te priključenjem desne u spetni stav; ujedno zauzmu isti položaj, koji i neparni;

2. izdržati;

3. svi ruke dolje i spetni stav;

4. izdržati.

Odjeljenje C.

I.—VI. takt kao u odjeljenju A.

VII. 1. Križni stav desnom otraga i uspon — ruke uvis van (hrptimice);
2., 3. i 4. izdržati.

VIII. 1., 2., 3. i 4. Izdržati.

IX. 1. Priključenjem lijeve u spetni stav — ruke strance dolje;
2., 3. i 4. izdržati.

Iz češkoga D. Š.

Proste vježbe ženskog podmlatka.

odredjene za VII. svesokolski slet u Pra'gu god. 1920.

Uvježbavanje dugih sastava (kombinacija) za mladež upravo je štetno, pošto je njima suviše zaposlen mozag, koji se i onako već u školi dosta umara.

Budemo li ipak od vremena do vremena prisiljeni — prije javnog istupa — da se poslužimo nešto oduljim sastavima, nego su uobičajeni za redovnog vježbanja, tada nam je nastojati, da djetetu na najzgodnije načine olakotimo vježbanje i da mu pomognemo, e bi lako pamtilo i postepenim načinom nadvladavalo materijal, koji je u dotičnim sastavima sadržan. Pri tom upravljati nam je vježbama tako, da način izvođenja odmah u početku odgovara fiziološkim potrebama djeteta i da time u njemu pobudimo interes, a time dakako i radost i veselje nad uspješnim izvođenjem lijepih i djeci odgovarajućih vježbi.

Prije, nego ćemo otpočeti uvježbavanjem sastavâ, potrebno je, da osvojimo elemente, sadržane u samim sastavima, pa da ih pojedinačno ili u malim sastavima poduzimljemo s mladeži sve dotle, dok sav materijal ne bude izvođen tačno i s lakoćom. Tim ćemo načinom izbjegnuti neprekidnom ispravljanju usred sastava, uslijed kojeg moraju djeca da dulje vrijeme izdrže u stanovitom položaju, što je fiziološki apsolutno štetno.

Kada smo već sve elemente i svaki napose dobro uvježbali, pristupit ćemo uvježbavanju sastava tako, da cijeli sastav razdijelimo u

nekoliko manjih sastava. Najbolje će biti, da takove sastave razdijelimo na pojedine taktove. Ove pak sastave razdijeliti ćemo dalje u sastave, koji sadržaju samo gibanja rukú ili samo gibanja nogú itd. Nakon toga dodat ćemo gibanjima rukú ili nogú gibanja trupom, a poslije dodat ćemo okrete itd. Konačno spajati ćemo sve to u 4-dobne ili u 6-dobne sastave sve dotle, dok ne dodjemo do cijelog propisanog sastava. Samo se po sebi razumije, da onaj, koji u tim vježbama podučava, mora iste više sām pokazivati, nego o njima pripovijedati.

Kod uvježbavanja koli elemenata, toli rastavljenih i cijelih kombinacija valja naročito paziti na to, da sva nesimetrička gibanja budu odmah na početku izvodjena i na drugu stranu, t. j. obratno. Pogriješno je, poduzimljemo li najprije vježbanje nekoliko puta nadesno, pa onda nalijevo. Neuputno je to za to, jer uslijed ispravljanja zaboravljamo, koliko je put vježba izvedena, pa tako jedna strana tijela radi više, nego druga.

Evo nekoliko primjera, kako se otprilike ima metodički postupati:

Temeljni stav: spetni; ruke podbočiti. Na 1. prednožni stav desnom; 2. izdržati; 3. odnožni stav desnom; 4. izdržati; 5. priključenjem desne u spetni stav. 6.—10.: lijevom nogom.

Temeljni stav: spetni; ruke dolje. Na 1. ruke naprijed (palčimice); 2. izdržati; 3. ruke strance (dlanimice); 4. izdržati; 5. ruke dolje.

I. Temeljni stav: spetni; ruke dolje. Na 1. prednožni stav desnom — ruke naprijed (palčimice); 2. izdržati; 3. odnožni stav desnom — ruke strance (dlanimice); 4. izdržati; 5. priključenjem desne spetni stav. 6.—10. vježba lijeva noga.

Temeljni stav: spetni; ruke skučiti strance (pesnice na zatiljku). Na 1. odnožni stav desnom; 2. priključenjem desne u spetni uspon; 3. izdržati; 4. potpor čučnjem; 5. izdržati; 6. dignuti se, ruke skučiti strance (pesnice na zatiljku). 6.—10. lijevom nogom.

Nakon što je ovaj sastav izveden nekoliko puta, dodati ćemo u 2. dobi p̂ okreta nalijevo na prstima lijeve noge. Kod izvedbe na drugu stranu biti će okret nadesno.

Temeljni stav: spetni; ruke dolje. Na 1. ruke strance (dlanimice); 2. ruke uvis (palčimice; pogled gore); 3. izdržati; ruke strance dolje.

II. Na 1. odnožni stav desnom — ruke strance (dlanimice); 2. p̂ okreta nalijevo (na prstima lijeve noge) i priključenjem desne u spetni uspon — ruke uvis (najkraćim putem; palčimice; pogled gore); 3. izdržati; 4. potpor čučnjem (položajem rukú strance; prsti se dotiču zemlje; ruke između koljena); 5. izdržati; 6. uspraviti se i dignuti u spetni stav — ruke dolje.

I. i II. vježbaj spojeno.

III. Na 1. ruke strance (dlanimice) i sasma mali naklon natrag (u lopaticama); 2. ruke naprijed i pljesnuti; 3. ruke strance (dlanimice); 4. ruke naprijed i pljesnuti; 5. ruke dolje.

Temeljni stav: spetni; ruke podbočiti. Na 1. uspon; 2. poskok; 3. doškok na prste u mali čučanj (trup uspravan, a koljena svinuta u tupom kutu); 4. dignuti se..

To isto nekoliko put opetovati, pa dodati u 2. dobi p $\hat{o}$ okreta nadesno i izmjenice nalijevo.

Temeljni stav: spetni; ruke dolje. Na 1. ruke natrag (palčimice); 2. ruke sprijeda uvis (palčimice); 3. ruke naprijed (palčimice); 4. ruke dolje.

IV. Na 1. ruke natrag (paličmice) — uspon; 2. poskok i ruke sprijeda uvis (palčimice), te ujedno u lijetu p $\hat{o}$ okreta nalijevo; 3. doskokom na prste: mali čučanj i ruke naprijed (palčimice); 4. dignuti se i ruke dolje.

Kod opetovanja vježbamo poskok bez okreta.

Sastavljajući ovako pojedine elemente u kratke kombinacije, dolazimo postepeno do većih sve do potpunih, kako su niže navedene.

Pesnice kod ovih vježbi su otvorene; prsti su dakle pruženi i spojeni. Imā negdje i razlike u pesnici, nu to je napose istaknuto sa: pesnice svinute. Kada se iz položaja rukú, u kojem su pesnice svinute, ima sunuti, tada se — samo je po sebi razumljivo — imadu prsti pružiti.

PRVI SASTAV.

- I. 1. Prednožni stav desnom — ruke naprijed (palčimice);
2. izdržati;
3. odnožni stav desnom — ruke strance (dlanimice);
4. izdržati.
- II. 1. Na prstima lijeve noge p $\hat{o}$ okreta nalijevo (priključenjem desne u spetni uspon — ruke uvis najkraćim putem (palčimice; pogled gore);
2. izdržati;
3. potpor čučnjem (položajem rukú strance; prsti se tek lagano dotiču tla; ruke između koljena);
4. izdržati.
- III. 1. Uspraviti se i dignuti u spetni stav — ruke strance (dlanimice) sasma mali naklon natrag (u lopaticama);
2. ruke naprijed i pljesnuti;
3. ruke strance (dlanimice);
4. ruke naprijed i pljesnuti.
- IV. 1. Ruke natrag (palčimice) — uspon;
2. poskok — ruke uvis i u lijetu p $\hat{o}$ okreta nalijevo;
3. doskok na prste u mali čučanj — ruke naprijed (palčimice);
4. dignuti se i ruke dolje.

U daljnja četiri takta vježba se isto na obratnu stranu, samo u 2. dobi VIII. takta izvedemo poskok bez okreta.

DRUGI SASTAV.

- I. 1. Zanožni stav desnom — ruke strance (dlanimice);
2. ruke sagnuti strance (laktovi vodoravno; pesnice na zatiljku; srednji se prsti dotiču vršcima) — mali naklon natrag;
3. izdržati;
4. a) izdržati; b) (međudoba) cijeli okret nadesno u prednožni stav desnom.

- II. 1. Rukama sunuti uvis (palčimice; pogled gore);
 2. veliki naklon naprijed — ruke sprijeda natrag (dlanovi dolje);
 3. izdržati;
 4. uspraviti se i ruke skučiti dolje (pesnice s vanjske strane ramenâ; svinute su i smijeraju dlanovima k ramenima);
- III. 1. Rukama sunuti uvis (palčimice) i poskokom u križni uspon (desnom nogom sprijeda; pogled gore);
 2. ruke skučiti dolje (kao na II. 4.) — poskokom u spetni stav;
 3. rukama sunuti uvis — poskokom u križni uspon (desnom nogom otraga; pogled gore);
 4. ruke skučiti dolje (kao na II. 4.) — poskokom u spetni stav.
- IV. 1. Poskokom pò okreta nalijevo — rukama sunuti dolje;
 2., 3. i 4. izdržati.
- U daljnja četiri takta vježba se isto na obratnu stranu, samo u 1. dobi VIII. takta izvedemo poskok bez okreta.

TREĆI SASTAV.

- I. 1. Skučiti prednožno desnu — ruke skučiti strance (lakti su vodoravno strance, a pesnice su svinute i smijeraju dlanovima k ramenima);
 2. desnom nogom sunuti strance (prsti noge pruženi) — rukama sunuti uvis (palčimice; pogled gore);
 3. mali čučanj lijevom i zanožni stav desnom — ruke strance (dlanimice);
 4. izdržati.
- II. 1. Dignuti se i prednožni stav desnom — ruke natrag (mezimice; dlanovi van);
 2. ruke sprijeda uvis (palčimice) — cijeli okret nalijevo u zanožni stav desnom;
 3. poklek desnom — ruke naprijed (palčimice);
 4. izdržati.
- III. 1. Dignuti se i ruke skučiti strance (pesnice na zatiljku (kao kod I. sastava na I. 2.) — prednožni stav desnom van);
 2. poskok lijevom nogom, a desnu skučiti prednožno van (visoko; stopalo smijera prstima k tlu);
 3. poskok lijevom i prednožni stav desnom van;
 4. poskok lijevom, a desnu skučiti prednožno van (visoko).
- IV. 1. Desnom nogom sunuti dolje u križni stav (desnom sprijeda) — ruke spružiti strance (dlanimice);
 2. ruke uvis (palčimice) — cijeli okret nalijevo u spetni uspon;
 3. ruke strance dolje — spetni stav;
 4. izdržati.
- Isto obratno, samo u 2. dobi VIII. takta izvedeno pò okreta nadesno u nezatni uspon u prednožnom stavu lijevom, a u 3. dobi priključenjem lijeve u spetni stav. Ovaj dakle takt glasi ovako:
- VIII. 1. Lijevom nogom sunuti dolje u križni stav (lijevom sprijeda) — ruke spružiti strance (dlanimice);

2. ruke uvis (palčimice) — pò okreta nadesno u uspon prednožnim stavom lijeve;
3. ruke strance dolje — priključenjem lijeve u spetni stav;
4. izdržati.

ČETVRTI SASTAV.

- I. 1. Zanožni stav desnom — ruke sprijeda uvis (palčimice; u lopaticama uviti se; pogled gore);
  2. prenos težine tijela u prednožni stav lijevom — lijevu ruku podbočiti, desnom bočki krug naprijed;
  3. spojeno: veliki naklon naprijed — desnu ruku naprijed (dotiče se prstiju lijeve noge);
  4. izdržati.
  - II. 1. Usprav i pò okreta nadesno u odnožni stav lijevom — ruke (donjim lúkom) naprijed nadesno (hrptimice; pogled na pesnice);
  2. prenosom težine tijela u odnožni stav desnom — desnu ruku podbočiti, a lijevu (dönjim lúkom) strance (hrptimice) — naklon nadesno (pogled na desnu nogu);
  3. lijevu ruku sagnuti strance (predlaktica vodoravno; pesnica nad rame (svinuta je i smijera dlanom k ramenu — u naklonu izdržati);
  4. izdržati.
  - III. 1. Usprav i veliki čučanj — reku skućiti naprijed (predlaktica desne ruke križa predlakticu lijeve);
  2. poskokom u mali čučanj lijevom i odnožni stav desnom (samo petom na tlu) — desnu ruku strance (dlanimice), lijevu uvis (neznatno sagnutu; pesnica joj je svinuta i smijera dlanom dolje; pogled na pesnicu desne ruke);
  3. poskokom i prinoženjem desne u veliki čučanj — ruke skućiti naprijed (predlaktica desne ruke križa predlakticu lijeve);
  4. poskokom u mali čučanj desnom i odnožni stav lijevom (samo petom na tlu) — lijevu ruku strance (dlanimice) — desnu uvis (u laktu malo svinutu kao kod III. 2.); pogled na lijevu ruku.
  - IV. 1. Poskokom u veliki čučanj (sunoške) — ruke sagnuti naprijed (predlaktica desne ruke križa predlakticu lijeve);
  2. poskokom dignuti se i pò okreta nadesno — ruke dolje;
  3. i 4. izdržati.
- To isto obratno, samo u 2. dobi VIII. takta neima okreta.

*

Svaki se sastav uz glazbu izvodi onako, kako je gore opisan (I.—VIII.), četiri put.

Iz češkoga D. Š.

Јављамо свој југославенској браћи да
нам је соко, јунак и мили наш

ЈОЗО АНТУНОВИЋ

доброволац поручник и вођа „Сокола“
у Макарској,

несрећом погинуо у Новом Саду дне 8./VIII.
о. г. и Југославенско је Соколство тако брзо
и прерано изгубило једнога од најбољих и
ретких поборника својих.

Остаје нам да љубављу и поштовањем
забележимо име његово у срца наша и да га
никада не заборавимо.

Нека се мирно и спокојно одмара у земљи
за чију је слободу живео и умро.

**РЕДАКЦИЈА СОКОЛСКОГ
ГЛАСНИКА.**

Белешке.

ЗАГРЕБАЧКИ „СОКО“ У ВАЊСКОМ СОКОЛСКОМ РАДУ.

Вањски соколски рад, који обухвата разне веће и мање слетове јавне вјецбе, излете, прославе итд. оснива се на јакој и здравој нутарњој организацији појединих соколских јединица. Већи дио опћег соколског програма неможе доћи до пуног изражаја без интензивног вањског пропагандистичког соколског рада.

У соколанама се путем соколског система подижу физички и морално јаке националне јединице, које треба да изван соколана приликом разних јавних наступа, да изврше даљњи рад. Вани се износе резултати нутарњег рада, чиме се соколски радници чвршће међусобом вежу, а тим се подједно привлаче нови радници и извршава у неку руку, рекрутација нових снага. А настојање, да се прошири соколски рад на остварењу националних, етичких и културних циљева, ваља потражити ближи додир на ширим народним слојевима, што је опет могуће само вањским радом, где се долази до зближења, међусобног провађања са широким масама народним. Тако се на свесоколским слетовима састајаху сва славенска племена, а на мањим слетовима опет сви дијелови појединих славенских племена.

Загребачки „Соко“ схваћао је вазда важност вањског соколског рада, коме је посвећивао и прије рата сву енергију.

Иступао је стално на великим слетовима, а учествовао је најактивније и у најмањим соколским излетима, у малим и незнатним мјестима, знајући сав значај тога рада, који је улазио и у најзабитније крајеве народа, упознавајући га са соколским радом и соколском и народном идеологијом.

Након ослобођења, тек што је провео реорганизацију у својим редовима, бацно се загребачки „Соко“ свим силама на научни рад. Није потрајало неколико мјесеци од ослобођења, већ је полетио у Ч а к о в а ц (6. V.) гдје је иступио корпоративно са фанфаром приликом соколског слета, и где се нађоше на окупу први пут након рата српски, хрватски и словенски Соколи. На самој вјецби, која се том приликом одржала, наступило је 16 чланова загребачког „Сокола“ са српским простим вјецбама (1912.).

Након Чаковца настало је вријеме рада и припремања за Новосадски Видовдански Соколски Сабор.

Загребачки „Соко“ наступио је том приликом са 40 вјецбача, 20 вјецбачица и са фанфаром учествујући на самој вјецби у Новом Саду, Суботици и Београду. Мало је било друштава, која су с таквом снагом могла иступити.

Мјесец август посвећен је најинтензивнијем вањском раду.

3. августа кренуо је „Соко“ у Беловар корпоративно са фанфаром, да учествује код јавне вјецбе беловарског „Српског Сокола“. То друштво је једно од најачих и најагилнијих друштава крајинске жупе, па га је ваљало приликом његовог првог већег наступа и братски подупријети, што је извршено учествовањем чланова и чланица на јавној вјецби.

Istoga dana odričavala se u Karlovcu javna vjeđba tamšne „Сокола“ гђе је загребачки „Соко“ био заступан изасланством шесторице браће.

10. августа нашло се југославенско соколство након пуних 5 година опет у Брежицама, оним Брежицама, гђе га 14. јуна 1914. дочекиваху аустријски жандари. „Соко“ је том приликом опет иступило и учествовао на јавној вјеђби.

17. августа одржао је у Радечу окружни слет слов. посавских друштава. „Соко“ је похрлио корпоративно са фанфаром, члановима и чланицама наишавши тамо на свесрдан братски дочек.

У оба ова словенска мјеста дошло је до одушевљених израза љубави и братства међу српским, хрватским и словеначким соколима, уједињеним у једно соколство.

24. августа приредио је уједињени „Соко“ у Пакрацу своју прву јавну вјеђбу уједињеним снагама својим. Загребачки „Соко“ опет се нашао на билези да новом брату своме код првог наступа ојача соколски полет и да му тако учврсти темеље за даљни рад.

У свим овим пригодама иступило је „Соко“ на јавним вјеђбама доказавши тако и снагу својенутарње организације.

Успјех ових соколских слава био је свагде снажан, а биће му свајне и последице, јер је овака слава соколска у сваком мјесту дале соколским јединицама нових бораца, а старе учврстила и чвршћа за се свезала, давши им полета за даљни рад. Др. Б. М.

I. seja starješinstva Sokol. Saveza dne 21. in 22. sept. v Ljubljani. Navzoči: Dr. Oražen, dr. Lazar Car, dr. Fux Riko, Stane Vidmar, dr. Laza Popović, dr. Budisavljević, dr. Berce, Engelbert Gangl, Sušnič Franc, Ante Malović, Franta Hofman, Bogumil Kajzelj, Dušan Bogunović, dr. Lauš, Bajželj, Mika Kovačević, Tošo Janjanin.

Brat tajnik poroča o ureditvi pisarne Sokolskega Saveza in o dosedanem delu Saveza. Statističnemu odseku se je naročilo, da izdela enotne statistične pole, da se izvede ob koncu leta statistika celega Saveza. Pole so gotove in se dajo v tisk. Ustanovitev Saveza se je javilo Slovenski Sokolski Zvezi in Č. O. S. ki je pozdravila Savez z pristrčnimi besedami. Da se izvede enotna ženska organizacija, ki ima nalogo to ispeljati ter predložiti načrte starešinstvu. Radi olajšave vožnje na železnicah in dobave Sokolskih potrebštin so se vložile tizadnevne prošnje na ministerstvo financ in saobračaja. Likvidacije so javile dosedaj društva Ercegnovi, in Pakrac. Novo društvo se je ustanovilo v Lipiku. Vodja poroča da je rasposlal potrebne statistične pole na vse župe ter izdelal nacрте za tehnički odbor. Sprejmejo se pravila za Sokolski Savez. Društvena in župna pravila se izdela na prihodnji seji. Brat Janjanin poda blagajniško poročilo Sabora. Z ozirom na važnost finančnega vprašanja se store potrebni sklepi. Za načelnika prosvetnega odbora se izvoli brat Engelbert Gangl. Sklene se prirediti v januarju 1920. vaditeljski tečaj v Ljubljani, tehnički odbor naj izdela vse na-

črte. Izda se Sokolski koledar — uredništvo se poveri dr. Bučarju. Tehniškemu odboru se naroči, da izdela v najkrašji dobi enotna povelja vsaj za začetek. Da se hitrejšje izvede ujedinjenje in likvidacija društva, žup in Saveza se izdajo vsem društvom in župan natančna navodila. Določijo se središča žup. ter se pozove tozadavno društva da pripravijo vse potrebno. Zleta v Pragi se udeležijo Sokolski Savez v kar največjem številu, ter nastopi s posebnimi vajami. Tehnički odbor naj izdela vse potrebno. Ustanovi se zletni fond pri Savezu. Pri obisku regenta v Zagrebu in v Ljubljani sode luje na Sokolstvo pod Savezom. Na vsa društva, župe ter Saveza se izda oklic, da pospešijo likvidacijo in ujedinjenje ter opuste vsa separatistična stremjenja. Sokolič se proglasi za list naraščaja celega Saveza.

Zapisnik sjednice prednjačkog zbora Hrvatskog Sokolskog Saveza obdržavane u Zagrebu dne 15. juna 1919. Prisutni: br. Vilko Mahorić, vodja, br. Dragutin Šulce od T. O., br. Mirko Buić za župu Gundulićevu, br. Joso Antunović za župu Hrvojinu, br. Ferdo Krizmanić za župu Fonovu, br. Marijan Boras za župu Frankopansku, br. Rudolf Cik za župu Ibršimovićevu, br. Ante Perković za župu Ljutovida Posavskoga, br. D. Gerbl za župu Preradovićevu, br. Šulce za župu Tvrtkovu, br. Dr. Mergenthaler za župu Strossmayerovu, br. Haiko Toma za župu Zrinsku, br. Stipe Vrdoljak za župu Vitezićevu. Ispričana je okupirana župa Krešimirova, Šibenik, i Bana Paližne, Zadar. Neispričane župe: Jelačićeva, Starčevićeva i Viševićeva. Pošto je prisutan dovoljan broj izaslanika, vodja br. Mahorić otvara sjednicu. Pozdravlja braću nakon petgodišnje stanke i zahvaljuje na lijepom odzivu. Spominje se poginulu braću, a zaslužnoj braći Kubičeku i Schwarzwaldu želi čim skoriji povratak iz ropstva. Zbog ratnih prilika nema nikakova izvještaja o radu. Ističe rad brata Šulce-a i zahvaljuje mu, što se je nakon ratne stanke ponovno primio starom požrtvovnošću raznolikog sokolskog posla. — Na predlog brata Mahorića prednjački zbor zaključuje najradikalnijim sredstvima poraditi, da se br. dru. Lazaru Caru, koji je na posljednjoj skupštini Saveza zbačen sa starješinstva, dade potpuna zadovoljština, te mu jednoglasno izražava potpuno povjerenje. — Brat Mahorić predlaže, da se na Vidovdanskom saboru iznesu razlozi tehničke nemogućnosti obdržavati jugoslavenski slet već u godini 1920. Prihvaća se. — Nadalje predlaže, da se glede sudjelovanja na sletu Č. O. S. u Pragu 1920. prepusti odluka T. O. Sok. Saveza Srba, Hrvata i Slovenaca, koji će se na Vidovdanskom saboru u Novom Sadu konstituirati. Prihvaća se. — Na predlog brata Šulcea izabran je brat V. Mahorić za vodju, a braća Mirko Buić i Ferdo Krizmanić zamjenicima vodje. — Na predlog brata Mahorića biva prihvaćeno da se br. D. Šulce-a kao čl. T. O. predloži glavnoj skupštini H. S. S. za redaktora sokolskog časopisa. — Jednoglasno je izražena želja, da se čim prije izdadu vježbe za članstvo, članice i pod-

mladak. Upućuje se T. O. — Brat Mahorić zahvaljuje se na danom mu povjerenju i zaključuje sjednicu stavljajući na srce prisutnoj braći sistematski i ustrajan rad. — Mirko Buić v. r. z. t. Vilko Mahorić v. r. vodja.

АКАДЕМИЈА „СРПСКОГ СОКОЛА“ У БЈЕЛОВАРУ. Српски Соко у Бјеловару од обнове свога рада после рата, т. ј. октобра 1918 иступа својим приредбама скоро сваког месеца пред публику у Бјеловару. И у Загребу на вјеџби загребачког „Сокола“ 27. априла о. г. видјели смо наступ узорног оделења његових чланица у словеначким женским вежбама, а оделење чланова у словен. простим вежбама, те предводника на разбоју, па смо били управо задивљени тачном изведбом и лепим кретњама, особито чланица.

На 5. о. м. приредио је С. С. у Бјеловару јавну академију, која је морално ванредно успела, а и материјално.

Након поздравног говора старешине брата дра Милана Омчикуса, о значењу соколства за наш народ и позива на интензиван соколски рад свију редова нашег народа, извеле су чланице словеначке просте женске веџбе, а чланови словенске и српске просте веџбе, које су изазвале уехићење многобројних гледаоца и бурно одобравање.

Наступ предводничких приправника (њих шесторице) на разбоју био је одличан, па је публика сваког појединог веџбача бурно поздравила; особито код лепо изведених салта мортала на разбоју. Дивно беше гледати подмиладак соколски (око 60 деце) како са пуно озбиљности и тачно извађају српске народне игре „Заплет и Српкињу“ код које су деца, играјући, складно певала. Одобравању публике није било краја.

Вођа зам. брат Стево Крајновић улаже много труда, да Бјеловарски Српски Соко остане у веџби на својој старој висини, а успех му је на академији био потпун, па му ми честитамо!

У месецу јуну извео је С. С. у Бјеловару своју редовну јавну веџбу, на којој је веџби између осталог јако предводничко оделење на вратилу и разбоју врло тешке веџбе изводило, а преко 40 чланова и 25 чланица спремно се, да у простим вежбама опет побуде задивљење гледаоца. Наша публика са великим интересом прати рад Српског Сокола у Бјеловару, што се очитује код сваког наступа С. Сокола, па и ми са своје стране желимо С. С. у Бјеловару у његовом раду сваки успех.

С о к о.

Javna vježba i pučka svečanost Hrvatskog Sokola u Bjelovaru.

Dne 1. o. mj. obdržavana je na ljetnom vježbalištu javna vježba i pučka svečanost Hrvatskog Sokola. Vježba je počela u 4 sata po podne, te je trajala gotovo do 6 sati uz prisutnost brojnog građanstva. Uzornim redom slijedile su točka za točkom, pa je zaista teško reći, koja je bila bolja, jer su sve izvedene precizno, disciplinovano i sa mnogo shvaćanja i mara. Svakako pri tome ide najveća hvala vodju Janka Jankovića, koji je u tako kratkom vremenu (iza zadnje

zimске vježbe u dvorani) mogao stvoriti toliko. Vježbe prednjačkog zbora na preči svakako su bile najbolje, pa ih je općinstvo i najburnije pozdravljalo. Iza vježbe razvila se je intimna i nevezana zabava, koja je potrajala do kasno u noć. Dužnost nam je konstatirati, da se je jako osjećao manjak vojničke glazbe, koji je, ako igdje, potreban kod vježbe. Vježbe uz brojenje ne mogu nikada da izbiju onako lijepo, kao što to izbijaju onda, ako se izvadaju uz pratnju glazbe. Sokol nije kriv tome, nego moguće bi grad mogao poraditi, da se počne s ustrojavanjem naše gradske glazbe, kako je to već uobičajeno i drugdje, gdje vojničkih glazba nema ili su prestale. Napokon ističemo i to, da smo ugodno iznenadjeni, da Hrvatski Sokol imade toliko izvršujućih članova i članica, no broj bi taj morao biti mnogo veći. U Sokolu bi se morao naći i obrtnik i činovnik i radnik i svaki građanin, a morale bi se u nj upisati i naše djevojke i gospodjice. Materijalni uspjeh je povoljan, dok ćemo potanje podatke iznijeti u budućem broju, budući nam sada isti još ne predleže. Javnoj vježbi i pučkoj svečanosti pribivao je i Hrvatski Sokol iz Križevca, sa svojim članovima i članicama te starješinom bratom Muhačekom.

HRVATSKI SOKOL U DARUVARU.

Bratski Hrvatski Soko u Daruvaru poslao je Sokolskom Savezu Srba, Hrvata i Slovenaca K 286.30 fil., koje je sabrao prigodom IX. javne vježbe za jugoslavenske Sokole invalide.

Mi se ovom bratskom društvu od srca zahvaljujemo na ovom lijepom prilogu i molimo ostala bratska društva, da slične korake poduzmu, kako bi se našim Sokolima invalidima, što izdašnije pomoglo.

Sokolska župa »Preradović«. »Vijesnik« sokolske župe sa sedištem u Bjelovaru. U listu se tretiraju sva pitanja, koja zasecaju u rad same župe. Do danas je izišlo 6 brojeva. Ovaki lokalni listovi znatno potpomažu razvitku sokolske ideje i stvara se u samoj župi ličnosti i njihov rad u zajedničku celinu. Upoznavanje rada i ljudi, koji zajedno rade u jednom pravcu u životu znatno potpomaže jačinu ideje. Ovaki listovi stoje vrlo malo, a uspeha donasaju mnogo. Listovi se ili hetografišu ili na mašinu otkucavaju i šalju se glavnim vodjama društava. Oni ih pred članstvom pročitaju. Preporučiti je bratskim društvima osnivanje ovakih listova sve dotle, dok se sokolska organizacija ne postavi na jake temelje, da može imati i štampane listove, kao braća Česi, koji pokraj svoga glavnoga organa imaju veliki broj župskih listova. U radu svome idemo postepeno i uspeh je siguran. Bratskoj župi zdravo!

»Hrvatski Sokol« u Samoboru, duboko ražalošćen, saopćuje bratskim društvima, braći Sokolima i prijateljima Sokolstva tužnu vijest, da mu je prvi starješina dr. Mijo Juratović, liječnik, dne 30. lipnja o. g. u 10 sati u večer nakon duge i teške bolesti preminuo. Neprežaljeni pokojnik bio je starješina ovoga društva od njegova osnutka godine 1904. do danas, te je svojim ne-

umornim i požrtvovnim djelovanjem oko napretka i procvata društva zadužio društvo i članove njegove dubokom zahvalnošću. Njegovu ćemo svijetlu uspomenu trajno sačuvati u svojim srcima. Slava mu!

Српски Соко у Оточцу приредио је у суботу 14. јунија 1919. забаву с играчком и шаливом томболом у просторијама Хрватске читаонице у Оточцу. Распоред. I. дио: 1. Поздравни говор: брат старешина др. Ђорђе Бранковић. 2. а) Наступ Српског Сокола у Оточцу. б) Српске соколске вјеџбе са свесоколског слета у Прагу 1912: изводи узорно одјељење Српског Сокола у Оточцу. 3. Народна пјесма: изводи уз народне гусле брат Милан Бракус. 4. а) Наступ мушког и женског подмладка Срп. Сок. и Оточцу. б) Просте вјеџбе: изводи мушки подмладак Срп. Сок. у Оточцу. ц) Народне игре: изводи женски подмладак Срп. Сок. у Оточцу. 5. Коста Трифковић: Школски надзорник, шаллива игра с певањем у једноме чину. Особе: Поповић, школеки надзорник **, Петровић, сеоски учитељ Милош Попац, Ката, жена му Катица Димовићева, Савета, кћи им Наталија Димовићева, Станко, свршени приправник Божидар Диклић, Писаревић, натарошев писар Светозар Миховиловић. II. дио: Сремско коло, Хрватско салонско коло, Валчик, Српкиња, Заплет, Четворка I., Валчик. Одмор. Шаллива томбола. Сељанчица, Српкиња, Валчик, Четворка II., Краљев оро, Личко народно коло, Коло до зоре.

Novo osnovani Soko u Vrhovinama (članovi seljaci) moli braćska društva, da mu odstupe po mogućnosti po koju spravu. Ujedinjenjem Sokola srpskih i hrvatskih postat će mnoge sprave suvišne. Ponude molimo slati na Soko u Vrhovinama (Lika).

Соко из Врховина и Плашкога на излету у Љесковцу плитвичком. (Прва јавна вјеџба). На Видовдан одржава се црквени збор у Љесковцу плитвичком. То је мјестанце удаљено тек један километар од првога Плитвичкога (Прошћанског) језера, на са својим природним красотами привлачи као и сама језера странце, а и домаће људе из околице.

И наш млади — тек недавно основани сељачки „Соко“ у Врховинама одлучно је, да са братским „Соколом“ из Плашкога направи на Видовдан излет у Љесковац, те да се одржи прва јавна вјеџба. Замисљено, извршено.

Под водством брата Фране Шолца сакупили су се наши „Соколи“, на нашем љетнем вјеџбалишту сви у народном одијелу (гаће, кошуља, прслук) и соколска капа. — Тачно у 9 сати био је одлазак на колима у Љесковац (16 км.). Браћа су била особито одушевљена, пјевала су народне наше пјесме и патјецала се у разним доскочицама, те је пут од Врховина до Љесковца био врло угодан, а пролазећи кроз села направио је наш „Соко“ врло лијепо дојам. У 10 и по сати стигли само у Љесковац, гдје је већ народ био сабран на збор и отпочела служба Божја. — Соколи кренуше у редовима у цркву на службу, присуствоваше нарастоуе, који је одржан нашим српским

kosovskim junacima, a poslije službe krenuše na most Bijele rijeke, da тамо чекају браћу из Плашкога, која долазе возом до Врховина, а оданде коњима. — Великим нестриљеном очекивана су браћа Плашчани, а како и не кад је то наш први састанак. Око 2 сата стигоше браћа. Брат вођа Шољ поздрављива их срдачно, а онда се браћа упознаше међусобно, те помијешани у редовима пођосмо на заједнички ручак. — Код ручка је брат старјешина Српског Сокола у Оточу др. Ђорђе Бранковић поздрављива кратким ријечима браћу и изручио поздраве онамошње браће, која ради велике удаљености, те сгљних цијена коњима не могоше доћи. У 15 и 1/2 сати одржана је јавна вјецба, прва наша јавна вјецба, успјела је нада све очекивање. Недалеко од цркве било је ограђено вјецбалнице покрај Бијеле ријеке. Први је наступио „Соко из Плашкога.“ Извађана је проста вјецба са палицама на онђе задовољство свих присутних. Иза тога је брат др. Ђорђе Бранковић говорио о „Сокољству“ и сокољској идеји. Споменуо је и значење Видовдана за наш народ, затим прославу Видовдана прије рата и данас. На коњу свога говора предложио је говорник, да се пошале брзојавни поздрав браћи у Нови Сад. Његов предлог је примљен.

Затим је наступио „Соко“ из Врховина. Извађане су српске просте вјецбе, изведене су особитом вољом и мирноћом посве добро, како се може најбоље да изведе након 2 мјесечног оскутка нашега „Сокола“. Исто тако извео је братски „Соко“ из Плашкога просте вјецбе врло добро. — Након тога обављена је вјецба натезање узета, гдје су се натјецала браћа Плашчани и Врховљани, а још занимивији је био скок у висину, гдје некоја браћа могу и преко 2 м. у висину да скачу. И ту су се натјецала браћа Плашчани и Врховљани. Једнако признање и једнима и другима. Брат вођа плашч. Сокола Родић одио је побједу у бацању коња. Бацање камена с рамена завршило је ову нашу прву јавну вјецбу.

Наша су Соколи већином сељаци, ратари, који по читав дан раде тешке послове, а чим је сат одређен за вјецбу, ето га првога. Сваким даном добивамо нових чланова. Увјерен сам, да би у сваком нашем малом селу у кршној Лици могао постојати сељачки „Соко“. — Сокољска идеја продире већ и у сељачки народ. Наши сељаци виде у Соколу физично и морално добро. Народна интелгенција треба, да чини своје. — Здраво! — У Врховинама, дне 8. јула 1919. — Милан Бракуе, учитељ.

Glavna skupština Hrvatske sokolske župe Ibršimović i javna vježba Hrvatskog Sokola u Požegi. Nakon pet godina nerada na novo se je ustrojila župa 15. kolovoza u Požegi. Prisusetvovalo je starješinstvo birano 1914. i po pet delegata od Hrvatskog Sokola u Novoj Gradiški i Požegi, dva iz Okučana i jedan iz Pleternice. Stara Gradiška i Pakrac ispričашe se. Starješina dr. Popović pozdravi delegate i prisutne Sokole te ističe, da je došlo doba novog i šireg rada Sokola. Domovina je slobodna, dolazi nutarnji rad

za kulturu i socijalno dignuće naroda te tjelesno, zdravstveno i moralno dignuće naroda. Sokoli imaju preuzeti »narodnu obranu«. Nakon oduševljenog odobravanja prešlo se na izbor. Birani su jednoglasno: Petar Prpić st., Nova Gradiška, Viktor Mravak, z. st., Rudolf Cik, tajnik, Dragutin Rukavina, blagajnik, Antun Sovec, odbornik, Stjepan Ivanišević, zamj. odb. (Nova Gradiška), revizori: Ivan Butković, Ivan Schulc st., te Božo Vojnović, svi iz Požege. Istoga dana bila je prva javna vježba iza rata Hrvatskog Sokola u Požegi, koja je u svakom pogledu uspjela. Prvo je nastupio prednjački odio Hrvatskog Sokola u Novoj Gradiški na spravama uz opće odobravanje. Zatim su nastupila dva odjela požežana, gdje se je osobito istakao prvi odio, a među njima br. Sovec i Vajdić, koji su svojom izvedbom općinstvo zanjeli. Napredak ovih dvaju odjela bio je neočekivan. Radili su neumorno sedam mjeseci. Nakon toga bile su skupne i proste vježbe izvedene precizno. Ova javna vježba svršila je općim zadovoljstvom općinstva. Ukupni prihod bio je K 16.600. Čisti dobitak K 6.300.

SOKO U PAKRACU. Dne 3. augusta o. g. obdržavala se izvanredna glavna skupština likvidiranog hrv. i srp. Sokola u Pakracu u prostorijama srp. hrv. čitaonice u svrhu fuzije obaju mjestinskih Sokolova u »Soko«. — Prisutno je bilo 67 članova likvidiranih društava.

Brat dr. Jovan Ivković, otvarajući skupštinu, pozdravlja članove jednog i drugog Sokola te predlaže za predsjedatelja današnje skupštine brata Franju Hošeka, kao najstarijeg pakračkoga Sokola, koji se na časti zahvaljuje, te daje oduška veselju, da je kao stari sokolaš dočekao našu narodnu slobodu, kad će ujedinjeno Sokolstvo moći slobodno i neustrašivo raditi na onim idealima, koje je pojedino plemensko Sokolstvo za stare vlasti potajno gojiti moralo, a to je: širenje i učvršćivanje sokolske misli, dizanje nacionalnoga duha, te umno i duševno obrazovanje našeg troimenog naroda.

Brat P. Lauš, tajnik hrv. Sokola pročitao je iskaz imovine i inventara hrv. Sokola, a brat K. Pištelić, tajnik srp. Sokola izkaz imovine i inventar srp. Sokola, koji će se uvesti, kao zajednička imovina u novom Sokolu.

Nakon toga pročitana su društvena pravila iz »Sok. Glasnika« broj 6. i 7., koja su jednoglasno prihvaćena, nakon čega dobni predsjednik konstatuje, da je sada osnovano novo društvo »Soko« u Pakracu, kojemu želi svako dobro u njegovom velikom radu.

Prelazeći na izbor upravnog odbora, predlaže, da se isti izabere aklamacijom, te je na prijedlog kandidacionog odbora jednoglasno izabran za starješinu brat dr. Aleksandar Ugrenović, podstarješinu brat Stevo Zukanović, tajnika brat Pero Horvat, blagajnika brat Kosta Pištelić, vodju brat Perica Janković, zamjenika vodje brat Josip Hojka, odbornike: braća Nikola Šumonja, Ivo Milinković, Gavro Ražov, Antun Grgurić, Milan Šiška, zamjenike

odbornika : braća Franjo Hošek, Pero Cvijanović i Mato Gabrić, nadzorni odbor braća : dr. Jovan Ivković, Mile Kožar i Miloš Diklić.

Nakon izbora zahvaljuje se dobni predsjednik na povjerenju, pozdravlja novog starješinu i upravni odbor, te pozivajući novu upravu, da svojski poradi oko razvitka našeg mezimčeta Sokola, ustupa svoje mjesto novo izabranom starješini dru Aleksandru Ugrenoviću. Starješina, zahvaljujući se na povjerenju, ističe drža votvornu važnost ujedinjenog sokolstva u našoj mladoj državi, te razvija program rada, što će ga specijalno pakrački soko imati u budućnosti da obavi. Poziva braću, da ga svojski podupru u njegovom radu, jer on samac, ma da je i voljan sve svoje sile posvetiti Sokolstvu ne može ništa da postigne, ako ga u tome braća ne potpomognu.

Nakon toga referisao je delegat brat Pero Horvat o zaključcima vidovdanskog sokolskog sabora, održanog 28.—30. VI. o. g. u Novom Sadu te je ističući zadaću novog Sokolstva i njegov rad na nacionalnom i kulturnom polju, naglasio zaključke od Saborskoga odbora glede organizacije i djelovanja Sokola. Apelirajući ovim zaključcima na rad, koji čeka Soko u Pakracu i u kotaru, predlaže, da se osim tehničkog odbora, koji ima da se brine za vojno-gimnastički sokolski rad, osnuju unutar Sokola još dvije sekcije i to prosvjetno kulturna, kojoj će biti zadatak nacionalno osvješćivanje, te moralno i duševno pridizanje našeg naroda u pakračkom kotaru (ekonomskim, higijenskim, prosvjetnim i stručnim predavanjima, propagiranjem antialkoholizma, držanjem analfabetskih tečajeva, osnivanjem seoskih čitaonica) i organizatorna koja će raditi oko raširivanja i učvršćivanja sokolske misli, te oko osnivanja seljačkih sokolova u kotaru. Ova će sekcija upotrijebiti sva sredstva, koja joj stoje na raspolaganje, da se širi sokolska misao, jača nacionalni duh, te socijalna snošljivost uvriježi. Tako će ova sekcija uznastojati, da se uvijekba sokolska fanfara, pjevački i tamburaški zbor, priredjuju sokolska sijela, zabave, izleti, te u kontaktu sa tehničkim odborom javne vježbe i po selima pakračkog kotara.

Nakon jednoglasnog prihvata prijedloga, izabrana su u kulturnu sekciju braća : Nikola Šumonja, ravnatelj preparandije, dr. Ivo Bičanić, žup. fizik, Ivo Milinković, kot. sudac, dr. Aleksander Ugrenović, šumarski ravnatelj, dr. Nikola Jovičić, liječnik i Pero Horvat, učitelj, a u organizatornu sekciju braća dr. Ugrenović, Franjo Radović, Sava Suvajdžić, Josip Hojka, Gavro Ražov i Jovo Marić.

Nakon što je još zaključeno; da se imade svakako još u kolovozu i to 24. obdržavati javna vježba, kako bi se pokazao dosadnji rad Sokola, te da se pridignu malodušni, ne bi li i oni prionuli uz što ntenzivniju suradnju u Sokolu, zaključio je brat starješina ovu glavnu skupštinu, kojom je realno provedeno jedinstvo u Pakracu.

Javna vježba Sokola u Pakracu. Dne 24. kolovoza ove godine obdržavala se prva javna vježba ujedinjenog Sokola u Pakracu.

Već 23. u večer došao je vlakom prednjački zbor zagrebačkog Sokola s fanfarom i sa Sokolicama. Na željezničkoj stanici, na kojoj se uz zastupnike oblasti skupio pakrački Soko sa fanfarom te mnoštvo naroda pozdravio je starijina brat d. Ugrenović braću goste, a zahvalio se tajnik zagrebačkog Sokola I. br. A. Freudenreich i tada se pod bakljama i lampionima uz oduševljeno klicanje gostima, prošlo gradom u Sokolanu, gdje su sestre i braća razredjena na stan i obskrbu po privatnim kućama.

Drugi dan u jutro stigli su gosti nakon probe uz pratnju pakračana na izlet u Lipik, a poslije podne korporativno sa pakračkim Sokolima na željezničku stanicu da dočekaju braću iz Daruvara te iz Zagreba Soko II.

U 3 i pol sata poslije podne prispio je zagrebački Soko II. sa svojom fanfarom i Sokolicama. Mnoštvo naroda, koje se sakupilo na stanici srdačno je klicalo braći gostima, a nakon pozdrava starijine br. dra Ugrenovića zahvalio se je u ime Sokola II. br. Dušan Bogunović lijepim i oduševljenim riječima istaknuvši dosadanju borbu pojedinog plemenskog Sokolstva za slobodu i ujedinjenje domovine, te potrebu takvog zajedničkog rada sada u slobodnoj i ujedinjenoj domovini, kakvim su zajedničkim radom započeli pakračani, koji su prvi proveli jedinstvo u Sokolstvu.

Nakon male okrepe gostiju pošli su svi Sokoli uz mnoštvo naroda te svirku obiju zagrebačkih fanfara kroz Pakrac, koji je bio okićen narodnim i državnim zastavama te cvijećem na vježbalište Na samom vježbalištu — koje je bilo urešeno cvijećem, zelenilom narodnim i državnim trobojkama, tribinama za fanfaru i publiku, te šatorima (budama) u kojima su sestre Sokolice (gospoje i gospojice) prodavale jelo, piće, sokolske razglednice, cigarete, crnu kafu, itd. sakupilo se preko 1000 osoba.

U 5 sati počela je javna vježba nastupom podmlatka pakračkog Sokola sa srpskim narodnim vježbama, koji su ove vježbe — zapravo prikazane slike borbe srpskoga naroda — preteške za pomladak u kratko vrijeme vježbane, izveli lijepo i u potpunosti sliči.

Sokolice zagrebačkog Sokola II. izvele su sa mnogo svaćanja i preciozno slovenačke proste vježbe.

Pakrački Sokoli pokazali su na spravama za ova dva mjeseca vježbanja lijepih uspjeha.

Prednjački zbor zagrebačkog Sokola I. osobito se istakao u svojoj poznatoj i umjetničkoj izvedbi na spravama te odnio lorvike odobravanja i oduševljenja.

Sokolice zagrebačkog Sokola I. finom su elegancijom izvele krakovske vježbe sa cvjetnim lukovima.

Sa praškim prostim vježbama za godinu 1920. koje je izvajalo sveukupno članstvo završena je javna vježba.

Poslije javne vježbe razvila se ugodna i vesela narodna svečanost sa igrankom na kojoj su koncertirale obe zagrebačke fanfare, a požrtvovne pakračke gospodje i gospodjice dvorile goste jelom i pićem.

U 8 sati bila je na vježbalištu zajednička večera, koju je pakrački Soko dao Sokolima-gostima u čast.

U 12 sati u noći otišao je zagrebački Soko I. uz pratnju jednog dijela pakračana na željezničku stanicu, da se vrati kući, dok se je drugi dio gradjanstva ostao zabavljati sa Sokolima zagrebačkog Sokola II. koji su se tek drugi dan posjetivši u pratnji pakračanu kupalište Lipik nakon zajedničkog ručka, kojega su priredili gosti u Lipiku u čast Sokolima, popodnevnim vlakom vratili u Zagreb.

I tako je prva svečana javna vježba ujedinjenog Sokola u Pakracu potpunoma uspjela, i u moralnom pogledu, jer su se mnogi, koji su ujedinjeni Soko promatrali do sada nekim nepovjerenjem, prikupili oko Sokola te obećali Sokolu svoje sile staviti na raspolaganje, a u materijalnom, jer se sakupilo oko 14.000 K koja će svota Sokolu dobro doći za širenje njegovih ideala.

Stoga nam je dužnost svima onima, koji su doprinijeli uspjehu najsrdačnije i najtoplije zahvalit se u prvom redu zagrebačkom Sokolu I. i II. te svim gospodjama i gospojicama, koje su sudjele u pripremama za javnu vježbu. Zdravo! P. Horvat.

Osnutak Sokola u Lipiku. Upravni odbor Sokola u Pakracu izvršujući jedan dio svoje zadaće, koju si je prigodom svoga nastupa u smislu zaključaka Vidovdanskog sokolskog sabora postavio — odlučio je, da se u Lipiku priredi javna vježba, kako bi se medju gradjanstvom i seljaštvom kupališta Lipik pobudila volja za nacionalan rad te osnutak Sokola.

U tome nastojanju mnogo nam je pomogao naš dugogodišnji i oduševljeni Soko brat T. Janjanin, blagajnik sokolske župe krajiške koji se nalazio u Lipiku na oporavku — agitirajući medju gradjanstvom sokolsku misao i pripremajući sve za osnutak ovog Sok. društva.

Nakon što se hrvatska i srpska inteligencija u Lipiku — sa kojom je bilo nekoliko dogovora — izjavila spremnom raditi na širenju sokolske misli i osnutku Sokola, zaključeno je, da se javna vježba održi dne 8. rujna o. g. u 5 sati poslije podne.

Pakrački Sokoli i ako umorni, jer su se toga dana u 2 sata po podne vratili iz Virovitice od srca su rado i sa veseljem sjeli odna na drugi vlak te se sa fanfarom i velikim brojem pakračkog gradjanstva odvezli u Lipik, da ostvare osnutak svoga najbližeg sokolskog druga.

Velika dvorana kupališta Lipik bila je gotovo premalena, da u sebe primi toliko mnoštvo naroda što inteligencije, seljaštva i gradjanstva općine Lipik, što kupališnih gostiju, koji su se sakupili da toj vježbi prisustvuju. I ako nije bilo ulaznine to se ipak skupilo

na dobrovoljnim prinosima preko 800 K, koja će se svota upotrebiti kao temeljna glavница novo osnovanog Sokola u Lipiku.

Tačno u 5 sati pozdravio je brat starješina dr. A. Ugrenović sakupljene i u kratkom predavanju iznio je državotvornu važnost i glavne misli vodilje Sokolstva te naglasio potrebu jake organizacije i agilnog širenja sokolske misli u narodu. Predočio je rad Sokolstva prije rata i zadaću Sokolstva u slobodnoj i ujedinjenoj domovini te pozvao prisutne, da svaki u svome djelokrugu širi sokolsku misao.

Poslije predavanja izvelo je članstvo uz pratnju fanfare skladne praške proste vježbe za godinu 1920. podmladak srpske narodne vježbe te odio članstva vježbe na spravama. Za vrijeme predavanja i izvajanja vježbi vladao je među sakupljenim građanstvom i seljaštvom veliki interes, koji se je očitovao u pljeskanju i povladjivanju predavaču i vježbačima.

Nakon svršene vježbe i dok je još vladalo oduševljenje oslovio je brat Tošo Janjanin prisutne lijepim govorom, da sokolstvu nije zadatak samo priredjivanje ovakovih vježbi, već mu je jedan od glavnih zadataka: nacionalno osvješćivanje te prosvjetno kulturno podignuće našeg troimenog naroda. Ističe da je dužnost svakog poštenog Srbina, Hrvata i Slovenca, da se upiše i radi u Sokolstvu i tako izvršuje svoju najsvetiju dužnost, koju kao vjerman sin duguje svojoj otadžbini i narodu, a time ojača redove Sokolstva koga je zadaća da brani otadžbinu i oslobadja braću, koja padoše u tuđe robstvo. Na koncu je istakao, da je ova javna vježba pripravljena namjerom da se u Lipiku osnuje Soko te pozivlje prisutne da se upišu i začlane.

Poslije govora brata Toše Janjanina bio je upis u Soko, te se odmah javilo oko 50 članova što gradjana, što seljaka.

Dne II. rujna o. g. obdržavana je prva glavna konstituirajuća skupština na kojoj je izabran za starješinu brat dr. Joco Nenadović liječnik, podstarješina Lajer Stjepan, vlastelin, tajnik Žiga Beer, rav. učitelj, blagajnik Nikola Krajnović, opć. bilježnik; za odbornike: br. vodja Viktor Vučković, Zsiga Valer ml. apotekar, Marko Hoppe Nikola Klaić, seljak, Belšan Karl, Gaić Uroš, Petranović Stjepan i Belov Josip; rev. odbor Ivezić Ivan, Adamović Dimitrije i Krstić Petar, te je zaključeno, da će Soko u Lipiku biti samostalan, samo će ga pakrački Soko, dok se ojača i uzmogne samostalno raditi, podpomagati.

Osnutkom Sokola u Lipiku uspjelo je Sokolu u Pakracu, da udari prvi realni temelj svoga rada, koji ga čeka u pakračkom kotaru, te se pouzdano nada, da će se u skoro vrijeme moći javiti i sa opširnijim izvještajem o daljnjem svojem radu. Zdravo!

P. Horvat.

Župa »Ljutovita Posavskog« obdržavala je u našem gradu dne 29. pr. mj. svoju redovitu glavnu skupštinu, kojoj je predsjedao župski starješina, brat dr. Martin Juranović i kojoj prisustvovahu svi delegati župskih sokolskih društava iz Gline, Kostajnice, Pe-

trinje i Siska. Skupština je primila do znanja izvješća župskih funkcionara, usvojila je jednoglasno predlog, da se sjedište župe prenese u Sisak, te obavila izbore. Izabrana su sljedeća braća: za starješinu Rudolf Ježić, za zamjenika dr. Martin Juranović, za tajnika Velimir Köröskény, zamjenika dr. Zlatko Egersdorfer, za blagajnika Gjuro Maraković, za zamjenika Matija Čović, za vodju Ante Fišler, za zamjenika Ivan Grgić. — Konačno je uzeto u pretres pitanje sokolskog sjedinjenja i pročitani su predlozi župskih društava, te je jednodušno prihvaćen topogledni predlog župe Fonove.

Hrv. Sokol u Virovitici. Otvorenje Sokolane i sokol. sijelo. Održao je naš sokol dne 5. o. m. poslije podne i u večer. Otvorenju Sokolane prisustvovalo je brojno članstvo te izaslanici vojske i oblasti. Starješina sokola br. dr. Oton Gavrančić otvorio je sokolanu kratkim prigodnim govorom na što su članovi i članice izveli vježbe na spravama kao i proste vježbe, sa kojima će nastupiti dne 13. o. m. na javnoj vježbi daruvarskog sokola. Gledaoci popratili su vježbe, koje su precizno izvedene, burnim pljeskom. U večer održano je u bašti svratišta Zlate brojno posjećeno društveno sijelo, na kojem je starješina referirao o radu i zaključcima Sokolskog sabora održanog 28., 29. i 30. VI. u Novom Sadu.

Hrvatski Sokol u Petrinji. Prvi društveni izlet priredio je naš Sokol prošle nedjelje u vinograd brata Ebnera. Sakupilo se oko 80 članova sa bratom starešinom drom. Juranovićem na čelu. Oko 3 sata poslije podne krenulo je članstvo sa fanfarom na određeno mjesto, a sakupio se i lijepi broj krasnoga spola. Brat starješina referirao je članstvu o sokolskom saboru i držao poučno predavanje o organizaciji i ciljevima Sokolstva. Poslije toga vježbali su sokoli proste vježbe, a kasnije se razvila bratska zabava uz ples, pjevanje i glazbu. Na večer u 9 sati povratili se Sokoli uz svirku fanfare i improvizirane glazbe u grad.

Vidov-danska proslava u Osijeku. Uz prekrasno vrijeme slavili smo 28. lipnja prvi slobodni Vidov-dan, u oslobođenoj velikoj našoj državi Srba, Hrvata i Slovenaca. Od Soluna preko Vardara i Morave, uz Dunav, Savu i Dravu do Triglava pa do sinjega žala našega Jadrana odjekivala je slava nepobjedive naše narodne misli, volje i budućnosti. Prostor nam lista za danas ne dopušta podati se svim ugodnim refleksijama, koje nam prožimaju dušu i srce, pa ćemo za sada, koliko je god moguće, da u zbijenoj formi istaknemo sve važnije momente veličajne ove proslave osvećene kušnje i nepravde nad našim narodom, osvećena Kosova!

Sokolske utakmice. Već s prvim tracicima zore micala su se nepregledna kolija i banderiji na veliku ledinu između Retfale i Drave, gdje su bili podignuti šatori, a dalje tribine za svečanostne sokolske priredbe i trke na konjima. U 6 sati u jutro započele su sokolske utakmice. Osim sokolova sudjelovalo je i preko 30 vojnika i nešto seljaka. U svih 5 utakmica odnio je pobjedu Savo Traparić, član gornjogr. odsjeka Srpskog Sokola.

Sokolske vježbe. I opet su po podne počele da jure kočije i nebrojeni automobili, pješaci se dadoše na put, i čitav je grad kao izginuo, pošto je sve, i staro i mlado bilo na mjestu slave. U tri sata započese javne sokolske vježbe. Vježbali su: ženski i muški podmladak srpskog sokola pod vodstvom vodje Mile Bogdanovića i br. Zdravka Poznića, zatim ukupna vježba, oko 120 hrvatskih i 30 srpskih sokolova pod vodstvom vodje Mile Bogdanovića. Pokazivač bio je župski prednjak Vjekoslav Mandić. Sve su vježbe uspjele vrlo odlično. Publika ih je pratila vrlo pozorno i nije škrtarila pljeskom i odobravanjem.

Hrvatski Sokol u Gospiću. Dana 18. svibnja 1919. održana je izvanredna glavna skupština. Starešina dr. M. Miškulin otvara skupštinu, pozdravlja prisutne, konstatira, da je prisutan dovoljan broj članova, i moli, da se u redu i ozbiljnosti raspravi predmet skupštine. — Tajnik M. Japunčić čita rezoluciju H. S. S. od 9. III., zatim predložene rezolucije H. S. S. i govori o zaključku upravnoga odbora, koji je za II. rezoluciju sa sjedištem u Zagrebu. Br. dr. Miškulin iza toga razlaže, zašto je odbor bio za II. rezoluciju t. j. onu župe Fonove, a nije bio za onu br. dra. Cara, i navodi momente, koji su ga pri tome vodili. — Nakon debate, u kojoj su sudjelovali br. M. D. Došen i br. D. Vyronbal, stavlja starešina na glasovanje predložene rezolucije te je prihvaćena rezolucija II., da se ima osnovati reprezentativni Jugoslavenski Sokolski Savez sa sjedištem u Zagrebu. — Poslije toga zaključuje starešina skupštinu zahvaljujući se braći i sestrama na lijepom odazivu. Tajnik.

Iz Suhopoljskog Sokola. Primamo iz Suhopolja: Nakon duge stanke nastavio je naš Sokol na novo svojim radom, koji je bio obustavljen nastupom rata. Da Sokol uzmogne u Suhopolju nastaviti svoj rad valjalo je prebroditi razne poteškoće i neprilike, što je agilnosti sokolskih radenika i pošlo za rukom. Uz sve poteškoće, koje su već prebrodjene, postoji još uvijek jedna a to je pitanje odgovarajućih prostorija u kojima bi se mogao da razvije potpunoma sokolski i društveni život. U pomanjkanju takovih prostorija, smjestio se je Sokol u gostioni brata Hebranga, koj najbolje odgovara svrsi. Prije rata postojale su najme u Suhopolju u tz. Velikoj gostioni veoma podesne prostorije, koje su omogućivale, da se je u Suhopolju, osobito radom Sokola i pjevačkog društva, počeo lijepo razvijati javni društveni život. No na početku rata preuređio je ovdajnji vlastelin, vlasnik Velike gostione ove prostorije za stanove svojih činovnika. Nakon pripravnog rada održao je Sokol i to 11. p. m. glavnu skupštinu, koja je bila brojno posjećena koli po članstvu toli po građanstvu, koje podupire naš Sokol u njegovom patriotskom radu. Skupštinu je otvorio starosta brat Matija Štefanić ocrtavši razne poteškoće s kojima se je Sokol imao boriti za ere pokojne Austro-Ugarske, kako su mnogi bili zapriječeni da rade na polju Sokolstva, razloge s kojih je Sokol morao obustaviti svoj rad istakavši napose kako je ostvarenjem naših težnja u jedinstvenoj

Jugoslaviji dana svakom Slavenu mogućnost da radom u Sokolu diže narodnu svijest, radi na boljku našega troimenoga naroda. Brat Slavko Kures istakao je u svom govoru zasluge starješine brata Štefanića za Sokol u Suhopolju i to u radu prije rata kao i sada, te je predložio da ga braća u znak povjerenja ponovno izaberu starješinom, koji je predlog jednoglasno prihvaćen. Nakon toga izabran je slijedeći odbor: Starješina: Matija Stefanović, zamjenik: A. Petrin, tajnik: Ivan Sprem, blagajnik: Mijo Horvan, odbornici: Stjepan Vinter, Martin Kasumović, Slavko Kureš, Josip Deichner, Josip Magenheimer, Josip Lindwurm, Franjo Boršić, Antun Karajkov, Zdravko Malek, Pero Trifunović. Prednjački zbor: Vodja: brat Rudolf Tompak, prednjaci: Stjepan Török, Miroslav Heinrich. Revizori: Antun Žužić, Ivan Vinter, Andrija Hebrang. Zdravstvo: brat dr. Vaso Vukadinović. Članstvo: utemeljiteljnih članova 9; izvršujućih 20; podupirajućih 33. — Zdravo.

Jugoslavenski Sokol u Supetru na Braču. Nakon sloma osnovano je u Supetru društvo Jugoslavenski Sokol.

Na Petrovdan dneva 29. lipnja t. g. Sokol je slavio svoj prvi istup.

Rano u jutro sokolska glazba obišla je mjesto da naviješta slavlje, dok sve kuće bile su okićene narodnim zastavama i sago-vima. Već u jutro opažala se je živahnost po mjestu, jer je stigao oveći broj stranaca, dok su djevojke rasprodavale cvijeće i prigodne dopisnice u korist Sokola.

Poslije podne u 3 sata stigao je prvi parobrod »Knez«, koji je doveo braću Sokolove iz Dugog-rata, a za njim doploviše parobrodi sa braćom iz Splita, Omiša, Postira i Milne.

Na velikom pristaništu obale poredala se povorka. Na čelu povorke omiška glazba, zastave i starešinstva društava, za tim ženski i muški pomladak Omiša te četa za četom. Između četa glazbeni zbor supetarskog Sokola.

Povorka od preko 360 sokola i sokolića uputila se sa mola preko obale do općinskog doma. Tu se čete poredale. Na isto brat starješina dr. Uglešić pozdravi goste u ime supetarskog Sokola, a iza njega općinski načelnik Grbac u ime supetarske općine.

Iza toga iskazana je počast općini, te povorka krenula na vježbalište. Tu je glazba svirala himnu Bože pravde i Lijepa naša uz počasti zastavama.

U društvenim prostorijama braća gosti bili su pogošćeni friškim pićem i slatkisima sa strane supetarskih gospodja i gospodjica.

U 5½ sati započela je javna vježba na Strossmayerovoj plokati slijedećim rasporedom:

1. Skupine 1914. — Dorast Omiškog Sokola 9 čl.
2. Vježbe na spravama — Split, Omiš, Milna, Dugirat 7 odijela.
3. Proste vježbe 1914. 2 sastava — Omiš, Dugirat, Milna, Postira, Supetar 120 čl.

4. Vježbe sa zastavicama 2 sastava — muški poml. Omiš 38 čl.

5. Vježbe sa batinama 1914. 2 sastava — ženski poml. Omiš, 36 čl.

6. Piramide na ručama — Milna.

Vježbe dorasta kao i vježbe sa zastavicama i batinama muškog i ženskog pomladka bile su izvedene dobro. Vježbe na spravama također dobro. Treba naravno uzeti u obzir ratne prilike i oslabljenje vježbača kroz ratno doba te kratki rok za pripremu.

Treća točka — proste vježbe — pobudila je najveći efekt. Vježbalo je preko 120 vježbača. Vježbe su bile izvedene dobro, a iste su vježbali većinom mladi vježbači tek novoosnovanih društava.

Javna vježba svršila je sa piramidom na ručama, izvedena od Sokola u Milni.

Vježbalište je bilo dupkom puno. Preko 2000 osoba zauzelo je mjesto na vježbalištu. Pri nastupu i nakon dovršenja pojedine točke nikada kraja ni konca neprestanom pljeskanju i burnom odobravanju vježbačima.

Moralni je uspjeh bio iznad svakog očekivanja.

U 9½ sati bio je rastanak sa gostima. Prvi je otputovao odjel Splitskog Sokola, zatim društva Postire, Dugirat, Omiš i Milna.

Prije odlaska sa parobroda je pozdravio Supetarski sokol br. Marušić, član omiškog Sokola. Preporučio svima rad i nastojanje oko sokolstva.

Uz svirku glazbe, paljenje vatara i neprestano klicanje, parobrodi se odalečili iz luke i tako je svršilo ovo narodno slavlje, koje Supetar još nije doživio.

Poslije nego se otpratilo goste, u društvenim prostorijama bio je priredjen ples, koji je potrajao do rano u jutro.

Ne samo što je moralni uspjeh bio iznad svakog očekivanja, ma i sa materijalne strane uspjeh je bio velik.

Nakon ovog prvog istupa Supetarski Sokol dobiva dnevno novih članova, a već ustrojen i muški i ženski pomladak. Interes je za Sokol velik, te je nade da će društvo zaista i dobro napredovati.

„Сокo“ у Сарајеву. 25. августа о. г. одржала се заједничка екумпница бившег Хрватског и Српског Сокoла, на којој је право-ваљато створен закључак, да се оба друштва фузионарају у један Сокo.

Том приликом изабран је привремени одбор, коме је стављено у дужност, да изради правила и да их што прије пошаље Савезу на одобрење.

У одбор су бирали: Старјешина: Стеван Жакула; Замј. старјешине: Др. Срећко Перинић; Вођа: Ватрослав Хенгетер; Замј. вође: Др. Богдан Видовић; Тајник: Др. Владимир Кестерчак; Благајник: Јиндруш Бохуек; Одборници: Урсин Човић, Димитрије Матејић, Јосип Јухант, Алекса Старчевић, Рихард Стефани, Стево Адум; Замјеници: Франка Стајерер, Вера Трифковић, Фрањо Верк; Ревизори: Јово Лубурз, Јосип Дуцман, Милош Ђуран.

Соко у Обудовцу одржао је дне 27. VII. 1919. своју главну скупштину и изабрао нови управни одбор, и то : Старјешина : брат Мика Андрић, подстарј.: брат Цветко Јовановић, перовођа : брат Станко Станивуковић, благајник : брат М. Симићевић, вођа : брат Цветко Јовановић, замјеник : брат Перо Теодоровић, чланови : Мићо Јовановић, Јован Стевановић, Перо Сашловић, Живко Павловић. — Надзорни одбор : брат Саво Јовић и Јоко Тешић. Друштво има већ сада око тридесет чланова. Здраво ! Старјешина : у з. Цветко Јовановић. Перовођа : Станко Станивуковић.

Прослава Петров-дана у Обудовцу. У Обудовцу, селу крај Брчког, одржава се од старине на Петров-дан велики народни збор. Ове године је свечаност била већа и важнија, јер је истодобно прослављен рођендан П. В. Краља Петра. Том приликом дошао је брчански Соко са Слатинским побратимима на збор, те су одржали јавну вјецбу. Велико мноштво народа са уживањем посматрало је тачно и лијепо извођење вјецба. Иза тога је брат Јово Поповић, који се овђе задесио на службеном путовању, одржао пред многобројним збором предавање о организацији, дужностима и раду сокољства и побратимства. Затим је држао друго предавање о нашим привредним установама и привредној организацији земљорадника.

Иза предавања повео се разговор између њега и придонелих зборача о разним привредним питањима. У сјеновитој порти велике обудовачке цркве лијепо је било погледати, како се око предавача и неколико виђених тежака образовао огромни круг сеоског свијета, који је посједао по трави и пакљиво пратио предавање и разговор.

Лијена је појава, да је на овогодишњи обудовачки збор дошло и неколико католичких свештеника и виђених сељака католика, што до сада није никада било. На збору се није смјело точити ни трошити алкохолно пиће по наређењу брчанског ереског начелника г. др. Костића, зато је народ био трезвен, па је збор прошао у лијепом и пристојном весељу и забави.

„Г л а с Н а р о д а“.

Соко у Модричу. Прије неколико дана дошао је у Модричу, по свом службеном путовању брат Јово Поповић. За време боравка у Модричу обратио је пажњу и нашим културним установама. Како у Модричу није био основан Соко, сазвао је брат Поповић велик број грађана на састанак ради оснивања Сокола.

Пошто је одбор старог срп. Сокола известио о стању друштва и затражио разрешење од дужности, узео је реч брат Јово, те одржао предавање о данашњим задаћама, о организацији и раду сокољском. Затим је известио збор о раду и закључцима Сокољског Сабора у Новом Саду, уз живо интересовање и заштитвање зборача.

На то се приступило избору новог одбора, који је изабран на бази потпунога јединства нашега народа и сокољства.

„Глас Народа“.

С о к о .

Српски Соко Бањалука. На Видов-дан 1914. год. приредио је бањалучки Српски Соко слет свих крајишких Соколова и Побратима

Први дио слета, све до јавне вједбе послје подне, потпуно је и успјес. Велико интересовање тежак давало је наду, да ће се особито редови Побратима послје слета добро умножити. Но управо у 4 с. посл. п., када су се Соколи редали да иступе на јавну вједбу, дође вијест о убијству Фердинанда и Софије и уједно наређење, да се са вједбом мора прекинути. Тиме је бањалучки Соко претрпιο велику материјалну штету, јер је сву своју готовину утрошио, шта више и задужио се, а да су му и чланови страдавали по бањалучкој „Прној кући“, сарајевском војном затвору и арадеким казаматима, позната је ствар.

Послије пет година бањалучки је Српски Соко сигурно међу првима у Српству дигао своја крила и рширио их потпуно слободно. Види се и из тога, што је на Видов-дан ове године приредио јавну вједбу, која је до сада највећа соколска јавна вједба у Бањој Луци, а на којој је иступило 35 Соколова, 48 Соколца, 80 чланова подмлатка ђака реалаца, 60 чланова подмлатка женских основних школа и 20 чланова подмлатка више дјевојачке школе. Сви су ови извели 6 простих вједби, затим Соколи вједбе на справама у 4 одјељења и 1 одјел братског Хрватског Сокола.

Кад се зна, да је соколски рад могао започети тек у јануару ове године, дакле је трајао до сада једва 6 мјесеци, види се, колико је воље и труда уложено док се није постигао овакав резултат.

Осим соколскога рада бањалучки Српски Соко основао је до сада и неколико побратимских друштава, који ће рад сада послје Видов-дана и проширити.

Здраво Соко.

»Sokol« у Tuzli priredio je на други дан Duhova, 9. juna, јавну вјежбу уз dobrohotno sudjelovanje srpskog pjevačkog društva »Njeguš« и hrvatskog pjevačkog društva »Majevica«; početak je bio točno u 15 sati.

1. D. Jenko: »Srpska himna«, pjevalo hrvatsko pjevačko društvo »Majevica«.

2. Runjanin-Vilhar: »Hrvatska himna«, pjevalo srpsko pjev. društvo »Njeguš«.

3. Vježbe на справама, sokoli, sokolice и podmladak; vježbalo се одједном на 14 справа, на 2 razboja, 2 konja, 1 jarcu, veliko njihalo, 2 skoka u vis са pruženom daskom, 1 troskok, 1 skok u daljinu s mjesta, и 4 odjela са bučicama; iza odmora odjela vježbao је prednjački zbor lijepim и dobro uspjelim skokovima са pružene daske са obratom u zraku, sveukupni broj vježbača 98.

4. Proste vježbe sokola, 30 на броју.

5. Vježbe са štapovima kombinovano, izvedeno од djačkog podmladka ženskog и muškog zajedno 55, uz pratnju sokolskog и djačkog tamburaškog zbora.

6. F. Vilhar: »Slovenec, Srb, Hrvat«, pjevano од hrvatskog pjevačkog društva »Majevica«.

7. Vježbanje štapovima, izvele sokolice 50, uz pratnju sokolskog tamburaškog zbora.

8. Vježbanje štapovima sokolskog podmladka 150.

9. S. Mokranjac: »Primorski napjevi«, pjevalo srp. pjevačko društvo »Njeguš«.

10. Natjecanje: a) skok u vis, pobjedio brat N. Simić; b) vježbe bučicama, isto tako pobjednik brat N. Simić; c) kamena s ramena, pobjednik jedan brat sokola iz Puračića.

Javna je vježba dosta dobro uspjela, naročito dobro u moralnom pogledu.

Sokol srpski i hrvatski doduše na papiru još opstojе, ali rad je zajednički, bratski, a poslije sokolskog sabora će se i tu formalnu fuziju još provesti. Sokol napreduje lijepo, naročito sokolice i naraštaj, u zadnje doba osnovalo se i četu starijih vježbača.

Za Sokolski sabor delegirani su iz Tuzle: Sa strane Srpskog Sokola braća: stariješina Jovo Petrović, knjižar; prednjak Danilo Marković, zasebnik; sa strane Hrvatskog Sokola braća: vodja Hinko Kadruka, dentista, odbornik Vito Zafani, krojač, sestra odbornica Savka Bujićeva, učiteljica; sa strane Pobratima brat član dr. Risto Jeremić, liječnik i predsjednik Branko Stakić, odvjetnički koncipijent. — Bratski »Zdravo«. Kadruka.

Sokolski izlet u Čaplinju. Dne 15. VI. poslije podne priredio je »Hrvatski i Srpski Sokole« iz Mostara svoj zajednički izlet u Čaplinju uz sudjelovanje hrv. glazbe. Na čapljinskoj je stanici dočekalo sokole brojno građanstvo, ispred kojeg ih je pozdravio lijepim govorom vlč. g. fra Frano Čuturić, župnik, na što je zahvalio od strane obiega sokola dr. Pero Mandić, stariješina srpskoga sokola. Sokoli su na vježbalištu izveli svoje vježbe na zadovoljstvo prisutnih, kojima su prisustvovali sokoli iz Čapljine i Ljubuškoga kao i gosti iz Stoca i Metkovića.

ЈАВАН ЧАС „СРПСКОГ НЕВЕСИЊСКОГ СОКОЛА“.

На 3. августа приредио је Српски Соко у Невесињу, у заједници са Српским Соколом из Мостара, Соколски Јаван Час у Општинској башти са врло бираним програмом од 10 точака.

Од како је одржан први Горњо-Херцеговачки Српски Соколски Слет у Невесињу 1910. није се овђе одржавала ниједна Соколска свечаност која би била равна овоме Јавном Часу, а превазишла је далеко и сам поменути слет у техничком погледу.

Поред дијелог броја Сокола и Соколица петушила су на овај Јаван Час први пут, јача одјељења Невесињског Соколског подмлачка, женског и мушког. Први обучен у женско Србијанско одијело, а други у одијело Ческога подмлачка. Овај се је подмлачак образовао 10 дана прије забаве и изашао је спреман у тачине са слободном вједбом и тиме дао повода сваком пријатељу Соколства, да вјерује у препород нашега слабога и учмалог соколскога живота путем обавезнога и свеопштега организовања школске младежи у соколска друштва.

Овако како се данас налази, просто је народно проклетство, гледати нашу школску младеж и надаље, како се њихова свјетна и недостижива љубав за соколским вједбањем расплињује само у нишечивању и нади. Особито у оним соколским друштвима гђе је број вјед-

бача незнатан, мора се без икаква ичекивања појачати соколски редови са школским подмладком, и тим спасавати нашу будућност од моралне пропасти. На овоме јавном часу учествовало је из Мостара 37 Сокола и 32 Соколице, те су за лијепи успјех свога рада, добили дивно признање захвалности од браће Невесињаца. Особито на справама, разбоју и вратилу вјецбао је одјел вјецбача Мостарског Сокола ванредно. Доста тешке и лијепе комбиноване саставе изводили су врло елегантно и сигурно. Највећи је интерес код приуитни побудио скок са одбојне даске. Скакао се је обични и рибљи скок, те се у пошљедњем достигли висину од 2. м. 30 ц. и то браћа Р. Додер, Љ. Црногорац, Ђ. Комљеновић. Најотменији дио програма поцуниле су Соколице из Мостара вјецбајући двије своје вјецбе са справама и једну слободну вјецбу безпријекорно и са ријетком складношћу. Први састав слободне вјецбе за VII. Свесоколски Слет у Прагу 1920. г. извођен је с малим изузетком добро и ако научен за врло кратко време. Једино што се да код ове вјецбе озбиљније примјетити, то је вјецбање такозваног „Уметка“, који је узет као одмор међу вјецбама, а има сврху да се настала задиханост услед вјецбе, доведе у хармонично тјелесно гibaње. Овај уметак, и ако формално лијепо извјецбан, ипак је био суморан и без изражаја намијењеног му задатка. Нећу погријешити, ако овом приликом речем, да је овђе света дужност свију вођа и учитеља, да при учењу овога уметка, треба да обрате строгу пажњу колико здравствено-естетској, толико, ако не и више и моралној страни ове вјецбе.

Иначе је јаван час свестрано постигао свој циљ а што је најљепше показао је да соколске забаве могу и морају бити строго соколске без продаје алкохолних пића и уобичајене теревенке, а ипак веселе.

Почетак јавнога часа отворио је брат др. Перо Мандић са лијепим говором, истакнувши задаћу соколства пре рата и задаћу новог уједињеног соколства послје рата.

У току говора дотакао се је најглавнијих закључака Видовданскога Сабора у Новом Саду.

Јаван час је завршио др. Саво Салатић са својим поучним предавањем о штетности алкохола и о значају побратимских друштава.

Мостарским соколима и соколицама биће једина награда за учињену ову посјету Невесињском соколу, ако Невесињски Соко отпочне свестрано свој рад и помножи своје проређене редове и тим дадне потстрека сусједном Гатачком Соколу, да се и он већ једанпут тргне из нама неразумљивог сна, те у заједници догодине да прослави јубилеј десетгодишње слетске прославе. **Ч. Милић.**

Соколски јаван час српског и хрватског сокола у Мостару уз учествовање побратима из друштава Клепаца и Пребиловаца у корист инвалида. — Српски и хрватски соко у Мостару приредио је у славу рођендана нашега витешког Краља Његовог Величанства Петра I. на Петровдан соколски јавни час у дворишту Велике Гим-

назије са овим програмом: 1. Слободне веџбе соколског средњошколског подмладка. 2. Веџбе сокола и соколица на справама у 8 одељења. 3. Веџбе соколица са заставицама. 4. Веџбе соколског подмладка на справама у 3 одељења. 5. Веџбе преходнице на справама у 3 одељења. 6. Веџбе соколица са обручевима. 7. Слободне веџбе женског подмладка. 8. Слободне веџбе побратима. 9. Српске слободне веџбе. 10. Почасно маширање свију одељења.

Овај соколски јаван час успео је у свакоме погледу и снажно је манифестовао велику и узвишену Соколску задаћу са свим обележјима народнога јединства, кога су Соколи озбиљно схватили и први на делу показали. Све су тачке програма извађане лепо и доста елеганције, а међу најуспешније спадају веџбе соколица с великом вољом и разумевањем јер је мисао њина била пророк данашњих догађаја. Соколица је веџбало 58, а сокола 64, у поменуте 2 тачке. Осим тога веџбе сокола у 8 одељења на справама учиниле су ванредан ефекат, јер она разноликост и живе промене на разним справама изазивају дивљење према цешци, коју соко увек треба да ставља испред појединаца. Поред свега тога што је у исти мах радило више веџбача на више справа, могло се је ипак опазити доста леп број извеџбаних и добрих веџбача. Од свих одељења на справама најбољи је утисак на публику учинио одео веџбача на колуптовима, који је ради својих разноврсних веџба у љуљању показао доста срчаности.

Најсимпатичнија тачка овога јавнога часа била је веџба побратима. Наступ побратима у арену у троредној колони пропраћен је урнебесним аплаусом. Сељаци просечне и старије доби, родитељи своје деце, обучени у једнако сеоско одело, наступају сигурним и лаким кораком уз пратњу хрватске музике.

Веџбачи су три слободне веџбе, врло складно, једновремено и без погрешке, уз пратњу музике. Моменат је био величанствен и маса у чуду одушевљена питаше: „Откуда да сељаци науче веџбати с музиком“. Ово је само један мали покушај, те је довољно показао где је пут сокола и варошке интелигенције, јер се је тим показало да наш сељак има смисла за сваки честити и корисни рад, само треба да буде људи, који ће без икаквих других намера, заволити сељака, и ступити с њим у сталну везу, а не само кад треба појединцима за странчарске сврхе. Овом приликом мора се констатовати још једна лепа појава која показује да наши сељаци имају више смисла и љубави за народно јединство од варошана, а томе је најбољи доказ рад друштва Побратимства у Клепцима у које се је задњи дана уписало 30 сељака Хрвата за чланове, те су овом приликом неки од њих иступили на овај јаван час. Нови и једини соколски рад у нашој новој држави јест рад у селцима. Соко од сада мора бити народна установа а не варошка и господска. Зато, соколи, напред из загушљиве варошке атмосфере у села! Оснивајте побратимска друштва, јер је то једини пут спасу из овога друштвенога понижења и трулежа! Чедо Милић.

Соколска јавна вједба у Тузли. Тузла је показала на јучерашњој соколској јавној вједби, да може много, само кад хоће. Тузлански заједнички „Соко“ приредио је јуче на 9. о. м. јавну вједбу за грађанство, на којој је судјеловало овдашње српско и хрватско пјевачко друштво „Његуш“ и „Мајевица“ — Послије српске химне, коју је отијевала „Мајевица“ и хрватске, певане по „Његушу“, наступили су соколи и соколице вједбу на справама. Многобројно грађанство пратило је великим интересом особито онај дио програма, који су извађали соколи и соколице. Послије простих вједби и утакмице почела је игранка, шаљива пошта и друге игре, па се је веселило све до позно ноћи. Грађани су особито многобројно посјетили ову јавну вједбу и доказали свој интерес за соко и соколе, који су могли да се у ово кратко вријеме подигну и припреме и да покажу и докажу све оне особине сокола, човјека здравља физичког и душевног и борца за једнакост и братство. Особито нас весели, да су се при овој вједби наши заједно браћа свих трију вјера и оба имена, не само као гледаоци него и као соколи. Водству сокола најискреније честитамо и желимо добар успјех у даљњем раду.

Соколско друштво „Душан Силни“ у Новом Пазару. Од пре кратког времена обновљено је Соколско друштво „Душан Силни“ у Новом Пазару. У управу овог друштва изабрани су: Председник брат Миодраг Дамњановић, артиљеријски капетан I. класе; потпредседник Радослав Иличић, архивар рашког окружног суда; секретар Стеван Милић, интабулациони протоколиста рашког окр. суда; благајник Лаза Живковић трговац; начелник Боривоје Раденчић, пешад. поручник; економ Мирко Белошевић, потпоручник; надзорни одборници: браћа Богољуб Пајанзић, учитељ, Алија Салибеговић трговац.

Друштво је свој рад већ отпочело и лепо напредује; одзив свих чланова је заловољујући.

Ми се томе од срца радујемо и поздрављамо ово братско друштво, желећи му добар напредак у раду! Здравло!

Poziv na glavnu III. redovitu skupštinu Saveza Pobratimstva која ће се одржати у недjelju 15./28. septembra o. g. u 3 sata posle podne u prostorijama društva Pobratimstva u Sarajevu. Dnevni red skupštine je ovaj:

1. Izvještaj starog odbora o dosadanjem radu;
2. Predlog o izmeni pravila u pravcu organizovanja rada na čuvanju narodnoga zdravlja;
3. Održanje sokolsko-pobratimskog tečaja u zimskim mjesecima o. g.;
4. Izbor novoga odbora;
5. Eventualija.

Upozorujemo bratska društva, da sa ovom skupštinom mislimo započeti obnovljenje i proširenje jednoga od najvažnijih radova, koje treba da vršimo, a to je borba protiv alkoholizma i rad za čuvanje i podizanje narodnog zdravlja. Radi toga molimo

bratska društva da pošalju svoje izaslanike, a osim izaslanika dobro bi bilo da dodje i još po koji član.

Ujedno molimo i želimo, da na ovu skupštinu dodju svi oni rednici čiji je rad u tesnoj vezi sa našim i čija je saradnja potrebna i njima i nama.

Za odbor : predsjednik: A. Vuković; s. r. tajnik: M. Tučan s. r.

4000 Sokolova. Mađarski crveni gardisti iskoristivši položaj Čehoslovačke vojske prodrli su u Slovačku. Na sami glas o ovom prodiranju diglo se sve u Češkoj, da žrtvuje sve što se žrtvovati dade za domovinu. Djaci, radnici, omladina pohrlili su kao dobrovoljci u vojsku. Ministar za narodnu obranu bio je prisiljen, da opomene prijavitelje da ostanu kod svog posla, gdje ih domovina nužno treba. Nu najljepša pojava kod ovog patriotskog natjecanja bili su za sigurno Sokolaši. Na prvu vijest, da su dijelovi Češke domovine u pogibelji javilo se je 4000 Sokolaša pod bojne barjake, koji su i bili opremljeni na frontu. Zaista divan primjer u zemlji, koja je začela i rodila Sokolsku misao, koja je toj misli dala život i snagu. Na taj način pokazalo se je Sokolstvo i opet onim što mora da bude u svim zemljama: narodnom vojskom. Imponira nam ne samo broj nego još više okolnost, da se Sokolstvo rekrutira najviše iz srednjeg i radničkog staleža, što ujedno znači kako je Sokolska ideja i domovinska ljubav u ovim krugovima raširena, budna i jaka.

Hrvatski sokolski koledar za godinu 1919. Izdalo starješinstvo hrvatske sokolske župe »Tomislav« u Chicagu Ill. Cijena 50 c. Malo kasno — ali ipak — primili smo ovaj krasan I. godišnjak američkih sokolova. Donijela su nam ga braća od junačke čete »Tomislav« koja su sa solunskog fronta došla u domovinu, da nakon mnogih godina posjete svoj rod i dom.

Melo je koji koledar tako zanimiv kao ovaj, jer je u njem prvi puta u javnosti prikazan sveukupni rad naših američkih sokolskih društava. Za ostale čitače — izvan sokolskog kruga — zanimiv je radi toga, što donosi točan historijat dobrovoljačkog pokreta, koji je u Americi zahvatio sve slavenske krugove, kada je počeo germanski militarizam haračiti Evropom.

Iz članka »Dobrovoljački pokret« vidimo, da je pošlo iz Amerike — zadnje dvije godine rata — tisuće i tisuće dobrovoljaca na balkansko ratište, da svojim životom i krvlju zasvjedoče bratstvo Jugoslavena, pa da tako i oni doprinesu nešto spasu otadžbine od tudjeg gospodstva. Osobito su zanimivi izvještaji o dobrovoljačkoj četi »Tomislav«, od koje je u tome koledaru donešena i slika.

Prema izvještajima u tom koledaru brojilo je američko hrvatsko sokolstvo godine 1915. trideset i pet društava u tri sokolske župe. Župa »Tomislav« ima sjedište u Chicagu, župa »Zvonimir« u Philadelphiji, a župa »Čanić« na Pacifiku. Prvi hrvatski Sokol u Americi osnovan je godine 1908. u Chicagu (državi Illinois);

prva župa osnovana je 29. kolovoza 1909. u Chicagu (»Tomislav«). Godine 1911. sjedinile su se župe u »hrvatsku sokolsku savez«.

Prvi hrvatski sokolski slet držan je godine 1915. u Clevelandu (Ohio) 17. do 19. rujna. Taj slet je osobito važan, jer su se tom prilikom sjedinila sokolska društva Srba, Hrvata i Slovenaca u »Jugoslavenski Sokolski Savez«. Upravo u to vrijeme počinje druga navala centralnih vlasti na Srbiju, a naša jednokrvna braća u Americi stvaraju rezoluciju: »Mi Hrvati, Slovenci i Srbi jedan smo narod po krvi, jeziku i po zajedničkim nacionalnim idealima... Osjećamo se dušom i srcem jedno sa hrabrom vojskom, narodnom i starješinama naše srpske braće i svečano izjavljujemo: da je njihova borba i naša borba, da su njihove težnje i naše težnje, da stojimo rame uz rame s njima u borbi protiv zajedničkih neprijatelja: Teutonaca, Madžara i Turaka...«

30. studena 1916. držana je u Pittsburgu druga glavna skupština »Jugoslavenskog Sokolskog Saveza«, gdje je izabrana prva uprava sa sjelom u Clevelandu. Istodobno se je počelo sa izdavanjem »Jugoslavenskog Sokolskog Glasnika«, koji je na žalost vrlo kratko vrijeme izlazio, jer nije bilo u samom sokolskom članstvu dovoljno odziva i pomoći.

Početak godine 1917. stupile su i američke Sjedinjene države u rat protiv germanskog divljaštva, pa se je plamen dobrovoljačkog pokreta stao širiti i među američkim Jugoslavenima. Naši zarobljenici u Rusiji već su sastavili dobrovoljačke legije i pošli u borbu. Taj se je dobrovoljački pokret raširio ne samo po Americi, već je sada zahvatio Slavene pače i u najdaljim krajevima kao Australiji i Novoj Zelandiji.

Jugoslavenski odbor obraća se na naš »Jugoslavenski Sokolski Savez«. Tako postaje jugoslavenski sokolski savez središtem za sakupljanje dobrovoljaca, a revne sokolašice cijele Amerike sabiru prinose za dobrovoljačke čete.

Pozivu »Jugoslavenskog Sokolskog Saveza« odazvao se je osim Hrvata i veliki broj Srba i Slovenaca, ponajviše sokolaša. Neki stupišu u redove američke vojske, a veći dio podje u posebnim sokolskim četama na balkansko ratište.

Najveća sokolska četa »Zrinjski« krenula je 15. srpnja 1917. u Pittsburgu pod vodstvom vodje Jugoslavenskog Sokolskog Saveza br. Stjepana Mance. Iza ove podje iz Pittsburga i sokolska četa »Kačić«. Župa »Tomislav« spremila je posebnu četvu, o kojoj imade u tome koledaru najopširniji izvještaj. Barjak ove čete resio je uz grb Hrvatski i grb sokolski, a nosio je napis: Za ujedinjenje i otadžbinu osvjetnici čete »Tomislav«. Ta je četa krenula 30. prosinca 1917. iz Chicaga u bataljonu »Miloša Obilića«, koji je bio sastavljen od samih podanika Austrije. Ovi su dobrovoljci pod barjakom hrvatskim i srpskim i američkim pošli u jugoslavensko logorište u Bisertu (Tunis, Afrika). Nakon višemjesečnih

vježbi odoše te čete na balkansko ratište i potjeraše Švabu i Mađara za uvijek iz Srbije. Naši dobrovoljci-sokolaši ostavili su svoj barjak u srpskoj crkvi u Mikri kraj Soluna. Vrativ se u domovinu, posjetili su ovi naš Sokolski savez, komu su već prije odlučili taj barjak pokloniti. Sada mole, da se taj barjak svakako dopremi u Zagreb.

U ovom sokolskom koledaru ima još i točnih izvještaja o sabiranju novčanih darova za podporu dobrovoljačkih četa. Sokolašice, koje su najrevnije sabirale prinose, naslikane su u toj knjizi. Slike i imena dobrovoljaca-sokolaša naći ćemo također ovdje.

Zanimivi su još izvještaji o hrvatskom pjevačkom društvu »Mladost«.

Od članaka donosi koledar: 1. Poslanicu Wilsona u oči proslave dana neodvisnosti u Sjedinjenim državama. 2. Saveznički ciljevi. 3. Velika Britanija i Jugoslavenska država. 4. Prijatelj Slovena u kongresu S. D. A. 5. Za slobodu naroda u Srednjoj Evropi. 6. Američki proglas slobode i neodvisnosti Jugoslavena. 7. Proglas neodvisnosti čehoslovačkog naroda. Od dra. A. Biankinija ima članak: Što je patriotizam, a od Gnjatovića Stanka: »Gimnastika pluća.« Ostali sokolski članci puni su ljubavi k bratstvu, slobodi i domovini.

Koledar ima oktav format sa 192 stranice. Knjiga je to od trajne vrijednosti, jer će se uvijek rado čitati, a svaki sokol će se ponositi, kad će čitati o junačkom i rodoljubnom držanju naše braće u Americi prigodom naših najtežih dana.

M. Urbani.

JUGOSLAVENSKI SOKOLSKI KALENDAR.

Prema zaključku starješinstva Sokolskog Saveza S. H. S. u Ljubljani izaći će za godinu 1920. »Jugoslavenski Sokolski Kalendar« ćirilicom i latinicom, pa se stoga sva bratska društva pozivaju, da već sada što veći broj pretplatnika sakupe, da se može lakše ustanoviti broj naklade Kalendara. Cijena je od prilike 5 kruna po komadu.

Aktuelne članke za ovaj Kalendar valja slati na redaktora Jug. Sokol. Kalendara br. dra. Franju Bučara, Zagreb, Josipovac 19. I. Zdravo!

T. Janjanin.

„Соко Срба, Хрвата и Словенаца“ Панчево. Од 14. маја 1919 год. отпочео рад соколског гимнастичког друштва, под именом: „Соко Срба, Хрвата и Словенаца“. Старешина др. Никола Драгичевић. Тајник: Андрија Драгичевић

Прилози „Соколском Гласнику“. Од брата Милана Марковића, Бос. Шамац, прими смо К 300— и ово писмо:

На Видовданској прослави за време јавне веџбе скупили су сестре: Јока Стајић, Лепојка Петровић, Цица Бабић и Милица Стајић

К 300 добровољног приноса за „Соколеки Гласник“. Хвала врлим сестрама, брату Марковићу и прилагачима на лепом прилогу!

Брат Стево Маричић Соко-добровољац 29. пеш. пука сакупио је поласком из Котора код другова и браће К 30 као прилог за „Сок. Гласник“. Приложише: по К 10 Андрија Јовановић и Митар Урошевић; по К 5 Ђока Остојић и Јова Јеличић. Хвала браћо свима! Ово је већ трећа новч. пошиљка, коју од бр. Маричића добисмо. Хвала ти брате Стево!

Братски Српски Соко у Бугојну шаље К 50 као Видовдански добровољни прилог. Хвала браћо! — За администрацију „Сок. Гласника“ Т. Јањанин.

Канцеларија Соколског Савеза СХС у Љубљани налази се у Народном дому I. спрат. Сви дописи за Савез нека се шаљу на наслов: Соколски Савез С. Х. С. Љубљана, Народни дом. Уредовни сатови сваки дан од 8—12 до подне и од 3—6 по подне. Здраво!

Sokolski Savez Srba, Hrvata i Slovenaca, Kancelarija Sokolskog Saveza SHS v Ljubljani nahaja se v Narodnem domu I. nadstropje. Vsi dopisi za Savez se naj pošiljajo na naslov: Sokolski Savez SHS Ljubljana. Uradne ure vsaki dan od 8—12 dopoldne in od 3—6 popoldne. — Zdravo!

СЕСТРА ГРУБОР: ОВЕ МОЈЕ РУЧИЦЕ.

Ове моје ручице
Играју се најрађе,
Нуде секо гледај сад
Што ја чиним рад.

Напред пружи левицу
Напред пружи десницу
Напред је — дан, два, три
Доле руке сви.

О бок руке, низ бок сад;
Исто опет чиним рад;
У вис онда с њима ој
До-ле мирно стој.

Пред собом држе дланове као да читају из њих; гледају их и машу њима по такту.

Руке умире, (остану у истом ставу) и гледају преда се, као код „мирно“. На „рад“ руке доле.

На: „ле“ пружа се рука испружених прста, да после гледа длан у длан.

На: „де“ исто тако десна.

На: „дан“ - скучи „два“ - пружи „три“ — скучи.

на „сви“ — доле руке.

на: „бок“ — руке о боку

„сад“ — доле

„у“ — скучи

„вис“ — длан према длану

„до“ — скучи

„стој“ — доле руке.

После соколског сабора.

Велику погрешку чине сва она браћа соколска, што овај соколски сабор узимају као довршетак украсног свода, и последњи чин зидања, на згради јединства и јединственог живота и рада нашег југославенског соколства. Ако ћемо да останемо код употребљеног упоређења, онда је овај соколски сабор избор места и земљишта, те полагање камена темеља нечему, што у будућности треба и мора да постане великим, радосним, добрим и лепим. И да то у будућности буде таково, треба времена и треба рада, једнога, заједничкога, сложнога и општега рада како свих соколских друштава наших, тако и појединаца. То је једино право и природно и здраво мерило, којим се сме и може мерити овај соколски сабор, како по узроцима и условима да је до њега дошло, тако по правом стању и реалним фактима по којима се збио и био, тако по последицама и учинцима, што се од њега очекују.

И старо и ново соколство може сада да се нађе на једном становишту, које гласи : соколски сабор је био и прошао, југославенско соколство је уједињено, отворено, поштено и јавно, па што је настало након тога, где су промене, што се сада види? Ово становиште може да буде двосмислено. Ако почива на убеђењу, да треба засукати руке, и свом снагом и жестином радити на јединственом соколству, ако се ослања на незадовољство брзе, плахе и младе жеље да дела одмах морају стићи и мисли, ако се сенива на одушевљеном незадовољству, што су функције новог југославенског сабора толико невидљиве и неприметне за овај час, једном речи, ако љубав ка јединству соколском доводи до овога немирнога и узбуђенога стања, онда се то становиште даје врло лепо и лако разумети, мора му се дозволити извесна оправданост, и треба од њега учинити једну базу активитета соколске снаге наше.

Но може то становиште да отвара суђење соколском сабору на начин други, који вели : зашто је до соколског сабора уопште дошло, зашто је већ сада дошло, да није то ипак преуранено и да неће збиља утерати у лаж сва наша сивања, да нису закључци соколског сабора крњи и непотпуни, да није избор места и управа новог савеза незгодна, да није ово за сада нејасно и прилично хаотично стање један доказ да цело то јединство нема уопште смисла, јер су тешкоће спровођења принципа соколског јединства огромне, просвећеност соколска у циљу заједнице мала, средства слаба, једном речи зар није боље било оставити у главном старо стање ствари у југославенском соколству, и ићи новим путевима тек након потпуног теоретског расчишћења свију сумњи, обазриво, мудро и полако !

Будућност југославенског соколства везана је за раздјељење овога двострукога смисла у два смисла. И та два смисла, изречена, утврђена свом јасноћом, унешена у живот и рад како наших соколских друштава, тако и појединаца, имају да изведу један оглед снаге,

имају да се омере. Целокупна збрка и несређеност има за узрок тај двосмисао. Зато га ваља оборити и разбити, и стати на чистину.

Први соколски сабор је већ то учинио. Писац је одређен. По свима изасланицима југославенскога соколства примљено је једногласно и са одушевљењем уједињење стара три племенска соколства у једно југославенско, младо и ново. Корак је учињен и коцка је пала. Смерница је југославенског соколства: напред! Што је на соколском сабору речено и изречено, то припада историји и судбини, и то нико и никада не може да мења у нешто супротно. Остаје наставак саборскога рада, појачање и проширење његово, непоустљивост у раду.

И ту може заста да се пита: како? Да то „како“ може да буде велико или мало, да баш може да смета, ево доказа на једном примеру: два стара и племенска друштва у једноме месту, хоће да проведу фузију, но код већби једно има једну, друго има другу терминологију и команду, код једног друштва у будућности биће једна већба, једна већба а две команде! Таквих и другачијих примера има много. И ту може да се и добра намера спотиче и зауставља.

То „како“, решење његово није готово, и није могло да буде готово, јер је наше соколство било ипак и сирото и слабо у своме животу и у своме спремању за ново соколство, и јер би и неко стављање пред готове чиновне могло да уроди незадовољством и нерасположењем. Зато то „како“ има тек да постане, да се развије, да нарасте, и теоријом и праксом, и кушањем препородне снаге целога соколства на томе пољу, и дотицајем, мешањем, зближењем свега онога, што је до сада било подељено, непознато, супротно и туђе.

То „како“ не лежи само као сметњи у техничком делу новог соколства, него ће га бити свугде, свугде тамо, где буде више старог, чемернога, незадовољнога, непоустљивог и уплашенога, тамо ће га бити највише, и врло је вероватно да ће криза овога прелазнога соколскога стања потрајати и мало дуже, него што ми то можда рачунамо, и да ће доводити и до сасвим природних трагедија и неодлучених питања, јер најпосле стара соколства, да предпоставимо да су од примеса злого потпуно чиста, развијала се дуго времена самостално, па се развио неки круг идеја, саградила се нека традиција, десило се и збило се нешто својственога, мање или више, па и због тога сједињење не може моментано или на силу да се спроведе, него постепено и трајањем, енергијом толико колико обазривошћу.

И као што је велика и огромна ствар сједињење стара три соколства у једно југославенско, као што би била и сама по себи велика, и када ништа друго осим тога не би постојало, што на ово дело ушли више, тако је још већа, замашнија и одличнија ствар, достојна занета труда једног поколења, када знамо, да соколство није и не може бити одељено од основних тежњи и кретања народа, у коме постоји, и најпосле ако претпоставимо и тај случај, да чак соколство, оно као такво, има да утиче на тежње и кретање свога народа, и да их води.

Не треба се много довијати да се дође до закључка, како је важан и од пресудног значења баш овај период соколства југославенског, у коме ми живимо и који у нама живи, и како је необично одлучно оријентисање и одређење, не само управе соколског савеза новог, него баш и просто сваког појединог члана соколског.

Ми морамо бити на чисто с идејама, о којима се овде ради. У исто време треба да знамо, да се идеје не могу препоручити, продати, натурити, него да идеје улазе у живот након меџана и борбе са другим супротним и другчијим идејама, и да побеђују само оне идеје, које су вреније, боље, чистије, лепше и снажније, у исто време, — док супротне одпадају као мртве.

Ново соколство, о коме се ради, јесте под окрилем идеје новог, југославенског национализма. Три идеје су противне, и то су три стара, уска, преживела племенска, и раздвојена национализма. Ово четворо бије данас одлучни бој, — не као пре скоро пола века у само изабраним главама рода нашег, — него у свој и целокупној народној ширини.

У томе боју суделује и наше соколство, част му и хвала, јер да се ко стара баба повукло у крај, у ове тешке и судбоносне часове, онда би боље било да га никада није ни било. Част му и хвала што се показало јуначки и соколски, и част му и хвала, што је јасно, отворено и несумњиво на свој штит и на своју заставу написао: уједињење. Ту лежи сва необична величина и замашност нашег првог соколског сабора, јер је за деловање једне од највећих идеја наших створена и дата ширина захвата. Након првог нашег соколског сабора нема, не може и никако несме да буде ни једног члана нашег, који није војник идеје уједињења соколског! Или ако га има, — што је врло невероватно, — онда је то мртавца у чети живих!

Соколски сабор наш био је слугом идеје соколског уједињења, и послужило је добро, срдечно и верно. То му је била главна и једина функција. На њему је старо соколство учинило један одлучан покрет напред, и затресло се и уздрмало из темеља. Тежећи увек и стално из мрака у светлост, соколство се помакло ближе циљу. Целом томе неизмерно важном догађају био је оквиром први наш соколски сабор! На њему је идеја новог соколства први пут раширила своја крила!

Борба идеја није зато свршена, него обратно, она је сада, након соколског сабора отпочела! И даје се врло лако пророковати шта ће да настане: под двосмисленом критиком соколског јединства, које да не функцијонира, које да ћути, које да је мртво, доћи ће до моментаног ојачања старих и сепаратистичких струја у племенским соколским савезима, па ће се са лепим лицем терати раздвојена соколства и даље, оградити што треба да се оборе још ће се боље маркирати и подићи, и пошто привидно сада соколског јединства нема, — сви хоће соколско јединство, али ето нема га, па шта ћеш, радити се мора, — то остаје све по старом; убеђен сам да ће већина тако говорити и тако

радiti; док ће једна мањина, прави војници соколског јединства примити терет новог на себе, и сударити се са оним, што им смета,

У целом томе збивању нема ничега трагичнога, него је у томе сва лепота и све оживотворење снаге, којом наше соколство располаже. Да је та снага пробуђена, да је из мртвила кренута, да се уплела у вртлоге и сударе, што сваки јачи ток морају да прате, јесте неоспорни учинак соколског сабора. Из те борбе идеја, коју је из латентног стања у агресивност подигао соколски сабор, створиће се јединство соколско. И јасно је и то, како ће се борба свршити, и са којим успехом

Историјска логика и вечни смисао човечанства води наша три племена у један народ. Може се с тиме ма из каквих разлога бити незадовољан, али ко се томе успротиви, прегазиће га котачи светског напретка. Тај нови и један народ, — употребљавамо то име, ма да ће промењен појам испунити ту стару и празну реч, — имаће своју идеологију слободе, самосталности и јединства, те одржања и развоја, и у тој идеологији биће идеја јединства једна од најглавнијих и најосновнијих. Та основна идеја јединства ће, као велико сунце својом гравитацијом свом, носити на себи као малог пратиоца: јединство соколско. Другачије се по једној поље нормалној логици не даје изаћи на крај. И може се са једном апсолутном сигурношћу тврдити, да би покрет центрифугалних тежњи, покрет за повраћањем у стање пре рата, довео у народу нашем до страшнога грађанскога рата, у коме би се убијало и уништавало без пардона! Можда је ово једна претерана напомена, али је јасно, да идеја нашег народног јединства, условљена законима оцнег и великог дешавања, иде својој победи и мора победити, или ће сва три племена нестати у победи божјем.

А као што у јединству народном, тако ће се у соколском јединству, доћи до новог садржаја једино на тај начин, — то је оно загонетно питање: ко ће од три племена победити, — да се међусобном утакмицом, међусобним надметањем, међусобном борбом бољих својстава, одабере од свакога оно што је најлепше, најздравије, најјаче и најсавршеније, а уништи од свакога оно што је ружно, глупо, неспособно и слабо. И ко од троје у ту борбу унесе и може да даје најздравије, најјаче, најсавршеније и најлепше, тај ће победити, то јест даће новоме садржају, а као стари облик ће се изгубити.

Може неко доћи па овако разглабати: признајући да до јединства соколства мора да дође, да мора баш на тај начин борбе да дође, ми држимо, да ради неједнаког омера снага, ради неприправности снага за међусобну утакмицу, мора да данас спроведено јединство доведе и до неједнакога суделовања од све троје у томе јединству, па зато, да тога очигледнога насиља у томе јединству неби било, ми формално хоћемо јединство соколско, али за потпуно спровођење и финалисање свега у стање стабилности, ми ћемо да прикупљамо, спремамо и негујемо наше снаге одељено, а када све те три снаге

дођу до пуног и једино могућег развоја, онда да уђемо у надметање и онда да псађемо на тај лепи и дивни мегдан, и онда нека се збуди, а докле то не буде, ми признајући неједнакост снага, тражимо заштиту и одбрану од изазова, и колико данас јединства нестаје и може да постаје, морамо у томе јединству све троје да подједнако, праведно и кроз једнаким уделом да будемо заступљени.

Не само да ће тако рећи, него ће се тако герирати и радити, и већ се виде јасни знакови тога рада, н. пр. племенски хрватски соколски савез издаје свој соколски календар, „последњи хрватски соколски календар“, исти тај савез одржаваће наскоро свој велики гимнастички курс, племенски словеначки соколски савез чини од прелике то исто, вероватно да ће и племенски српски соколски савез нешто „последњег“ да учини*, — и све то у исто време, када су сва та три савеза по закључку соколског сабора у ликвидацији, када имају да апсолутно сврше ликвидацију до 28. VI. 1920., и када то време имају да проведу у раду на фузији својих дружина, дејструкцији и конструкцији својих жупа, те гојењу, неговању и спровађању идеје соколског јединства и уједињења!

Образложење тога начина акције соколке јесте из крају прељевантно! За напредак, кога југославенско соколство има да као наставак закључака соколског сабора учини, — а учинити га мора, ако је живо, — одлучно је не разлог криарењу, скривању, повлачењу, и у опће мрачном кретању, него или овамо, или онамо, јер је као главни принцип, на коме југославенско соколство има у опће и за увек да почива, на соколском сабору једногласно узет и на највишу висину подигнут принцип јединства, и што је још главније, да то јединство, није идеал до кога треба тек ићи неколико векова, него да то јединство започиње, јесте и важи одмах, и да на томе јединству има целокупно југославенско соколство одмах и да ради, целокупно и без разлике, како соколски савез нови, тако и стари соколски савези, тако и све жупе, тако и сва друштва, тако и сви појединци, т. ј. чланови соколски.

Схватити, или хтети схватити интенције соколског сабора другачије, значило би истини у место правди ископати очи! И у разврставању, прегледању, збирању и започињању рада на јединству, на који је целокупно југославенско соколство апсолутно обавезано, засебно су ангажовани, засебно су одговорни и сасвим засебно су оптерећени стари центри племенског, малог и раздвојеног соколског живота нашег, и баш и зато, што су ту највећи трагови старих капитала енергија наших соколских, баш зато, што су ту најјаче неговани покрети нејединства југославенског, или јединства, али основаног на задњим мислима и нејугославенском моралу. Та стара средишта наше културе у опће, имају да постану средишта једне југославенске културе наше, и као примљена већ и соколска

* Чланак је писан августа о. г.

средштва од пре, имају одмах данас да буду и да јесу средштва југославенских сокола, према интенцијама, принципима и закључцима првог соколског сабора, првог југославенског соколског сабора!

Да се само разумемо! Акција на јединству соколском могла је бити и постојати и без соколског сабора. Али да буде отворена и јавна, да буде опћа и заједничка, да буде примљена и проглашена и потписана по свима соколским друштвима нашим, да буде дакле обавезна, да буде јасна, да буде без изговора и без разглабања у бесконачност, и да отпочне одмах, да отпочне кроз цело наше соколство, да буде свугде, да сваки соколац може и мора у њој да суделује, да се не чека више ни на заповест одозгора, ни на икакву иницијативу са стране, да та акција на јединству соколском уђе у живот соколски, у целокупан, многостран, шаролик и комплициран живот соколски — зато је био потребан први југославенски соколски сабор, да акцији на соколском јединству даде пуну санкцију. Ето то је и учинио први наш соколски сабор, и можемо без устезања рећи, да је једино и одлучно идеја јединства југославенског соколства довела до соколског сабора, и да те идеје није било, ни би до сабора дошло, ни би један соколски сабор био без те идеје могућ!

Два месеца је већ прошло одкад је соколски сабор био, два месеца је прошло од кад је изабран нови, југославенски соколски сабор, па све ћути, ништа се није десило, и шта нам преостаје, него да радимо на своју руку, — све догде је оправдано закључивање, али чујмо даље, — пошто се дакле о соколском јединству два месеца ћути, ми скидамо са себе одговорност и гонимо соколски рад као да јединства ни нема, — и то је оно, у чему је апсолутно један брутално криви и искривљени закључак, и да то покажемо: када се о јединству југославенског соколства почело радити и када је дошло до првог споразума од 26. I. о. г. у Загребу, онда се рекло, да то није демократски, јер су поједини делегати само били присутни код договора, — пет месеци након тога, 28. VI. о. г. дошло је до сабора соколског у Новом Саду, присутно је по делегатима целокупно југославенско соколство, закључено је на свечан и демократски начин исто, што и пре пет месеци, и сад се каже, шта се нас тиче то, то нека нови савез гледа, ми перемо руке, то је једно, — а друго, није могуће наћи разлога и факта, по којима би се могло оправдано утврдити, да нови соколски савез лежи мртав, јер зар тај савез мора сваке недеље издавати на јавност свој програм или сазивати сто пута на годину соколске саборе и подлагати тамо рачуне, примати уште, и уште играти се једног дангубног и шалљвог соколског парламента, коме одговара за свој рад соколски савез наш него једино скупштини савезној или опет једном сабору соколском, да ли је уште рок од 8—10 недеља довољан да један тако еминентно важан савез, као што је нови соколски савез, може учинити и подузети нешто правог, великога, кориснога и већ свршенога, то је друго, — а треће је, на другој свечаној седници соколског сабора дне 30. VI. о. г. у Новом Саду,

примљен је целокупни предлог т. з. организаторног одбора саборског, и тај се предлог састоји из десет тачака, и у свему томе је прецизно и скрупулозно изнешен програм ошег соколског рада, поглавито за соколска друштва, жупе и савезе, утврђен је распоред рада и постављени су чак и рокови за поједине делове рада, докле морају да буду готови, све то је чисто, бистро и јасно речено, о томе је цео соколски сабор дебатовало и гласало, „тачку по тачку“, и цео соколски сабор је све то примио и узео као своје, и након свега тога човек би се у чуду морао да пита, на шта још има да се очекује, чији налог, чија упута, чија жеља, чији подстицај, кад је све то одушевљено и озбиљно свршено и обављено на највишем форуму соколске самоуправе, на првом југославенском соколском сабору, — на зато, ако је истина, да је „већ“ два месеца прошло од како је соколски сабор био, и све ћути, значи да наше соколство, такво какво је, није разумело или није хтело да разуме своје дужности, — бар у огромној већини, — значи да наше соколство још неће, не уме и не може да ради на своме уједињењу, — част и слава изузетцима и појединим случајевима у здравој, нормалној и реалној провинцији нашој, одакле тако добре и радосне вести о раду на јединству долазе.

Сви ти одношаји и факта, све то је заиста тако, како износимо. Соколска криза и соколско врење је у јеку. Не варамо се ни мало, ако то узмемо као знак животне снаге нашега соколства. Струји, и шуми, и креће се, правац је одређен и не може да се мења. Одатле избија свежина! Наш соколски живот се обнавља! Покрет, то је главно и одлучно, све остало је споредно и мање важно! Покретач је био први наш соколски сабор, и од онда траје покрет! Сретно је то све, добро је, корисно је, и мора бити и велико! За гледање у будућност треба се нешто мало подићи у вис, и онда се све може да види. И што се више узвисујете, све ће те даље видети. А што даље гледате, све ће те више доброга, лепога, славнога и дивнога у будућности видети. Шта то мари, ако је испод вас ниско, будите ви високи, који за јединство соколско умете, хоћете и можете да радите.

Др. Лаза Поповић.

ISPRAVAK. U petom sastavu m'uških prostih vježbi za dogodišnji slet u Pragu potkrala se pogrješka na početku II. takta, koji treba da glasi: II. 1. a) **Odnožiti lijevom i odmah je staviti ponovno u odnožni stav.** Prema tome nastavlja se na: b) **te uspravivši se poskok desnom itd.**

Сестрама „Соколицама“ и браћи „Соколима“ препоручујемо се за модернизирани београдски и чистије свих врсти женских и мушких шешира. — Лена и браћа израда.

Ковачевић и Мијатовић,

Tvornica šešira „Ideal”

— Загреб, Плица бр. 63. —

НАРОДНА КОВАНА
ZAGREB, Jelačićev trg.

Preporučuje se cijenjenom općinstvu i Sokolima. Dnevno koncert prvorazredne glazbe. Cijene umjerene. podvorba solidna

— HRVATSKA —

ZEMALJSKA BANKA D. D.

Središnjica: Osijek. Podružnice: Zagreb, Beograd, Crikvenica, Karlovac, Novi, Subotica, Varaždin, Vukovar.

Potpuno uplaćena dionička glav-
nica . . . . . K 50,000.000.-
Pričuve . . . . . K 37,000.000.-

Preuzima uloške uz najpo-
voljnije ukamaćenje. Obavlja
sve bankovne i mjenjačne po-
slove te burzovne naloge naj-
kulantnije. Podjeljuje hipote-
karne i komunalne zajmove.
Izdaje 5%-tne i 4½%-tne pu-
pilarno-sigurne ZALOŽNICE.

IZ UPRAVE:

Vrlo važno!

Naš list „Sokolski Glasnik“ počeo je izlaziti u mjesecu februaru ove godine. Od tada je već dva puta cijena za slog i štampu povišavana tako, da su danas troškovi oko izdavanja lista preko 100% veći nego u početku. Osim toga se mora još uvijek jedan izvjestan višak primjeraka štampati, jer mnoga društva, a napose braća Sokoli još i danas naknadno naručuju Glasnik, pa je zato veća rezerva za nove pretplatnike i agitaciju vrlo potrebna.

Povisiti pretplatu pred konac godine nije jednostavno a troškovi se ne mogu nikako pokriti, pa se zato sva Sokolska društva i braća Sokoli bratski mole, da nastoje što više dobrovoljnih priloga sakupiti i upravi lista poslati. Treba ovu (prvu) godinu izvući a u drugoj će već lakše biti.

Svi prilozi biće u listu objelodanjeni, a i najmanji prilog će nam dobro doći,

Braćo! Širite „Sokolski Glasnik“, sakupljajte pretplatnike, oglase i dobrovoljne priloge!

Zdravo!

T. Janjanin

Knjižara Z. i V. Vasića Zagreb.

Preporučuje sledeće knjige:

- Дачић Живојин: С Брегалнице и Вардара . . . . . К 4.—
- Дела Ђуре Јакшића 4 књиге у фином уезу . . . . . К 63.—
- Дела Лазе К. Лазаревића у фином уезу . . . . . К 22-50
- Дела Љубе Ненадовића у 20 свезака К 100.—
- Знаменити Срби XIX. века са 216 слика у тексту. Уезано . . . К 100.—
- Машин Бранко: Ратне слике и утисци 1912—13. . . . . К 5.—
- Монасан: Приповијетке са уводом Бранка Лазаревића. Уез. К 15.75
- Максимовић Ј.: Песнички зборник (угледни производи српског хрват. и страног песништва. Уез. К 36—
- Пандуровић Симма Дани и нови Дин. 3.30
- Петровић Вељко: Родолубне песме Дин. 1.50
- Петровић Вељко: На прагу. књига стихова К 9.— уезано . . . К 16.—
- Сремац Стеван: Човекова трагедија или бал у Елемиру . . . . . К 3.—
- Толстој: Хадн Мурат . . . . . К 11.25
- Гершић Гига: После педесет година (Успомене на 1848 г. Уезано К 11.20
- Грујић Ђ.: О друштвеном просвећивању. Уезано . . . . . К 7.20
- Компјејре Габријел: Психолог. примењена у педагогији. . . . . К 9.—
- Компјејре Жан-Жак-Русо и природно васпитање. Уезано . . . . . К 6.75
- Косић М.: Модер. Германија К 12.—
- Петронијевић Д. В.: Чланци и студије (О становницима на планетима; О сну и прорицању из снова; Толстој. теорија уметности; О вредности живота; Платон; Лу Саломе и Фридрих Ниче). Уезано . . . . . К 13.50
- Рибњикар Д. С.: Здравно и болесно дете . . . . . К 13.50
- Рудец Силвен: Књига о срећи. Путовања у животу . . . . . К 13.50
- Тривунац Д. М.: О Немцима. Уезано . . . . . К 11.25
- Речник страних речи . . . . . К 6.—
- Ру чна књига за српски француски руски и немачки разговор . . . . . К 6.30
- Crosby F. H.: Tolstojeva . . . . . К 3.—
- Dostojevski: Demoni. Roman u 2 knjige — — — — — К 26.—
- Gorkij: Foma Gordjev. Roman — — — — — К 8.—
- Gorkij: Gradić Okurov. Roman — — — — — К 4.—
- Merežkovskij D. S.: Julijan Apostata. Roman — — — — — К 8.—
- Merežkovskij D. S.: Florentinske novele — — — — — К 3.50
- Merežkovskij D. S.: Petar Veliki i Aleksej. Roman — — — — — К 12.—
- Merežkovskij D. S.: Uskrsli bogovi (Leonardo da Vinci) Roman — — — — — К 21.—
- Merežkovskij D. S.: Vječni suptunci. Eseji — — — — — К 6.—
- Murger Henry: La Boheme. Roman — — — — — К 10.—
- Nušić Branislav: Općinsko dijete — — — — — К 3.50
- Pandurović Sima: Okovani slogovi. Knjiga pjesama. К 5.—
- Petrović Petar: Pljusak. Vesela igra u 3 čina. — — — — — К 5.—
- Popović Bogdan: Antologija novije srpske lirike. — — — — — К 12.—
- uvezано К 16.—
- Sremac Stevan: Vukadin. Pripovetka. — — — — — К 5.—
- Sremac Stevan: Pop Ćira i pop Spira. Pripovetka. Uvezano К 10.—
- Šantić Aleksa: Pesme. — — — — — К 8.—
- Uvezano К 11.—
- Tolstoj L.: Kreutzerova sonata. Pripovetka. — — — — — К 6.—
- Tolstoj L.: Vojna i mir. Roman u 3 knjige. — — — — — К 62.—
- Vojnović Ivo: Lazarevo Vaskrsenje. — — — — — К 4.80
- Vojnović Ivo: Geranium. Pripovetka. — — — — — К 5.—
- Vojnović Ivo: Stari grijesi. Lapadska priča. — — — — — К 5.—
- Vojnović Ivo: Imperatrix К 10.—
- Vojnović Ivo: Smrt Majke Jugovića — — — — — К 7.—
- Bastiat Fr.: Blagostasnost u narodnom gospodarstvu (Harmonies économiques) К 8.—
- Bukovac Vlaho: Moj život. К 8.—
- Carlyle T.: Francuska revolucija I. — — — — — К 8.—
- errero G.: Mlada Europa I. К 6.—
- II. К 6.—
- Marden O. S.: Samopouzdanje vodi pobjedi — — — — — К 6.—
- Milčinović Adela: Dragojla Jarnevićeva. Studija — — — — — К 4.—
- Mill: O slobodi. — — — — — К 4.—
- Marden O. S.: Volja i uspjeh К 6.—

Horvat-Kiš: Nasmijani udesi K 5.—	Skerlić J.: Eseji o srpsko-hrvatskom pitanju — K 6.—
Janković Milica: Pre sreće. Roman — — — — K 7.—	Gjurić Miloš: Smrt majke Jugovića. Književno filozofska studija — — — K 6.—
Korajac Vilim: Humoristička djela — — — — K 5.—	Le Bon D. G.: Psihologija revolucija — — — — K 2,50
Kozarac J.: Mrtvi kapitali. Pripovjetka — — — — K 6.—	Maeterlinck M.: Mudrost i sudbina — — — — K 6.—
Loti Pierre: Islandski ribari. Pripovjetka — — — — K 6.—	Wenzelides (Arsen): Književne studije — — — — K 5.—
Merežkovskij D. S.: Car Aleksandar II. Roman — — K 12.—	

Narudžbe prima knjižara Z. i V. Vasića, Akadem. trg 8.

HRVATSKA POLJODJELSKA BANKA D. D. CENTRALA U ZAGREBU.

Podružnice: Rijeka i Sarajevo. Ispostave: Bribir, Čabar i Hreljin.
Dionička glavnica K 5,000.000.— Pričuve K 2,275.000.—
Ulošci preko K 29,000.000.—

Bavi se svim poslovima, koji spadaju u bankovnu struku. Kupuje i prodaje dobra za parcelaciju i kolonizaciju. Dobavlja sve vrste gospodarskih strojeva i različitih drugih gospodarskih potrebitina. Upravlja zem. svilgojstvom (odsjek I.) — U svezi je sa bankom Središnji savez hrvatskih seljačkih zadruga.

Препоручујем следеће одабране КЊИГЕ:

Јов. П. Јовановић, Наполеон и Југославени, ћирилица . . . K 6-50	O. S. Marden, Samopouzdanje vodi k pobedi . . . . . K 5-50
Др. Јован Скерлић, Есеји о хри-сри. питању, латиница . . . . K 6 —	O. S. Marden, Volja i uspjeh . . . K 5-50
Даворин Третењак, Дарвинизам у увоју, латиница . . . . . K 4—	N. Machiaveli, Knez . . . . . K 5—
Каут Хамаун, Под јесењим звездама, лат. . . . . K 3—	T. Roosevelt, Što je demokratizam? . . . . . K 5—
Бebel, Жена и социјализам, лат. K 5—	Tolstoj, Hadi Murat uvez. . . . K 4—
Thomas Charlyte, Француска револуција I. La Bastille . . . . K 8—	Stanković, Nečista krv . . . . . K 4—
Војновић, Лаварево васкрсење K 4-80	J. J. Roussenau, Друштвени ugovor . . . . . K 5—
Иво Војновић, Гераниум, лат. K 5—	Strindberg, Sin služavke . . . . K 6—
Сима Андуровић, Оковани сло-гови лат. . . . . K 5—	Fjedorov, Kamenje . . . . . K 4—
Maeterlinek, Smrt . . . . . K 5—	Delage, Teorija o razvoju . . . . K 7—
Мађуганић, Smrt Smailage Čengića . . . . . K 2—	Dora Dunckerova: Marquiza Pompadour . . . . . K 12—
Ол. Јовановић, Српско-бугарски рат . . . . . K 9—	Vojnović I, Akordi . . . . . K 5—
Skitaljec, Stara Rusija . . . . . K 1—	Vojnović I., Književni časovi K 6—
Dostojevski, Veliki inkvizitor K 1—	Merežkovski, Car Aleksander K 9—
Д. Бојновић, Књижевни часови, лат. . . . . K 6—	Merežkovski, Julian Apostata K 6—
Фери ивони, Српска Драма од октобра 1915. до марта 1916., ћирилицом . . . . . K 9—	Oskar Wilde, Mladi Kralj uvez. K 10—
Милош Бурић, Смрт Мајке Југовића, лат. . . . . K 6—	Saltikov Ščedrin, Gospoda Goljlovi . . . . . K 8—
Smiles, Pomози sebi . . . . . K 2—	Verne J., Crna Indija . . . . . K 3—
	Чeдa М. Јатовић, Свеги Јован Крститељ . . . . . K 8—
	A. Доде, Нума Руместан . . . . K 7—
	Prevost M., Poludjovice . . . . . K 4—
	Šeringer, Ријечник туђих ријећи K 5—
	Vojnović, Pad Dubrovnika I./II. K 12—
	Dostojevski, Браћа Karamazovi K 14—
	Dostojevski, Idiot . . . . . K 12—

КЊИЖАРА Ј. ПЕТРОВИЋА, ТУЗЛА.

Amerikanski namještaj tvoriva

„JERRY“
amerikanski stolovi,
ormari i kartoteke,
stolci, fotelji.

Diktafoni

Strojevi za umnažanje

kao i sve potrebštine za pisaće strojeve.

Dvorana američkih uredskih namještaja

Notter i drug

Ilica 25. (nad kavanom „CORSO“)

Preporučuje pisaće strojeve raznih sustava sa latinskom i ćirilicom i to: Smith Premier, Kontinental, Adler, Underwood, Remington, Royal i druge, kao i sav pribor. Vlastita mehanička radiona za popravke.

Rablene blagajne

u svim veličinama, kao i rabljeni pisaći strojevi uz vrlo jeftine cijene.

Blagajne

raznih tvorina: Arnheim, Werthelm, Langhammer, Wiese itd. — Tiskala za kopiranje ručne kasete sigurne proti vatri i kradji.

FRANJO PAAR VARAŽDIN.

Brzovjav: Paar, Varaždin. — Telef. inter. br. 13.

Prva hrvatska veletrgovina svih pčelarskih sprava i košnica Wittmannovog sustava.

Preuzimam potpuno uredjenje pčelarstva, od najmanjih i najjednostavnijih, do najvećih i najluksurioznijih.

